هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

77

سالّی/ 2012 – بەرگی حەفتا و حەوت

چاپی یەکەم/ سالّی 2012

پێرست

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (11) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/4/30 ل 5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (12) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/5/7 ل 75

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (13) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/5/8 ل 149

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (14) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2012/5/9 ل 175

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (15) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/5/14 ل 225

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (16) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/5/15 ل 267

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (17) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2012/5/16 ل 339

ڕاپۆرتی ئاماده كردووه بۆ خاڵی سێیەم خستنەڕوو وگفتوگۆكردنی پرۆژە یاسای هەمواركردنی دووەمی یاسای ئەكادیمیای كوردی ، فەرمووون بۆ شۆێنی لیژنەكان، لیژنەی یاسایی فەرمووو كاك عمر.

بەڕێز عمر صديق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاپۆرتی ئەكادێمیەكە لای كاك عەونیە، ئەوە حازر دەبێ، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل/سەرۆكی پەرلەمان:

ئێمە داوا دەكەین لەو چوار لیژنەیەی كە ڕاپۆرتی جیاجیایان هەیە لەسەر مافی بەدەست هێنانی زانیاری تەوحیدی ڕاپۆرتەكانی خۆیان بكەن، ئەگەر نا ئێمە بۆ هەفتەی داهاتوو مەجبور دەبێن بە هەر چوار ڕاپۆرت داخلی موناقەشە بكەین بەڕاستی، فەرمووون لیژنەی یاسایی بۆ هەمواركردنی یاسای ئەكادیمیای كوردی، ماددەی یەكەم بخۆێنەوە .

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی یەكەم سەبارەت هەموار كردنی دووەمی یاسای ئەكادیمیای كوردی ژمارە 12ی ساڵی 1997 بەم شێوەیە:

﴿المادة الاولى تعدل المادة الثانية وتصبح كما يلي : الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى في كل ما يتعلق باللغة الكوردية والحفاظ عليها واغنائها وتوحيدها وصولآ الى لغةٍ رسمية موحدة وعلى المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها في هذا المجال ولها شخصية معنوية مستقلة ﴾ ڕای لیژنەی یاسایی سەبارەت ئەو ماددەیە بەم شیۆەیە.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یاسای دووەمی هەمواركردنی یاسای كۆڕی زانیاری هەریمی كوردستانی عیراق ژمارە 12ی ساڵی1997

{ماددەی یەكەم : ماددەی دووەم هەموار دەكرێت و بەم شێوەیەی لێدێ ، ئەكادیمیای كوردی ﴿مرجع﴾ژێدەری باڵای ئەو لایەنە پەیوەستانەیە بەزمانی كوردی پارێزگارێكردن لێی و دەوڵەمەندكردن و یەكخستنێان بۆ گەێشتنە زمانێكی فەرمی یەكگرتوو{ستاندارد} لە سەر دەزگاو لایەنە حكومیەكانە كە پابەند ی بڕیارەكانی بن ، لەم بوارەدا ئەكادیمیای كوردی كەسیتێەكی مەعنەوی سەربەخۆی هەیە.سۆپاس.

بەڕێزكاك عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشتگیری داڕشتنەوەی ئەو ماددەیە دەكات هەروەك لە ڕاپۆرتی لیژنەی پەیوەندیەكان و كاروباری ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن هاتووە .

بەڕێز: سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الاولى نقترح ان تعاد صياغتها وتصبح كالاتي

1. الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى في كل ما يتعلق باللغة الكوردية والحفاظ عليها واثرائها وتوحيدها وصولاً الى لغةٍ رسمية موحدة وعلى المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها في هذا المجال .

2. للاكاديمية شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیەكەی.

بەڕێز بكر كریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی یەكەم لیژنە پێشنیار دەكات بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە.

1 . ئەكادێمیای كوردی ژێدەری باڵای ئەو لایەنە پەیوەستانەیە بەزمانی كوردی و پاراستن و دەوڵەمەندكردن و یەكخستنی بۆ گەیشتنە زمانێكی فەرمی یەكگرتوو لە سەر دەزگاو لایەنە حكومیەكانە كە پابەند ی بڕیارەكانی بن لەم بوارەدا .

2.ئەكادێمیا كەسایەتیەكی سەربەخۆی مەعنەوی هەیە.

جیاوازیەكە تەنیا ئەوەیە ئێمە هاتووین لێكمان كردووتەوە ، ئەكادیمیای كوردی وەكو مەرجەع ئەو لایانەمان لیك جیاكردەوە لەوەی كە ئەكادیمیا كەسایەتیەكی سەربەخۆی مەعنەوی هەیە بە دوو بڕگە دابەشمان كردووە ، تەنیا ئەوەیە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كی تێبینی لەسەر ئەو ماددەیە هەیە؟ناوی خۆیان بنووسن.

{امنە زكری سعید،عمرنورەدینی،د.بشیرخلیل، عبدالسلام بەرواری، صباح بیت اللە، شڤان احمدعبدالقادر، عمرهەورامی، سەروەرعبدالرحمن عمر، هاژە سلیمان، خلیل عثمان حمدامین، زكیة صالح ، عمرعبدالعزیزد.احمدوەرتی)، فەرموو امینە خان.

بەڕێز ئامینە زكري سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی ماددە ئێكی من چەند تێبێنیەك هەی،

1.ئەكادیمیە كوردی كاری وێ دێتنا من دیراسەتكرن و ڤەكۆلێنكرن وەهەروەصا ئامادەكرنا زەمینەیەكەیا بۆ هەندێك و زمانێكی ستاندار چێبێتن نەك ژێدەرێكی سەرەكێیا یان ژێدەرە بۆ هەندی كۆبڕیاری سەر

زمانى ستاندار بداتن ، سببى دى ژى ئەز دماهايى ديار كەم كۆ جێيـه مـا زانكۆ ناڤانـد جهى ڤەكۆلێنـه ێـى زمانێت هەين كۆئەڤە هەمى ئامادەكاريە بۆ هەندێ دكە ئەگەر ئەكاديميە كوردى ببێتە ژێدەرەكى سەرەكى بۆ هەندى كوبڕيارى سەر زمانى ستاندار بدات، كارى ڤان زانين گاها ڤەكۆلينە ڤان هـەمى موئەسەسـاتى كۆ سەر زمانى كار دكەن چييە؟ شئاليەكى ترڤا ئەڤ ئەكادێميا نەشى بڕيار سەر تشتەكى بداتن كو ێى گريدايە ب گە لڤە يەعنى گەل بڕيارى بداتن كا چ زمان ببێتە زمـانى سـتاندار ئـەڤ ئەكادێميـه دێت زەمێنـه سـازيە بوهەندى بكاتن كۆ زمانەك ستاندار بۆ نمونە فەرهەنگى زاراڤا جێيكە ديراساتە لەهجاتى كوردى بكاتن لى ئەس نابينم ئەڤ ئەكاديميە شيانێت هەندى دا هەبێتن كۆ بشهێتن بڕيارى سەر زمانى ستاندار بدات،

2. ئالێدى تر ئەڤ كەسى كۆ تووى ئەكاديميە شۆل دكەن ئەڤە مـاوەى هەنـدە سـاڵە كويـە هاتـە دامەزرانـدن ژوان پانزە كەسى كۆ تێدا كار دكەن بەڕاستى زانا بوون لهجە دا نينە يەعنى زانا بوون زارا بۆ لهجى كوردى دا نێنە ئەودى چەوا دشێ بنە مەرجەعيك بو هەندى كۆ زمانى ستاندار ئەو بڕيارى سەر بدەن ئوو هـەمى دەزگاو موئەسەساتى حكومى ژى مولزەم بن ببڕيارى ئەو ئەكاديميە، يەعنى مـە سـەلە زمـانى ڤەزيـەكى كو بۆ هەموو گە لى زڤرێتەڤە يا گريداى هەندى نێڤە يا شاملە تشتەكى نەتەوەييە يى گريـداێى موئەسەسـاتى ئەدەبين، رەوشەنبێرين ئەو زمانە پاشان ئەڤ هەمى كۆنفرانسە ێت زمـانى تـێ كـرن بۆهەنـدى ئـەم بشهێن نزيك بوونە لهجە دروست بكەين بگەێنە ئەساسيك بـۆ هەنـدى كـو زمـانى سـتاندار جێبكەين ئـەوا دەبێتـە سببى هەنـدى ئـەو هـەمى پێنگاڤ تشـتى كۆ تهاڤى پـى هـاڤێتن ئـەوا هـەمى د هينـە فەشـەل دێنـێتن هـيچ موئەسەسات بتەنى ژێ نەهێت پارێزگارى سەر زمانى بكاتن يەعنى چونكى زمانى هەى دمرى يـێ هـەژى د گەشە كەتن تەنها گەلە پاراستنى سەر زمـانى بكـاتن يـا دۆى ژى دكەتـە سـەر مـل حكمەتـە بكاتن كۆ كـارا كرنە تێدا بكاتن ئەكاديميە كوردى د شێت گەشە پيدانى يا دەوڵەمەندكرن و وەزبەكرنە يا زمانى بكـات نـە زاراڤەگى سەر زاراڤـەكى دى بسەپێنيتن ژوان پـازدە كەسـى كـو ئەكاديميـە كـوردى شـوول كەنـەوە پسـپۆرى زمانى بتەنى دوو كەسن، ئەوى دى تر پێنچ كەسى اختصاصاتى ميژوو حەتتا نەها ئەكادێميە كوردى يـەك نە ڤەكولى نەژى فەرهەنگەكە زاراڤە چێكريا، ئـاخر ئـەو دى چـەوە ژ بێتـە ژێـدەرەكى سـە رە كـى بـوو مـن كوبڕێاريكى سەر زمانييێكى ێى ستاندار بدەتەڤە ئەز هەمى پەرلەمانتارێكى ژێ ئاگادار د كەم كو ئەو كەسى ويرى دا يەعنى لايەنگرى عنصريەتێك بوو، زاراڤەك هەى ئـەز نمونەيـەك ئينـم ئـەز حـەز ناكـەم بەحسـى بكەم بەس پرسێكى سەر وێ موضوعي هەى من دڤێت رايى هەمى پەرلـەمانێت هێـژا بـۆ هەنـدى رادكێشـم ئەز باوەڕم هەمى فراكسيۆنى پەرلەمانى د هزر هەندى دا ژێ كـەين هـەمى لايـەنى بەرچـاو وەربگـرن و ب هزرەكە يا زانا بوون و يا دراسە كرى سەر وێ ماددە بدا ئەكاديميە كوردى نڤێسينەكە يا بۆ هەموو زانكۆيە كوردستانى يا شـاندى بێـژيتن د ڤـێتن هـەمى ڤـەكۆلين و ديراسـاتى كۆ ژ زانينگـەها دەركـەڤن تنـى زاراڤـى سۆرانى بێت، ئەڤە تەحەيوزەك بوو، ئەڤە نەشێ كو بڕيارى سـەر هنـدى بـدات زمـانێكى سـتاندار چـێببيتن، ترسيا هەى ئو پاشان ڤيدا نە زاراڤە فـەيلى هەيـە، ئايـا زانـا بـوون سـەر زاراڤـى فـەيلى، هـەورامى، زازاكـى، باهدينى هەمى نها كەسێك تيدا مايە، ئاخر ئەوە چەوا دشێ بريـارى سـەربدا، ژ بـەر هەنـدى ئـەز پێشـنيار

كەم ببێتە ئیك ژێدەری سەرەكی بهەماهەنگی و گەل زانكۆ و زانینگەهی هەرێمی كوردستانی دگەل ئەو كەس و پەیوەندیدارو زانست ڤەكولەری زمانی بن ئەكادیمیە كوردی بشهێتن وی كاری بكات ئو بڕیارە سەرەكی بۆ ئەكادێمیە كوردی نەبێتن، یەعنی بڕیاری سەر زمانی ستاندار نەدات هەمی جهاتی حكومی مولزەم بن پێ، بەڵكو كاری وێ دراسەت كەن، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دكتۆر عومەر فەرموو.

بەڕێز عمرحمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ـ ئەمە پرسەكی زۆرزۆر گرنگە، من دەست خۆشانە لە هەرردوو لێژنە دەكەم كە زەحمەتیان كیشاوە، ماندووبون بەوەی كە ڕاپۆرتیان لەسەر ئامادە كردووە، بیروبووچونی باشیان هێناوە، پڕۆژەكەیان دەوڵەمەند كردووە، سەبارەت بە ماددەی یەكەم كە ئەویش پرسی زمانی ستانداردو یەكگرتووی نەتەوەییە ، كە باسی نەتەوەیی دەكەین لە قەوارەی سیاسی لە هەرێمی كوردستان پرسەكە گەورەترە باشترە ئێمە بڵێین ئەكادیمیای كوردی یەكێكە لە ژێدەرە باڵا ئەكادیمی و زانستێەكان بۆ ئەوەی چوارچیوەی كاری ئەكادیمیا تایبەت بێ بە لێكۆڵینەوە و هەڵسەنگاندن و ئەنجام دانی كۆنگرەو كۆنفرانسی زانستی لەسەر ساغكردنەوەی زمانی كوردی و زەمینە سازی بۆ یەكگرتوویی ئەم زمانە، واتە بەم شێوە رەهاییە نییە كە لە تەعبیرەكە دا هاتووە، ئێمە ئەوە نەڵێین كە لەسەر دام و دەزگاكان پیویستە پێوەی پابەند بن، چونكە لەسەر زەمینەی واقع لە ئێستادا هەم لەرووی لەچوارچیوەی نەتەوەیی زۆر زەحمەتە، چونكە ڕەنگە تۆ لێرە هەندێ دامو دەزگاكان لە هەرێمی كوردستان ناچار بكەی، بەڵام ئایا موئەسەساتی ثقافي و ئەكادیمی و مەعریفی ئەگەر سیاسی و حوكم رانێتی نەبێ لە پارچەكانی دی پێ ناچار دەكرێ ئیلتیزام بەم زمانەوە بكەن یان نا؟ بۆیە پیوێستە ئا لەمەش خۆمان بپاریزێن واتە بەم شێوەیە بێهیڵێنەوە، ئەكادیمیای كوردی یەكیكە لە سەرچاوە باڵا ئەكادیمی و زانستیەكانی تایبەت بە زمانی كوردی و پاراستن و دەوڵەمەندكردنی یەكخستنی بە ئامانج گەیشتن بە هێنانە ئارای زمانیكی یەكگرتووی ستانداری كوردی. سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو د.بەشیر

بەڕێز د.بشیر خلیل توفیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم پڕۆژە یاسایە پڕۆژە یاسایەكی گرنگە، مەسەلەی ئەكادیمیای كوردی و مەسەلەی زمانی ستاندار پرسێكە گرنگی خۆی لە ناو كۆمەڵگادا هەیە و ئێمە هەست بە مەترسیەكانی دەكەین ئێستا كاتێك كە منداڵەكانمان لە قوتابخانە و هەروەها گەنجەكانمان لە كاتی قسە كردن و حەتتا ڕۆشنبێرو

ئەدیبەکانیشمان لە کاتی نووسێنی ئەدەبیدا تووشی کێشەیەکی ئاوا دەبنەوە بەسەبەب نەبوونی زمانێکی ستانداردەوە/ زۆر جاری وا هەیە پەنا دەبەینە بە زمانێکی دیکەی غەیرە کوردی بۆ ئەوەی کە شتێك لە نیوان دوو ڕۆشنبیر تێبگەینرێ یان حەتتا لە قوتابخانەکانیشماندا قوتابیەکانمان تێبگەن بەڕاستی، بۆیە ئەمە پێویستە زۆر بە هەستیارانەوە مامەڵەی لەگەڵ بکەین، منیش رەئی خۆم دەخەمە پاڵ رای هەردوو هاوکارانم کە لە پیش من قسەیان کرد بەوەی کە ئەکادیمیای کوردی ناکرێ بکرێتە تاکە مەصدەرێك کە قراراتەکانی مولزەم بێ بۆ تەحدید کردنی ئەم زمانە یان بۆ سەر جیهاتی حکومی، لەبەر ئەوە تەنها ئەم لایەنە نیە کەوا ئەم ئیختصاصە دەگرێتەوە، زۆر ئێمە مەراکزی بحوثمان هەیە لە جامعات دەکرێ وە قرار دانی ئەخیریش ئەمە عیلاقەی بە مەسەلەی گەلەوە هەیە، من پێم وایە لە پاش ئەوەی بحوث و دراسات ئامادە دەکری وەهەروەها تەوصیاتەکان ئامادە دەکرێن لە ئەکادیمیە لە مەراکزەکانی دیکە، لە جامعات و ستراتیژی ئەمانە بێت لە پەرلەمان بڕیاری لەسەر بدرێ، چونکە ئەمە عیلاقەی بەهەموو گەلەوە هەیە.

- مولاحەزەی دووەم ، ئێمە لە کوردستاندا زمانی کوردی زمانی یەکەمە، زمانی ڕەسمیە، بەڵام دەبێ ئێمە ئەوەش بڵێین لەپاڵ زمانی کوردی زمانی کەشمان هەیە زمانی {تورکمانی، سریانی، عەرەبی} مان هەیە ڕاستە عەرەبی مەجمەعی لوغەی عەرەبییان هەیە لە عیراق، بەڵام دەکری ئێمە لە پاڵ ئەکادیمیای کوردی لقێك یان بەشێك بۆ زمانە غیرە کوردیەکان بکەینەوە وە زمانی {تورکمانی، عەرەبی، سریانی} بۆ ئەوەی بحوث و دراسات بۆ ئەوەانیش ئەنجام بدرێ، چونکە ئەم ئەکادیمیایە ئەکادیمیایەکی دەوڵەتیە، یەعنی فەرمی سەربەحکومەتە، بۆیە حکومەت پیوێستە خەم لە زمانەکانی دێکە بخوا ئەوانیش لقێکیان هەبێ یان ئەکادیمیایەکی ئاوا موصوغەریان هەبێ بۆ ئەوەی کار بۆزمانەکەی خۆیان بکەن.

- مولاحەزەی سێیەم، مولاحەزەیەکی تەرجمەیە بۆ زمانی کوردی لە تەرجمە کوردیەکەدا مەصدەر بە {ژێدەر} هاتووە، بەڕای من ژێدەر لەکاتی بحوث و نووسینی کتابات و بحوث بەکاردێ، ئەگەر هات و مەصدەرەکە کتێبێك بوو وەکو کتێبیکی ئەدەبی، بۆ نووسێنەوەیەك دەڵێ ژێدەرەکەی ئەوەیە، بەڵام مەصدەری قەرارات مەبەستمان بوو دەڵێین سەرچاوەی بڕیارەکان، نەك ژێدەری بڕیارەکان. سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك برهان.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەربارەی ئەم ماددەیە دوو رام هەیە لە سەری:

1-کە تەعریفی ماددەکە دەکا باسی ئیش و کارەکانی دەکا، نووسراوە {اهتمام کە مەرجەعی ئەعلایە} یە لەوەی کە موتوعولیقە بە لوغەی کوردی و حفاظ کردنی و دەوڵەمەند کردنی و یەکگرتنی، من نموونەیەك بۆ جەنابتان دەهێنمەوە، من لەماوەی ڕابووردوو لای کەسێك بووم ناوی دکتور بکرعبداللەیە 38ساڵە دکتورە لە جامیعەی روسیا، کتێبێکی لەبەر دەست دابوو نیشانی منی دا وتی ئەم کتێبەم هێناوە

کەس نیە تەرجومەی بکات و خۆشم توانام نیە، کتێبەکە شتێك بوو لەسەر تاریخی کوردی لە ئەکادیمیای علومی روسی و بە هاوکاری ﴿معهدی استشراقی ڕوسی﴾ نووسرابوو باسی ئەوەی ئەکرد کە هەتا کتێبی ئاڤێستا بە زمانی هەورامی کۆن نووسراوە، من لەبەر ئەم سەبەبانە ئەم قسەیەم کرد پیوێستە جەمعی مەصادری تاریخی بسپێردری بەم ئەکادیمیایە لەبەر ئەوە شتێکی زۆر هەیە لەسەر تاریخی کورد، لەسەر ئەدەبی کورد لە قەدیمەوە کە تا ئێستا لێرە ئیهتیمامی پێ نەدراوە، شۆێنێك نیە کۆیان بکاتەوە، بەڕاستی هەموو میللەتێ تاریخی خۆی زانی، رابووردوو وئەمجادی خۆی زانی، ئەتوانرێ ئەو میللەتە زیاتر تەقویە بێ لەرووی نەفسیەوە، لەرووی تاریخی، لە هەموو رووەکانەوە.

2-قسەی دووەمم لەسەر ئەوەیە کە ئەڵێ پیوێستە بۆ گەیشتن بە لوغەیەکی ڕەسمی ،لوغەی ڕەسمی لێرە مەبەست لە لوغەی ستاندارد بێ، پار هەراو هوریایەك دروست بوو لەلایەن رۆژنامەکانەوە، مەقالاتێکی زۆر لەلایەن ئەکادیمیەکانەوە نووسرا بۆ ئەو بابەتە، من زۆرم خوێندەوە دەربارەی ئەوەی بگەم بە نەتیجەیەك ئەوەی شایەنی باس بێ ئەوەندە تێگەیشتم ، لەهەموو وڵاتانی دونیا هەموو میللەتێك چەند لەهجەی هەیە، ئەو لەهجەیە کە ستانداردە ئەوەیە کە واقعێکی سیاسی، اقتصادی، زرووف و زەمان و مەکانێك ئەولوغەیە خۆی فەرز دەکات ، لوغەی ستاندارد فەرز ناکرێ، بێی لوغە تێکەڵاوکەی من وام زانیوە نازانم هەڵەم یان نا وام خۆێندۆتەوە ، لە لەهجەی کوردی بکەرو فرمان پێش و دوا ئەکەوێ لەچاو لەهجەیەکی ترەوە، لە بەر ئەوە تاریخی واقیعیەکە چۆنە ، ئاوایە واقعی تاریخی،سیاسی،حوکمڕانی فەرزی لوغەی ستاندار ئەکا، نەك بەزۆر بسەپێندرێ من ئەمەندە تێگەیشتووم لەهەموو بحوثاتی ئەم خەڵکە ئەکادیمیانەی کە پار لە جریدەکانەوە خوێندیانمەوە، دوای ئەوە ئێمە 90ساڵە یەك لوغە، لوغەی کتابەتمانە، ئایا ئەگەر ئێمە لوغەیەکی بەدیل بێنین یان تەوحیدی بکەین یان لەهجەیەکی زیاد لەپاڵ ئەمە زیندوو کەینەوە ئایا زەرەر لەو ڕابوردووە نادات؟ ئایا ئەو گەنجینە گەورەیەت هەیە بەلوغەیەك نووسراوە کە لوغەی ڕەسمی بووە، 90ساڵە لەوەتەی تاریخی دەوڵەتی عیراق هەیە یان هەر مەجەڕەد بە لاتینی نووسێنیش بە تێکەڵ کردنی لەگەڵ لەهجەی تر، ئەمەش زیان بەو گەنجینە میژوویەت ناگەیێنێ کە هەتە؟ بەڕاستی ئەمە اختصاصی خەڵکانی ئەکادیمیە بۆ لوغەی ستانداردیش لەهەموو دونیایە واقعی سیاسی و اقتصادی و زرووفی زەمان و مەکان و سیاسەتی حوکم بە مروری زەمەن وردە وردە لەهجەیەکی ڕەسمی شوێن پێ بە لوغەیەکی تر چۆڵ کردووە، هاتووتە ئاراوە، لە دونیا وا بووە، فەرز ناکرێ بۆ ئەوەی ئەو ئەرکەی پێ بسپێردرێ بکرێتە لوغەیەکی ڕەسمی. سوپاس.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پێشنیارە بەڕاستی پێك هاتووە لە دووبەش ئەگەر بەشی سێەمی شخصیەتێکی، موستەقلی خۆی هەیە واز لێبێنم من لەبەشی دووەم دەست پێ دەکەم،

1. بەعەرەبی کە دەڵێ{على المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها}ئەمە دەزگایەکە لە قطاعي عامة بەشێوەیەك لە شێوەکان لە چەشنی قطاعي عامة، بەڵام پلەکەی زۆر نزمترە لە وەزارەت و لە مجلس وزرا، من تا ئێستا لە فصلی سوڵتات وا تێگەیشتبووم پەرلەمان تەنها ئەو جهەتەی کە تەشریعات و بڕیاەکانی مولزەمە بۆ حکومەت. هیچ مەنتقێکی ئیداری و قانوونی نابینم کە دەزگایەك لە دەزگاکانی حکومەت بڕیارەکانی ئیجباری بن بۆ موئەسەساتی حکومی بە مجلس وزرائەوە، بۆیە بە تصوری من ئەوە لادەین برادەرانی من قسەیان کرد ئیشارەیان بەوە دا بەشێوەی من ئەیڵێم ئەمە تناقوزێکی تەشریعی و ئیداریە ئەکری بڵێن ئەنجامی ئیشەکانی خۆی بنێرێ بۆ حکومەت تاکو حکومەت بڕیارو ڕێنمایی پیوێست دەرکات ئەو کاتە بڕیارەکانی حکومەت ملزەمن نە بۆ دام و دەزگاکانی حکومەت، بەڵکو بۆ هەموو کەرتەکانی کۆمەڵگە، بۆیە رجا ئەکەم ئەمە لە بەر چاو بگرن و ئەمە دەچێتە خانەی کفری یاسایی و ئیداری.

2. بەسنگێکی فراوان تەماشا بکەین و واتەماشا نەکەین ئەوەی قسە ئەکات بە چ زاراوەیەك یان خەڵکی کێندەرە ئێمە ئەندام پەرلەمان گەیشتووینە تەمەنێك و لە ئاستێکین دەبێ هەر ئەوها قسەش بکەین هەر ئەوها قسەکانمان وەربگێرێ، لە هەموو یاساکەی هەوڵی داوە باسی لەهجات و زاراوە نەکات لە ئامانجەکانی،المحافظة على اللغة الكوردية وتوحيد مصطلحاتها، وەکەئەنەهو یەك زمانمان هەیە تەنها کێشەی زاراوەمان هەیە، هەولێری بەشێوەیەك دەیڵێت و ڕەواندزی بە شێوەیەك دەیڵێت، کەلاری بە شێوەیەك، ئەمە روحیەتێکە زۆر خەتەرە. ﴿مشكلەی مرجعی اعلی﴾ ئەتوانێن ئێمە پێشنیارێك تقدیم بکەین کولیەی ئاداب قسمی کوردی الحاق ببێ بەو مەرجعە تاکو بزانن چۆن ئێش دەکەن مرجعی ئەکادیمیە دراسات دەکات، ئەوە ئەتروحاتی دکتۆراە دەکات ئەمە ﴿مرجع اعلی﴾ یە وەکو خوشکە امینە باسی کرد بەس دوویان لە کوردی دەزانن ڕێزم بۆیان هەیە شخصیا ئینسانی مەعتەبەرن، ڕۆشنبێرن، بۆیە ئەم وشەیە {المرجع الاعلى} بەڕاستی ئەوێش نەفسی تاك رەوی تیدایە خۆ زل دیتنە، رجائەکەم ئەو زمانە لە پەرلەمانی ئێمە لە تشریع لە وثائق نەبێ بڵی مصدرێکە لە مصدرەکان، بڵێ هەوڵ دەدا، واجبێتی ئا یەعنی چبوو ئەگەر گوتبا ئەکادیمیا ئێش دەکات بۆ جی بەجێبەجکردنی ئەم ئامانجانەی لە ماددەی چوارەم هاتووە بۆ ئەوشتە زلە پاشان هەموو ئەوەی پیوێستی بە زمانی کوردی هەیە، پێیان ناکرێ دەبێ ببنە بەدێلی هەموو موئەسەساتی عالەمی {حفاظ عليها اغنائها} باشە، بەڵام تەوحیدی چی؟ تەوحیدی لوغەی کوردی ئەگەر شتێك هەبێ بەناوی لوغەی کوردی یەکە، ئەتۆ دەتوانی یەك تەوحیدکەی لێرەش خۆی دزیەوە کە ئیعتراف بکات لەهەجات هەیە، بەڵام صەلاحیاتی داوە بەخۆی بەهۆی ئەوەی ﴿المحافظة على اللغة الكوردية﴾ لای بەرچاوی ئەو لوغەتەکی کوردی هەیە، ئەوانی تر هەمووی، تەوحیدی تر مەعنا هەمووی بێنە بەر دەستی ئەو، ئەمەی کاك برهان و امینەخان وتیان، ئەمە کیشەیە هەمووی درێژە، بەڕێزان زمانی کوردی خصوصیەتێکی هەیە من لە ولأتێك ژیامە نۆ موقاتەعەیە، نۆ جمهوریە، هەر نۆهەر یەك لەهجەی هەیە، ئێمە لە وەسەتێك دەژین،بیست وچەند دەوڵەتی عربی هەیە هەر یەك لەهجەی خۆی

هەیە، کە قسەی پێ بکەن، لە یەکتری تێناگەن، بەڵام بەخوا هەموو عەرەب مذکر ئەڵێت مـذکرو بـە مؤنـث ئـەڵێن مؤنـث وانـتَ وانـتِ یـە هـەموو شـانزە ولایـەی ئـەڵمانیا کـە لەهجـەی شـڤابەکانی شـتودگارت لەگـەڵ جەماعەتی کیبیکی حدودی هوڵەندا لە یەکتری ناگەن، ئەگەر بە لەهجەی خۆیان قسە بکـەن، بـەڵام زمـانێ هەیە لووتەر کە ئنجیلی تەرجەمە کرد وە تـەنها ژێـدەری زمـانی ئـەڵمانی بـوو، ئـەو زمانـە بـوو بـە زمـانی فەرمی هیچ ئەکادیمیەکی لوغـەوی نـەهات ئـەم بڕیـارە بـدات کـە قورئـان بـە عـەرەبی هـات و بـە لەهجـەی قورەیش و تائیفەیەکی نـاو قـورەیش دەبـوا فێـری دیانـەت ببێ، ئـەو لەهجەیـەی ئێسـتا پـێ دەڵـێن لوغـەی عەرەبی ستاندارد هات، بەڵام کە لـە هندسـتان نـەیانتوانی ئـەوە بکـەن هەڵنەسـان مەحاوەلەیـەکی ئینگلیـز هەبوو بچووکترین مکەونی لوغەوی لە هند تاکو مشکلە نەبێت ئەو زمانە بکەنـە سـتاندارد، ئـەم تەوحیـدە هەڵسوڕینە. لوغەی ڕسمیە موەحەدە، ئێمە دەبێ بە عاتیفە قسە نەکەین، ئەگینا هەر یەکێك بـە رائـی مـن بۆنی ئەوەی لێدێت کەلەهجەیەکی لوغەی کوردی جاهیزە، حازرە ئەوانی تر ئیلحاقیان بەوە، ئێمە ئـەڵێین براژن، ئێوە ئەڵێن ژن برا، وەعەکسەکەی ئێمە ئەڵێن پەنجە شێر ئەوان ئەڵێن شێر پەنجە، ئەوانە تەوحیـد دەبن، ئاسانن هیژاو بـەڕێز تەوحیـد دەبـن بـەڵام ێیـۆی و یـاوی چ لـێ بکەین؟لـە صفە لـە پاشـوەندی هـەر وشەیەك لـە فعـل و فاعـل هـەموو ئـەو نێـرو مـێ یـە وجودی هەیـە، بۆیـە تەوحیـدی چـی ئەکـەین، ئێمـە تەوحیدی زاراوەی ئەم لەهجە، ئەم قسەو روئیەیـە بـۆ زمـان لەهجـەکانیش لـە یـەکتر دوور دەکات شۆڕشـی ئەیلوول توانی وابکات کوردی بۆتانی کوردستانی باکوورو و خەڵکی خانەقین لەگەڵ یەکتر لە یەك سـەنگەر بە کوردی قسە بکەن، لە یەکتر تێبگەن، لەبەر ئەوەی وشە ئاسان و وشە نزیکەکانی وەرگرتـووە قسـەیەکیان کرد بە زمانێك ئەوانەی پێشمەرگەبوون لەبیریانە توانیان تەفاهم بکەن ئەم هەوڵەی بۆ ئەوەی هەوڵ بدەم بۆ ئەوەی لەیەك مەنزورەوە تەماشای زمانی کوردی بکەم وە هێنانەوەی ئەو هەموو وشە دەستکردانەی کـە نازانم لە کوێ دێن؟ وا ئەکات ئەو موهەندیسەی زاخۆ لەگەڵ ئـەو دختـۆرەی جەلـەولا لـە یـەکتر تێنەگـەن، بەعارەبی لەگەڵ یەکتری قسـە بکـەن، بۆیـە رجاتـان لی دەکـەم بـا کـورتی کـەم ئـەم {علـی مؤسسات الجهات الحکومیة الالتزام بقراراتها} جارێکیتر ئەڵێم کفرێکـی ئیداریـە، تەشـریعیـە ئـیقتراح دەکـەم بڵـێین ئـەنجامی لیکۆڵینەوەیان ئەنێرن بۆ حکومەت تاکو حکومەت ڕینمایی پیویێست دەرکات، ئەم تەوحیدە لادەین با بڵێین {اغنـاء} ئـەو {مرجـع اعلـی} رجاتـان لی دەکـەم {مرجـع اعلـی} ئـەم تەسـەلوتییەی تیـدا نـەمێنێ ئـاخر کەلیمەم دەڵێم {قانون التعدیل الثانی لقانون المجمع العلمی لأقلیم کوردسـتان }ئـەوە نـاوی قانوونەکەیـە، هەموو یاساکە باسی شتێکی تر دەکات، باسی {مجمعی علمی کوردستان} ناکـات دەزانـی باسـی چـی ئـەکات؟ ئەکادیمیای کوردی، بۆم صافی کەن ئەوەش ناوی یاساکە {مجمع علمی} ماوە واتە ئەو موئەسەسەیە دەبـێ لە ناو قانووون هەموو ناوی مجمع علمی بێ بەتەعدیلێك، بە شتێك کراوە، ناوی ئـەکادیمیای کـوردی دەبـێ، ناوی یاساکە بگۆڕدری بکرێتە یاسای ئەکادیمیای کوردی. سوپاس.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

به حقیقەت هەندێك لە قسەكانی من بەڕێز كاك عبدالسلام كردی، بەڵام منیش لەگەڵ ئەو ڕەئیەمە كە جیاوازیەك هەیە لە نیوان ئەكادیمیاو {مجمعی علمی} ئەكادیمیا زیاتر بۆ مەڵبەندو خوێندن و تویژێنەوەیە، {مجمعی علمی} زیاتر بۆ لایەنی زمانەوانی دەچێت بە ڕەئی من ناوی قانوونەكەش بكرێتە قانوون {مجمع اللغه الكوردیه}

ـ ئەگەرئەوەی {المرجع الاعلی} بمینێتن كە دەڵی {الاكادیمیه الكوردیه هی المرجع الاعلی} {ببێتە الاكادیمیه الكوردیه هی المرجع العلمی الاعلی}. سوپاس.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەسەر ناوەكە جارێ پێم وایە ئەكادیمیەكە زۆر شامل ترە لە مجمعی علمی، {مجمعی علمی} ئەوە هەر لە عەرەبیەكە وەرگیرایە، ئەكادیمیەكە زۆر شامل ترو وافی ترە بۆ ئەم عنوانە، لەسەر ماددە یەك من هاوڕام لەگەڵ ڕەفیقەكانی پیش خۆم كە قسەیان لەسەر كرد وە بەتایبەتی ئەو صیغەیەی كاك عمر باسی كرد صیغەكی زۆرزۆر بەجێیە، دەكرێتن یەك لە {مراجع} بێت {احد من المراجع} بێتن بۆ ئەو هەدەفەی كە بۆی دانراوە، بەڵام من دەبینم خودی پەرلەمان خۆی لە تناقوضێكی زۆر گەورە دایە لەگەڵ ڕۆحی ئەم قانوونە ئەو تناقضة لە كوێیە پێش ساڵی 1991 ڕێگرێك و مانعێك هەبوو بۆ زمانی كوردی، بۆ پێشخستن و پاراستنی زمانی كوردی كە پیوێست ناكات ناوی لیبنێین، واضحة، بەڵام لە پاش ساڵی1992یاسا بەر قەرارەكان كە تەئكید لە زمانی كوردی دەكەن وە پاش ماددەی چواری دەستووری عێراقی هەمێشەیی ئەو مافە بە یاساو بە دەستوور بە ئێمە دراوە، ئێستاشی لەگەڵ دابێ زۆر بەی خەڵك ئەمە نازانن ئێمە دەبێ حقیقەت بە خەڵكی خۆمان بڵێین كە ئێستاش پەرلەمانی بەڕێز زۆربەی هەرە زۆری یاساكان و پڕۆژەكان وبڕیارەكان هەر تحویل لەسەر زمانی عەرەبی دەكرێتن، ئەمە متناقضة لەگەڵ ڕۆحی ئەم بۆچوونەو ئەم یاسایە كە ئێستا بۆ ئەكادیمیای كوردی تەعدیلی دەكەین ئێمە دەبێ لەخۆمان دەست پێ بكەین ئێمە خۆمان لە تناقض داینە، بۆیە من لێرەوە داوا دەكەم وەكو دەست پێكێك بگەڕێنەوە سەر تحویل كردن لە سەر زمانی كوردی بە حیجەی ثقافەی عەرەبی، هەریەك لە ئێمە نەبێتە ڕێگر، نەبێنە هاوسەنگ لەگەڵ پێش ساڵی 1991 بە شێوەیەكی موباشر دژ بە زمانی خۆمان بین. سوپاس.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەنها تێبێنیەكانم لە چوارچێوەی ئەو تێكستە هەیە كەنووسیانە بەڕێزان لە لیژنەی ڕۆشنبێری پێشنیار دەكەم ئاوای لێبێت، ئەكادیمیای كوردی ژێدەری باڵای ئەو لایەنە پەیوەستانەیە بەزمانی كوردی، پاریزگاری كردن و دەوڵەمەندكردن و یەكخستنیان لی لابدری تاوەكو پێێ بوترێ یەكخستنیان بە زمانیكی

فەرمی یەکگرتوو ستاندار، بۆ؟ لەبەر ئەوەی ئێمە تاکو ئێستا بڕیارمان نەداوە ئێمە زمانیکی یەکگرتووی ستاندارد دروست کەین لە فەترەیەکی موعەیەن وەبیشیسپێرین بەم مەرجەعە یان بەم ئەکادیمیایە، ئەگەر ئەو بڕیارەمان دا ئەو کاتە ئەتوانین ئەم بڕگەیە یان ئەم دەستەواژەیە بێنین لەناو ئەم بەندەیە، بەلاّم مەسەلەی پاراستن و دەوڵەمەندکردنی زمانی کوردی زۆر ئاساییە بدرێت بەم ئەکادیمیایە. پرسیارێکیش بۆ بەڕێزان لە لیژنە دەڵێ لەسەر دەزگاو لایەنە حکومیەکانە کە پابەندی بڕیارەکان بن لەم بوارەدا، من لەگەڵ ئەوەم کە ئەو بڕگەیە بمێنێتەوە بەس پرسیارەکەم لێرە ئەوەیە ئایا تەنها لایەنە حکومیەکان یان غیر حکومیش کەرتی تایبەت، منظمات، وە ئەوچالاکییە رۆشنبیریانەی کە ئەکرێ ئیمکانە هەندێ جوڵە هەبن، هەندێك تێکست و بڕگە هەبێ لە لایەنی غیری حکومی کە بەکار ئەهێنرێ ئەوان بەخراپ بشکێتەوە بەسەر زمانی کوردی، پرسیارەکەم ئەوەیە ئایا پیوێست ناکات لایەنە غیرە حکومیەکان یان کەرتی تایبەتیشی تێبخەین، چونکە هەروەکو ئەبینین لە نووسینی سەر هەندەك شوێنی بازرگانی یان غیرە بازرگانی نووسینەکان علی اساس بە کوردی نووسراوە، بەلاّم کوردی نین، زمانی کوردی ئەشێوێنن، بۆیە من بە پێویستی دەزانم غیرە حکومیشی تێ بخرێت، بەلاّم بەم شێوەیەی کە گوتمان ئەکادیمیای کوردی ژێدەری بالاّی ئەو لایەنەپەیوەستانەیە بەزمانی کوردی، پاریزگاریکردن و دەوڵەمەندکردنیان لە دوای ئەمە لەسەر دەزگاو لایەنە حکومیەکانە وە غیر حکومیەکانە کە پابەندی بڕیارەکانی بن لەم بوارەدا.
سوپاس

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من پێش ئەوەی بچمە سەر بابەتەکە بەوەی دەست پێ دەکەم ئەم پڕۆژەیە کە هاتووە خۆشی هەڵەی تێدایە وەکو کاك عبدالسلام ئیشارەتی پیدا، ئێمە ئەگەر سەیری ناونیشانی پڕۆژە هاتووەکە بکەین{قانون التعدیل الثانی لقانون المجمع العلمی لأقلیم کوردستان} بەکوردیەکەی کۆڕی زانستی هەرێمی کوردستان هاتووە، تەرجەمەکراوە لەکاتێکدا ئەمە هەمواریش کراوە کۆڕی زانیاری و کۆڕی زانستی هەر نەماوە بەپێ هەمواری یەکەمی ژمارە 39ی ساڵی 2007ە، ئەمە خۆی لە خۆیدا هەڵەیەکە کەوا لێرەدا کراوەو حەق بوو لیژنە پەیوەندیدارەکانیش ئیشارەتێکیان لەویە پێ بدا بوایە. بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. دیارە لە هەموو وڵاتیکدا دەزگای ئەکادیمی یان با پێی بڵێین کۆڕی زانیاری، کۆڕی زانستی، ئەکادیمیای ئەو وڵاتە بەناوی خۆی هەیە وە مەهام وئامانجی خۆشی هەیە وە دەزگای باڵاشە لەو مەسەلە پەیوەندیدارانەی کە پەیوەندیان پێوە هەیە، خۆی لە خۆیدا لە نیزامەکانی خۆیاندا نووسیانە ئێمە بەنیسبەتی ئەکادیمیای کوردیەوە دیارە گرنگیەکی زۆری هەیە هەر بە گرنگیدان بە زمان، بە کلتوور، بە جوگرافیا،بە میژوو،وەکاری باشیشیان کردیە وە بەرنامەی باشیشیان هەیە بەڕاستی ئێمە پێویستە ئەم دەزگایە بەهێز بکەین بەتایبەت کە دوایی لەوانەیە لە ماددەکانی تر بێینە سەر ئەوەی چۆن دەکرێ دەستی ئەمانە کراوە بێ، بەڕێزان ئەم دەزگایە دەزگایەکی نیشتیمانییە لەو پەرلەمانە بڕیاری لێدراوە، دەزگایەکی هەرێمی

نییە،دەزکایەکە حزبی نییە، دەزگایەك نییە کەوا ئەگەربێتو ئێمە بەجۆرێکی تر بیری لێ بکەینـەوە پێمـان وابێ ئەمە کار دەکات بۆ پارچە پارچەبوونی زمانی کوردی، یان زاڵ بوونی لەهجەیە بـە سـەر لەهجەیـەکی تردا، یان دروست کردنی جۆرێك جیاوازی، ئێمـە شـتێکی ئـاوا تێبـێنی دەکـەین لـەو دەزگایـە دا لـە ئـیش و کارەکانیاندا، ئێمە پەرلەمانین،پەرلەمان حەقی لێپێچینەوەی هەیە، حەق نیە ئەمـەیان لێ قـەبوول بکـەین، بەڕێزان سەبارەت بەو خاڵەی کە دەڵێ مەرجەعێکی باڵابێ لەو لایەنـە پەیوەندیدارانـەی گرنگـی بـەزمان و ئەو بابەتانە دەدەن بێگومان ئێمە پێوستمان بـەوە هەیـە کـە مەرجـەعێکی باڵامـان هـەبێ، ئێمـە کۆمـەڵێك زانکۆمان هەیە لە هەر زانکۆیەك کۆمەڵێ بـەشمان تایبـەت بـە زمـان کـردووە، جۆرەهـا رێکخـراوی ثقـافی و زمانەوانیمان هەیە، هەریەکەو لەئاشێك لێ دەکەن، چۆن دەکرێ ئەوانە لێککەنەوە؟ بێگومان ئەمە تەنها بە دەزگایەکی نێشتیمانی دەبێ کە ئەویش ئەکادیمیایە، من لەوەی تەئیدی بەشێکی قسـەکانی کـاك عبدالسلام و امینەخان دەکەم، ئێمە ڕاستە لەگەڵ لیژنەی پـەروەردە سـەردانی ناوچـەی بادینانمـان کـردووە، بەڕاسـتی ناخۆش بوو کاتێ قسەمان لەگەڵ منداڵەکان دەکرد تێنەدەگەیشتن، بۆ؟ بـەڕێزێکی بـادینی کـە دێـت لەگـەڵ منداڵێکی بچووك لە ناوچـەی سـۆران، لـە سلێمانی قسـە دەکـات تێناگـات، بەتایبـەت لـەو مەنهەجـەی کـەوا دەیانخوێند، ئەمەش بوو بووە مایەی ئـەوەی کـەوا مەنهـەجێکی یـەکگرتوو دانـرابوو، دوایـی دووبـارە شـەق بێتەوە ببێتە دوو مەنهەج، ئێستا لە بادینان بە شێوازی بادینی دەخوێندرێ، لە سۆران بە شـێوازی سـۆرانی دەخوێندری، ئێمە قسەمان لەسەر ئەوەیە چۆن دەکرێ یەك: ئەو زمانـە یـەك بخـەین تـا کـەی بـەو شـێوازە بێ؟ بەڵێ ڕاستە لە هەر ناوچەیەك، لە هەر وڵاتێك لەهجەی جیاجیا هەیە، جۆرەها شێوازو دیالێکت هەیە، لە کوردستانیش هەروەها، بەڵام ئـەی زمـانی ڕەسمیمـان تـا کـەی ئێمـە کـار بـۆ ئەمـە نەکـەین؟ تاکـەی ئـەم دەزگایە کاری بۆ نەکات؟ ئەو بەڕێزانەی کـە لێـرە دانـراون لەدەسـتەی بـاڵادا سـێ کەسـیان پسـپۆری زمانـە، بەڵام پێنج کەسی تر لەوانە ئەگەر دەرچووی بەشی زمانیش نەبن، بەڵام فەرهەنگی زۆر پوختەو ناوازەیان چاپ کردووە، شارەزاییەکی زۆرزۆریان لە زمان هەیە، ئـەم فەرهەنگانـەن ئـەمڕۆ بـەکاردێن لێـرە، بۆیـە بـە هەر شێوەیەك بێت پیوێستمان بەوەیە دەزگایەکی باڵا هـەبێ، ئەمـە وەکو دەزگایـەکی بـاڵا بمینێتـەوە وەك مەرجعی باڵا.

ـ خاڵی دووەم بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. ئێمە ئەگەر بێت و ئـەو وشـەی ئیلزامـە کـە دەڵـێ حکومـەت و دام ودەزگاکان پێویستە ئیلزام بەوەوە بکەن ئەو بڕیارانەی لەوێوە دەردەچێ، بەڵێ من لەگەڵ ئەوەدام پیوێستە ئیلزام بکرێت، ئێمـە تاکـەی کێشـەی فـرە زاراوەییمان هـەبێت تەنانـەت لەیـەك شێوەزاریشدا؟ مـن لەوەیـە بەڕاسـتی ئێسـتا بـۆ نموونـە لـە دەزگایـەکی بـەرزی وەکـو پەرلـەمانی کوردسـتاندا مـن جارێکی تـریش ئـەم قسەیەم کردووەو بە یاداشتیش بەسەرۆکی پەرلەمانم داوە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. من شەرم دام دەگرێ کاتێـك هەنـدێ لـە نووسـراوەکانی پەرلـەمانی کوردسـتان دەخوێنمـەوە بـەو شـێوازە زمانـە خراپـە، بـەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. نووسـراوی ڕەسمـی بـە ئیمـزای سـەرۆکی پەرلـەمان پێشکەشـکراوە {تهریـب نفـط} بـە تیرۆری نەفت تەرجەمە کراوە لەو پڕۆژە یاسایە، کاتێك هاتووە مەجمەعی عیلمی وشـەی مەجەمـەعی بـە

کۆمەڵگا تەرجەمە کردووە، ئا ئەوەتا لەبەر دەستمانە لێرە، چۆن دەکرێ ئێمە تاکەی وا بین؟ پەرلەمان، بەڵێ، ڕاستە دەسەڵاتێکی باڵایە، بەڵام ئەم بابەتە بابەتێکی پسپۆریە، پیوێستە هەر چەند باڵاش بێ مولزەم بین بە بڕیارەکانی ئەوانەوە، چونکە ئەوان زانای زمانەوانن لەوێ بڕیاری لێ دەدرێ بۆیە تکا دەکەم بەڕێزینە ناکرێ ئێمە بەچاوێکی بەو جۆرە لەو دەزگایە بڕوانین کە پارچە پارچە بوون بێ ئەگەر هەر ئیشکالێك لەو دەزگایە هەیە پێویستە بە دواداچوونی بۆ بکەین. خاڵێکی تر بۆیە پێم وایە لێرە شوێنی دەبێتەوە ئەم دەزگایە نازانم ئەگەر لیژنەی یاسایی وەڵام دەدەنەوە سەبارەت بە کێشەی دارایی پەیوەندیدار بە بەرنامەو مەشاریعیان ئایا دەکرێ لەو ماددەیە قسەی لێ بکرێ، دابنرێ؟ یان دەکرێ تەئجیل بکرێ؟ چونکە یەکێك لە کێشە گەورەکانی ئەو دەزگایە کە دەستی بەستراوە ناتوانێ کار بکات کێشەی داراییەتی، چونکە وەکو دائیرەی ئاووکارەبا هەریەك لە دائیرەکانی ترلێی دەڕواندرێ لە مەسەلەی توێژینەوەدا، لەمەسەلەی بە دواداچوون و زماندا، ناکرێ وەکو ئەوانە تیێ بڕواندرێ.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبێنیم هەیە، لە ڕاستیدا یەکەمیان لەسەر ناوی هەموارکردنی پرۆژەکەیە، هەموارکردنی یاساکەیە ئەویش بەڕاستی ئێمە باس لە زمانی کوردی دەکەین کاتێك کە باس لە زمانی کوردی دەکەین ئەبێ پانتاییەکی بەرفراوان هەبێ، بەڕاستی هەر کوردستانی عیراق نیە کە زمانی کوردی بەکار دەهێنێ، لەپارچەکانی تری کوردستانیش ئەو زمانە بەکاردەهێنرێ، بۆیە بەڕاستی دەبێ پانتاییەکی فراوان هەبێ، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم کە هەرێمی کوردستان لابرێت تەنها ناوی یاساکە ئەکادیمیای کوردی بێ، چونکە بەڕاستی کورد هەیە لە ڕوسیا، موستەشرقی روسی هەیە پرۆفیسۆرە لە زمانی کوردی، بۆیە ئێمە ئەگەر هات و تەنها حصر نەکەین بە هەرێمی کوردستان دەتوانین سوودمەند بین لەوانیش، هەتا ئەندامێك بێن لە دەستەکە، بۆ ئەوەی بتوانین سوودیان لێ وەربگرین، دەربارەی مەسەلەی گەیشتن بە زمانێکی ستاندارد، من لەگەڵ ئەوە نیم، لەگەڵ ئەم هەموار کردنە نیم، چونکە بەڕاستی لای هەموومان ئاشکرایە دوو لەهجەی سەرەکی هەیە لە کوردستان ئەویش یان کرمانجی ژووروووە یان کرمانجی خواروووە،یەعنی بادینی و سۆرانی دەتوانین ئەو دووە بە ستاندارد بکەین چونکە بەڕاستی لەهجەی زۆر هەیە، ئەگەر باس لە لەهجەکان بکەین، هەرکەس لهجەکەی خۆی لە هەموو لەهجەکان پێ شیرینترە، من بەخۆم کە خەڵکی ڕواندزم لەهجەکەی خۆم پی لە هەموو لەهجەیەك پێ شیرینترە وە هەموو ئەوانی تریش بە ڕاستی، بۆیە ناکرێ ئەو شتە ئێمە بسەپێنین لەسەر خەڵکەکە،ئەکرێ ستانداردەکە لەو دوو لەهجەیە بکرێ، بەڵام بکرێتە ستاندارد بۆ هەمووی ئەوە ناکرێ، بۆیە بەڕاستی من لەگەڵ ئەو هەموار کردنە نیم، زۆر سوپاس

بەڕێز خەلیل عثمان حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من زیاتر لەسەر دەقە کوردیەکەیە بەڕاستی، من پێم وایە لە ڕووی شکڵیەوە کە لایەنێکی ئەساسیە لە دارشتنی یاساکان، ئەمە ئەکرا بە شێوازێکی تر دابڕێژرایەتەوە بەتایبەتی کە فەقەرەی (ا، ب)ی تیکرارە، خاڵێکی ترم ئەوەیە نووسراوە لەسەر دامو دەزگا حکومیەکانە کە پابەندی بڕیارەکان بن لەم بوارەدا، ئەوەی من تێگەیشتبم ئەو ماددەیە تەعریفی ئەکادیمیایە، دەکرێ ئەم بڕگەیە کە لەسەر دامو دەزگا حکومیەکانە ئەوە لە بڕگەیەکی تردا بنووسرێ، چونکە ئەمە لێرە پێناسەی ئەکادیمیای کوردی کردووە، بۆیە من پێم وایە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە (ئەکادیمیای کوردی ژێردەری بالای ئەو لایەنە پەیوەستانەیە بە زمانی کوردی و پاراستن و دەوڵەمەند کردن، و یان بۆ گەیشتن بە زمانێکی فەرمی یەکگرتوو، خاوەن کەسێتی مەعنەوی سەربەخۆیە)، یەعنی لە ڕووی شکڵیەوە ئەم هینە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، چونکە ئەوەی لەسەر دامو دەزگا حکومییەکانە ئەتوانرێ لە بڕگەیەکی تردا دابنرێت، حکومەت بەوە ئیلزام بکرێ نەك لەناو پێناسەکەدا، دوو، خاوەن کەسێتی مەعنەوی سەربەخۆیە ئەتوانرێ هەر لەگەڵ پێناسەکەدا یەك بڕگە بێت باشترە من پێم وایە لە ڕووی شکلیەوە، زۆر سوپاس

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نسبەت ماددە ئێکێ بڕاستی ئەز دگەل خاڵە ئێکێ نیمە کو ئەڤە ببیتە مەرجەعەکی ئەعلا بۆ ئەکادیمیا کوردی، چونکو مە کو هەکا ئەکادیمیایەکا هەین کو ئەڤە دشێتن بیتە ژێدەرەك ژوان ژێدەرا بۆ ئەکادیمیا کوردی، نەکو ببیتە مەرجەعێ ئەعلا بۆ ئەکادیمیایێ کوردی بۆ زمانێ، هەروەکی کاك (عبدالسلام)یش ئاماژە پێدای دێ چ دکاتە بنەما بۆ هەندێ کو زمانەکێ ستاندارد ل هەرێما کوردستانێ دابنێتن؟ چونکو مە بەس ڤێ ئەکادیمیایێ ئەکادیمیایەکە بۆ هەرێما کوردستانێ یا عیراقێ، دێ چ بنەمایێ دا نیتن، وەختێ لەهجاتا بکاتە بنەما بوچی بەحسێ وان لەهجاتا ناکا، بوچی نەگوتە کیش لەهجەنە دبیتە بنەما؟ بۆ هەندێ کو کار بکات، بۆ هەندێ کو زمانەکی ستاندارد ل هەرێمێ کوردستانێ دروست بکاتن، ئەگەر مەبەست ڤێ ئەکادیمیایێ پاراستن و ڕاگرتنێ زمانێ یا کوردیە، و گەشە پێدانا یا زمانێ کوردیە، واتە وەختێ زمانەك یان لەهجەك یان دیالێکتەك کرا ستاندارد ئەز دبینم دیف ئەزموونا مە هەی ل هەرێما کوردستانێ لەهجێت دی هەمیت دناڤچن، ژبەر هەندێ ناڤ هینانا ڤێ لەهجێ ل ڤێ دەرکێ زۆریا کرنگە، بوچی دی ناڤچن؟ دیف ئەزموونا مە هەی ل هەرێما کوردسانێ دا هەی، و گەلە جارا ئەم دگەل خەلکێ پارێزگاهێ دهوکێ رێنیشتینە خارێ، و حەتا ئەز دبێژم خەلکێ پارێزگاهێ دی یێت پارێزگاهێ هەرێما کوردستان ژی، سلێمانی و هەولێرێ ژی موشکیلەیا هەی، بۆ نموونە ئیلتیزام کرنا یا حکومەتا هەرێما کوردستانی یان دامو دەزگاییێت رەسمی ب لەهجەکی بتنێ، بۆ نموونە بلا دبێژم لەهجەیا بادینی بیتن، ئایا لەهجا بادینی وەختێ دکاتە زمانەکی ستاندارد، و حکومەت دامو دەزگاهێت ل هەرێما کوردستانێ ئیلتیزام بکاتن ڤێ لەهجێێ ئەڤە بخو نابیتە سەبەبێ هەندێ کو ئەو لەهجێت دیێت هەی هێدی هێدی دناڤچن؟ کو ئەز دبینم مەترسیا ڤێ ئێکێ یا هەی بوچی دگەل ناڤەندێت یێ ڕەوشەنبیری یێت یێ پارێزگاهێ دهوکێ،

يێت پەروەردیێت پارێزگاهیێت دهوکێ وەختێت درینینەت خارێ گەلە جارا دێ ئاماژە بهەندی دەن دبێـژن قوتابییێت مە یێ مەدرەسەییێت بویـە مشکێ موختەبـەرێ، دێ ئەڤروکـە یێـنن زاراڤـەکی ل سـەر تـەجروبـە کـەن، سـالاکا دی زاراڤـەکی دی ل سـەر تـەجروبـە کـەن، و ئـەز دلنیـایی ڤـە ژی ئـەز دبێـژم حـەتا ئـەو مەنهەجێت دیراسیی هەنوکە ل مەداریسێت مە دهێتە خاندن ژی، بۆ نموونە شەشێ ئێعەدادیـەت ژی دێتـە خانـدن، ئەگـەر ئێکـێ خـەلکێ سـلیمانییێ، یـێ هـەولێرێت ژی بـیتن گەلـە جـارا وی مەنهـەجێت ناگـەهیتن، کوردیەکا وەسایە، یێ وەسا زەحمەتە کو تێناگەهیتن، چاوا ئێکێ خەلکێ (شێلادزێ، دەرکارێ)، یێ مەنتقێت یێ لەهجێت بگەهیتن؟ ژبەر هەندێ ئەڤە نەشێتن ببیتە بنەمای، ببیتە سەنتەرەك بـۆ هەنـدێ کـو بشـێتن زمانەکی ستاندارد دانیت، بەلکی چێتن ببتە زەمینە خوشکەرەك بۆ گەشە پێدانا یا زمانـا کـوردی، چـونکی وەکو کـاك (عبدلسلام) یـش یـا ئامـاژە پێـدای دوو لـەهجێت یێـت (سـۆرانی، بـادینی) بیـنین، دوو لـەهجاتێ گەلەك گەلەك ژ لایەنێ قەواعدی ژ یەك جودانە، مە گەلەك تشتێ هەیت بـەلکی ژ زاراڤـێ یـێ کرمانجییێـت خاراڤێدا نینە، بۆ نموونە مەسەلەن (نێر، مێ) کو لەهجایێ بادینی داهەی بەس لـەهجایێ سـۆرانی دا نینـە، ژبەر هەندێ ژی ئەم نەشێین لەهجەیەکی بکەینە زمانێ یێ ستاندارد بـۆ هـەرێما کوردسـتانێ، و تایبـەت ژ ئەڤ ئەکادیمایا بتنێ پێرا ببیتن، و مولزەم ژی بکاتن ژی حکومەت ئـەو دامـو دەزگاییێت حکومی ل هـەرێما کوردستانێ بۆ هەندێ کو ڤێ لەهجێ بکار بینن، مەترسیەکا دی ل ڤێ دەرکا هەی ل سەر هەیکەلیەتا یا ڤـێ ئەکادیمیاییە، ئایا هەیکەلیەتا وێ چاوانێیە؟ چونکو گازنـدە ل سـەر ڤـێ هەیکەلیـەتێ وێ دێتـە کـرن، ئایـا هەیکەلیەت چیە؟ کێ ل ئەکادیمیا دایە؟ مەترسیێت دی ل سەر میکانیزما بڕیاردانا وێیـە، ئـەو میکانیزمـا بڕیار تێدا دان، وەکی مە بەحس کری ل سەر هەیکەلیەتا وی ئایا پێڤـەر چیـە بـۆ دانانـا کەسـان وان ل ڤـێ درکێ کار دکەن، ئایا پێڤەرەك هەیە بۆ هندێ؟ ئەو کەسێت ل ڤێرێ دهێتە دانان کینە، چ کەسن، چ مەجال دە شارازاییێت هەیە؟ زۆر سوپاس

بەڕێز عمر عبدلعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(من مەزانە ئەگەر بەهەورامی قسەیێ ئەکەن و چۆن کەسێك یا ئەوانە، یا هەجون یا درۆیـە یـا هەرکەسـێ یا ئەوانە)، بەڕێزان ئەوە ڕستـەیەکی هـەورامی بـوو، عـەرزم کـردن نـازانم ئەکـەر بـە هـەورامی قسـە بکـەم چەند کەس تێ ئەگەن؟ وابزانم دوو کەس یا سێ کەس تێ ئەگەن، (کاك عمر، کاك ئـارام، مامۆسـتا سـەمیر) تێئەگەن، ئەمەم بۆیە خستە ڕوو بەڕێزان تا بزانین ئەم بابەتە هەم هەستیارە، هەم گرفتە، هەم جوانییێکە لە جوانیەکانی هەر زمانێك، بۆ هەر نەتەوەیەك لـە نەتـەوەکانی سـەر ئـەرز، زمـان بـە پێـی دەقـی قورئـان بـەڕێزان یەکێکـە لـە نیشـانەکانی خـوای گـەورە (ومـن ایاتـە خلـق السموات و الارض و اخـتلاف السـنتکم و الـوانکم)، لەبـەر ئـەوە چـەند گرفتـە، و کێشـە دروسـت دەکـاو دەبـێ زانسـتیانە، هەسـتیارانە، دوور لـە حەساسیەت مامەڵەی بکـەین، ئەوەنـدەش جوانیـە و مایـەی دەوڵەمەنـد بـوونی زمانەکەیـە، زمـانی کـوردی شیرینی هەموو لامانە، من لەم دەست پێکەوە ئەچمە ئەم بابەتە ئەگـەر ڕوخسـەتم بـدەن دوو، سـێ تێبـینی

عەرز بکەم، سەرەتا من پێم وایە بۆ ئەم بابەتە زۆر پێویست بوو بەرێزان بەلای کەم (وەزیری رۆشنبیری، وەزیری خوێندنی بالاّ) ئامادە بوونایە، چونکە بابەتێکی هەستیارە، و تاحەدێك پەیوەندی بە هەردوو لاشیان هەیە، ڕەنگە هەر لە ناوی ئەکادیمیاکەوە دەست پێ بکەین بزانین گرفتەکەی ئێمە لە کوێیایە، کە تائێستا وەکو بەرێز کاك (عبدالسلام) یش ئاماژەی پێ کرد و هەنێ لە بەرێزانی تریش، هێشتان لەسەر ناوەکەدا ڕێك نەکەوتووین، من زۆر بە کارەساتی ئەبینم کە لەسەر دەرگای ئەکادیمیا نووسراوە (ئەکادیمیای کوردی)، چونکە تۆ باس لە زمان ئەکەی، باس لەوە ئەکەی ئیهتیمام بە زمانەکەی خۆت بدەی، ڕێك نەکەوتووین لە سەر ئەوەی ناوێك بدۆزینەوە کە وشەکە ناوەکەی کوردی بێ، ئەوی تر هەر کوردیە، و بەشە ئەساسیەکەی کە ناوی موئەسەسەیە بە غەیرە کوردی دەستمان پێ کردووە، بەرێزان ئەم بابەتە وەکو عەرزم کرد بابەتێکی بەڕاستی حەساسیەتی ناوێ، بۆیە با هەمووومان بە نەفەسێکی کوردانە، و کوردستانیانە باس لەم مەسەلەیە بکەین، منیش قەناعەتم وایە ئەکادیمیای کوردی بەرێزان کە منیش تاحەدێك دۆستایەتیم لەگەڵ زۆرێك لەو بەرێزانە هەیە، و شێوەی پێك هاتەکەی ئەزانم، و ئەزانم چ کەسانێك تیایە ئیش ئەکەن، بەڕاستی بە تاقی تەنیا ناتوانن ئەو بارە قورسە هەڵبگرن، باس لەوە نیە ئەو بەریزانە دڵسۆزی نەکەن، نەتوانن، یان نایانەوێ، یان حەزناکەن، باس لەوەیە کە زۆر زۆر گرانە، ئێمە لە کوردستاندا چەندین دەزگاو ڕێکخراوەی ترو دامو دەزگا تەنانەت کەسانی ئەکادیمی و پسپۆر هەن لەو مەجالە، لەبەر ئەوە ئەگەر هاودەنگ بم لەگەڵ ئەو بەرێزانەی باس لەوە ئەکەن، من ناشڵێم مەرجەع نەبێ، بەلاّم بەم حاڵەوە کە ئێستا هەیەتی ئەکادیمیای کوردی بە تەئکید ناتوانێ مەرجەعی یەك خستنەوەی زمان و هێنانە کایەی زمانێکی ستاندارد و کوردی بێت، چونکە ئێمە ساڵانێکە واقیعەکە ئەبینین، ئەکادیمیاش ئەبینین، وەزعی پرۆگرامی خوێندن و ڕۆژنامەگەری و نووسراوە فەرمیەکان ئەبینین، بە مەلاین دۆلار و دینارمان سەرف کرد لە چاپ کردنەوەی کتێبی پرۆگرامی خوێندن لەسەر کێشەی زمان، با ئێمە واقیعی بین، لەبەر ئەوە من پێم باشە مەرجەعیەتی، پێم باشە ئەکادیمیای کوردی بکەینە ئیتارێك ئەمە موئەسەسەیەکی واقیعە، قائیمە، لەم پەرلەمانە بڕیاری لەسەر دراوە، دەزگایەکی نیشتیمانیە، بیکەینە ئیتارێك ناوی بنێین (ئیتارێکی گشتی بۆ یەك خستنەوەی هەوڵەکان، بۆ نزیك کردنەوەی وەجهات نەزەرەکان، ئەکادیمی و کەسانی پسپۆڕ و دامەزراوەکانی تری موهتەم بە زمان ئەمە شتێکی باشە، لە پێناو گەیشتن بە زمانێکی ستانداردی کوردی)، و تەنها وابزانم بەو دوو دێرە ڕزگارمان دەبێ و تەوحید ئەکرێ، و زمان ئەبێتە یەك، بەڕاستی ئەمە نەوعە خەیاڵێکە ئێمە تیایە ئەژین، من وائەزانم عیبارەتێکم نووسیوە ڕەنگە بۆ یەخستنەوەی ڕاوو بۆچوونی بەرێزان بێت، کە ئەکادیمیای کوردی مادام هەیە ئێمە نابێ هەوڵەکانیان سفر بکەین، نابێ نادیدە بیان گرین، بەڕاستی هەوڵی باشیان داوە، هەنگاوی زۆریان ناوە، چەندین کۆڕ و سیمیناریان بۆ ئەم بابەتە و پێشتریش بۆ ئیشی خۆیان بۆ کاری خۆیان کردووە، هەر ئەم ئەکادیمیایە بەم سەرنج و تێبینیانەوە کە هەمووومان هەمانە لە سەری، هەوڵ بدەین بیکەینە ئیتارە عامەکە، بۆیە پێم باشە ئەم ماددە بەم شێوەیە صیاغە بکەینەوە ئەگەر بەرێزان

لێم قبولی بکەن، (الاكاديمية الكوردية هي الاطار العام لتوحيد المسائل العلمية، و تقريب وجهات نظر الاكاديميين، و المؤسسات المعنية باللغة الكوردية، بغية وصول الى لغة رسمية موحدة)، بە کوردیەکەی (ئەکادیمیای کوردی چوارچێوەیەکی گشتیە بۆ یەك خستنەوەی هەوڵە زانستیەکان و نزیك کردنەوەی دیدو بۆ چوونی ئەکادیمی و دامەزراوە پەیوەندیدارەکانی بە زمانی کوردی بە هیوای گەیشتن بە زمانێکی فەرمی یەکگرتوو)، لەمە زیاتر بەڕاستی ناواقیعیە لەگەڵ ڕێزم، بەشی دووەمی ماددەکەش کە باس لەوە ئەکات هەر لە ئێستاوە موئەسەسات و جیهاتی حکومی ئیلزام بکەین بە ئیلتیزامێك کە هێشتان ڕۆشن نیە لە لامان، با ئەوە بخەینە قۆناغێکی تر، پێویست ناکات ئێمە لەم قۆناغە ماددەیەك تێپەڕێنین کە هێشتان لەسەر ئەصڵی کارەکە گەلاڵە نەبووە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

ماموستا (عمر عبدالعزیز) ئەگەر لوتف بکەی ئەو صیاغە بنێری بۆ بڕادەران بۆ ئەوەی ئیستیفادەی لێ بکەن، فەرموو (دکتۆر احمد).

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی یەکەم دیارە بێگومان زمان یەکێکە لە کۆڵەگەکانی پێك هاتنی دەوڵەت و قەوارەی سیاسی، و مانەوەی هەر گەل و نەتەوەیەك، زمانی ستانداردیش گرنگیەکی زۆری هەیە و لەمێژە لەناو کوردستان و هەرێمی کوردستاندا قسەی لەسەر دەکرێ لە نێوان پسپۆڕان و ڕۆشنبیرانی بواری زمان، بوونی زمانی ستاندارد لە نێوان چەندین شیوە زاردا مانای پشتگوێ خستن و گرنگی نەدانی ئەو لەهجانەی تر نیە کە لە ولاتدا هەن، لە هەموو ولاتانی دنیاشدا زمانی ستاندرد پەیڕەو دەکرێ، و گرنگیش بە زمان و شێوە زارەکانی تر دەدرێت، چونکە ئەمە پەیوەندی بە موئەسەساتی دەوڵەت و بە دامو دەزگا ڕەسمیەکانەوە هەیە، خاڵی دووەم، پشێویەکی زۆر لە زمانی کوردی و بەکارهێنانیەوە دیارە، و پسپۆڕانی بواری زمانیش تەئکید لەسەر زەرورەتی بوونی زمانی ستاندارد دەکەنەوە، ئەوە ئێمە نین کە ئەم حەقیقەتە باس دەکەین یاخود فەرزی دەکەین، بەڵکو هەموو ئەوانەی کە لەبواری زمان یا پسپۆڕی زمانن لە دامو دەزگاکانی حکومەتی هەرێم، لە زانکۆکانی هەرێم باس لەو حەقیقەتە ئەکەن، هەمووشیان باس لە یەکخستنی زمان و ستاندارد بوونی زمانی کوردی ئەکەن، دیارە ئەم کارە دەبێ بە شێوازێکی زانستی و بە دیراسەتی تەدریجی ئەنجام بدرێت، نەك بە شێوەیەکی کتوپڕ، کە وابکەین هەموو شێوە زارەکان بەسەر یەکا تێك بشکێن و فەرامۆش بکرێن، سێیەم، ئەم پرۆژە یاسایە لە لایەن حکومەتی هەرێمەوە نێردراوە، حکومەت خۆی ناردوویەتی، کەواتە حکومەت بە پێویستی دەزانێ مەوزوعێکی زانستی و ئەکادیمی و زمانەوانی هەبێت، بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشانەی لە بواری زمانی کوردیدا هەیە، بۆیە من وەکو خۆی پشتگیری لە ماددەکە ئەکەم، و بە پێویستی ئەزانم کە ماددەکە وەکو خۆی پەسند بکرێت، بەڕێز سەرۆکی

پەرلەمان، ئەو پرۆژە یاسایەی کە بۆ یەکخستنی چەند وشە و زاراوەیەك پێشکەشی پەرلەمانمان کرد لەو پەرلەمانە موناقەشە کرا، بە بیانووی ئەوە ڕەتکرایەوە کە ئێمە ئەکادیمیایەکمان هەیە، ئەکادیمیای کوردی کە مەرجەعە بۆ یەکخستنی زمان و زاراوەکانی کوردی، بۆیە ئەبێ هەموو شتەکان بگێرینەوە بۆ ئەکادیمیای کوردی، بەلاّم لێرە وا هەست ئەکەین کە ئێمە ئەکادیمیاش ڕەت ئەکەینەوە، نەك یەکخستن و زمانی ستاندارد ڕەت ئەکەینەوە، بەلّکو بوونی ئەکادیمیایەك و مەرجەعێکیش بۆ زمانی کوردی ڕەت ئەکەینەوە، ئەمە بەڕاستی خەتەرێکی زۆری هەیە، ئێمە ئەبێ گوێ لە پسپۆڕانی زمانی کوردی بگرین، ئەوانەی کە خەمیان خواردووە، زەمانێکە تەئکید لەسەر ئەوە ئەکەنەوە کە پێویستە زمانی ستاندارمان هەبێت، سەبارەت بە وشەی (مەرجەعیش) من هەروای بە باش ئەزانم کە هەر وشەی مەرجەع لە کوردیشدا بەکاربێنین یان سەرچاوە وەکو دکتۆر (بەشیر) باسی کرد، نەك (ژێدەر)، (ژێدەر) زیاتر بۆ سەرچاوەی کتێب و سەرچاوەی زانستی بەکار ئەهێنرێت، و سەبارەت بەو دارشتنەش کە لە نێوان تەرجەمە کوردیەکە لەگەلّ عەرەبیەکە، لە عەرەبیەکە ئەلّێ (الاكاديميه الكوردية هي المرجع الاعلى في كل ما يتعلق باللغة الكوردية)، لە کوردیەکە ئەلّێ (ئەکادیمیای کوردی مەرجەعی بالاّی ئەو لایەنە پەیوەستانەیە)، ئەمە ناکات مەعنای ئەو دەقە عەرەبیە، بەلّکو ئەکادیمیای کوردی مەرجەعی بالاّی هەموو ئەو شتانەیە کە پەیوەستن بە زمانی کوردی و هەتا دوایی، سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

چەند تێبینیەکمان بۆ هاتووە لە لایەن پەرلەمانتارە بەڕێزەکان دەلّێن ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانەی کە قسە دەکەن، جاری یەکەم موقەدیمەیەك قسە دەکەن، دوایی مەوزوعەکە دەکەنەوە، و دوایش دەچنە موئەخەرەش، ئینجا دوایی پوختی دەکەنەوە، سەعات و نیوێکە هێشتان ماددەیەکمان تەواو نەکردووە، تکایە ئەگاتان لە وەقت بێ، دکتۆر (دانا).

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ناوەکە پێم وایە هیچ کێشەیەك نیە ئەگەر ناوەکەی ئەکادیمای کوردی بێت، لەبەر ئەوەی لە زۆربەی ولاّتانی تریش هەر بەو شێوەیە، یەعنی ئەکادیمیای کوردی بە زمانی ولاّتەکە نووسراوە، ئەگەرچی پێشتر (کۆڕی زانیاری) بووە، بەلاّم ئەوە ئەو یاسایە هی سەردەمی بابلّێین ڕژێمی پێشووە، بۆیە وا ڕۆیشتووە، ئەگەرنا ئەکادیمیا هیچ گرفتێکی تێدا نیە، ئێستا لەبەردەم دەتوانم بلّێم دوو تێگەیشتنی جیاوازین سەبارەت بە سێ پرەنسیپ بۆ تێڕوانین لەو دەزگایە، یەکەمیان ئەوەیە ئایا ئێمە ئەو دەزگایە وەکو دەزگایەکی ڕەسمی سەیر دەکەین یاخود مەعنەوی؟ پرنسیپەکەی تر ئەوەیە، ئایا ئێمە ئەو دەزگایە وەکو دەزگایەکی پسپۆر یاخود وەکو دەزگایەکی سیاسی سەیر دەکەین؟ و پرەنسیپی سێیەم ئەوەیە، ئایا ئێمە باس لە زمانی یەکگرتوو دەکەین یاخود زمانی ستانداردی فەرمی فەرمانگەکان دەکەین؟ یەعنی بە تەصەوری من ئەوانە دوو تێڕوانینی لێك جیاوازن، بەڕای من ئەو تەعریفەی کە ئێستا کراوە لە

هەموارەکە، بە شێوازێکی دەتوانم بڵێم مەعنەوی سەیری ئەو دەزگایە دەکرێ، لەبەر ئەوەی هەموو هاوکارانم لێرە تێبینیان لەسەر ئەوە بوو کە باس لە مەرجەعی ئەعلا دەکات، بە تەصەوری من یەعنی سەیر کردنی ئەو دەزگایە وەکو دەزگایەکی مەعنەویە زیاتر، یاخود (کاریزمایی) نازانم چۆن ناوی بنێم، بە تەصەوری من دەبێ وەکو دەزگایەکی ڕەسمی سەیری بکەین، دەکرێ دەزگای تریش هەبێ کە دەوری هەبێ لە زمانی کوردی، ئەگەر تۆ وەکو دەزگایەکی فەرمی سەیری بکەی دەزگای تریشمان هەیە، بۆ نموونە زانکۆکان، ئەوانە دەزگای فەرمین، یاخود کۆمەڵێك دەزگای ترمان هەیە کە کاری توێژینەوە دەکەن، ئەوانەش دەزگای فەرمین، جا بۆیە من پێم باشە وەکو دەزگایەکی فەرمی سەیری بکەین نەوەك ئەوەی کە هاتووە، باس لەوە دەکات مەرجەعی ئەعلا، و هەروەها ئەگەر ئێمە بێتو وەکو دەزگایەکی پسپۆڕ، وەکو دامەزراوەیەکی پسپۆڕ سەیری ئەو دامەزراوەیەمان کرد، ئەو مەترسیانەشمان نامێنێ ئەوەی کە ئێستا باس کرا هەندێك لە ڕووی تێگەیشتنێکی سیاسیەوە بۆ مەسەلەکان چوون، یاخود لە تێگەیشنێکی لەهجەوی و ناوچە گەریەتیەوە، بێگومان ئەو مەترسیانە مەترسی ڕەوان، یەعنی هەموو کەسێك لەهجەکەی خۆی خۆش دەوێت، بەلاّم ئەگەر ئێمە وەکو دەزگایەکی پسپۆڕ سەیری ئەو ئەکادیمیە بکەین بێگومان ئەو مەترسیەش دەڕوێتەوە، و شتێکی تریش هەیە، ئێمە بەڕاستی نابێ مەسەلەی زمانی کوردی تەسلیم بە تاکە دەزگایەکی جا چ فەرمی بێ یاخود زانستی بێ تەسلیم بەوانی بکەین، بەڵکە ئێمە باس لە زمانی ستانداردی فەرمانگەکانمان دەکەین، دەکرێ ئەوە تەسلیم بە دەزگایەکی ئاوا بکرێ، لەبەر چی؟ لەبەر ئەوەی پێویستە ئەو کتێبانەی لە وەزارەتەکان، لە فەرمانگەکان دەکرێ پێویستە زمانێکی ستانداردمان هەبێتن، بۆ نموونە ئەگەر ئێمە باس لە (تەلەفۆن) بکەین، پێویستە هەموومان بزانین چ لە بادینان بێ، چ لە سۆران بێ، چ لە هەورەمان بێ، پێویستە بزانین کە ناوەکەی یەك بێ، ناوی (تەلەفۆن) بێت، یەعنی زمان بوونەوەرێکی زیندووە، هەمیشە لە نوێبوونەوە دایە، بۆیە دەبێ دەزگایەك هەبێ ئەو نوێ بوونەوانە تۆمار بکات، ڕۆژانە وشەی تازە، زارەوەی تازە دێتە ناو زمانەکەمان، کێ ئەو ئیشە بکات؟ کێ ئەو وشانە بە شێوەیەکی بابڵێین وا بکات تەوحید بێ لە نێوان (بادینان، سۆران، هەورەمان)؟، یەعنی بەڕاستی ئێمە ئەبێ ئەو ئەرکە بەوە بدەین، جا بۆیە بەڕای من یەعنی دەکرێ ئێمە وەکو ئەو پێناسەیە بگۆڕین، پێناسەی بکەینەوە مەسەلەی (مەرجەعی ئەعلاکەی) لێ لادەین بیکەینە (فەرمانگەی کوردی دامەزراوەیەکی فەرمی پسپۆڕە، ئەرکی یاخود کاری پاراستن و پەرە پێدانی زمانی کوردیە، هەروەها دروست کردنی زمانی ستانداردی فەرمانگەکانە، یاخود زمانی ستانداردە)، یەعنی ئێمە ئەوکاتە ئەو مەترسیانەمان دەڕوێتەوە، هەروەها ئەو بڕگەیەی کە هاتووە لە کۆتایی تەعریفەکە باس لەوە دەکات خاوەنی شەخصی مەعنەوی موستەقیلی خۆیەتی، ئەگەر ئێمە وەکو دامەزراوە تەعریفمان کرد ئەوکاتە هەموو دامو دەزگایەك خاوەنی شەخصیەتی مەعنەوی خۆیەتی، پێویست بەو بڕگەیە ناکات، وەك لە بڕگەی (ب)ی پێشنیاری لیژنەی ڕۆشنبیری دا هاتووە، زۆر سوپاس

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەوڵ ئەدەم زۆر بە کورتی قسە بکەم، چونکە بڕادەران زۆریان باس کرد لەسەر ئەو مەوزوعە، و مەوزوعەکەش گرنگە بەڕاستی، لە ڕاستی دا پێم وابێ ئیشکالیەتەکە لە ڕاپۆرتی هاوکارانمانەوە هەیە کە بابڵێین ئیزافەیەکیان کردووە، یان جۆرێك لە صیاغەیان کردووە، و ئیشکالیەتێك لە دوو مەوزوعدا هەیە کە مەسەلەی تەوحیدەکە و مەسەلەی ئیلزام کردنەکە، یەعنی بابڵێین مسەلەی ئیلزام کردنی لایەنە پەیوەندیدارەکان بە بڕیارەکانی ئەو ئەکادیمیایەوە، مەوزوعی تەوحیدەکە، یەعنی ئەکادیمیاکە گرنگە دەستەڵاتی هەبێت، و توانا و قودرەتی هەبێت بۆ ڕاپەراندنی کارەکانی و ئیشەکانی، دیارە کەس لاری لەسەر نیە و کارێکی زۆر گرنگە، بەڵام مەسەلەی تەوحیدی زمانەکە، و دواتریش لەوێ ئەڵێین بڕیارەکە ئیلزامە بابڵێین جۆرێکە بۆخۆی ئەکادیمیا کارێکی ئەکادیمیە، دەزانین کە کاری ئەکادیمیا زۆرجار ئیجتیهاداتە، هەوڵدانە، بەحسە، لێکۆڵینەوەیە، مەسەلەی مەعایری زانستی بەکار دێنێ لەوێ، بۆیە مەسەلەی ئیجتیهادی زانستی لەوێدا جێگای ئەبێتەوە، لێرە ئەو ئیجتیهادە، بۆ نموونە قسە لەسەر زمان بکەین، ئەو ئیجتیهادە دەبێتە بابڵێین بڕیارێك لەسەر ئەم شێوازە، ئەم شێوە زارە یان نازانم چیە، ئەبێتە زمانێکی ستاندارد، و دواتریش ئەبێ هەموو لایەنەکان ئیلتیزامی پێوە بکەن، چونکە ئەوە بڕیاری پەرلەمانی کوردستانە، و دەبێتە یاسایەك کە دەبێ هەموو لایەنەکان ئیلتیزامی پێوە بکەن، من پێم وایە ئەمە کێشەیەك دروست ئەکات، ئیشکالیەتێکیش دروست ئەکات بۆ هەموو لایەنەکان، لە بڕی ئەوەی بۆ نموونە ئەو هەوڵەی ئێمە لە پێناوی یەکخستنەوەی زمانی کوردی و هەوڵی هەمە لایەنەکان لە ڕاستی دا ئەمە پەکی دەخات، و لە ڕێڕەوە زانستیەکەی خۆی کە هەوڵدانە بۆ نزیك کردنەوە، نزیك کردنەوەی لەهجەکان، هەوڵدانە بۆ تێکەیشتن لەسەر مامەڵە کردن لەگەڵ ئەم مەوزوعە، یەعنی زمانێکی ستانداردت ئەوێ، دوو شێوە زار ئەکەی بە زمانی ستاندارد، یەعنی ئیجتیهادات لەم بارەیەوە زۆرە، ڕاو بۆچوون لەم بارەیەوە زۆرە، تۆ ئەم ڕێگایە ئەبڕیت، یەعنی بوار بە دەزگایەك ئەدەیت دەزگاکە با فەرمیش بێت، با مەرجەعی باڵاش بێت، بۆ ئەوەی جۆرێك لە فەتوا بدات کە ماجالی تەعن کردنی پێوە نەبێت، قەرارەکەشی ئەبێتە قەرارێکی ئیلزامی، ئەمە کارێکی زۆر قورسە لەسەر شانی ئەکادیمیاکە، و پێم وایە بەستنەوەی ئەکادیمیاکەشە، لە ئەرکە گرنگەکانی خۆی، لە ئەرکە زۆر پێویستەکانی خۆی کە مەسەلەی نزیك کردنەوەی زمانە، هەوڵدانە بۆ دروست کردنی زمانی ستاندارد، هەوڵدانە بۆ کۆکردنەوەی وشەکان، و داتاشینی وشەکان، هەموو هەوڵی ئەوەیە کە زمانێکی ستاندارد داتاشێ بۆ ئێمە کە ئەمە کارێکی سەختە، قورسە، و کارێکی زۆر هەستیارە، و دواتریش ئەو صیغە ئیلزامیە لە ڕاستی دا ئەکادیمیا لە موئەسەسەیەکی زانستیەوە کە کاری زانستی ئەکات ئەکاتە موئەسەسەیەکی تەنفیزی وەکو ئەوەی کاك (عبدالسلام) و ئەوان باسیان کرد کە من 100٪ لەگەڵ قسەکانیم، بۆیە ئێمە مەوزوعی تەوحیدەکە وەلا بنێین، و ئیلتیزامەکەش جۆرێك لە تەوصیە بێت لە ڕاستی دا هی ئەکادیمیاکە، یان لێکۆڵینەوەکانی ئەکادیمیاکە، ببێتە جۆرێك لە تەوصیە کردن، ئەکرێت ئیلتیزامی پێوە بکرێت بە گوێرەی مەعایرێك کە دائەنرێت، بەڵام مەوزوعی تەوحیدەکە ئەمە وەلا بنێین،

هەوڵدەین ئەو ئەکادیمیایە کار لەسەر یەکخستنەوەی زمانی کوردی بکات، لێکۆڵینەوە لەسەر یەکخستنەوەی زمانی کوردی بکات، سیمینار بکات، وورکشۆپ بکات، کۆنفرانسی گەورە گەورەی زمانەوانی بکات، چی گرنگە بیکات، بەلاّم ئەم ئەرکە ئەرکی یەکخستنی زمانی کوردی بخرێتە ئەستۆی ئەکادیمیاکەش پێم وایە ئەوە ئەرکێکی زۆر زۆر گەورەیە بۆ ئەکادیمیاکەش، زۆر سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی و ڕۆشنبیری ئەگەر تێبینیەکتان نیە فەرموو بۆ ماددەیەکی تر، فەرموو کاك (عەونی).

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بچینە سەر ماددەی دووەم من بە باشی دەزانم کە ئاماژە بە شتەکی بدەم ئەویش یاسای ژمارە (39)ی ساڵی 2007 هەمواری یەکەمی ئەم یاسایەیە، و ناوەکە لەوێ گۆڕایە بوویتە (ئەکادیمیای کوردی)، چونکە هەندەك لە بڕادەران مولاحەزەمان کرد ئاگایان لەو گۆڕاکاریانە نیە کە لەسەر یاساکە هاتووە، هەروەها دەزگاکە پەیوەستە بە ئەنجوومەنی وەزیران.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەندێك خاڵ هەیە بەڕاستی بە پێویستی دەزانم تەوزیحاتی لەسەر بدرێت، یەکەم شت ئەم پرۆژە یاسایە لە لایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە بۆ پەرلەمان هاتووە و خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، و تەحویلی لیژنەکان کراوە، واتە ئەمە ڕای حکومەتی لەسەر بووە، بۆیە ئێمە لەناو لیژنەی خۆمان کە بە حزوری نوێنەری ئەکادیمیا دکتۆر (نوری تاڵەبانی) موناقەشەی ئەم پرۆژە یاسایە کراوە، ئەمە بۆ ئەوەی لە لای خوشك و برایان ڕوون بێت، دووەمیان، لە ئەصڵدا ئەم پرۆژە یاسایە بە زمانی عەرەبی بوو، دواتر ئێمە دەقە کوردیەکەمان دیت بوو، بە زمانی عەرەبی بۆ ئێمە هاتبوو، بۆیە ئێمە لەناو لیژنەکەدا، لە ڕاپۆرتەکەماندا لە ئەصڵدا بە زمانی عەرەبی موناقەشەمان کردووە، ئەمەیان خاڵێکی ترە، بۆیە کە دەبینرێت هەندێك جیاوازی هەیە لە نێوان دەقە عەرەبیەکە و دەقە کوردیەکە ئەمە حەقە لەبەر چاو بگیرێت، دواتریش زۆر گرنگە بۆ بەڕێزان ڕوون ببێتەوە لە کوێدا جیاوازی هەیە، دووەمین شت بەڕاستی حەقە جیاوازی بکرێت لە بەینی دوو شت، لە بەینی ئەو تەعریفەی کە بۆ ئەکادیمیا کراوە لەو ماددەیە کە پێشنیاز کراوە، هەروەها لە نێوان پێك هاتەکانی ئەو ئەکادیمیا هەیە، بابڵێین لە چی پێك دێت؟ ئەندامانی کارای هەیە، ئەنجومەنێکە کە لە ئەندامانی کارایە، هەندیکیان یاریدەدەرن، هەندێکیان ئەندامی شەرەفن، بەڕاستی لەوێدا دەکرێ دواتر قسە لەسەر ئەوانە بکەین، کە وەکو خوشکی بەڕێزمان خوشکە (ئامینە)،

هەروەها (زەکیە) خان و چەند برادەرێکی تریش باسی ئەوەیان کرد کە پێویستە لەناو ئەکادیمیادا نوێنەرایەتی ئەوانە بن بەڕاستی سەرجەم لەهجەکانی تێدابێت، ئەوەیان زۆر زۆر ڕاستە دەکرێ لەوێدا قسەی لەسەر بکرێت، بۆیە ئێمە لێرەدا بەس قسە لەسەر تەعریفی ئەم ئەکادیمیایە دەکەین، بۆیە بە پێویستمان زانی ئەو چەند ڕوون کردنەوەیە هەبێت بۆ خوشك و برایانمان، زۆر سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەی دووەم.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دووەمی پرۆژەکە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان بەو شێوەیە پێشکەشی پەرلەمان کرایەوە:

المادة الثانية: ((تلغى المادة الرابعة من القانون و تحل محلها ما يلي)):

المادة الرابعة: تعمل الاكاديمية على تحقيق الاهداف التالية:

1-المحافظة على اللغة الكوردية و توحيد مصطلحاتها.

2-النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي و الثقافي.

3-احياء التراث الكوردي في العلوم و الاداب و الفنون و ابراز دور العلماء الكورد فيه.

4-العناية بدراسة تاريخ الكورد و كوردستان و حضارته.

5- التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن و القصبات و اسماء المدارس و المكاتب و المحلات التجارية و غير التجارية لغويا و اعلام الجهات المعنية بها لاتخاذ ما يلزم بشانها.

6-توثيق و تعزيز العلاقات بالمجاميع العلمية و الجامعات و مراكز البحث العلمي داخل الاقليم و خارجة.

جەنابی سەرۆکی پەرلەمان من بە باشی دەزانم ئاماژە بکەین بە ئەصڵی ماددەکە کە لەکاتی خۆی هەم هەموار کرایەتەوە، ئەگەریش پێتان باشە ئەویش بخوێنمەوە هەتا ئەندامانی پەرلەمان بەرچاویان ڕوون بێت کە یاساکە جیاوازی چیە، و هەموار کردنەکە کو دەکرێتەوە، ئەصلی پرۆژەکە، قانونەکە بەو شکلەیە:

يهدف المجمع الى تحقيق ما يلي:

1-المحافظة على اصالة اللغة الكوردية و تنميتها و تطويريها.

2-العمل على الوصول الى لغة كوردية رسمية موحدة من مفردات ومصطلحات جميع اللهجات.

3- الاهتمام بالبحوث العلمية واللغوية.

4- الاهتمام بالثقافة القومية الكوردية.

5- الاهتمام بالدراسات التأريخية والجغرافية والاثرية للكورد وكوردستان.

6- تشجيع وتعضيد التأليف والكتابة باللغة الكوردية والاهتمام بعلم اللغة بجميع فروعها.

7- الاهتمام بالترجمة من اللغة الكوردية الى اللغات الاخرى وبالعكس.

8- تمتين العلاقات مع الاكاديميات العلمية والجامعات ومراكز الدراسات العلمية فى داخل الاقليم وخارجه.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم ماددەی چوارەمی یاساكە لادەبرێت و ئەوانە جێگای دەگرنەوە:

ماددەی چوارەم: ئەكادیمیە بۆ وەدیهێنانی ئەو ئامانجانە كاردەكات:

1-پاراستنی زمانی كوردی و یەكخستنی زاراوەكانی.

2- بەرزكردنەوەی دیراساتی كوردی كە هاوشانی پێشكەوتنی زانستی و ڕۆشنبیری بڕوات.

3- زیندووكردنەوەی كلتوری كوردی لەبواری زانستەكان و وێژەو هونەرو دەرخستنی ڕۆڵی زانایانی كورد تێیدا.

4- بایەخدان بە خوێندنی مێژووی كورد و كوردستان و شارستانیەتەكەی.

5- جێگیركردنی ناونیشانی تابلۆی شەقامی گشتی و شاروشارۆچكەو ناوی فوتابخانەو نووسینگەو كۆگاو بازاڕو بازرگانی و نابازرگانیەكان لەڕووی زمانەوەو ئاگاداركردنەوەی لایەنە پەیوەندیدارەكان بۆ گرتنەبەری كاری پێویست لەم ڕووەوە.

6- توندوتۆڵكردنی پەیوەندی لەگەڵ كۆڕە زانستیەكان و زانكۆو ناوەندەكانی توێژینەوەی زانستی ناوەوەو دەرەوەی هەرێم.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟ فەرمووو ڕای لیژنەكان.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕەئی لیژنە بەو شێوەیە: ماددەی چوارەمی یاساكە لادەبرێت و ئەوانە جێگای دەگرنەوە، سەبارەت بەبڕگەی یەك ئێمە هیچ تێبینیەكمان لەسەری نیە، سەبارەت بەبڕگەی دوو و سێ هەمان شت، هەروەها بڕگەی چوار هیچ تێبینیەكمان لەسەر دەقە كوردیەكەی نیە، بەڵام لەدەقە عەرەبیەكەی دا پێشنیاردەكەین، لەجیاتی وشەی (العنایە) بكرێت بە وشەی (الاهتمام)، پێنجەم: پێشنیاز دەكەین بەوشێوەیە دابڕێژرێتەوە، یەعنی مەبەستمان بڕگەی پێنجە جێگیركردنی ناونیشانی تابلۆی شەقامە گشتیەكان و ناوی فوتابخانەكان، پەرستگەكان ئەوە زیادبكرێت، چونكە لەناو ئەصڵەكەدا نەبووە پەرستگەكان، نووسینگەو كۆگا بازرگانی و نابازرگانیەكان لەڕووی زمانەوە و ئاگاداركردنەوەی لایەنە پەیوەندیدارەكان بۆگرتنەبەری كاری پێویست، شەشەم: پێشنیاز دەكەین بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە دامەزراندن و توندوتۆڵكردنی پەیوەندی لەگەڵ كۆڕ و كۆمەڵی زانستی و زانكۆ و ناوەندەكانی توێژینەوەی زانستی لەناوەو و دەرەوەی هەرێمدا، حەوتەم: پێشنیاز دەكەین بڕگەیەك زیادبكرێت بكرێتە سەربڕگەی دوو، بەو شێوەیە كاركردن بۆ یەكخستنی زاراوە و دەستەواژەكان لەبوارەكانی پەروەردەو، ڕاگەیاندن بە هاریكاری و هەماهەنگی لایەنە تایبەتمەندەكان.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

نەصە عەرەبیەکەش بابخوێنێتەوە فەرموو.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية تلغى المادة الرابعة من القانون ويحل معلها مايأتي, اولاً: ليس لدينا ملاحظات عليها, ثانياً: ليس لدينا ملاحظات عليها, ثالثاً: ليس لينا ملاحظات عليها, رابعاً: نقترح استخدام الكلمة الاهتمام بدلآ من العناية, وان تصبح صياغته كالاتى, الاهتمام بدراسة التأريخ الكرد وكردستان وحظارته, خامساً: نقترح اعادة صياغتها لتصبح كالاتى, التثبت فى عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات, و أسماء المدارس ودور العبادة و المكاتب و المحلات التجاريه و غير التجاريه و اعلام الجهات المعنية بها لاتخاذ مايلزم بشأنه, ستة: نقترح اعادة صياغتها كالاتي اقامة العلاقات مع المجاميع العلمية, والجامعات ومراكز البحث العلمي وتوثيقها وتعزيزها داخل الاقليم وخارجه, سبعة: نقترح اضافة فقرة جديدة على ان يكون تسلسله الثاني وكالاتي, العمل على توحيد المفردات في مجالات التربية والاعلام بالتعاون والتنسيق مع الجهاد المختصة.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەو پێشنیارە دەکات, کە لیژنەی تایبەتمەند پێشکەشی کردوە, زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ (هاوڕاز خۆشناو – زکیە سید صالح – خورشید احمد - نەژاد عزیز سورمێ – شلێر محمد نجیب – شڤان احمد – جمال طاهر – سۆزان شهاب – کاوە محمد امین – شلێر محی الدین – امینە زکری – ئاشتی عزیز – عظیمة نجم الدین – محمد دلێر محمود – گۆران ئازاد – عبدالرحمن حسین – ئەڤین عمر – کاردۆ محمد) هاوڕاز خان فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە لە ماددەی یەکەم و ماددەی دووەم بەڕاستی باسێکی زۆری لەسەر کرایە, یەعنی هەر لە ماددەی یەکەم بەشێکی ماددەی دووەم موناقەشەی کرا بەڕاستی, هەم لە باسی ئیلغا دەکەی, هەم لە باسی تەوحید دەکەی, هەم لە باسی حیفاز دەکرێت, من لە ماددەی دوو زیاتر تێبینیم بەڕاستی لەسەر خاڵی یەکەم هەیە, کە خاڵی یەکەم دوو بەشە بەشی یەکەمی باسی حیفاز لەسەر پارێزگاری کردن لەسەر زمانی کوردی دەکات, من لەوێوە بەڕاستی زۆر مەترسیەکی گەورە دەبینم لەسەر زمانی کوردی, چونکە زمانی کوردی خەریکە تووشی شێواندنێك دەبێت, لەبەرئەوەی وشەی بێگانەی زۆر دێتە ناو, وە ئەو وشانەش بەڕاستی بەزۆر دووبارەکردنەوەی, بەزۆر بەکارهێنانی لە نووسینەکاندا, هەست دەکەم وا خەریکە (تەثبیت) دەبێت, ئەوە بۆ زمانێکی کوردی, زمانێکی وەکو زمانی ئێمە وەکو زمانێکی دایك, بەڕاستی پێموایە مەترسی زۆری لەسەر دروست دەبێت, ئێمە نەمانتوانیوە حیفاز بکەین لەسەر زمانی کوردی

خۆمان, مامۆستا هەژار موكریانی چەند ساڵ لەمەو پێش شتێكی زۆر جوانی نووسیوە لەسەر شێواندنی زمانی كوردی, كە بەڕاستی خەریكە زمانی كوردی تووشی شێواندنێك دەبێت بەهاتنی وشەی بێگانە, بەهاتنی وشەی نامۆ, بۆ ناو زمانی كوردی, كە سەردێری باسەكەی, باسی ئەوە دەكات هەمووشتێك بە خوێ و خوێش بە مەعنا, بەڕاستی لەوێ زۆر جوان باسی ئەو شێواندنەی زمانی كوردی دەكات, ئەوە هەموومان دەزانین بەڕاستی ئێمە بۆ تەوحیدكردنی زمانی كوردی ئەوە شتێكە پێم وایە بڕیارێكە ئێمە زمانێكی دەوڵەمەندمان هەیە, چەند لەهجەی دەوڵەمەندمان هەیە, من قسەم لەسەر ئەو تەوحید كردنە پێموایە شتێكی هەروا ئاسان نیە, ئێمە لێرەدا قسەی لەسەردا بكەین, وە بەڕاستی من لەگەڵ قسەكەی كاك بورهان دام, كە واقیعی (سیاسی- ئیجتیماعی -ئیقتصادی) زمانێكی ستاندارد ئەوكاتە دەكاتە زمانێكی ستاندارد, یەعنی زمانێك دەكاتە زمانێكی ستاندار بە مرووری زەمەن ئەو زمانانەی كە دەبنە زمانی ستاندار, و دەبنە زمانی فەرمی لە شوێنەكاندا, كاریگەری ئەوەی هەیە ئێمە ناكرێت ئەو هەموو فەرهەنگ و نووسین و مێژووی خۆمان بخەینە لایەك, ئێمە دوو شت لەبەر چاومانە یەكەم: شت گۆڕینی مەنهەج, تەبعەن كاریگەری دەبێت, كاریگەریەكی زۆری كردە سەر منداڵەكان كاتێك لەسەرەتاییەوە دەستی پێكرد بۆخۆی بۆ شێوازێكی ئیجابی بوو, بەڵام پێموایە دواتر بۆ شێوازێك كە پەشیمان بوونەوەیەكی لێ دروست بوو, ئەمڕۆ ئەو تەوحیدكردنە لەبەینی بادینی و سۆرانی ئیشكالاتی تێدا دروست بوو ,گەڕانەوە بۆ پاش, كۆنگرەیەك گیرا, كۆنگرەیەك بە نیازی ستانداردكردنی زمانی كوردی و خزمەت كردن بە زمانی ستانداری كوردی كۆمەڵێك كێشەی لێبووەوە, كێشەكان هێندە گەورەتر بوون بەڕاستی كۆنگرەكەیان والێكرد كە زمانەكان, لەهجەكان لەیەكتری بكەونە گلەیی, لەجیاتی ئەوەی هاوكۆكیەك هەبێت, تەنسیقێك دروست بكرێت, من پێم وایە ئەو كۆنگرەیە ئیجابی نەبوو بۆئەوەی كە من ئەوەندەی موتابەعەم كردبێت, لەبەرئەوەی بڕیاردان لەسەر تەوحیدكردنی زمانی كوردی كە ئێمە بەكۆمەڵ, یەعنی بە لەهجە زۆر دەوڵەمەندین پێم وایە شتێكی ئاسان نیە, لێرە ئێمە بەبڕیارێ باس لە تەوحیدی زمانی كوردی بكەین, و هەر خۆمان لەپەرلەمانی كوردستانین, سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

زكیە خان فەرمووە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دیف ئەو دانوستاندنێ ل ماددێ ئێكێ هاتینە كرن، ل خالا ئێكێ كو دبێژی (المحافظة علی اللغة الكوردیة وتوحید مصطلحاتها) موناقەشەكێ زۆر سەر هاتە كرن ل ماددێ ئێكێداژ بەر هەندێ ئەز باشتر بینم ئەسلێ قانونی ژمارە دوازدە سالا 1997 كو بایێ ماددەی چارێ گەلەك ب جان تر ئینای یا دیف موناقەشاتێن هاتینە كرن، بێژیت (المحافظة علی سلامة اللغة الكوردیة وتنقیتها وتطویرها) من پێ باشە ئەوە لە شوێنی ئەو خاڵە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك خورشید فەرمووو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا پێش بچمە سەر بابەت من دوو تێبینیم هەیە یەك: ئەگەر ئەم دەرفەتەكە بدەین پتر ئەڤ میللەتە تێكەڵی ئێك ببیت وە چ ژ ڕێیە كۆمەلایەتی یان ئابووری ئەڤە پشتی ماوەكی دیترێ ئەرزیەك دروست بیت دێ كو زمانەكێ موشتەرەك دروست ببێ, پەلەكردن و بلەز كرن ل دروست كرنا زمانێ ناچێبیت, زمان ب بڕیارێ یاسایێ دروست نابیت، زمان ب تێكەڵی و دیراسات دروست دبیت، خەلكێ شارەزا ل سەر كار بكەن، ئەڤە ئێك، دوو: هەلومەرجێ كوردستانێ ڤێ گاوڤێ بەڕەئیا من بوارەكی تەبیعی نینە هەلومەرجێكی تەبیعی نینە بۆ ڕوژاندنە بابەتەكی ژ ڤی رەنگی، مە كێشەی زۆر ترو حەساس تر هەی، هەڤە ئەوان خۆ پێڤە مەشغول بكەن، چونكو ئەڤ گەنگەشە دێتە كرن ل هۆلاً پەرلەمانی، دێ ڕەنگدان و دەنگدانەوە هەبی ژ دەرەوە هۆلاً پەرلەمانی، لەوما ب رەئیا من دەست نیشان كرن، یان كات نەیێ موناسبە بۆ موناقەشە كرنا ڤی بابەتی، نیسبەت خالا ماددێ دووێ، ماددێ دووێ ب رەئیا من ئەسڵی هەموار كرنێ زۆر زۆر مورەتەب ترو لێكدایتر و جوان ترە ژ ڤی بابەتێ ڤی گازڤێ هاتی، ئەڤە بچووك كردنەكە ڤی دەزگای ئێك، دوو، فەرامۆش كرنا هەندەك خالێ كو دئەسلێ پڕۆژەیدا هاتی ڤێرە نەهاتینە، لەوما ب رەئیا من ئەسلی ماددەی زۆر زۆر پتر خزمەت كەت ژ ڤی ماددەی هەموار بكەین، تێناگەهم ئەڤ هەموار كرنە بۆ چیە بۆ ئەسلێ ماددەیەكی كو زۆر مورەتەب و رێك و پێك لێكدایترە ژ ڤێ هەموار كرنا، لەوما ئەز پێشنیار كەم كو ئەسلێ ماددەی بمینیت، ئەم نەینە سەر هەموار كرنێ، چونكو خزمەتێ ناكەت، ئەگەر هاتو دەنگ نەینان، ئەگەر وەكی خۆ مابا، من دوو پێشنیارێت هەی، ئێك نیسبەت خالا دوێ، (المحافظة على اللغة الكوردیة وتوحید مصطلحاتها) ئەوە خالا ئێكێ، ب رەئیا من ب ڤی رەنگێ بێتە نڤیسین، سەر رۆشنایا گەنگەشە هاتە كرن ل سەر خالا ئێكێ بێژین (المحافظة الكوردیة والعمل على اعداد الدراسات التى من شأنها خلق الارضیة المناسبة لتوحید مصطلحاتها وبالاستفادة من كل اللهجات) دەبێت ئێمە لە ناو ئەو یاسایە لازمە ئیقرار بكەین، ئیعتیراف بكەین بەڵێ یاسا زۆر لەهجەییێت هەی، ئاماژە پێ بدەین ل خالەكێ، ئەڤە ئێك، دوو، خالا پێنجێ (التثبت من عناوین لوحات الشوارع العامە والمدن) ئەسلەن ئێمە رێك نەكەوتینە ل سەر وێرێ مە دەسەلات ل سەر موناقەشاتێت ئەوەلی، دەسەلات من نەدایە ڤی دەزگای، دەزگایەكێ دەسەلات دارە، بڕیار ددات، بڕیارا وێ مولزەمە، مادام ئەم ل سەر وێرێ رێك نەكەتینە، ئەز بێژم خالا پێنجێ زێدەیە ژ ناڤ بێتە لادان، چونكو ناگونجێ دگەل ئەوی موناقەشەو گەنگەشە هاتیە كرن ل هۆلا پەرلەمانی، كو ئەڤ دەزگایە مەرجەع ئەعلایە، جهێ بڕیارێیە ئەم ل سەر وێرێ رێك نە كەفتینە، ئەڤ خالا زێدەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

د. احمد فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکەی منیش لەسەر خاڵی پێنجەم لە ماددەی دووەم, کە دەڵێت جێگیرکردنی ناونیشانی تابلۆی شەقامە گشتیەکان و شار و شارۆچکە و ناوی قوتابخانە و نووسینگە و کۆگا بازرگانی و نابازرگانیەکان, کە لە ڕاپۆرتەکەدا دورعیبادەی بۆ زیادکراوە, واتە پەرستگاکان, بەڕەئی من لێرەدا چونکە باس لەوە نەکراوە کە دامودەزگاکانی حکومەت و فەرمانگاکانیش ئەو جێگیرکردنە لە تابلۆکانیاندا بکرێت, بۆیە من ئەوە بەزیاد دەزانم پەرستگاکان بخرێتە ناویەوە دووری عیبادە, چونکە ئەوانەش ئەگەر دامودەزگاکانی تر بخرێنە ناویەوە و لە برگەکەدا تێدابێت, لەگەڵ ناوی قوتابخانە و نووسینگە و کۆگا و ئەوانە, فەرمانگاکانی موئەسەساتی حکومەتیش بخرێنە ناوی, ئەو کاتە پەرستگاکان یان مزگەوت و کەنیسەکانیش لەچوارچێوەی وەزارەتی ئەوقافن, هەروابزانم (تەحصیل حاصلە), بەلاّم لێرەدا دامودەزگاکان نەخراوەتە ناوی, ئەوە تێبینی یەکەمە, سەبارەت بە تەرجەمەی (تثبت) (التثبت) لە عەرەبیەکەیدا, (فی عناوین لوحات الشوارع العامة الی اخرە) تثبوت لە کوردییەکەی نابێتە تسجیل کردن بەڵکو دەبێتە دڵنیابوون, ئەگەر نا دەبێت بنووسین (تثبیت عناوین لوحات الشوارع العامة الی اخرە) , زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من پێش ئەوەی دەست پێبکەم, هەندێك مولاحەزەم هەیە دەمویست مەوزوعی ئەوەی زۆر ناحەقیم دیت لەهەندێك برادەران دەربارەی کۆڕی زانیاری کورد, کە ئەوەی مەربوت کرایە بەڕژێمەوە, من پێموایە کۆڕی زانیاری کورد لەبەغدا یەکێك بوو لە دەستکەوتە هەرە موهیمەکانی 11ی ئازار, کە شۆڕشی کورد ئەو کاتی بەڕژێمی سەلماند, لەبەرئەوە ئەو کاتەی کە باشترین ماموستاکان, وەکو (مامۆستا علاءالدین سوجادی – مامۆستا شێخ محەمەدی خاڵ – مامۆستا مەلا عبدالکریمی مودەریس), وەکو هەموو ئەو مامۆستایانە کاریان لەو کۆڕە دەکرد, وە ئیشەکانی ئەو کۆڕە زۆر بە وازیحی ماونەتەوە, بەتایبەتی گۆڤارەکانی کە بە دەوری دەردەکران, ئەو کتێبانەی کە چاپ دەکران, وە هەموو ئەدەبی کلاسیکیاتی کورد تەقریبەن لەکۆڕی زانیاری کورد هەتا ئەو کاتەش کە ڕژێم زانی بەو شێوەیە, ئەوەبوو کە تەقلیسی کردەوەو کردی بەدەستەیەکی ئیهمال کراو لە کۆڕی زانیاری عێراق, ویستم ئەو مولاحەزەیە هەبێت وە پێموایە ئەوانەی بەتایبەتی جەنابیشت کە لە بەغدا خوێندیتت دەزانی, وە لە نزیکەوە ئەو مەوزوعە دەزانی, بەنسبەت مولاحەزەی ئەو برادەرەی کە پێشتر باسی کرد, کە باسی تەوحیدی موستەلەحاتی کرد, بەڕاستی تەوحیدی موستەلەحات شتێ نیە ئەوا کە بەئاسانی قسەی لێ بکەین, وە تەوحیدی لەهجاتیش

هەر عەینی شت شتێك نیە ئێمە هەندێكمان بە ڕوئیایەكی سیاسیەوە باس لە مەوزوعەكە دەكەین, وە هەندێكیشمان بە ڕوئیایەكی ئیقلیمیەوە باس لە مەوزوعەكە دەكەین, یەعنی زمانی كوردی بەلەهجە, دوو لەهجە نیە بەتەنها وە چەندین لەهجەیە, وەچەندین بن لەهجەشی هەیە, ئینجا بێجگە لەوەش هەتا لێرەدا لەهجەی سۆرانیش كە باسكرا مەسەلەن زۆرجار نموونە هێنرایەوە, وتیان نێر ومێی تێدانیە لە سۆرانیش نێرو مێ هەیە, بەلاَم لە هەندێك لەهجەی سۆرانی بۆ نموونە ئەوێهێ دەڵێن ئەواهێ, یەعنی ئەوە مەسەلەن لە لەهجەی باڵەكایەتی و كە مەربوتە بە لەهجەی با بڵێین ناوەڕاست كە لەهجەی ئاوها هەیە, وە زۆر شتی تریش هاتنە كردن, یەعنی ئەوە لە لەهجەی كرمانجی ژووورووش دا هەیە, مەوزوعی زمان بەحەقیقەت یەعنی مەوزوعێكی سیاسی نیە, مەوزوعێكی عیلمی یە وە بەڕاستی تەصەوڕ دەكەم ئەو قانوونە هەر سەرلەبەری نقوستانی تێدایە, هەر سەر لەبەری یەعنی كە ئەساسەن هاتووە نقوستانی تێدایە, وە پێویستی بەوە هەیە كە دڕاسەتێكی زۆر جدی بكرێتن, یەعنی مەسئەلەی زمان هەندێك قسەم گوێ لێبوو, كە گوایە پاش 91 عەلەئساس بەعەكسەوە پاش 91, پاش ڕاپەڕین, یەعنی ئەوە حەقیقەتێكە دەبێت هەمووومان بزانین, زمانی كوردی تووشی پاشەگەردانیەكی زۆر بووە, یەعنی پاشەگەردانی لە چی؟ ڕاستە كۆمەڵێك زاراوە هاتنە ناو زمانەكەمانەوە زاراوەی نوێ ئەوەش شتێكی تەبیعیە، بەلاَم لە عەینی كاتدا زمانی كوردی بەشێوەیەك شێوا, بەتایبەتی لە دەرچوونی ئەو هەموو ڕۆژنامەو گۆڤارانە كە هەر كەسێك بە كەیفی خۆی دەینووسێت، هیچ بەربەستێك نیە لەوەی كەوا چۆنی دەنووسێت؟ بەدەیان موستەلەحاتی وا هاتووەتە پێش كە ئێمە خۆمان ئەو موستەلەحاتەمان هەیە بە كوردی، یەعنی هەوڵ نەدراوە ئەوە پرۆتیستۆیە, ئەوە دیپۆرتە, ئەوە نازانم چیە؟, بەهەزاران موستەلەحاتی دیكە, بەدەیان هەیە, بەحەقیقەت لەو ماوەیەدا كە لە ڕۆژنامە ئیشم كردووە هاتووەتە پێشم یەعنی كوردییەكەی هەیە, بەلاَم وەكو نەوعێك خۆی دەردەخات, لە فەقەرەی پێنجی ئەو ماددەیە (نقترح صیاغتها لتصبح كالاتی) منیش لەگەڵ ئەو برادەرەیمە كە بنووسرێت (العمل على تثبيت عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات وأسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية) تێیدانیە, ئاخەر بەچی بە (غير التجاريه بأسماء الاعلام والرموز والمناطق الطبيعية والتأريخية الكورديه), یەعنی ئەوەی تێدابێتن تەشخیس بكرێتن بە چ؟ ئینجا دوای (اعلام الجهات المعنية بأتخاذ مايلزم بشأنها), لە فەقەرەی حەوتەم پێموایە بكرێتە (العمل على توحيد المفردات) نازانم مەبەستیان لە تەوحیدی موفرەدات چیە؟ خۆی ئەوەمان هەیە با بڵێین موڕادیفاتمان هەیە, یەعنی بە كرمانجیەكەش ناحیەی ڤۆكابولەری جودایە لەگەڵ ناحیەی قەواعیدی, یەعنی تەوحیدی موفڕەدات نازانم مەبەستیان چیە؟ بە حەقیقەت تێنەگەیشتم, بەلاَم ئەگەر مەبەست لەوە بێت كە لە هەموو شوێنێك بە یەك ئەوە بنووسرێت, لە مەجالاتی تربیەو ئیعلام (بالتعاون و التنسيق) نەنووسرێتن (مع الجهات المختصه) بنووسرێت (مع الجهات المعنيه) یان او (ذات العلاقه) سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر نجيب محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنسبەت ماددەی دووەم: كە دەڵێت لە ماددەی چوارەم ئیلغاء بكرێت (المحافظة على اللغة الكوردية وتوحيد مصطلحاتها)، بەڕاستی كوردیەكەی وابێت پاراستنی زمانی كوردی و كار كردن بۆ دانانی زمانێكی فەرمی لە ڕاگەیاندن و پەروەردەدا، ئێمە زمانێكی موەحەدەمان هەبێت لەو دوولایەنە، ئیتر خۆی دەبێت بە زمانێكی موەحەدەد هیچ كەسێكیش ئەو كاتە بۆ خودی خۆی محافەزە بەلەهجەكەی خۆی دەكات، هیچ ئیشیكالێكیش دروست نابێت، كە ئەوە ئەركێكی قورسە، یەعنی ئێمە چی بكەین قەدەری كورد وایە كە بەوشێوە هەمووجارێك كە دیفاع لە حەقی خۆت دەكەیت، پێت دەڵێن تۆ تەنها میللەتی دابەش كراوی و بەیەك زمان قسە دەكەیت، ئێستا یەكێك گوێی لە ئێمە بێت و لە بەشی باشوورەكە بەو شێوەیە قسە بكەین و ڕێك نەكەوین لەسەر یەك زمان، كە ئەوان هەمووی چاوەڕێی ئێمە دەكەن، بەڕاستی هەر ڕۆژێك ئەوانیش وەكو ئێمە گەیشتوون بە ئامانجی خۆیان، یان ئەوانیش ئەو زمانە بكەن بە لوغەی بەو زمانەی كە موەحەدە بێت لەسەرتاسەری كوردستاندا، هیچ زمانێكی دەوڵەتەكانی دراوسێشمان هیچی ئەو زمانە پاراوە نیە، زمانی فارسی زۆر زۆر كە مەشمولن لەگەڵ عەرەب واتە ڕێك نین كەچی هەر موستەلەحاتی عەرەبیشیان تێدایە هیچ نیە، لەبەر ئەوە لە ماددەی دووەمدا كە دەڵێت (النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي)، بە عەكسەوە لە شەشەوە كە جامیعات و مەراكزی بەحسی عیلمی دەتوانن ئەو ئیشە بكەن، چونكە ئێمە موصتەلەحاتی عیلمی بمانەوێت و نەمانەوێت، لە هەموو سەرتاسەری جیهاندا، مەجموعەیەك موصتەلەحاتی عیلمی هەیە، كە بەڕاستی هەر یەكێكە تۆ ناتوانیت بە تەنها بۆ كورد تەرجمەی بكەیت، ئەصڵەن جامیعەی سۆربۆن لە فەرەنسا بەوە مەشهورە بۆچی قەوانینی عالەم، هەمووی زمانی فەڕەنسی پەیڕەو دەكات، یەعنی هەرچی لیجانی تەحكیمیش هەیە، لە مونازەعات دەچێتەوە بۆفەرەنسا كەسیش بە كەمی نەزانیوە، بۆخۆی لە ئەمەریكا و ئەو هەموو میللەتەی تێدایە، زمانی ئینگلیزی موەحەدەد، با ئێمەش كارێك بكەین بەڕاستی ئەو شوێنە، ئەو ئەكادیمیە ئەوەندە بەهێز بێت، یەكەم هەنگاو بێت، بۆئەوەی ئێمە یەك زمانی ڕسمیمان هەبێت، وە هەموو كەسێكیش دەست خۆشیان لێبكات، وە بەعەكسەوەش زۆر بەهێز بكرێن لە ناحیەی دارایی، وە خەڵكی پسپۆڕی تێدابێت كە كار بكات، بۆ ئەوەی هیچی تر بەو شێوەیە نەبین، كە داوای مافی خۆمان دەكەین پێمان بڵێن خاكێكتان هەیە، زمانێكتان هەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شڤان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم وایە یەك لە بڕگەكانی ئامانجی ئەو ئەكادیمیایە, كە زۆرم لا گرینگە, دەبێت بڕگەی ئەگەر یەكەم نەبێت دووەم بێتن كە تێیدا هاتووە, چەند سیغەیەك بەشێوەی زۆر ئاڵۆز یان تاریك هاتوون, كە هەدەفی ئەو بڕگەیەیە كە ئێستا مەبەستمە و دەیخەمەڕوو ناگەیەنێتن كە گەورەترین گرفتی ئێمەیە, بەتایبەتی لە كوردستان لەپۆلی یەكی سەرەتایی تا شەشی دواناوەندی كە قوتابی دەردەچێتن تووشی بەربەستێك دەبێت لە كۆلێژ, بەربەستێك دەبێت كە ئەو دونیایە نەیدیتوە, لەو دونیایە نەژیاوە كە زمانی عەرەبیە, بۆیە یەكێك لە ئامانجەكانی ئەو ئەكادیمیایە من پێموایە وە بە كوردی كردنی بە نووسین و وەرگێڕانی پەرتووكە مەنهەجەكانی زانكۆ و پەیمانگەكانی هەرێم, بەهاوكاری كۆڕە زانستەكان و ناوەندەكانی توێژینەوەی زانستی و لە ناوە و دەرەوەی هەرێم, ئەوە زۆر ئیحتیمالە بە ڕەئی زۆر لە خوشك و برایان ئەوە ناكرێت, بەلاّم چەندین تێزی دوكتۆراو ماستەرمان لە زانستە مرۆڤایەتیەكان, لە یاسا, لە كۆمەلاّیەتی, لە زانستیەكانی تر, هەن بە كوردی كراون, وە ئەوە گرفتی جیلەكانی دوایی ئێمەیە, یان ئەوانەی كە ئێستا كە بە كوردی دەخوێنن, بە كوردی لە دواناوەندی دەردەچن كە تووشی ئەو بەربەستە دەبن, دەبێت یەكێك لە ئامانجی ئەو كۆڕە بێت هاوكاری ئەو دەزگا پەیوەنیدارە بێت بەتایبەتی لە سەنتەرە زانستیەكان و زانكۆكان, زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك جمال فەرمووو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان پێش ئەمن بچنە ناو بابەتێ مەهامە و ئەهدافە مە ئیتیفاقەك كردتە سەر ئەلوانێ یاسایێ, وە پێناسە مەجموعەی علمی, چونكی ئەو مهام تەنێ دیتڤیە پێناسان هەیە هەرچەندە نەهاتە كرن, عنوان توحید نەبوو یان ئیتیفاق لەسەر نەهاتە كرن, ئەڤ بابەتە بابەتەكی بەرفرەهە وەكی هەمی دزانن, تنێ ئەڤ مەجموعێ علمی نەتایبەتە سێ پارێزگەها كوردستانێ, بەلكی كوردستانە گەورەیە موستەقبەلی, ناچمە تەفاصیل هەتا برادەرێ گەلەك بەحس كر دیسان هاتینە كەتینە خەلەتیەكێدا هەرچەندە هەڤالامن زكیە خانێ پێش من باسی بابەتێ كر ئەم دهێین خالا ئێكێ (المحافظة علی اللغة الكوردیة و توحید مصطلحاتها) ئەزێ یەك موستەلەحی هەوە پێنج ناڤە (كەپو - كەپی — لوت - پوز — دفن) كەرەم بكەن بۆ من تەئكید بكەن، ئەوە پێنج ناڤە (دفن — كەپی — كەپو - لوت — پوز) ئەی كام موستەلەح بەكاردێنن, یەعنی ئەم دەبینن بابەتەكە تۆزێك یەعنی فرەهترە ئیمكانیەتێ ترە بۆچی ئەز پێشنیاردەكەم ئەمە نڤیسن (المحافضة علی اللغة الكوردیة والعمل علی تقریب المفردات اللغویە بین لهجاتها المختلفة)؟ گەر پێمان نەكرێت تەوحید بكەین بتوانن نزیكی یەكتر بكەن وە بە مروری زەمەن ئیحتیمالە ئەگەر هاتو كوردستان لە موستەقبەلدا گیانێكی سەربەخۆ بوو, بووە خاوەن سیادە ئەوكاتە ئیحتیمالە زمانێ خۆ پەیدا ببێ, زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا زۆر سوپاسی ئەکادیمیای کوردی دەکەین، کە یاساکەیان بە عەرەبی ناردووە، چۆن ئەم زمانە یەك بگرێت زەحمەت نەبێت، دەرماڵەی مەترسی، هەمووان دەزانین کە هەموو کارێك دەکرێت مەترسی خۆی هەیە، ئەوەی کە پۆلیسە بەردی بەردەکەوێت و چەقۆی لێ دەدرێت، عەزێتی دەدرێت، ئەوەی کە لەتاقیگەیەکدا کاردەکات، لەگەڵ بەکتریا مامەڵە دەکات، دکتۆرێك لەگەڵ نەخۆشدا، ئەوانە پێی دەوترێت مەترسی کارەکە، لەتازەترین داهێناندا کیتاب نیە لە حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە کە دەردەچێت لەهەندێکی دەنووسرێت دەرماڵەی مەترسی، لەهەندێکی تری دەنووسرێت دەرماڵەی ترسناکی، ترسناکی لەکوێ و مەترسی لەکوێ؟، یەعنی چۆن ئەم زمانە ستانداردە دروست دەبێت، چی بکرێت؟، ئەگەر هەر تەنها کیتابەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان و دامودەزگاکانی کە دەڵێم حکومەتی هەرێم بە دامودەزگاکانیشیەوە بە پەرلەمانیشەوە بە قەزاشەوە، ئێمە لەبری ئەوەی کەهەمانە دەوڵەمەندی بکەین، دێین مۆدێلی تازە دادەهێنین، ئەی ئەکادیمیای کوردی نوسخەی ئەم کیتابانە نابینێت، ڕەئی خۆی ناڵێت لەسەر ئەم بابەتانە، من سەبارەت بەم ماددەیە بۆیە ئەم پێشەکیەم وت، خۆی مەفروزە بچمە ناو بابەتەکەوە، بەس بەڕاستی ناخۆش بووە، زمانەکە لەجیاتی دەوڵەمەند کردن خەریکە سەقەتی دەکەن، من لەخاڵی یەکەمدا بەڕاستی ئەم مەسەلەی یەکگرتنە بۆ ئیلا ئەبێت یەکگرتن بێت بۆ نەڵێین (المحافظة على اللغة الكوردية واغناء مصطلحاتها) ئەوەی کە لەیاساکەی خۆیدا هەبووە، (المحافظة على سلامة اللغة الكوردية وتنقيتها وتطويرها)بۆ تەنها ئەم (توحيد)ناکرێت زمان، تەوحید ناکرێت، ئەمە شتێك نیە بڵێین تەوحیدی ئیداراتە، زمان دەوڵەمەندە، ئێستا ئەوەندە وازی لێ بینین مەجرای تەبیعی خۆی وەردەگرێت، بۆ نموونە یەك کەلیمە، دەڤەر ئێستا سۆرانیەکانیش کە قسە دەکەن، باسی ناوچەیەك دەکەن، زۆربەی زۆرمان پێی دەڵێین دەڤەر، کەواتە خۆی زۆر بەتەبیعی ئەو وشەیە هاتووەتە ناو زمانەکەمانەوە زۆر جوانیشە، بەکاری دەهێنین، بەڵام یەکێك پێم بڵێت ئیلا ئەبێت ئەوە بەکار بهێنیت، بەخوا ناتوانم بەکاری بهێنم، وازی لێ بێنن با بەتەبیعی بڕوات، چوارەم: ببێت بە (الاهتمام) منیش پشتگیریان دەکەم، پێنجەم: بەخوا کارەساتە ئەوەی کەتۆ دەیبینی لە قتعەکان، باسی جادەو بان و ئەو شتانە ناکەم، بەڵام لە قتعەی مەحەلات ونووسینگەکان کارەساتە، کارەسات، چۆن ئەتوانی ئەم ئەکادیمیای کوردییە، لەگەڵ کێ تەنسیق دەکات، هەر خۆی ئەوە ئیشی شارەوانیە کە بیکات، یەعنی مەعقولە شارەوانی هەولێر بەبەردەم ئەو قتعانەدا نەڕوات، نایبینێت، قتعەی کوردی نەماوە، حاشا ئەوانە کوردی نین ئەو وشانەی کە بەکاردێن، هەمووی ئینگلیزی، عەرەبی، تورکی، ئینجا ئەگەر کوردیش بێت موفرەداتی زۆر سەیر، کە نە ناوە، نە ئاوەڵناوە، نەهیچە، چۆن ئەبێت خەڵك دوکانێکی هەبێت ناوی (چاوی چاوم) بێت، یان دوکانێك ناوی دوو قەڵەوەکە بێت، بۆ زمانەکەمان بۆ وڵاتەکەمان بەو شێوەیە بێت، کەواتە شارەوانی هەڵنەساوە بەکاری خۆی،

لەگەڵ ئەوەشدا دەوری عیبادە پەرستگاکانیشی بچێتە سەر، سەبارەت بە خاڵی حەوتەم: کە وتراوە ئیزافە بکرێت، (العمل على توحيد المفردات في التربية والاعلام بالتنسيق مع الجهات المعنية)زەحمەت نەبێت بۆ ئیعلام جیهاتی مەعنی کوێیە؟، قسە لەگەڵ کێ دەکەیت؟، قسە لەگەڵ سەرنووسەرەکە دەکەیت؟، خوا ئاگای لێیە مەقالە ئەخوێنیتەوە نازانی ئەمە زمانی کوردییە یان نا؟، نازانی بەنەوعە زمانێك دەنووسێت جارێ سایتە ئەلکترۆنیەکان، ئەگەر یەك مەقتەع بخوێنیتەوە 10 غەڵەتی لێ دەردەهێنیت ئەوەندە بەزمانێکی بێ ڕێزمان دەینووسن، ڕەبت نیە لەنێوان ڕستەکاندا، قسە لەگەڵ کێ دەکەیت، لەڕاستیدا ئەوە نابێت بەو شێوەیە بێت((العمل على توحيد المفردات)بکرێت بە(العمل على اغناء المفردات وتصحيحها في التربية) بەخوا ئیعلام بە ئێمە چاك ناکرێت، چونکە لایەنێك نیە لێی مەسئول بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا کاوە، فەرموو.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا برادەرێك پێش من باسی ئەوەی کرد لەماددەی چوارەم بڕگەی یەکەم هەر ئەصڵی پڕۆژەکە بمێنێتەوە تەعدیل نەکرێت باشترە، چونکە تەوحیدی موستەڵەحات برادەران ئاماژەیان پێکرد، کەزۆر قورسەو کاتی ئەوە نەهاتووە، من تێبینیم زیاتر لەسەر خاڵی چوارەم هەیە، هەموو لایەك دەزانین کە زمان چەند گرنگە بۆ نەتەوەیەك، مێژووش گرنگی خۆی هەیە وەکو کۆڵەکەیەکی ئەساسیە، ئەوەی کەئێمە هەست دەکەین تا ئێستا گلەییەك هەیە، یان هەست بەلاوازی ئینتمای تاکی کوردی دەکەین بۆ خاك و نەتەوە و نیشتمان، بەقەناعەتی من بەشێکی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کەزۆر گرنگی نەدراوە بە مەنهەجی خوێندن لە قۆناغەکاندا بە مێژووی کورد و کوردستان، جا لەبەر ئەوە من پێم باشە (العنايە) یان (الاهتمام) مەسەلەیەك نیە، بەڵام ئەوەشی بۆ ئیزافە بکرێت، (العناية بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارته) ئەوەشی بۆ ئیزافە بکەین پاراستنیشی لە شێواندن، یاخود (حفاظ على سلامه) لەبەر ئەوەی پاراستنی مێژووی کوردو کوردستان گرنگی خۆی هەیە، بۆ ئەوەی ئێمە لەقۆناغەکانی خوێندن بەڕاست و ڕەوانی بیخوێنین، چونکە لە ڕژێمەکانی پێشوو بەشێواوی لەمەنهەجەکانی خوێندن خوێنراوە، تا ئێستاش ئاسەوارەکەی دەبینین، کە بەڕاستی ئەو ئینتیما وسۆزە بۆ خاك و نیشتمان هەیە، بەشێکی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لەخوێندن وەك خۆی نەخوێنراوە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شلێرخان، فەرموو.

بەڕێز شلێر محی الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی زۆربەی قسەکانم لەلایەن خوشك وبرایان کرا، لەبەرئەوەی من کەوتمە ئەخیر، بەڵام لەسەر تەوحیدی زمانەکان، یەکخستنی موفرەداتی زمانی کوردی، زیاتر پشتگیری ئەوە دەکەم کە تەتویر بکرێت، نەك تەوحید بکرێت، چونکە لەهەر لەهجەیەك هەموو ئەو لەهجانە قسە دەکەن شانازی بەو موفرەداتانەی خۆیان دەکەن، لەبەر ئەوە تەتویر کردنی زیاتر موناسبە، لەخاڵی یەکەمیش پشتگیری قسەکانی هاوکارم زەکیە خان دەکەم، بەڵام ئەوەی کەزۆر پێی نیگەرانم خاڵی پێنجەمە، هەرچەندە خاتوو سۆزان باسی کرد، بەڵام منیش زۆر بەو شتە نیگەرانم، ئەگەر بێت و تەماشای شاری هەولێر بکەین، بەعزە گەڕەکێك هەیە کە لێی تێدەپەڕیت، 15 کۆگای بازرگانی هەیە، وادەزانی تۆ لەشارێکی تورکیا دەژیت، تابلۆی هەمووی گەورە گەورە بەزمانی تورکی لاتینی نووسراوە، لەژێرەوە زۆر بەبچووکی بەکوردی نووسراوە، ئەگەر لێی نەگەڕێیت نایبینیەوە، کە کەسێکی غەریب دێتە شاری هەولێر سەری لێ دەشێوێت نازانیت ئەو شارە هی چ وڵاتێکە؟، نازانێ لە عێراقە، یان تورکستانە؟، بەغەڵەتیش لێم تێمەگەن، کە من دژی هیچ لەهجەیەك نیم، ئێمە لەگەڵ خوشك وبرایانی تورکمان هەر بەتورکی قسە دەکەین، شانازیشی پێوە دەکەین، بەشداریشم لەخولی زمانی تورکی لاتینی کردووە، من دژی هیچ زمانێك نیم، بەڵام ئێرە کوردستانە، خاوەنێك ئەگەر تورك بێت و بێت لێرە کۆگایەکی بازرگانی بکاتەوە، ڕێگای پێدراوە کە کرێکارەکانی ناردووەتە تورکیا تا فێری تورکی بن، لەبەر ئەوەی کۆمپیوتەرەکە هەمووی تورکیە، کاشەر دەبێت وەسڵەکان هەمووی بەتورکی بنووسێت، هەتا جارێك شتێك ڕوویدا ژنێك لەلای کاشەرەکە بوو، کچەکە کورد بوو، پێی دەوت تۆپڵەم دەکاتە ئەوەندە ژنەکەش دەیوت وەڵڵا من تۆپم نەکڕیوە، ئەو پارە زۆرە چیە نووسیوتە، ئەویش هەر دەیوت تۆپڵەم ئەکاتە ئەوەندە، هەردوو کورد بوون بەس وا قسەی دەکرد، چونکە هەمووی وانووسراوە لەناو کۆمپیوتەرەکە، ئەوانە هەمووی ڕێگای پێدراوە، بەڵام خاوەنەکەی ڕێگا نادات وتەنازول ناکات کە قتعەکەی بەکوردی بنووسێت، ئەویشی هەر بەتورکی لاتینی نووسیوە، ئەوەش ئیشی ئەم ئەکادیمیایەی کوردی نیە، ئیشی شارەوانیە، بەزووترین کات دەتوانێ کۆنترۆڵی ئەوانە بکات، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئاشتی خان، فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر سەیری مەهامەکان بکەین لەم هەموارکردنەدا، مەهامەکان زۆر پێچەوانەیە، لەگەڵ باسەکەدا، ئەو موناقەشانەی کەپێشتر کرا لەسەر پێناسەکە، بۆمان ڕوون دەبێتەوە کە بەتەنها مەهامی ئەو ئەکادیمیایە مەسەلەی زمانەوانیە، بەڵام کەدێینە سەر ئامانجەکان دەبینین، کەکۆمەڵێك مەهامی تر دەکەوێتە سەر

ئەستۆی کە ئەو پێناسەیەی لەسەرەوەیە ناتوانێت ڕوونکردنەوەیەکی پێویست بێت بۆ مەهامەکانی خوارەوە، کەواتە ئەمە جارێکی تر تەسبیت دەبێتەوە ئەبێت دەستکارییەکی باش بۆ پێناسەکە بکەین، تا بتوانێ ئیحتیوائی هەموو ئەو مەهامانە بکات کەلەخوارەوەیە، بەلایەنی کەمەوە ئەگەر ئاماژەی پێ بکرێت، ئەوەی کە تێبینیم هەیە، لەگەڵ پێشنیارێك بۆ ماددەکە، ئەوەی کە تێبینیە، خاڵی یەکەم(المحافظة على اللغة كردية وتوحيد مصطلحاتها) دووەم: (النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي) چوارەم: (العناية بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارته) هەرسێکی بەبڕوای من ئەمانە بە بحوسی عیلمی ئەکرێت، کەتۆ دەڵێیت(المحافظة على اللغة الكوردية) خۆ موحافەزە بەوە نیە کە تۆ تەوق و بەند دابنێیت بۆ زمان، لەڕێگای ستراتیژیەتەوە لەڕێگەی بحوسی عیلمی ئەوانە پارێزگاری لێ دەکەیت، کە تەتویر بە زمانەکە دەکەیت، بەهەمان شێوەیش کەدەچینە سەر (النهوض بالدراسات) لەگەڵ (العناية بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارته) چۆن مێژووی کورد و شارستانیەتیەکەی دیراسە ئەکرێت؟، ئەگەر بە بەحسی عیلمی نەکرێت، من بڕوام وایە ئەم سێ مەهامە زۆر لەیەکتری نزیکن، دەرفەتێك هەیە بۆ ئەوەی کە نزیك بوونەوەیەك هەبێت و لەیەك ماددەدا دابڕژێنەوە، لەبەر ئەوەی محتەواکانیان دەکرێت ببن بەیەك، ئەوەی کە ئیزافەیەو هەمە لەسەر ماددەکە، بەبڕوای من (النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي) جارێکی تر دەڵێم تەتویر کردنی زمان ستراتیژیەتە، ڕەسمی سیاسەیە، بۆ زمانی نەتەوەیەك یان گەلێك، دەبێت تەمەنێکی دوورودرێژ هەبێت، بەردەوامیش موراقەبەی ئەو ستراتیژیەتە بکرێت، ئایا ئەم زمانە لە گەشەکردندایە، لە پاشەکشێدایە، وە چەند وشە ئیزافە بووەتە سەر ئەم زمانە، لەدوای سەقفێکی زەمەنی کە بۆی دیاری دەکرێت، بۆیە من پێشنیاز دەکەم ئەم بڕگەیە ئیزافە بکرێت، (وضع السياسات العلمية واعداد الخطط التفصيلة لبرامج تطوير البحث) یەعنی ئەمە ئیزافە بکرێت، ئینجا پێی بوترێت بەشێك لە ئیشەکەی (النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي)یەعنی ئەمە ببێت بەبەشێك لە بحوس و ستراتیژیەت کەدادەندرێت، پرسیارێکی تر لەم ئەکادیمیا بەڕێزە دەکەم، ئەم هەموو مەهامە کەدانراوە بەس کێ مەهامەکە جێبەجێ دەکات؟، غائیبە، خۆ ئەمان تەتویر بەم هەموو مەجالانە دەکەن، ئەی کوێ تەتویری تێدا نیە بۆ قابیلیات، ئەی کێن؟، ئەوەش مەهامێکی ئەوانە، کێ بحوس ئەکات؟، کێ دیراساتی شارستانی دەکات؟، کێ زمان دەپارێزێت؟، ئەمە لێرەدا مەهامێکیان بیرچووە، کە مەهامێکی سەرەکیە، کوردستانیش زۆر نەقسی هەیە، لە قابیلیاتدا، بۆیە من ئیقتراحی ئەوە دەکەم(توفير مقومات وبرامج تنمية الموارد البشرية من العلماء والباحثين) چونکە دەبێت ئەمان مەهامی ئەوەش بکەن، یەکێك لەگرفتەکانی پەرلەمان کێشەی تەرجومە کردنمان هەیە، کە دەزگایەکی فەرمیەو ئەم هەموو توانا و شارەزا جیاوازەی تێدایە، کەواتە ئەم هەموو مەهامە دەدرێت بەم ئەکادیمیایە، بەشێکی گرنگ لە مەهامی ئەکادیمیاکە بریتیە لەوەی کە دەبێت تەقویەی مەواردی بەشەری بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، عظیمة خان، فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بۆ خۆی دروست بوون دەزگایەکی بەم شێوەیە، کە لێکۆڵینەوە لەزمان دەکات، یان دەزگایەکی وەك ئەوەی لێکۆڵینەوە لە زمان و داهاتووی ئەم وڵاتە بکات، بەڕاستی بەگرنگی دەزانین، بەڵام لەکاتێکدا کە تۆ لە هەرێمێکدا کە سستمێکی موئەسەساتیت هەبێت، بتواندرێت ئەو دەزگایە، دەزگایەکی کارا بێت بە مەهامەکانی خۆی و هەموو ئەو بڕیار ولێکۆڵینەوەو بەحسانەی کە دەیکات نەتیجەی هەبێت، بەڵام ئەوەی کە مایەی نیگەرانیە لەم هەرێمەدا، دەیان دەزگای نیشتمانی وەکو ئەمانە، با یاساش جێبەجێ بکرێت، لەبەر ئەوەی جێبەجێ کردنی قورسە لەم وڵاتەی ئێمە لەئێستادا، بۆیە گەورەترین گرفت ڕەنگە مەهامەکانی یان ئامانجەکانی ئەم ئەکادیمیایە بۆ داهاتوو گەورەو گرنگ بن، یەکێ لەوانەی کە لێرەدایە(کارکردن لەپێناو گەیشتن بەزمانێکی کوردی فەرمی یەکگرتوو، بەسوود وەرگرتن لە هەموو شێوە زارەکان)ئەوەی جێی شانازییە بۆ کورد، لە هەموو کوردستاندا دەوڵەمەندی زمانەکەمانە کە لەهجەی جیا جیامان هەیە، ئێمە نابێت بڵێین ئێمە لەهەرێمی کوردستاندا بەتەنها شتێك بەچەند لەهجەیەك دەوترێت، دیارە ئەمە بۆ خۆی دەگەڕێتەوە بۆ دەوڵەمەندی زمانی کوردی، بەڵام ئەوەی کەگرفتە لەهەرێمی کوردستان ئێستا کاری لەسەر بکرێت ئەم ئەکادیمیایە، نەبوونی زمانێکی نووسین و خوێندنە، کە لەچوارچێوەی هەرێمی کوردستاندا کەسمان نەمانتوانیوە ئیعتراف پێ بکەین، لەو بڕوایەدام ئەم دەزگا نیشتمانیەش دروست بێت، نەتوانێت فەرزی زمانێك بکات کە بتوانێت ئەو زمانە ببێت بەزمانی خوێندن و نووسین و هەموومان قەناعەتمان پێی هەبێت، بەهەموو لەهجە جیاجیاکانەوە، کە هەرێمی کوردستاندا لەکوێی لێکۆڵینەوەو بەحسی ئەوانەی کە لەزمان دەکۆڵنەوە دیارە،؟ بۆ خۆی زمانیش یەکێك لەو خاڵانەی کەهاتووە باسی ڕەسەنایەتی زمانی کوردی دەکات، ڕەسەنایەتی زمان لەوەدا نیە کەتۆ زمانەکە زمانێکی داخراو بێت، هیچ موستەڵەحێك یان هیچ زمانێکی تر تێکەڵ بەزمانی کوردی نەبێت، خۆی هەموو ئەو زمانانەی کە زمانی هەموو نەتەوەکانی جیهان، ئەگەر ئێمە لێکۆڵینەوە لەسەر زمان بکەین، هەموو ئەو زمانە جیهانیانەی کەهەن، موستەڵەحی جیاجیای نەتەوەکان تێکەڵ بوون، لەئەنجامی ئاڵوگۆڕی بازرگانی و سیاسی وڕۆشنبیری وکولتوری، نزیك بوونەوەی ئەم شوێنانە بەحوکمی ستراتیژیەتی جێگای ئەو نەتەوەیە، تێکەڵ بوونی ئەم زمانانە بووەتە هۆی ئەوەی کە زمانی کوردی بەشێك بێت لەو زمانانەی کە کاریگەری زمانی عەرەبیمان هەیە لەناو زمانی کوردیدا، کاریگەری زمانی فارسیمان هەیە، کاریگەری زمانی تورکی وچەندەها زمانی بێگانەی ترمان لەسەرە، ئێمە وەکو کورد ناتوانین ڕێگر بین لەو زمانانەی یان ئەو موستەڵەحە جیهانیانەی کەتێکەڵ بەزمانی کوردی دەبن، بەڵام دەکرێت، ئێمە لەهجە جیاجیاکانی هەرێمی کوردستان ئەوانە لەناوچەکانی خۆیان قسەی پێ بکرێت و بپارێزرێت، بەڵام ئەوەی کە گرفتە لەهەرێمی کوردستان تەنها زمانی خوێندن و نووسینە، ئێمە ئەوەی کە گرفتە لەقوتابخانەکان ئێستا زمانی خوێندنە، لە ناوچەی زمانی سۆرانی لەسلێمانی بەشێوەزارێك دەخوێندرێت، لەدهۆك بەشێوەزارێکی تر، ئێمە قسە

لەسەر چی بکەین لێرەدا، وەکو ئەو برادەرانەی پێشوو باسیان کرد، منداڵێکی دهۆکی تێناگات لە منداڵێکی سلێمانی، هی سلێمانیش بەهەمان شێوە، بەڕاستی ئەمە ناکرێت لەجیا کردنەوەی لەهجەکان بۆ خوێندن، بۆ نووسین، یان زمانی ڕەسمی دەوڵەت بێت، ئێمە پێویستیمان بەوەیە لەم قۆناغەدا بۆ ئەوەی کە لەداهاتوودا بتوانین ئەو لێکۆڵەرەوانەی زمان بەهەموو ئەوانەی کەتوێژینەوەیان کردووە، لێکۆڵینەوەیان کردووە لەزمان گەیشتوونەتە ئەوەی کەزمانی کوردی پێویستی بەوەیە لەداهاتوودا کەبووین بەدەوڵەت، دەوڵەتێکی کوردیمان هەبێت، ئەوکاتە دەتوانین ئێمە لەهەموو لەهجە جیاجیاکان وشەی ڕەسەن، وشەی پاك وبێگەردی کوردی هەڵبژێرین وبتوانین زمانێکی ستانداردی جیهانی لێ دروست بکەین، زمانێکی ستانداردی کوردی لێ دروست بکەین، بەڵام ئەوەی کە ئەمڕۆ ئەکرێت، ئەم ئەکادیمیایە ئیشی لەسەر بکات و گرفتی سەرەکی زمانە لەم وڵاتەدا، جیاکردنەوەی زمانی سۆرانی و بادینیە، بەڕاستی ئەوەی مایەی نیگەرانیە لە 2007دا، بەحوکمی ئەوەی کەئێمە ویستمان گۆڕانکاری بکەین لە زمانی خوێندن ونووسین، زمانی سۆرانی و بادینیمان بەپێی بڕیارێك نازانم سیاسی بوو یان کۆمەڵایەتی بوو، کێ بڕیاری لەسەر ئەوە دابوو، کە زمانی سۆرانی و بادینی تێکەڵ بکرێت، ئەوە بوو ئەنجامەکەیمان بینی بەپێی ئەو بەدواداچوونانەی کەئێمە کردوومانە وەکو لیژنەی پەروەردە، لەناوچەکانی بادینان وسۆران، گەورەترین گرفت و دابەزینی ئاستی زانستی زمان لەو ناوچانەدا گەڕایەوە بۆ ئەوەی کە نە ئەوان لەو زمانە تێدەگەن، نە لێرەش دەتواندرێت زمانی یەکتری هەزم بکرێت، بەڕاستی ئەمە بووە هۆی ئەوەی کە فەشەل هێنانی ئەو یەکخستنی زمانی بادینی وسۆرانیە خۆی فەشەلی هێنا، نەتواندرا ئەو یەکخستنە تەنها دوو لەهجە نیە لە هەرێمی کوردستاندا زمانی سۆرانی و بادینی یەك بخەین، بۆ ئەوەی کورد یەك بگرێتەوە لەو حاڵەتەدا، بەڕاستی ئەمە هەڵەیەکی گەورە بوو بەسەرماندا تێپەڕی، گەورەترین زەرەریشی لەوەدا بوو کە بەدەیان هەزار کتێبی چاپ کراو فڕێ درا لە ماوەیەکی کەمدا، ئەمە زەرەرێکی مادی گەورەو زەرەرێکی مەعنەوی لەدابەزینی ئاستی زانستی لەخوێندنگاکان، زۆرجار ئێمە بەبڕیاری سیاسی بێت یان نامەنتقی ویان کۆمەڵێك بڕیار کە لەئەنجامی لێکۆڵینەوەو بەحسەوە نەبووە، بڕیار دراوە کە کۆمەڵێك شت بکرێت، بەس ئەنجامەکەی بەسەرماندا شکاوەتەوە، بۆیە ئێستا گرنگ ئەوەیە، کە ئەکادیمیای کوردی بتوانێت زمانێکی خوێندن ونووسین تا ئەو کاتەی دەبین بەدەوڵەتی کوردی، ئەوکاتە بتوانین زمانێك لەهەموو لەهجە جیاوازەکان دروست بکەین، بەڵام پێویستمان بەزمانێکە بۆ ئەوەی کەتابلۆی دامودەزگاکان و هەموو خوێندنگاکانمان وئەوانەی کەنووسراوی ڕەسمی حکومەت بێت، ئەوە تەنها پێویستیمان بەزمانێکە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك دلێر فەرمووو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له یاسا هەموارکراوەکەدا له برگەی یەکەمدا ئەڵێت(پارێزگاری کردن لەزمانی کوردی ویەکخستنی زاراوەکان)، بەڵام من وای بەباش دەزانم برگەی یەك و پێنج لێك بدرێت و بەم شێوەیە دابرژرێتەوە، (پارێزگاری کردن لەمێژوو ورەسەنایەتی زمانی کوردی وهەوڵدان بۆ یەکخستنی زاراوە پێویستەکان لەبواری پەروەردەو راگەیاندن و جێگیرکردنی ئەوزاراوانەو تابلۆی شەقامە گشتیەکان وشارو شارۆچکەو قەزاو ناحیەکان و قوتابخانەو خوێندنگەو نووسینگە بازرگانی وپیشەسازی وگەشتیاری و دەزگاکان وفەرمانگە حکومی و کۆمپانیاکان، تاکو ببێتە بەردی بناغەیەك بۆ لێك نزیك کردنەوەی هەموو لەهجەکانی زمانی کوردی ولەیەکتری گەیشتن و حاڵی بوون لەیەکتری، بەمەبەستی زەمینە سازی بۆ لەدایك بوونی زمانێکی فەرمی لەداهاتوودا) بەنیسبەت برگەی چوارەمیش من وای بەباش دەزانم ئاوا دابرژرێتەوە، گرنگیدان بە دیراسەت کردن و لێکۆڵینەوەی مێژووی کورد وکوردستان و جوگرافیاو کولتور و شارستانیەت و شوێنەواری کورد وکوردستان، هەروەها ئێمە زۆرجار باسی ئەوە دەکەین کەزمانی کوردی له کۆمەڵێك لەهجە پێك هاتووە، بوونی کۆمەڵێك لەهجە لەزمانی کوردیدا هەڵبەتە هۆکاری خۆی هەیە، گرنگی خۆشی هەیە، هۆکارەکانی ئەوەیە که ئێمە کوردستان دەبینین دابەش بووە بەسەر چەند دەوڵەتێکدا که هەموویان زمانەکانیان جیاوازە، هەڵبەتە کۆمەڵێك زاراوەی ئەوان تێکەڵ بەزمانی کوردی بووە، لەهەمان کاتیشدا بوونی زاراوەی زۆر یاخود لەهجەی زۆر لەزمانی کوردیدا، ئەگەرێتەوە بۆ ئەوەی کەزمانەکەمان دەوڵەمەندە، وە دەتوانین سوودی لێ ببینین هەر زمانی ئێمەش نیە لەناوچەکەدا کەسوودی لەزمانی بیانی وەرگرتووە، بۆ نموونە، ئەگەر سەیری زمانی فارسی بکەین، سوودێکی زۆری وەرگرتووە، هەروەها تورکیش سوودی زۆریان لەزاراوەی عەرەبی وەرگرتووە، لەزاراوەکانی ناو زمانی کوردیش وەریان گرتووە، لەهەمان کاتیشدا زمانێکی زۆر زۆر دەوڵەمەندە هیچ کەموکورتیشی نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بەلای منەوە ئەکادیمیای کوردی زۆر زۆر گرنگە، دەبێت ئێمە هەموومان پشتگیری لێ بکەین، دەعمی بکەین و هاوکاری بکەین، تەتویری بکەین بەهەموو شێوەیەك تا ئەم ئەکادیمیایە بتوانێت بگاتە ئەنجامێك زمانێکی یەکگرتوو بۆ میللەتی ئێمە دابرێژێت، ئێمە هەموومان قسەی پێ بکەین، له سەر ئاستی دەزگاکانی حکومەت وله قوتابخانەکان، که ئێستا گرفتێکی زۆر گەورەمان هەیە، هەموومان لەناو ماڵی خۆمان کەمنداڵەکانمان دەچنە مەکتەب و دێنەوە نازانن بەچ زمانێك دەخوێنن، هیچ تێناگەن، ئێمە ناتوانین یارمەتیان بدەین که تێبگەن و هاوکار بین لەگەڵی، چونکە هەندێجار بە بادینی وهەندێجاریش بەسۆرانی دەرس دەخوێنن، بەڕاستی ئەمە زۆر زۆر گرنگەو زۆر پیرۆزە، پێویستە ئێمە پشتیوانی لێ

بكەین، دەعمی بکەین و زیاتر پێشی بخەین، زیاتر مەجالیان بۆ برەخسێنین تا بتوانن دەستیان بگاتە زیاتر تا ئەم زمانە یەك بخەن و یەك بگرێت و ببێت بەیەك زمان بۆ سەرتاسەری کوردستان، زمانێکی ستانداردمان هەبێت، ئەگەر ئێمە بێین سەیری دەوڵەتەکانی دەوروبەرمان بکەین، یان لەمێژوو وفەرهەنگی خۆمان سەیر بکەین، ئێمەی کورد لەهیچ میللەتێك کەمتر نەبووین، ئێمە حوکمان کردووە لەهەر چوار پارچەکە، بەڵام ئێمە نەمانتوانیوە ئەو زمانە بەیەکگرتوویی بپارێزین، یەکگرتووی میللەتەکەشمان بپارێزین، لەبەر ئەوەی هەر میللەتێك، هەر ناوچەیەك لەئێمە کەوتووەتە ژێر دەستی ڕژێمێك، فەرهەنگ و فۆلکلۆرو زمانی ئەو ڕژێمە تەئسیری لە ئێمە کردووە، کە تا ئێستا ئێمە نەمانتوانیوە یەك بگرین و یەك زمان بین و لەیەك تێبگەین، ئەگەر سەیر بکەین پێش ساڵێك کۆنگرەیەك بەسترا، بۆ زمانی کوردی ئەوانیش نەیانتوانی بگەنە نەتیجە، بەڵام هەرچەندە هەنگاوی باش نرا بۆ پێشخستن ونزیك کردنەوەی زمانەکە، ئێستاش خەریکن هەموویان پێکەوە لەگەڵ یەك، ئێمە دەبێت قەت درێغی نەکەین لە یەکگرتنی زمان، قەت سستی نەکەین لە یەکگرتنی زمان، قەت موشکیلەو ئاریشە دروست نەکەین، لەبەردەمی ئەم ئەکادیمیایە، ئێمە هەموو پشتیوان بین ودەفع بکەین بۆ پێشەوە بۆ زیاتر یەکگرتن، چەند زووتر یەك بگرین و زمانەکە یەك بگرێت باشترە، چونکە ئەوە پرەنسیپێکە لە پرەنسیپ بوونی دەوڵەت و دروست بوونی دەوڵەت بەچی دروست دەبێت؟، ئەگەر هەر کەسێك بەشێوەی خۆی کیتاب و نووسین بکات و ئاراستەی نەتەوەی تری بکات، ئەمە چ دەوڵەتێکی لێ دروست دەبێت؟ ئێمە ناڵێین لەهجەکان یەك بخەن، بەڵام زمانێکی یەکگرتوو بۆ نووسین و خوێندنمان هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرەلەمان.

ئەوەی کەمن ئێستا لەم دوو ماددەیەدا لەلایەن بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەرکم پێ کرد، ئەوەیە کە ترسێك هەیە، لەلایەن هەموو لەهجەکان کەئێستا بوونیان هەیە، یان پێکهاتەکانی ناو هەرێمی کوردستان، کەئێستا بوونیان هەیە لەم هۆڵەدا، بەڵام ئەوەی کە گرنگە ئێمە باسی بکەین، بەڕاستی بوونی لەهجات کە زۆر بەڕێزیش باسیان کرد، بوونی لەهجات دەوڵەمەند کردنی ئەم زمانەی ئێمەیە، ئێمە ئێستا بڕۆین قاموسێکی زمانی عەرەبی بکەینەوە، کە دەبینین یەك وشە چەند کەلیمەیەك هەیە بەرامبەر هەر هەمان عەرەبیە، لەزۆر لە مەقالاتەکان دەیبینین ئەنووسرێت بەجۆراوجۆر، بۆ نموونە، یەك کەلیمە ئەتواندرێت چەندجارێك بەچەند مانایەك بەکاری بهێنن، بۆیە ئێمە ئەگەر بێت و وەکو زمانی کوردی بۆیەك کەلیمە چەند لەهجەیەك بەکار بهێنین، ئەوە شتێکی زۆر تەبیعیە، لەناو زمانی ئێمەشدا، ئەگەر ئێمە یەکەم شت بێین و سەیری ئەم ئەکادیمیایە بکەین، هەر خۆی لەناوەکەیەوە ناوی ئەکادیمیایە، کەواتە ئەرکی ئەم

دەستەیە یان ئەم دەزگا ڕەسمیە، ئەوەیە کە توێژینەوە، لێکۆڵینەوە لەسەر هەموو ئەمانە پێشکەش بکات، ئەمە کاری ئەساسی ئەم ئەکادیمیایەیە، بۆیە کاری ئەساسی ئەمەی کە دەبێت لێرەدا باس کراوە، ڕێزمانی کوردی بوو، بەڵام من نازانم ئەوە وەکو پرسیارێکیش ئاراستەی لیژنەی بەڕێزی دەکەم، ئایا بۆ باسێکی زمانی کوردی نەکراوە؟، کە مەفروز بوو ئێمە لێرەدا زاراوەکان ئەوەمان نیە کەبڵێین زاراوەکانمان جیاوازی هەیە، بەڵکو ڕێزمانیش ئەگەر بێت و بینووسینەوە سەیر دەکەین کە جیاوازییەك دەبینین لێرەدا، بۆیە ئەبوایە کاری ئەمان دیراسات و توێژینەوە و ئەو شتانە بێت، ئەبوایە لەڕێزماندا خۆی ببینیایەتەوە، دێمە سەر خاڵی یەکەم، من ئەوەی کە دەیبینم لە یاساکەدا یاسای ژمارە(37)ی ساڵی 1997 هاتووە، کە دەڵێت(أ- العمل على توحيد مفردات الكوردية من بين لهجاته المختلفة وصولا الى لغة رسمية) ئائەمە موستەڵەحێکی دروستە، کەتۆ دەتەوێت لەهجەیەکی ستاندارد دابنێیت بۆ ئەوەی هەموومان لێی ڕازی بین، هەموومان بتوانین بەکاری بهێنین، ئەبێت موفرەداتی هەموو لەهجەکانی تێدا بێت، نەك ئەوەی لێرەدا هاتووە، کە باسی ئەوە ئەکات (المحافظة على اللغة الكوردية وتوحيد مصطلحاتها) ئەکادیمیا بەتەنها ناتوانێت پارێزگاری لە زمانی کوردی بکات، یاخود تەوحیدی زاراوەکان هەروا بە هەڕەمەکی بکات، بەڵکو دەبێت باسی لەهجاتی تری تێدا بکرێت، بۆیە من دەگەڕێمەوە دەڵێم ئەوەی کەلەپێشوو تر هاتووە، ئەو دەستەواژەیە دروست ترە، لەوەی کە ئێستا بەکار هاتووە لێرەدا، هەروەها باسی ئەوە ئەکرێت، کەوا مەسەلەی تەنقیت وئەوەی کەسۆزان خانیش ئاماژەی پێکرد، (المحافظة على سلامة اللغة الكوردية وتنقيتها وتطويرها) بەڕێزان بەڕاستی تەنقیت شتێکی زۆر گرنگە لەناو زماندا، کەتۆ پەرەگرافێك دەخوێنیتەوە یان پارچەیەك شتێك نووسراوە تۆ دەیخوێنیتەوە، فەیناکە ئێمە دەڵێین کێشەمان ئەوەیە کەئەوەندە بەشێوازێك نووسراوەتەوە، بەزمانێك نووسراوەتەوە کە لێی تێناگەین، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا من دەڵێم با تەنقیتیشی لەگەڵدا بێت، چونکە بەڕاستی زۆر گرنگە کە تۆ پەرەگرافێك دەخوێنیتەوە لەزمانی ئینگلیزیدا لە مەکتەب خوێندوومانە هەمووومان، کە شتێك دەخوێنیتەوە دەبێت تەنقیتەکەی بەم شێوەیە بێت، لەزمانی ئینگلیزیدا، کەواتە تەنقیت شتێکی زۆر گرنگە، ئەبێت لێرەدا باسی بکەین، کەئەوان ئیهتیمام بەزمانی کوردی دەدەن با بەتەنقیتیش ئیهتیمامی پێ بدەین، چونکە زۆرجار ڕستەکە، لەگەڵ خاڵێکدا لەگەڵ فاریزەیەکدا مەعناکەی دەگۆڕدرێت، بۆیە بەڕای من ئەگەر ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت کارێکی زۆر باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاردۆ، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە لە ماددەی دووەم ئەم دەزگایە، بەڕاستی ئەرکی زۆر زۆر قورسکراوە، ئێمە ئەگەر تەماشای زمان بکەین، هەر لەڕووی زمانەوانیەوە ڕەنگە هەر ئامرازێك بێت بۆ لێك حالی بوون، ئەگەر تەماشای بکەین لەڕووی هەستی نەتەوەییەوە، پێم وایە بەشێکە لە ئاسایشی نەتەوەیی ئێمە، ئەگەر میللەتانی خاوەن قەوارەو دەوڵەت، سەدان دەزگایان هەبێت بۆ لێکۆڵینەوە لەبارەی زمان وپاراستنی زمان وەکو بنەمایەك لە ڕووی نەتەوەییەوە، چونکە هێشتا میللەتێکین خاوەن قەوارەی خۆمان نین، لەبەردەم هەڕەشەین، لایەنی ئاسایشی نەتەوەیی بەلای ئێمەوە زۆر زۆر گرنگە، کەجیاوازی بکەین لە لەهجەی ئاخاوتن، لەگەڵ زمانی نووسین و ستاندارد، ئێمە پێویستە ئەو حەقیقەتە بزانین، یەعنی بوونی زمانی ستانداردی یان فەرمییەکە، پەیوەندی بەقوڵایی کولتوری، مێژووی کۆمەڵایەتی، سیاسی هەیە، ئەگەر قسە لەوەش بکەین، کە ئێمە بمانەوێت هەموو لەهجەکان یەك بخەین، شتی وا موستەحیلە بکرێت، ئێمە دەزانین عەرەب زمانی قورئانیان هەیە، کەچی میسریەکان هەڵنەساون زمانی ئاخاوتنیان بگۆڕن، یان مەغریبیەکان، زۆرجار هەر تێش ناگەن، بەڵام ئەوەی بەلای منەوە گرنگە، کە عەزیمە خان تەئکیدی لێ کرد، ئەو زمانی نووسینەیە، زمانی لێتێگەیشتن کەبەشێکی نەك دەکەوێتە سەر دەزگاکان، ئەرکە سەرەکیەکەی دەکەوێتە سەر دەسەڵاتی سیاسی کە 20 ساڵە ئێمە قەوارەمان هەیە، ڕەنگە ئەو هەوڵەمان نەدابێت کە پێویستە بدرێت بۆ بوونی زمانی ڕەسمی، ئەمە بەمانای تێنەگەیشتن نیە لەو مەترسیانەی کە ناوچەیەك حەقی خۆیەتی پاراستنی لەهجەی ئاخاوتنی خۆی بکات و قسەی لەسەر بکات، دەوڵەمەندی بکات، من مەبەستم ئەوە نیە، بەڵام زمانی فەرمی تێگەیشتن و نووسین شتێکە کە پێویستە هەموومان لەسەری کۆك بین، ئەمە بڕیاری سیاسی دەوێت، کاری دەوێت، ئەو دەزگایەش یەکێك بێت لەو دەزگایانە، بەڕاستی بەس ئیشی ئەو زەمینە سازییە بێت بۆ زمان، یەعنی ئێمە مەبەستمان لەیاسا دەرکردن جێبەجێکردنە، دەزگایەکی وا تۆ ئەرکی ڕەسەنایەتی، ئەرکی دیراسات، ئەرکی وەرگێڕان، ئەرکی مێژووی کورد پاراستن، ئەمانە کەی لەدەسەڵاتی ئەم دەزگایەدایە، دەتوانین وەکو بڵێین کە لەماددەی یەکەم هاتووە، ئەم دەزگایە ئەرکی زەمینە سازکردنە بەشێوازێکی زانستی لەگەیشتن بەزمانێکی فەرمی کە پێویستە لایەنە ڕەسمیەکان مولزەم بین پێی، ئەمە با تێنەگەشتن نەبێت لەم سەردەمەی ئێمەدا با قسە بکەین، زمانی فارسی یەکێك لە هێزەکانی کەخاوەن شارستانی خۆیانن، چونکە ئەو مەترسیەش هەیە، زۆرجار زمان شارستانیەتی تایبەت، کولتوری تایبەتیش دروست دەکات، بەرە بەرە نەتەوەکان لەیەك جیا دەبنەوە، لەبەر ئەوە ئەو مەترسیە لەسەر ئێمەش هەیە، زمانی فارسی یەکێك لەدەوڵەمەندییەکانی پەیوەندی بەوەوە هەیە کە من پێش 10 ساڵ قاموسێکم بینی کە 5 هەزار وشەی عەرەبی بەکار دێنێت، ئەمە کەی کێشەیە کە بۆ حاڵی بوونی خۆمان، بۆ نووسینمان، کەئێمە دەچینە سەر ئەنتەرنێت زمانی کوردی لەچاو زمانەکانی تر بۆ گەڕان بەدوای سەرچاوەدا زۆر کۆڵە، لەبەر ئەوە من ئەوەم بەلاوە گرنگە کە ئێمە ئەرکی دەزگاکە زۆر کورت بکەینەوە، شتێکی زۆر گرنگ و چارەنووسیە بۆ ئێمە کە زمانی فەرمییە، وە ئەرکی دەسەڵاتی سیاسیشە ئیتر بەرە بەرە ئەو فاکتەرانە نەهێڵێت کە دەبنە دابەش بوونی ناوچەکان، زمانیش

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوەخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان-عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (15)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لەکات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی 2012/5/14 بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنەروو گفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسایی هەموارکراوی دووەمی یاسایی ئەکادیمیایی کوردی لە هەرێمی کوردستان ژمارە (12)ی ساڵی 1997.

2-خستنەروو گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسایی مافی بەدەست هێنانی زانیاریی.

ئێستاش پێش ئەوەی بچینە سەر جێ بەجێکردنی بەرنامەی کار، بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان ناوی ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانە دەخوێنێتەوە کە مۆڵەتیان هەیە، فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ناوی ئەو ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانەی لە دانشتنی ژمارە (14)ی ئاسایی لە (2012/5/9) مۆڵەتبوون یان غائیب بوون:

1-اسماعیل سعید محمد مۆڵەت.

2-بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ ئیفاد .

3-تارا تحسین یاسین تقی الدین ئەسعدی مۆڵەت.

4-ڕێباز فتاح محمود نادر ئیفاد.

5-حمە سعید حمە علی مۆڵەت.

6-رازاو محمود فرج مۆڵەت.

7-شێرزاد عدالحافظ شریف مۆڵەت.

8-یاووز خورشید عثمان مۆڵەت.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستاش دەچینە سەر بەرنامەی کار بەردەوام دەبین لەسەر خستنەروو و گفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسای هەموارکردنی دووەمی یاسایی ئەکادیمیای کوردی لە هەرێمی کوردستان، لیژنەکانی یاسایی و ڕۆشنبیری فەرموون بۆجێگەی خۆتان.

ئێمە لەدانیشتنی ئەو ڕۆژە ماددەی (2)مان تەواو کرد ئێستاش دەچینە سەر ماددەی (3)، فەرموو کاک عونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، لە کۆبوونەوەی ژمارە (14) گفتوگۆ لەسەر دوو مادده لەم یاسایەدا کرا، ئێستا گەیشتینە ماددەی سێیەمی پڕۆژەکە، ماددەی (3)ی پڕۆژەکە پەیوەستە بە ماددەی (5)ی ئەصلی قانونەکە.

ماددەی سێیەم لەئەصلی پڕۆژەکە بەم شێوەیە:

تحقق الاكاديمة اهدافها بالوسائل التالية:

أ- وضع معاجم ومراجع وموسوعات علمية و لغوية.

ب- اصدارالمجلات و المطبوعات والعناية بامور النشر.

ج- نشر الكتب والوثائق والتحقيق في النصوص القديمة.

د- اقامة المؤتمرات العلمية واللغوية وعقد الندوات والمواسم الثقافية والاسهام في المؤتمرات خارج الاقليم.

هـ- تكريم العلماء والادباء والباحثين والفنانين.

و- تأسيس مكتبة و انشاء مطبعة.

ز- انشاء مركز لاقتناء وحفظ المخطوطات.

پڕۆژەی هەموارکردن سەبارەت بەو ماددەیە بەم شێوەیە:

المادة الثالثة:

تعدل المادة الخامسة من القانون وتقراء كالاتى:

تحقق الاكاديمة اهدافها بالوسائل التالية:

1- وضع معاجم ومراجع وموسوعات علمية و لغوية.

2- اصدار المجلات و المطبوعات والعناية بامور النشر.

3- نشر الكتب العلمية واللغوية وعقد الندوات واقامة المواسم الثقافية والاسهام في المؤتمرات داخل و خارج الاقليم.

4- تكريم العلماء والباحثين والادباء والفنانين.

5- تاسيس مكتبة و انشاء مطبعة.

6- انشاء مركز لاقتناء وحفظ المخطوطات.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەکوردییەکەی.

بەڕێز بکر کریم محمد صالح (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

ماددەی پێنجەمی یاساکە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

ئەكادیمیا بەم هۆكارانە ئامانجەكانی خۆی بەدی دەهێنێ:

1- دانانی فەرهەنگ و سەرچاوە و مەوسوعاتی (دائیرة المعارف) زانستی زمان.
2- دەركردنی گۆڤار و بڵاوكراوە و بایەخدان بە كاروباری بڵاوكردنەوە.
3- بڵاوكردنەوەی كتێبی زانستی و زمان و بەستنی كۆڕو وەرزی رۆشنبیری و بەشداریكردن لە كۆنگرەكانی ناوەوە و دەرەوەی هەرێمدا.
4- رێزلێنان لە زانایان و توێژەران و نووسەران و هونەرمەندان.
5- دامەزراندنی كتتێبخانەیەك و چاپخانەیەكی تایبەت بە ئەكادیمیا.
6- دامەزراندنی ناوەندێك بۆ بەڵگەنامە و پاراستنی دەستنووسەكان.

ڕای لیژنە سەبارەت بە ماددەی (3) بەم شێوەیە:

ماددەی سێیەم:

ماددەی پێنجەم هەموار دەكرێتەوە بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

ئێمە لەسەر (1 و 2 و 3) وەكو خۆی بمێنێتەوە هیچ تێبینیمان لەسەر نییە، سەبارەت بەبڕگەی (4) پێمان وایە وشەی هونەرمەندان لەكۆتایی ڕستەكە لابدرێت، (5) وەكو خۆی، (6) وەكو خۆی.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان یوسف خوشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

تعدل المادة الخامسة من القانون وتقراء كالآتي:

(اولاً وثانياً وثالثاً) تبقى كما هي، (رابعاً) تحذف كلمة (الفنانين) في نهاية هذه الفقرة، (خامساً وسادساً) تبقى كما هي.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عەونی.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی پێنجەم كە ئەصڵی قانونەكەیە لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەم هەمواركردنە دەكا كە لەلایەن حكومەتەوە پێشكەش كرایە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەخێرهاتنی جەنابی وەزیری رۆشنبیری و مامۆستا سەعد دەكەین، كێ تێبینی هەیە؟ لەسەر ئەو بابەتە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە (دڵشاد حسین، عمر نورەدینی، سۆزان شهاب، نەژار عزیز سورمێ، فاضل

بەشارەتی، سەروەر عبدالرحمن، سالار محمود، د.صباح بەرزنجی، بەفرین حسین، عمر عبدالعزیز، د.دانا سعید صوفی)، فەرموو کاک دڵشاد.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەماددەی سێ تێبینیم لەسەر خاڵی چوارەم هەیە، کە لیژنەی رۆشنبیری داوا دەکا فەنانینی لێ لابدرێ، من پێموایە فەنانین وەکو خۆی بمینێتەوە، چونکە ئەوانیش رۆڵێکی گەورەیان هەیە لە هەموو بوارەکانی هونەرا بۆ پێشخستنی زمانی کوردی و، پێم وایە وازح بکرێتن تەکریمی عولەما، عولەمای چی؟ عولەمای توبە، عولەمای زمانە، یەعنی چ عولەمایەکە و چ باعیسێکن؟ بۆیە پێم وایە پاشتر ئەم خاڵە وای لێبکرێ تەکریم کردنی ئەو زانا و لێکۆڵینەوەو ئەدیب و هونەرمەندانەی کە هاوکارن لە دەوڵەمەندکردنی زمانی کوردی، چونکە دەبێ ئەو باعیس و عولەمایانە یەکلای بکرێنەوە لەبواری زماندان یان لە بوارەکانی دیکە، خاڵی شەشەم پێم وایە دامەزراندنی مەرکەزێك بۆ وەسائیق و حفزی مەختوتات ئەوە بسپێرێ بە یاسای دیکەمان لەبەر دەستدایە دیکۆمێنت پارێزی، مەرکەزی دیکۆمێنت پارێزی ئەوە کاری ئەوان بێ نەك کاری ئەمانبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د.عمر.

بەڕێز د.عمر حمد امین (نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەستخۆشی لە هەردوو لیژنە دەکەم کە هەوڵیانداوە گۆڕانێکی ئیجابی لەم ماددەیەدا بکرێ کە تایبەتە بە ئەو ئامرازانەی کە ئەکادیمیا بەکاریان دەهێنێ بۆ پێکانی ئامانجەکانی سەبارەت بە ئامرازی سێیەم، کە لەخاڵی سێیەم ئاماژەی پێدراوە دەڵێ بەستنی کۆڕ تەنها بەستنی کۆڕ بەڕەئی من ئەگەر تەواوی بکەین لەپاشان دەڵێ بەشداری کردن لەکۆنگرە لەدەرەوە و لەناوەوەی وڵات دا ئێمە بڵێین ئەکادیمیا هەم کۆنگرەش دەبەستێ، هەم کۆڕیش دەبەستێ، هەروەها بەشداریش لەو کۆنگرانە دەکا کە لە دەرەوەی وڵات ئەنجام دەدرێن، واتە بەستنی کۆنگرە لەناو خۆی وڵاتیش یەکێك بێ لەو ئامرازانەی کە ئەکادیمیا بەکاریان دەهێنێ هەروەکو ئێستا تا ئەو ڕادەیەی ئێمە کە ئاگامان لێیە ئەوان دوو کۆنگرەیان کردووە پەیوەست بەزمانەوە، بۆیە بەم شێوەیە هەمواربکرێتەوە کە لەناوەخۆش ئەوان کۆنگرە دەبەستن، سەبارەت بە خاڵی شەشەم پرۆژەیەك هەیە، پرۆژە یاسایەك هەیە، ئێستا لەلایەن لیژنە پەیوەندیدارەکانا تا ئەو ڕادەیەی ئاگامان لێبێ ڕاپۆرتیشی لەسەر ئامادەکراوە تایبەتە بە دروستکردنی ناوەندێکی نیشتیمانی بۆ هەڵگرتن و پاراستنی دیکۆمێنت و ئەرشیف کردنییان بۆیە ڕەنگە ئەگەر ئەمە لێرە دابمینێتەوە پاشان ئەم یاسایە دەرکەین کە من پێم واییە دەرکردنی یاساکە و دامەزراندنی ئەم ناوەندە زۆر زۆر گرنگە ڕەنگە جۆرێك لە ئیزدیواجیەت و تێکەڵاوی لەنێوان ئیشی ئەم ناوەندە کە بەگوێرەی یاسا دادەمەزرێ لەگەڵ ئیشی ئەکادیمیا

بێتە ئاراوە، هەروەها پێشنیار دەکەم کە خاڵێکی تریش زیاد بکەین کە ڕەنگە ببێتە ئامرازێکی تر بەدەست ئەکادیمیاوە بۆ هێنانەدی ئامانجەکانی ئەویش هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ دامەزراوە ئەکادیمی و زانستی پەیوەندیدارەکانی تر بۆ هێنانەدی ئامانجەکان، بۆ نموونە ئەکادیمیا دەکرێ پڕۆژەی هاوبەشیان هەبێ لەگەڵ زانکۆکان کە لەوێدا کۆلیژی زمانیان هەیە، ناوەندی تریان هەیە، لەناو زانکۆکاندا کە بەیەکەوە بە هاوبەشی دەکرێ ئەکادیمیا کاربکەن تا بتوانن لەبواری زمان ئیختیساسی خۆیاندا ئامانجەکانی خۆیان بپێکن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بەم ماددەیە لەبەر ئەوەی جارێکی تر ئەیلێمەوە ئەکادیمیا خۆی بە عەرەبی ناردوویەتی لەبەر ئەوە من ئیزافاتەکانیش بە عەرەبی دەکەم، چونکە بە کوردی نەیانناردووە، سەبارەت بە چوارەم، فەنانین تەکریمی فەنانین یەعنی وەزارەتی ڕۆشنبیری ئیشی چییە؟ ئەگەر ئێمە ئەو تەکریمی فەنانییە نەشبەینە دەستی ئەکادیمیا دەکرێت ئەوان فەنان تەکریم بکەن لەبۆ بابەتێك ئەو فەنانە کارێکی زۆر گەورەی کردووە کەبۆتە هۆی ئەوەی کە زمانی کوردی دەوڵەمەند کردووە، بەڵام ئەگەر لەسەر بابەتە هونەریەکان بێ بەڕاستی ئەوە تەداخولکردنی ئختیساسی وەزارەتی رۆشنبیرییە، سەبارەت بەخاڵی شەشەم بەش بە حاڵی خۆم من پشتگیری ئەوە ئەکەم مەرکەز یاسای ئەوە دەربچێ کە چۆن ئێمە ناوەندێك هەبێت لەهەرێمی کوردستاندا یاخود چەند ناوەندێکیش هەبێت لەهەرێمی کوردستاندا بۆ حیفزی وەسایەق، من نموونەیەك ئەهێنمەوە ئێمە لە سلێمانی بنکەی ژینمان هەیە، بنکەی ژین ئێستا کارێکی وای کردووە هەرچی کەسێك لەشاری سلێمانیا وەسائقی لەلابێت مەختوتاتی لەلابێت بەخۆی تەوعییەن دەیبات بۆ ئەو بنکەیە تەسلیمی دەکات، چونکە دەزانێ لەوێ دەپارێزرێ بۆیە یەعنی بۆچی ئێمە ئەو ئەرکە والێبکەین تەنها لەدەستی ئەکادیمیای کوردی بێت؟ من پێم خۆشە لەناو شارەکەی خۆما مەختوتاتی عائیلەی خۆم کە عایدی عائیلەی خۆمە کەسێك لەناو عائیلەکەی خۆما لەناو شارەکەی خۆما بپارێزرێ ئەوان ئەگەر ڕاست دەکەن دەیانەوێ ئەم بابەتە بێتە ئاراوە دەتوانن ئیسهام بکەن لە پەرەپێدان و پشتگیری کردنی ئەو جۆرە بنکانە، بەڵام ئەوەی کە ئەوان مەرکەز دروست بکەن پێم وانیە ئەو بارە ئەوان بتوانن هەڵیبگرن و، زۆر قورسە بۆ ئەوان هەڵناگیرێ و لابرێ باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت فەقەرەی چوار، منیش لەگەڵ ئەوە دام فەنانین بمینێتەوە، لەبەر ئەوەی شەرت نییە، یەعنی فەنانین هەر ئەوانەبن کە فەنی تەشکیلی و یان مۆسیقا و یان ئەوانە بگرێتەوە یان ئەوە شتێکی ئیختیساسی بێ، بەس تایبەت بێ بە وەزارەتی رۆشنبیری، بەنیسبەت فەقەرەی شەش برادەران ڕەئییان وایە کە مادام قانونێکمان دەبێ بە حیفزی وەسائق و مەختوتات کە نابێ کۆڕ یان ئەکادیمیای کوردی ئەو تشتەی هەبێ، من پێموایە ئەوە وانییە لەبەر ئەوەی زۆر لە زانکۆکانیش ئەو نەوعە مەرکەزەیان هەیەو، ئەوە رێگا لەوە ناگری کە کۆڕیش یان بڵێین ئەکادیمیای کوردیش مەرکەزیەکی وای هەبێ، بەڵام من پێموایە شوعبەیەکیشی بۆ زیاد بکرێ، کە ئەو مەختوتات و موقتەنایەتانە بۆ باحیسین لاسییەما بابڵێین ئاوای لێبێ (مع أضافة شعبة خاصة للمخطوطات والمقتنيات للباحثين لا سيما طلاب الدراسات العليا للاستفادة منها في بحوثهم ورسائلهم العلمية خاصة مما يتعلق بالتاريخ والأدب والثقافة الكوردية)، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر (بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها تێبینیم لەسەر خاڵی شەشی ئەم ماددەیە هەیە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان کە ئەڵێ: (دامەزراندنی ناوەندێك بۆ بەڵگەنامە و پاراستنی دەستنووسەکان)، یەعنی بەڕاستی من پێم وایە ئەمە تۆزێك هەڵوێستەی لەسەر بکرێ، چونکە بەو حوکمەی کە لەڕابردوو ئەو دەرفەتەی ئێستا نەبووە بۆ هەم تۆمارکردن و هەم کۆکردنەوەی ئەو بەڵگە نامە دەستنووسانە، چونکە لە واقعا ئێمە سەرمایەیەکی زۆر گەورەمان لەهەرێمی کوردستاندا هەیە، بۆیە پێشنیار دەکەم ئیمتیازێك دیاری بکرێت بۆ ئەو کەسانەی کەوا دەستنووسیان هەتاوەکو ئێستاکە لای خۆیان هەڵگرتووە چ لەبواری زانستی و چ لەبواری مێژووی هینی خەڵك زانستی هەم باب و باپیرانیشمان بەڕاستیەکەی لێرە ئێمە سەرمایەیەکی زۆر گەورەمان هەیە، بەڵام پێم وابێ ئەمە ئەگەر وەزارەتی رۆشنبیری زیاتر بەمە هەڵنەستێ ناتوانرێ یان خەڵکانێك بەڕاستی ئامادەنابن ئەو دەستنووسانە بدەن، کە سوودێکی زۆر گەورەی هەم لە بواری مێژووی و هەم لە بواری زانستیشا دەبێت، کە ئەوە مەفروزە زۆر زیاتر کاری لەسەر بکرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.سەروەر فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من پێم وایە کاتێك کە گفتوگۆی هەمواری ئەم یاسایە دەکرێت پێویست بوو سەرۆکی ئەکادیمیا خۆی لێرەدا ئامادەبوایە، هەرچەندە لەوانەیە لیژنەی یاسایی ئەمە وەکو بیانوویەك بەکاربێنین بڵێن ئەو پلەی وەزیرە، کە وەزیر نییە ناتوانێ قسە بکا، بەڵام ئێمە لەسەر دوو شێواز لەوانەیە لە پەرلەمان بڕۆین یەکەکیان وەکو یاسایە ئەوی تریان عورفە، ئەوەندەی من ئاگاداربم کە پرسیاریشم کردووە جاری وا هەبووە گفتوگۆی دەستەیەك کراوە لێرەدا و، سەرۆکی دەستەکەش ئامادە بووە لەپەرلەمان و قسەشی کردووە من لەپەیوەندیمدا لەگەڵ بەڕێز نوری تاڵەبانی کە هەم ئەندامی پەرلەمان بووە پێشتر و، ئەوەشی باسکرد کاتێك گفتوگۆی دەستەی مین کراوە سەرۆکی مین قسەی کردووە، بۆچی ئەگەر ئەمە بووە بە عورفێك........

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.سەروەر تازە موناقەشەکە دەکرێ ئەو ئامادە نەبووە، ئێستا شتێ موناقەشە دەکەین تێپەڕیوە، لەسەر ماددەکە قسە بکە تکایە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من کاتێك ئەو قسەیە دەکەم، چونکە هەست دەکەم ئێمە گفتوگۆی هەندێك بابەت دەکەین کەوا لەوانەیە لەکەڵ ڕێزم بۆ خوشك و برا بەڕێزەکان کاری ئێمە نەبێت ئێمە پێویست ناکا بچینە ناو وردەکاری زمانەوە ئەمە ئیشی خەڵکێکی پسپۆرە ئێمە گرنگ ئەوەیە قسە لەسەر دەزگاکە بکەین و، ئەوەیە بۆ ئەوەی باشتر بەرێوە بچوبایە، خاڵێکیان بەڕاستی پێم خۆشە وەکو هێنێك پرۆژەکە لەبەر چاومانە یاساکەش لەبەر چاومانە ئێمە کە دەزانین کۆمەڵێك ئامانجی تری هەیە ئەم دەستەیە، ئەم ئەکادیمیایە ناکرێت ئێمە تەنها لەزماندا قەتیسی بکەینەوە ئەوەندە بڵێین پێ لەسەر زمان دابگرین ڕاستە مەهامی یەکەمی زمانە، بەڵام مێژوو و شارستانیەت و کەلتور و کۆمەڵێك شتی ترش هەیە ناکرێت ئێمە ئەوان بخەینە لاوە، سەبارەت بەخاڵی دیکۆمێنت پارێزی هەندێك لە هاورێکانم باسی ئەوە دەکەن کە نەمێنێ بەڕاستی دیکۆمێنت پارێزی ڕاستە ئێمە پرۆژە یاسایەکمان هەیە ئەویان پرۆژەیە هێشتا کاری لەسەر نەکراوە ئەمە، بەڵام یاسایەکە کە هاتووە و لێرەدا قسەی لەسەر دەکرێ و رەسمیاتی زیاترە دوایی ئەوە ئەگەر لەشوێنی تریشدا هەمە هەبێ زۆر ئاساییە، بەڵام پێویستە ئێمە شوێنێکی گشتی نیشتیمانیمان هەبێتن بۆ پاراستنی بەڵگەنامە و دیکۆمێنتەکان بەتایبەت کە دەستەی ئەکادیمیا لە هەولێرە وە پایتەختە با لەسلێمانیش هەبێ، با لە دهۆکیش هەبێ، بەڵام ئەمە دەکرێت ئەو کاتی پەسەندکردنی یاساکە هەماهەنگ بێ بۆ هاوکاری کردنی دیکۆمێنت پارێزی نەوەکو ئیشی سەرەکی بێت ئەمە یەکێك لەخاڵەکانە کە لەو ڕێگەیەوە کار بۆ ئامانجەکانی دەکات زۆر ئاساییە لەشوێنێکی تریشبێ، بەڵام ئەو هەماهەنگ بێت. بەڕێز سەرۆکی

پەرلەمان، من پێم باشە چونکە لەمەدا دەڵێت ئەکادیمیا بەم هۆکارانە ئامانجەکانی خۆی بەدی دێنێت، خاڵێکی تر هەیە زیاد بکرێت ئەویش بڵاوکردنەوەی زاراوە یەکگرتووە نوێییەکانە لەزمانی کوردیدا لەڕێگەی هۆکارەکانی ڕاگەیاندن و گشتاندنی بەسەر دامودەزگا فەرمییەکاندا بۆئەوەی بتواندرێ ئێمە بەتایبەت ئەو زاراوانەی کەوا یەکنین ئەوان کە یەکی دەخەن و، هەموو کۆکیش دەبین لەسەری کە دەڵێت هەموومان مەبەستم ئەوەیە هەندێك زاراوە هەیە لەم دواییە هاتۆتە کایەوە پێشتر نەبووە و، بۆ نموونە فەرمی، شاند، کۆمەڵێك شت هەیە هاتووە ئەمە ئیشی ئەکادیمیایە کەوا لەم ڕێگەیەوە بتوانێ ئەو زاراوانە بەتایبەتی یەکبخات، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەم یاسایە ئامانجەکان گرنگ بوون و، بۆ ئەم ماددەیەش گرینگتر هۆکارەکانی بەدیهێنانی ئەو ئامانجانەن کەواتە پێم وایە روحی ئەم یاسایە بریتییە لەم ماددەیە خاڵی یەکەم و دووەم و سێیەم ئەتواندرێ لەیەك خاڵدا کۆبکرێتەوە، چونکە خاڵی یەکەم و دووەم یەك مەهامیان هەیە، بڕگەی یەکەمی خاڵی سێیەمیش ئەتواندرێ لێك بدرێتەوە بەم شێوەی کە من دام ڕشتۆتەوە خاڵی یەکەم واتە هەرسێ خاڵەکە بەمجۆرە خاڵی یەکەم بایەخدان بەکاروباری چاپ و بڵاوکردنەوەی کتێبی زانستی زمان و دانانی فەرهەنگ و دەرکردنی گۆڤار و مەوسوعاتی تایبەت بە زمانی کوردی و دیالێکتەکانی کەواتە ئەکرێت بەستنی کۆڕو وەرزی رۆشنبیری و بەشداری پێکردن لە کۆنگرەکانی تر بەجۆرێکی تر بەخاڵێکی تر دەستنیشان بکرێتەوە و، ئەکرێ ئەمەشیان خاڵی دووەم ببێ بەم خاڵەی کە من ئاماژەی پێدەکەم بەستن و هاندان بۆ توێژینەوە و کۆڕ و کۆنفراسی رۆشنبیری و بەشداری کردن لە کۆنگرەکانی ناوەوە و دەرەوەی هەرێم لە بواری زماندا خاڵێکی تر ئەوەی پەیوەندی بە پاداشت کردنی هونەرمەندانەوە هەیە من ڕام وایە ئەو خاڵە وەکو خۆی بمێنێتەوە، چونکە هونەری خۆشنووسی ئێستا یەکێکە لەو هونەرانەی لە برەو دایە و، یەکێکە لەو چالاکانەی بەشداری پێدەکا لەناساندنی زمان و دەوڵەمەندکردنی زمان بۆیە ئەو پێشنیارەی کە داوا دەکات ئەو فەقەرەیە بمێنێتەوە من پشتگیری ئەکەم و، هەروەها بەشداری پێکردنی ناوەندە ئەکادیمی و رۆشنبیرییەکان لەدەوڵەمەندکردنی زماندا ئێمە زانکۆ و پەیمانگاکانمان هەیە و، کۆمەڵێ ناوەندی رۆشنبیریمان هەیە کە تایبەتن بە ئەرشیف کردن و دیکۆمێنت پارێزی و پەرەپێدانی زاراوەکان و دیالێکتەکان و، ئەو بوارانەی دەچێتە چوار چێوەی دەوڵەمەندکردنی زمانەوە لەم بەدی هێنانی ئامانجەدا خاڵێك هەبێ بۆ دروستکردنی هەماهەنگی یەکی ڕاستەوخۆ، چونکە لەم مەهامانەدا لەگەڵ مەهامی چەند

ناوەندێکی تر هاوبەشی دروست دەبێ، ئەکرێ زمان لەبەر ئەوەی بەرفراوانە ئەکرێ چەند ناوەندێك پێکەوە لە مەهامێکا کاری هاوبەش بکەن، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.صباح فەرمووو.

بەڕێز د.صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی پێنجەمی ئەصڵی یاساکە کە ئێستا بە ماددەی سێیەم هەموار دەکرێتەوە من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە ئێمە ئەرکی سەرشانی ئەم ئەکادیمیایە ئەوەندە قورس نەکەین بەو شێوەی کە ئێستا هەیە، چونکە بەشێك لە ئەم ئەرك و فەرمانانە یان ئەو وەسائیلانەی کەلێرەدا هەیە ڕەنگە وەزارەت و دامودەزگاکانی تر بتوانن پێی هەستن، سەبارەت بە بڕگەی یەکەم کە ئەڵێ: (وضع معاجم ومراجع وموسوعات علمية و لغوية) پێم باشە بەو سیغە نەکیرەیە نەبێ (وضع معاجم)، بەڵکو بڵێ: (وضع المعاجم والمراجع والموسوعات العلمية و اللغوية)، چونکە واتاکەی تا ئەندازەیەك گۆڕانی بەسەر دادێ سەبارەت بەبڕگەی دووەم کە دەڵێ: (اصدار المجلات و المطبوعات واالعناية بامور النشر)، من پێشنیار دەکەم لە باتی (اصدار المجلات و المطبوعات) تەنها مەجەلەیەکی دەوری هەبێ یەعنی (اصدار مجلة دورية الاكادمية)، مەسەلەی (امور النشر) بخرێتە بڕگەیەکی تر، سەبارەت بە نەشری کوتوبی علمیەوە، پێشنیاری ئەوە دەکەم کە تەرجەمەشی بۆ ئیزافە بکرێ، چونکە هەستدەکەم لەماددەکە مەسەلەی تەرجەمە پشت گوێ خراوە لەحاڵەکا ئامرازێکی زۆر کاریگەر بۆ بەرەو پێش بردنی زمان، زمانی کوردی بەرەو ئاستی جیهانی و، بۆ ئەوەی هاوشانی زمانەکانی تر و گۆڕانکارییە زانستییەکان بڕواتە پێشەوە ئەبێ گرنگی یەکی تەواو بدرێ بە بابی تەرجەمە، لەبارەی بڕگەی چوارەم کەباسی تەکریمی عولەماو باحسین ئەکا من لەگەڵ ئەوە دام ئەمە لابچێت، چونکە ئەمە بەپێی ئەو تەجروبەی کە هەیە ئەمە حەڵقەیەکە ئیشەك ئەدۆزینەوە بۆ ئەکادیمیا و، مەسەلەی مەحسوبیەت و مەنسوبیەت دێنێتە مەیدان لەباتی ئەوە بڵێین دەعمی عولەما و باحسین بکرێ (دعم العلماء والباحثين)، مەسەلەی تەکریم بدرێتە دەست حکومەت، خۆی لە ڕێگای وەزارەتی رۆشنبیریەوە لە ڕێگای زانکۆکانەوە و، مانع نییە ئەو کاتە زانکۆکان یان وەکو وەزارەتی رۆشنبیری تەنسیق و هەماهەنگی بکا لەگەڵ ئەکادیمیای کوردی، یەعنی ئەو بڕگەیە لابچێ من پێم وایە ئەتوانین هەندێ لەو ئەرك و تەنانەت مومکینە گلەیش بێتە سەر ئەکادیمیای کوردی کە ئەوەبمینێتەوە فلانەکەستان بۆ تەکریم کرد، فلانتان بۆ تەکریم نەکرد؟ خۆمان هەمووومان ناوەندی کوردستان دەزانین، وەسەتی کۆمەڵایەتی خۆمان دەزانین، سەبارەت بە تەئسیسی مەکتەبەو ئینشای مەتبەعەو مەتبەعەیەکی تایبەت بە ئەکادیمیا ئەگەر ئەمە هەموو لەسیغەیەکا کۆبکرێتەوەو (اهتمام عناية بأمور نشر عن طريق تأسيس مكتبة وانشاء مطبعة خاصة بالاكاديمية)، ئەوە ئەکرێ بەو شێوەیە چارەسەر بکرێ، مەسەلەی بڕگەی شەشەم کەباسی مەرکەزێك دەکرێ بۆ دەستنووس لەڕاستیدا من پێم وایە لەبوونی ئەمە هیچ

تەعاروزێکی نییە، هیچ دژایەتی یەکی نییە لەگەڵ ئەو مەرکەزەی کە دەکرێتەوە بۆ وەسائیق مەرکەزێکی قەومی، چونکە نەك تەنها ئەکادیمیای کوردی هەر زانکۆیەکیش ئەتوانێ کتێبخانەیەکی دەستنووسی هەبێت، بەڵام گرنگ ئەوەیە ئێمە لەسەر حیسابی مەرکەزە قومیەکە ئەمە دروست نەکەین، یەعنی لەکوردستاندا مەرکەزێکی قەومی هەبێت بۆ مەختوتات، بەڵام مەجالیش بدرێ ئەکادیمیای کوردی بۆ خۆی، چونکە مومکینە ئێستا هەندێ دەستنووسی هەیە دەسنووسەکان گران بەهان ئامادەە نییە دەستبەرداریان ببێ و بیداتە شوێنێکی تر با ئەکادیمیا بۆ خۆی توانای ئەوەی هەبێ کە مەرکەزێکی هەبێ بۆ مەختوتات و، کەسانێکی شارەزا و پسپۆر تێدا کاربکەن و، بودجەیەکی بۆ تەرخان بکرێ، بەڵام لەهەمان کاتدا دژایەتیشی نییە لە، دژایەتیشی نەبێ و، تەعاروزیشی نەبێ لە گەڵ کردنەوەی مەرکەزێك بۆ وەسائیق، چونکە وەسائیق تەنها دەستنووس نییە وەسائیق مەفهومێکی فراوانتری هەیە مومکینە وەسائیقی سیاسی بێت، وەسائیقی تاریخی بێ، بەڵام دەستنووسیش بەشێکی گرینکە لە وەسائیق و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەفرین خان فەرمووو.

بەڕێز بەفرین حسین محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دیارە زمانی کوردی زمانەکی زۆر دەوڵەمەندە، بەڵام سەرباری دەوڵەمەندی زمانەکەش سەرباری ئەو زۆری زاراوە و دیالێکتانەی کەوا هەمانە ئێمە بێ کێشە و بێ کەم و کورتی نەبووینە بەتایبەت ئەبینین لەبواری وەرگێڕانی یاساکان، ئێمە کێشەیەکی زۆر زۆرمان هەیە، ئەگەر بگەڕێینەوە سەر پەرلەمانی کوردستان کە هەیبەت و ئیرادەی خەڵکی کوردستانە هەتا ئێستا ئێمە کێشەی سەرەکیمان لەگەڵ یاساکان لەگەڵ دەقە عەرەبییەکە و دەقە کوردییەکەیە تا ئێستاش یەکلایی نەبووینەتەوە ئایا ئێمە ئیعتیماد بکەینە سەر دەقە کوردییەکە یان عەرەبییەکە؟ ئەبێ هەمیشە بگەڕینەوە بۆ عەرەبییەکە، یەعنی ئێمە کێشەیەکی زۆر زۆر گەورەمان لەبواری وەرگێڕان هەیە، بەتایبەت لەیاساکاندا ئەمەش بەحەقەت کێشەیەکی گەورەیە پێویستی بەچارەسەرکردن هەیە، نایشارمەوە زۆر جاری واهەیە کوردێك کە قسەدەکا تەنها ئامرازە پەیوەندییەکانی کوردییە ما باقی ئەمە کە ئەمینێتەوە هەمووی زمانی بێگانەیە، دیارە چەندین زمان لە وڵاتانی جیهان بەرەو لەناو چوون رۆیشتوون، هەندێکی تریش لەژێر هەڕەشەی لەناو چووندان، بەڵام ئێمە لێرەوە ناڵێین کە زمانی کوردی لەژێر هەڕەشە و مەترسی لەناو چووندایە، بەڵام پێویستمان بە هەوڵ و تێکۆشان ودڵسۆزان و خەم خۆرانی بواری زمان و ئەدەب و توێژەران و ئەمانە هەیە، تاکو بتوانن بازنەی ئامانجەکانی ئەم ئەکادیمیایە فراوان بکرێت و کێشەکانی وەرگێڕان بەتایبەت لەبواری یاساکاندا نەبێ، ئێمە پاش (20) ساڵ لەحوکمڕانی خۆماڵی هەتا ئێستاش ئەبێ هەر ئیش بەکاری دەقە عەرەبییەکان بکەین، نازانم بۆچی؟ ئایا زمانێکی دەوڵەمەندمان

نييه؟ برِگەی چواری یاساکەش من لەگەڵ مانەوەی وشەی هونەرمەندانم یان بابڵێین ڕێزلێنان لە هونەرمەندانم، چونکە لەوانەیە ئەوەی کە هونەر ئەیگەیەنێ بە کۆمەڵگا، ئەوەی کە هونەر ئەتوانێ پێشکەش بە جەماوەری بکا، لەوانەیە بە دەیان کۆڕ و کۆبونەوە نەتوانێ ئەو ئامانجە یان ئەو گرینگیەتە بە کۆمەڵگا بگەیەنێت، برِگەی شەشەمیش ئەگەر ئێمە بێت و دامەزراندنی ئەم ناوەندە واتە پاراستنی دەستنووس و دیکۆمێنتەکان بە ئەکادیمیای کوردی بسپێرین، ئەو کاتە گرینگی و ئەهمییەتی دیکۆمێنت پارێزی چی ئەبێت؟ کە ئێمە لە داهاتوو یاساکەی بۆ پەسەند دەکەین، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە ئەرکی پاراستنەکە بە ئەو یاساییە بسپێردرێت کە ئێمە لەداهاتوو پەسەندی دەکەین، ئەویش دیکۆمێنت پارێزیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماموٚستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا بەوە دەست پێدەکەم بەڕاستی ئەبوایە ئەگەر هەموو یاساکان عەرەبییەکەمان بکردبایەتە ئەصڵ، ئەم پڕۆژە یاسایەی کە باسی ئەکادیمیای کوردییە و، تەحدیدەن باسی زمانی تێدا زاڵە بە هەرجۆرێك بوایە ئەبوایە بەکوردی موناقشەمان بکردبایە، ئەویش زۆر ئاسان بوو پڕۆژە یاساکە بکرابایە بەکوردی ڕاپۆرتەکانیش بەکوردی بنووسرانایە پێشنیارەکانی ئەکادیمیاش بەداخەوە بە زمانی عەرەبی هاتووە بۆمان، ئەبوایە بەکوردی بێت، لەبەر ئەوە منیش هاوڕام لەگەڵ بەفرین خان، ئەمە بە خەلەلێك دەزانم حەق وایە چارەسەری بکەین، بەڕاستی یەعنی نەشیاو و نە گونجاوە بۆ پەرلەمانی کوردستان موناقەشەی ئەکادیمیای کوردی بە زمانی عەرەبی بکات، بەنیسبەت ئەو ماددەیە کە ماددەی سێیە تەبعەن باسی ئامرازەکان یان وەسائیلی جێ بەجێبوونی ئەهدافەکانی ئەکادیمیایە، من چوار تێبینیم هەیە لەسەری، بەنیسبەت خاڵی یەکەمییان بەڕاستی خۆ ئێمە ئەرکی ئەکادیمیا ئەزانین پانزدە ساڵیشە دەست بەکار بووە، یەعنی یاسای بۆ دەرچووە ئەم ئەرکە قورسە کە لێرە وەکو وەسیلە باسکراوە بەس لە ڕاستیشدا خۆی دەبێتە ئامانج کە ئەڵێین: (وضع معاجم ومراجع وموسوعات علمية و لغوية)، یەعنی بەم ڕەهاییە بەم گەورەییەوە بۆچی ئێمە ئەوە بکەین؟ من پێم باشە ئەو خاڵە بەم شێوەیە بنوسرێ (وضع معجم لغوي)، چونکە ئێمە جارێ کێشەمان هەیە، موعجەمەکمان نییە موەحەدبێ، ئەکادیمیایەکی زانستی بڵێین مۆری خۆی لێدابێ بیکەینە سەرچاوە بۆ نووسەرانمان، بۆ ڕۆژنامە نووسانمان، بۆ پرۆگامەکانی خوێندنمان، لەبەر ئەوە من پێم باشە ئەو خاڵە بکرێتە یەك موعجەم (وضع معجم لغوي ومرجع وموسوعة علمية)، یەعنی یەك مەوسوعەو یەك مەرجەع بنووسین کافییە، بەنیسبەت خاڵی دووشەوە موجەلاتیش هەروایە، یەعنی (اصدار المجلات) بەچ حاڵە حاڵێك تا ئەکادیمیا توانویەتی گۆڤارێکی وەرزی هەبێ، لەبەر ئەوە

ئەویش بکرێتە (اصدار مجلة خاصة بالاكاديمية)، ڕەنگە عەمەلی ترو واقعی تربێ، بەنیسبەت خاڵی دوومەوە مەسەلەی موجەلەو مەتبوعات و ئەوانە کەتێکەڵ کراوە بەڕاستی لەگەڵ خاڵی سێ بکرێ بەیەك، چونکە خاڵی سێش باسی نەشرل کوتوبی علمی و ئەوانە دەکا، هەنێك لەبرایان ئیشارەتیان بۆکرد ئەو نیوەی دووەمی خاڵی دووە بکرێتە خاڵی سێ، ئەوەی کە نوقتەی جەوهەری بێ من قسەی لەسەر بکەم لەسەر مەسەلەی پڕۆژەی پاراستنی دەستنووسەکانە، ئێمە پێش ماوەیەك پڕۆژە یاسایەکمان ئامادە کرد ناردمان بۆ ئەکادیمیا ئەوانیش ڕاو سەرەنجیان لەسەر ناردۆتەوە، من پێم وایە پاراستنی دەستنووسەکان، بەڵگەنامەکان دامەزراوەیەکی سەربەخۆی دەوێ لە کوردستان، چونکە لەبەشی زۆری کۆلیژەکان ئەمانە لە عێراق و دەرەوەی عێراق زۆرێك لە دەستنووسەکان پەرش و بڵاوبوونەتەوە وا ئەزانم لەتوانای ئەکادیمیا نییە، یان لەشەئنی ئەو مەسەلەیە کەم ئەکەینەوە کە بیکەینە وەسیلەیەك لەوەسائیلی جێ بەجێبوونی ئامانجەکانی ئەکادیمیا و، ئەکادیمیاش بەڕێزەوە وەڵامی ئەو پڕۆژە یاسایەیان داوەتەوە، ئەوانیش پێشنیاریان نەکردووە بڵێن بەشێکە لە ئیشی ئێمە، بەڵکو بەشتێکی باشیان زانیوە لەبەر ئەوە من پێشنیار ئەکەم ئەوە لەوێ هەرلابەین ئیلا مەگەر ئەو قەدەرەی پەیوەندی بە خۆیانەوە هەیە وەگەرنا با دامەزراوەیەکی نیشتمانی سەربەخۆمان هەبێ بۆ پاراستنی دەستنووسەکان و بەڵگەنامەکان کە تا ئێستا ئەوەمان لەکوردستاندا نییە بۆیە پەرش و بڵاودەبێ، ئەگەر ئەمە بکەینە ئەرکی ئەکادیمیا هەروەکو خۆی ئەمینێتەوە لەزانکۆکانیش ئەبێ لەشوێنە جیا جیاکان نەبێ ناتوانین ئەو ئامانجە گەورەیەی بێنینەدی لەبەر ئەوە پێشنیار ئەکەم لەخاڵی شەشا بە هیچ شێوەیەك باسی مەختوتاتی تێدا نەکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. دانا فەرمووو.

بەڕێز د. دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە خاڵی یەکەم، یەعنی ئەوە ئەرکی سەرەکی ئەو دەزگایە دەبێت لەبەر ئەوەی ئێمە ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ماددەی یەك لەوێ تەعریفی ئەو موئەسەسەیەمان کرد کە موئەسەسەیەکی ڕەسمی دەبێ بۆ پاراستن و پەرەپێدانی زمانی کوردی پێم وایە ئەو ئیشەش لەڕێی خاڵی یەکەمەوە دەکرێت، بەڵام ئەوەی ئەمن تێبینیم لەسەر هەیە لەوێ ئێمە دەڵێین پاراستنی زمان و پەرەپێدانی بابڵێین زمانی کوردی، ئایا مەسەلەی مەوسوعاتی عیلمی نازانم ئەو عیلمییە لەچی یەوە هاتووە؟ ئەگەر مەبەستمان تەنها ئیسکلۆبیدیاو مەراجع و ئەوانەیە ئەوە شتێکی ترە، بەڵام نازانم بەڕاستی ئەو عیلمییە لەوێ چی دەکات! سەبارەت بەخاڵی دووەم بەباوەری من یەعنی پێویستە ئەو موئەسەسەیە موجەلەیەکی ئەکادیمی دەوری هەبێت، لەبری ئەوەی کە ئیهتیمام بدات بە کاری نەشرو نازانم ئەو شتانەی کە هاتووە لە خاڵی دووەم دا، لەخاڵی سێیەم دیسان مەسەلەی عیلمییەکە دووبارە بوەتەوە، ئایا ئەرکی ئەو ئەکادیمیایەی کوردی چاپکردنی کتێبی عیلمییە؟ یاخود کتێبی زمانەوانی و ئەو لێکۆڵینەوانەی کە تایبەتن بە مەسەلەی زمان و

مێژوو و ئەدەبیاتی کوردییەوە؟ بەڕاستی دیسان لێرە دووبارە بوەتەوە، مەسەلەی نەشری کتوبی عیلمی نازانم بۆچی دەبێ ئەرکی ئەو دەزگایە بێت! سەبارەت بەخاڵی چوارەم، بەباوەڕی من ئیشی ئەو دەزگایە ئەوە نییە کە تەکریمی باحسین و فەنانین و ئەدیبان بکات، لەبەر ئەوەی ئێمە نازانین عولەما لە چ بوارێك، باحسین لە چ بوارێك؟ بەپێچەوانە دەبێ ئێمە بوارەکە دیاری بکەین، ئەگەر بمانەوێت دەعم بێ، تەکریم بێ، پاڵپشتی بێ، دەبێ دیاری بکەین، لەبواری بابڵێین زمان و ئەدەب و مێژوو و هونەری کوردی، ئەگەر مەبەستمان بێت بەو شێوە دیاری بکەین توشی ئەو ئیشکالە نابین سبەینێ لێرە نووسراوە عولەما و باحسین ، یەعنی لە چ بوارێ؟ بەڕاستی دیار نییە، هەرچەندە ئەدیبان و فەنانین، ئەدیبان دیارە، ئەدیبان بەشێوەیەکی گشتی دەتوانم بڵێم ئیشیان ئەوەیە مسەلەی پاراستن و پەرە پێدانی زمان، یەعنی هاوکارن، ئیش دەکەن، بەڵام فەنان دەکرێ بابڵێین فەنانێکی موبدیع بێ، بەڵام هیچ ئیزافەیەکی نەبێ بۆ مەسەلەی پاراستنی زمانی کوردی، یاخود بەهەمان شێوە عولەما و باحسینیش بەهەمان شێوە، جا بۆیە ئێمە پێویستە بەهەمان شێوە لێرە دیاری بکەین جا چ تەکریمە، چ دەعمە، لە چ؟ بۆ بواری زمان و ئەدەب و مێژوو و هونەر، ئەو چوار بوارە ڕەپتن بەوەی بە مەسەلەی پەرە پێدان و پاراستنی زمانی کوردی، سەبارەت بە خاڵی پێنجەم، من نازانم ئەوە هەبێ و نەبێ بەڕاستی بەلای منەوە یەعنی چ هەمیەتەکی نییە، یەعنی دەزگایەك ئەگەر ئەکادیمیای کوردی نەتوانێ کتێبخانەی هەبێ، هەر نەبێ باشترە بەڕاستی، بەڵام مەسەلەی مەتبەعەی هەبێ، نازانم ئەوە بۆ چییە؟ یەعنی دامەزراندنی چاپخانەیەك تایبەت بەخۆی، مەرج نییە، یەعنی دەکرێ هەی بێ، دەکرێ نەی بێ، سەبارەت بەخاڵی شەشەم، من پێم وایە هەر زۆر کتێبخانە هەیە، لە وڵاتان دەتوانن توانای ئەوەیان هەیە، دەستنووسی تایبەت بە بوارەکەی خۆیان هەڵدەگرن، ئەوە کێشەیەك نییە، بەڵام لە هەمان کاتیش دا کتێبخانەیەکی مەرکەزی ناوەندی حکومی هەیە، دەستنووسەکان لەلای ئەوانیش دەپارێزرێ، بەڵام بەباوەڕی من پێویست ناکا، یەعنی مەرکەزێکی هەبێتن، ئینشاء مەرکەز نووسراوە، مەرکەزێکی هەبێ بۆ پاراستنی بابڵێین دەستنووسەکان و مەختوتات و ئەوانە، بەڵکو دەکرێ تەنیا ئەو ئەرکەی هەبێ کە بتوانێ ئەو دەستنووسانەی کە تایبەتن بەخۆیان لە کتێبخانەکەی خۆیان دا هەڵیان بگرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی کاك فرست چەند تێبینیەکی هەیە، با بفەرموێت.

بەڕێز فرست احمد عبدالله / سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەماشای مادده دوو و مادده سێ بکەین، مادده دوو ئامانجەکانن، مادده سێ ئالیەتی بەجێهێنانی ئەو ئامانجانەن دەبینین پەیوەندیەکی زۆر لاوازی هەیە، ئینسان بەزمانێکی تر دەتوانین بڵێین بەو ئالیەتە ناتوانین ئەو ئامانجانە بەجێ بێنین ئەوە لەلایەك، لەلایەکی تر هیچ ئیشارەتەك بەرەئی من لە دیراساتی

موقارین نەهاتووە کە زۆر موهیمە لە مەجالی زمان و (تاریخ و توراث)، من پێشنیاری ئەوە ئەکەم ئەو ماددەیە ئیزافە بکرێ (تشجیع البحوث والدراسات المقارنة في مجال اللغة والتاريخ والتراث)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیری رۆشنبیری فەرمووو.

بەڕێز د.کاوە محمود / وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە دەبێ پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆ هەبێ لەنێوان ماددەی دوو کەمەبەستەکەمانە، لەگەڵ ماددەی سێ کە میکانیزمی جێ بەجێکردنی مەبەستەکانە، هەروەکو جەنابی سکرتێری پەرلەمان فەرمووی، بۆ ئەوەی ئەو گرفتانەچارەسەر بکرێ، خاڵی چوارەم دەکرێ بەم شێوەیە دابڕێژرێ کە ئەو مەبەستەی لەماددەی دووەم دا هەیە جێ بەجێ دەبێ، لەجیاتی (تكريم العلماء والباحثين والادباء والفنانين) دەتوانین بڵێین (تكريم المبدعين فى مجال احياء التراث الكوردي فى العلوم و الاداب والفنون)، ئەمە ئەو بۆشاییە پڕدەکاتەوە، ماددەی شەش، لەجیاتی ئەوەی خۆی ئەو ببێتە ناوەندێك بۆ بەڵگەنامەکان، وەکو ئەوەی کە باسکرا، کە پرۆژە یاسایەك هەیە، کە بۆ پاراستنی بەڵگەنامەکان، ئێمە لەوەزارەتی رۆشنبیری پێمان باش بوو لەجیاتی پرۆژە یاسایەك بۆ پاراستنی بەڵگەنامەکان، یاسای ئەرشیفی نیشتیمانی کوردستانیمان هەبێ، هەموو وڵاتێك ئەرشیفی نیشتیمانی هەیە، و، لەبەر ئەوە ئێمە پرۆژە یاسایەکەمان ئامادەکردووە لەجیاتی پاراستنی بەڵگەنامەکان، پڕۆژەی یاسای ئەرشیفی نیشتیمانی و، دەکرێت کتێبخانەی نیشتیمانیشی لەگەڵ دابێ لەیەك قانوون دا جێی بکرێتەوە، بەڵام بەنیسبەت ئەوەوە، بەنیسبەت ئەکادیمیا دەتوانین بەم شێوە موعالەجەی بکەین (انشاء مركز لحفظ الوثائق والمخطوطات الخاصة بالاكاديمية الخاصة بها) ئەو کاتە تەرخان دەکرێ بۆ مەسەلەی ئەکادیمیەکە، حاڵەتەکی گرینگ هەیە، بە پێویستی دەزانم کە ئیزافە بکرێ، ئەویش ئەم ئەکادیمیایە دوورگەیەکی دابڕاو نییە، لە جیهاتی حکومی و، لەجیهاتی غەیری خکومی، لایەنی حکومی و ناحکومی کە بایەخ بەو مەسەلانە ئەدەن، ئەوەی کە بایەخ بە زمان ئەدا لە ناوەندێکی فراوانەوە مافی خۆیەتی کۆمەڵگاش بایەخی پێ بدا و، هەروەها لەحکومەتدا وەزارەت تەرخان کراوە، کە وەزارەتی رۆشنبیریە، کە بایەخ بەمەسەلەی زمان دەدا، لەبەر ئەوە بابەتێك ئیزافە بکرێتە سەری (التنسيق والتعاون مع الجهات الحكومية وغير الحكومية المعنية بالاهداف التي يعمل من اجلها الاكاديمية) بۆ ئەوەی ئەو تەنسیقە هەبێ، چونکە جاری وا هەیە، لە ڕوانگەی نهێنی حەرفییەکی بەر تەسك چالاکی دەکرێ، ئەو چالاکیانە پەرش و بڵاوی پێوە دیارە، یەعنی بۆ نموونە ئێمە چالاکییەکمان کرد، هی وەزارەت، سەبارەت بەزمان، ئەکادیمیامان بانگ کرد، ئەکادیمیا نەهاتن بۆ چالاکییەکە، لەکاتێکدا ئەوان مەعنین بەو چالاکییە، و، هەروەها وەزارەتی خوێندنی باڵا، کۆلیژی زمان مەعنیە بە مەسەلەی زمان، جگە لەوە لەوانەیە رێکخراوی ناحکومی دیکەش هەبێ بەر پرس بێ بەرامبەر زمان، بۆیە ئەو هەماهەنگییە، ئەو تنسیق و هاوکارییە هەبێ، لە قانونەکەیا لەبەر ئەوەی شتێکی باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی رۆشنبیری فەرموون.

بەڕێز بکر کریم محمد صالح (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پیش ئەوەی تێبینیەکی گشتی هەیە بیخەمە روو، بەپێویستی دەزانم لەسەر ئەو ماددەیە قسەیەك بکەم، بەتایبەتی لەسەر بڕگەی چوارەم، (ئەمە وەلام نییە، ڕەئی خۆمە)، بەنیسبەت بڕگەی چوارەم ڕێزلێنان لە زانایان و توێژەران و نووسەران و هونەرمەندان ، لەڕاستی دا بەشکلەکی ڕەها هاتووە، بیل فیعل من خۆم لەگەڵ ئەوەم کە پشتگیری کردن و ڕێزلێنان لە زانایان و توێژەران و نووسەران بێ، ئەوانەی کە لەبواری زمان و ئەدەبیات و مێژووی کورد دا کاردەکەن، ئەمە بۆ ئەوەی روون بێ، یەعنی بابلێین حەسر بکرێ، لەڕاستی دا لە پێناسە کردنی ئەکادیمیاش دا لێرە زۆر ڕەئیش دەربڕا، بەتایبەتی لە کۆبوونەوەی پێشوو، ئایا ئەوە ئەکادیمیای زمانی کوردییە یان ئەکادیمیای کوردییە؟ هەموو زانستەکان بگرێتەوە یان تەنیا ئەکادیمیای زمانی کوردییە؟ ئەو خەڵتە هەیە، بە بڕوای من ئەوە لە کۆنەوە هاتووە، لە کاتی دامەزراندنی کۆڕی زانیاری کورد هاتووە، کە ئەو دەمە زۆر ئەرکی دەبوایە ئەرکی بگرێتە ئەستۆی خۆی بۆیە ئێستاش پشتگیری کردن و ڕێزگرتن لەو زانایانەی، لەو توێژەرانەی، لەو نووسەرانەی، کە بەکوردی دەنووسن، بەکوردی شت بلاو دەکەنەوە گرنگە تا ئەم کاتەش، بەلام بەنیسبەت هونەرمەندان لەبەر ئەوەی پەیوەندییەکیان بەزمانی کوردییەوە نییە، لەبەر ئەوە بوو بابلێین لەناو ئەو لێژنەش دا بابلێین دوورخرایەوە، سەبارەت بەخاڵی شەشەم، دیسان لەڕاستی دا کە ئێمە دیراسەی ئەو شتەمان کرد، ئەو دەمە بەرچاوی بابلێین ڕەنگە لیژنەش روون نەبوو، ڕاستە پرۆژە یاسایەك بۆ دیکۆمێنت پارێزی خرابووە روو، بەلام لەلیژنەدا دیراسەت نەکرابوو، بەلام دەکرێ بەم شێوەیەی لێبێ کە ئەکادیمیا بۆی هەبێ، بەشێکی هەبێ، بایەخ بدا بە کۆکردنەوەی بەڵگەنامە و دەسنووسەکان، بەتایبەتی کە ئەوانەی پەیوەندییان بە ئیختیساساتی ئەکادیمیا خۆیەوە هەیە، سوپاس، بەنیسبەت ئەوبیرو بۆچوون و تێبینیانەی کە لەلایەن خوشك و برایانی پەرلەمانتار خرانە روو، ئێمە دەیانخەینەوە بەردەم لیژنەی رۆشنبیری، هەروەها لەگەڵ لیژنەی یاسایی دیراسەیان دەکەین و بە هەندیان وەردەگرین، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەی چوارەم.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة لە پرۆژەکە:

تعدل الفقرة (أ) من المادة السادسة وتقرأ کمایلي:

أ/ اعضاء عاملین لایقل عددهم عن (15) ولایزید عن (19) ویکون خمسة منهم متفرغین.

لەئەصلی قانونەکە دا لەماددەی شەش بەم شێوەیە هاتووە:

تتألف الاكاديمية من:

أ/ اعضاء عاملين لايقل عددهم عن(15) و لايزيد عن (19) ويكون خمسة منهم متفرغين.

ب/ اعضاء مؤازرين.

ج/ اعضاء شرف.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەکوردییەکەی.

بەڕێز بکر کریم محمد صالح (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم لە پرۆژەیاسای هەموارکراوەکە بەم شێوەیە:

بڕگەی (أ)ی ماددەی شەشەم هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:-

أ/ ژمارەی ئەندامانی کارا لە (15) کەمتر نابن و لە (19) زیاتر نابن و پێنجیان خۆیان تەرخاندەکەن بۆ (متفرغین).

ڕای لیژنە بەم شێوەیە:

مادددەی چوارەم:

بڕگەی (أ)ی ماددەی شەشەم هەمواردەکرێتەوە بەم شێوەیەی لێ دێ:-

أ/ ژمارەی ئەندامانی کارا لە (13) کەمتر نەبێ و لە (17) زیاتر نابێ و پێنجیان تەرخان بن.

ئێمە لەو کۆبوونەوەیە دا کە بەڕێز د.نوری تاڵەبانی سەرۆکی ئەکادیمیا، ئامادەی بوو، لەبەر کۆمەڵێك ئیعتیبارات ئێمە لەگەڵ ئەوە بووین ژمارەکە لەنێوان (13 و 17) بێ، نەك وەکو ئەوان پێشنیاریان کردووە لەنێوان (15 و 19) بێ، بەڕاستی زۆر قسەش لەسەر ئەوە کرا، کە پێویستە لەنێوان ئەندامانی کارا خەڵکی پسپۆری تێدابێ، لە لەهجە جیاجیاکانی زمانی کوردی، بۆیە ئێمە پێمان وایە پێویستە ژمارەکە زیاد بکرێ، لەنێوان (15 و 19)، بکرێتە، لەنێوان (13 و 17) بێ، ئەو کات د.نوری تاڵەبانیش بەم هەموارکردنە بابڵێین موافەقەتی لەسەر نیشان دایە، یەعنی ڕازی بوایە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عەونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەو هەموارکردنە ناکەین سەبارەت بەو بڕگەیە، و، بەباشی دەزانین ژمارەکان وەکو خۆی بمینێتەوە کە لە ئەصڵی یاساکە دا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ (ناسك توفیق، سالار محمود، گوڵێزار قادر، حمه سعید، صباح بیت الله، سمیره عبدالله، ئەڤین عمر، سۆزان شهاب، امنه زکری).

ئەم خوشك و برایه بەڕێزانە ناویان نوسراوە: (ناسك خان، كاك سالار، گوڵێزار خان، كاك حمه سعید، كاك صباح، سمیره خان، ئەڤین خان، سۆزان خان، امینه خان)، فەرموو ناسك خان.

بەڕێز ناسك توفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیاره من ملاحەزەم لەسەر شێوازی تەعدیل كردنەكە هەیە، چونكە ئەمەی لەبەر دەستی ئێمە دایە یاسای (97)ی مەعەدەلە، ئەو پڕۆژەی كە هاتووە تەعدیلی ئەمە ئەكا، ئێستا كە ماددەی چوارەم لەو پڕۆژە تەعدیل كراوە دەڵێ (تعدل الفقرة (أ) من المادة السادسة)، بەڵام لەیاسا ئەصڵییەكە ئەوە ماددەی شەشەم نییە، ماددەی حەوتەمە، یەعنی ئەگەر بێتو لیژنەی یاسایی لەگەڵم سەیرێكی ئەصڵی پڕۆژە یاسا مەعەدەلەكەی یەكەم بكا، كە ئەمە تەعدیلی ئەو دەكا، یاسای حەوتەمە ئەم نەسەی تێدایە، بەڵام پێش ئەوەی بچینە سەر ئەم ماددەیە، ماددەی شەشەمیش تەعدیلێكی دەوێ، ماددەی شەشەم لە یاساكە ئەڵێ (الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى لتحقيق الاهداف المحددة في الفقرتين أ ، ب)، بەڵام ئێمە كردوومانە بە یەك و دوو، كەواتە ئێستا ئەم شێوازی تەعدیله هەڵەیەكی ژمارەیی تێدایە، بۆ ئەوەی جارێكی تر هەڵنەستم ماددەی پێنجەمیش تەعدیلەكە لەسەر ماددەی حەوت كراوە، بەس خۆی هەشتە، ماددەی شەشەم لەسەر هەشت كراوە، بەڵام خۆی نۆزدەیە، لەبەر ئەوە ئەگەر ملاحەزەیەك بكەن بۆ ئەوەی تەعدیلەكەمان ڕاست بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا من زۆر تر جەخت دەكەمەوە سەر ئەو كەسانەی كە خۆیان تەرخان دەكەن، واتە موتەفەریغ دەبن بۆ ئەو كارە، لە پێنج كەس زیاتر نەبێ، چونكە ئەركی گەورە و گرینگیش ئەكەوێتە سەر ئەو كەسانە، بەڵام ئەوانەی كە ئەندامی كاران ئەكرێ بەپێی كارەكانیان، لێكۆڵینەوكانیان و، چالاكییەكانیان بەئەندام بژمێردرێ و تەعدیل نەكرێ، چونكە ئەو كاتە دەزگاكە و، كەسانی موتەفەریغ، خۆ تەرخانكردو ودەتوانن سوود لەتواناكانیان ببینن، بەڵام تێبینیم لەسەر زانایانی زمان چۆنە ناو دەبرێن؟ من ڕام وایە بەكەسێك دەتوانێ زانا یان پسپۆر یان شارزا لەزمانی كوردی، كە شارەزایی لە هەموو دیالێكتەكان دا هەبێ، پێم وایە هەركەسێك كەناوت نا پسپۆر یان شارەزا لەهەر دیالێكتێك دا ناشارەزایی هەبوو، ئەوە پسپۆر نییە، بۆیە ناكرێ، لە هەندێ كاتدا پێشنیاریش بكرێ، بەتایبەتی لەلایەن لیژنەی ڕۆشنبیرییەوە كە

نوێنەری دیالێکتەکان لە لیژنەکان دا هەبن، یا لە ئەنجومەنەکە دا هەبن، چونکە ئەمە لەرووی علمییەوە لە زانستی زمان دا نەقوستانییەکی گەورەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

گوڵیزار خان فەرموو.

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوار لە پڕۆژەی حکومەت دا، پێشنیار کراوە کە ژمارەی ئەندامان لە (15–19) بێ، بەڵام لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی ئەوانیش (15–19)، لیژنەی رۆشنبیری (13) لایەنی کەم و (17) لایەنی زۆری، من پرسیارم لەو دوو لیژنە بەڕێزە هەیە، لەسەر چ ئەساسێك ئەو ژمارەیان داناوە؟ لایەنی کەم و لایەنی زۆر، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حەمە سعید فەرموو.

بەڕێز حەمە سعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ پێشنیارەکەی لیژنەی یاسایم، لەبەر ئەوەی ئەگەر سەیری بکەی ژمارەی مودیر عام و ئەقسامەکان بەزیادکردنی مودیریەتی تەرجومەوە دەبێ بە (10)، من لەگەڵ ئەوە دام کەبڵێین (اعضاء عاملین) (9–15) بێ و پێنج لەوانە موتەفریغن، لەسەر ئەو ئەساسە و، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك صباح بیت الله فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕەئی من مادام پێنج کەس موتەفەریغە، ژمارەیان ئەگەر زیاتریش بێ موشکیلە نییە، چونکە پێشتر لە (المجمع العلمی)، هێمن و هەژاری موکریانیشی تێدا بوو، بۆ ئەوەی زیاتر لەهجەکان تێدا بن باشترە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سمیرە خان فەرموو.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ژمارەکان، ئەمن پشتگیری قسەکانی کاك ئاسۆ دەکەم، مادام هیچ ئیمتیازات و شتی واشی تێدا نییە، لیژنەکانیش ژمارەیان زۆرە، تەقریبەن (9) لیژنەمان هەیە، وە ئەگەر بکرێ ژمارەکانی فەخری و شکۆمەندان ئەوانەش هەر دیاری بکرێ، دیاربێ، زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە من لەگەڵ ئەو ماددەیەم کە چۆن هاتووە ئێستا، وەکو ئەو تەعدیلەی لەبەر دەستی ئێمە دایە ئەڵێ (15 بۆ 19)بێ، لەبەر ئەوەی ئێمە دەزانین ئێستا ئەگەر بێت و لە هەر لەهجەیەکیش سەیربکەین، بۆ نموونە لەزاراوەی سۆرانی دا دەبینی لەشارێ بۆ شارێکی دی کۆمەڵێك موستەڵەحات و کۆمەڵێك گۆڕانکاری هەیە لە لەهجەکان دا، کە کاتێك قسەی پێدەکرێ، بۆیە بەڕەئی من ئەگەر (15) بێ بۆ (19) زۆر باشە، لەبەر ئەوەی ئێمە لەهجاتێکی زۆر زۆرمان هەیە، دیالێکتی زۆر زۆرمان هەیە، ئەگەر بێت و ژمارەیان وەکو لیژنەش ئاماژەیان بەوەی کرد ئیمتیازاتی نییە، تۆ کە (15) کەس خەڵکێکی ئیستیشارین، تەنها بۆ کۆبوونەوەکان ئامادە دەبن و موتەفەریقیش نین تەنها پێنجیان لێ تەفەروقی کردووە، بۆیە پێویستە چەند ژمارەکەیان زۆر بێ، بۆ کۆکردنەوەی زیاترین موفرەدات، سوودی زیاتر دەبێ، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم (15 بۆ 19)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، من قسە لەسەر ژمارە ناکەم، چونکە پێم وایە ئەوان لەگەڵ دانیشتنیان لەگەڵ ئەکادیمیای کوردی، تەقریبەن براندوویانەتەوە لیژنەی ڕۆشنبیری کەلیژنەی مەعنین، من قسە لەسەر تەمەن دەکەم، کە بۆتە گرفت و کێشە لەلای من، بۆ هەموو شتێك........، ئەوە بەس باسی ژمارەکانە، بەیەکەوە سەیرم کردووە، داوای لێبوردن دەکەم، من پشتگیری ڕاپۆرتی هین دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

امینە خان فەرموو.

بەڕێز امینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە زێدەکردنا ئەنداما پێدیڤیە هەندەك پرسیارا ژ خۆ بکەین، یەعنی ئارمانجا مە زێدەکردنا ئەنداماں ئەکادیمیا کوردی دا چییە؟ ئایا زێدەکردنا چەند کەسا، ئەڤ ئەکادیمیا دەشێتن ئەو رۆڵێ کو ب یاسا، قانون مە دانا سەر ملێ ئەکادیمیێ دشێت جێ بەجێ کەتن، ئەو چ ئەرکە، ئەو چ کارەك کو (15) کەسا ئەڤ ئەکادیمیا نەشێت ئەنجامبدا، بەس ب (19) کەسا دشێت ئەنجامبداتن؟ هێژایان زێدەکردنا چەند ئەندامی دیکە بۆ ڤێ ئەکادیمیێ ئەم گەلەك جار وەکو پەرلەمانتار گازاندە هەندێ دەکەین، کو بودجا

تەشغیلییە زێدەیە وەزیفێت حكومی زێدەنە، بەڕاستی زێدەكردنا چەند كەسی دی، زێدەكردنا وەزیفێت حكومی و زێدەكردنا بودجایا تەشغیلیی نینە، ژ بەر هەندێ ئەز گەل هەندێ دانیمە چ كەسی تر بێنە زێدەكردن، هەر لەگەل وێ ژمارایا (15)ێ دامە، پێتڤیە پرسیارەكی ژخۆ بكەن ئایا نەوعییەت و پسپۆرییا ڤان كەسانا گرنگە وەكو ئەو (12) كەسێت كو تێدا هەی ئەمرۆ؟ لێ وان كارا بكەین، ئەوێت كو شارەزایی زمانینە، ئەم وان بینین كارا بكەین و فەعالیەت ناو وان ئەنداما بكەین، یان ژی ژمارە زێدە بكەین، ئایا ژمارە دبیتە پێوەرێك بۆ وان ئەكادیمی ڕۆڵێ زانستی یان دیراست كرنا بوارێ ئەكادیمی كوردی، ژبەر هندێ ئەز دگەل چ زێدە كرنا نیمە، ئەز گەل هندێمە پشتگیریا رەئیا لیژنەی قانونی دكەم، گەل زێدە كرنا ماددەكێ یان ژی زێدە كرنا خالەكا دی تر، بەرچاڤ وەرگرتنا جوغرافیا كوردی ژی بێتە وەرگرتن، بۆ ئەو كەسێت كو ڕێڤەبەریا ئەنجام دداتن، یا گرنگە خالەك بێتە زێدە كرن، ئەو كەسێت دڤێ ڕێڤە بەریێ كاردكەن پێتڤیا كەسانێت پسپۆر و زانای زمان و ئەدەبین هەروەسا لەهجاتێت كوردی ژی تێدا بێتە كرن، یەعنی جوغرافیا كوردی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیری رۆشنبیری فەرموو.

بەڕێز كاوە محمود / وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ پێشنیارەكەی لێژنەی رۆشنبیریم، بەزیادكردنی بەو ڕادەیە، چونكە بواری تایبەتمەندی پسپۆری لەزماندا ئەمڕۆ سنوورەكەی فراوانترە، مەسەلەكە هەر پەیوەندی بەنوێنەری دیالیكتیەوە نییە، بەو شێوەیە نییە مەسەلەكە، بەتایبەتی جەنابت شارەزای لەبواری زماندا، بواری كاركردن لەزماندا بوارێكی زۆر فراوانە و، وردەكاری زۆری تێدایە، بۆیە ئەو ژمارە ی كە لیژنەی رۆشنبیری ئیتیفاقی كردووە لەگەڵ ئەكادیمیا بەباشی دەزانم، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عونی.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەكانی خوشكە ناسك زۆر لەجێی خۆیەتی، ڕاستە لەسندوقی ئەندامان ئەمڕۆ نووسراوێك دابەشكراوە لەسەر ئەندامان، كەتیایدا نازانم ئایا سەرۆكایەتی پەرلەمان ئاگای لەو دابەشكردنە هەیە یان نا؟ وا دەكا سەری ئەندامان لێیان بشێوێت، چونكە ئیشارەتی بەوە داوە كە ئەنەما یاساكە هەمواركرایە بەو شێوەی كە پێشكەش كرایە، واتە نازانم سەرۆكایەتی ئاگای لەوەی هەیە یان نا؟ سەبارەت بە پرسیارەكانی خوشكە گوڵیزار، ئێمە كە ئەو ژمارەمان دانایە، پشتگیری لە ئەصڵی ماددەكەی دەكەین، كە ماددەی شەشە، بڕگەی ئەلف ژمارەكە واتە بەینی (9) و (15) بیتن زیاتر نا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة لەپڕۆژەکە:

تعدل الفقرة (أ/1 و ب/1 و ج/2) من المادة السابعة وتقرأ كالاتي:

أ- يشترط في العضو العامل:-

1- ان يكون كورديا بلغ الاربعين من العمر.

ب- يشترط في العضو المؤازر:-

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

ج- يشترط في عضو الشرف:

2- ان لايقل عمره عن (50) سنة.

ئەصڵی ماددەکە، لە قانونی ئەصڵی، کە ماددەی حەوتە، بەو شێوەیە:

المادة السابعة: (يشترط في العضو العامل):

1.ان يكون كورديا او عراقيا بلغ الاربعين من العمر.

2.له اطلاع واسع في اللغة الكوردية وفي فرع او اكثر من فروع المعرفة وله نتاج اصيل فيه او تطلع في احدى اللغات الحية او القديمة وقدرة على تحديد المصطلحات.

ب- يشترط في العضو المؤازر:-

1. ان يكون ذا اطلاع في قواعد اللغة الكوردية.

2. ان تكون له إحاطة واسعة بفرع من فروع المعرفة وله نتاج جيد.

3. ان لا يقل عمره عن (30) سنة.

ج- يشترط في عضو الشرف:

1. ان يكون قد قدم خدمات جليلة في احدى فروع المعرفة.

2. لا يقل عمره عن (50) سنة.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەکوردییەکەی.

بەڕێز بکر کریم (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم: بڕگەکانی (أ/1 و ب/1 و ج/2)ی ماددەی حەوتەم هەمواردەکرێن و بەم شێوەیە دەخوێندرێنەوە:-

أ- مەرجە ئەندامی کارا:-

1- کوردبێت و تەمەنی گەیشتبێتە (40)ساڵ.

ب- مەرجە ئەندامی یاریدەدەر:-

1- زمانی کوردی بەباشی بزانێت.

ج- مەرجە ئەندامی شکۆمەندی:-

2- تەمەنی لە (50) ساڵ کەمتر نەبێت.

ڕای لیژنەی ڕۆشنبیری بەم شێوەیە:

بڕگەکانی (أ/1 و ب/1 و ج/2)ی ماددەی حەوتەم هەمواردەکرێنەوە بەم شێوەیە دەخوێندرێنەوە:-

أ- مەرجە ئەندامی کارا:

1-هاووڵاتی کوردستان بێت و تەمەنی گەیشتبێتە (40) ساڵ، لەبەر ئەوەی هاووڵاتی، شەرت نییە، هاووڵاتی تەنیا کورد بێ، دەکرێ لەنەتەوەکانی دیکەش بێ، بەڵام زۆر زۆر پسپۆبێ لە زمان و زمانی کوردی دەکرێ ئەندامی کارا بێ.

ب- مەرجە ئەندامی یاریدەدەر:

(1) وەکو خۆی بمینێتەوە، (ج) وەکو خۆی بمینێتەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ باجارێ لیژنەی یاسایی تێبینی خۆی بدات، ببورن، فەرموو کاک عونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشتگیری لەئەصڵی ماددەکە دەکا و، هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێ قسە بکە؟ ئەم خوشك و برایانە دەیانەوێ قسە بکەن (هاژە خان، کاك امیر، سۆزان خان، کاك صباح، شیلان خان، کاك قادر حسن، کاك عبدالسلام، سیوەیل خان، کاك عبدالرحمن، عظیمە خان، کاك دڵشاد، پەیمان خان، کوێستان خان، کاك سالار، کاك نەژاد، سمیرە خان، کاك سەروەر، صبیحە خان، مامۆستا عمر، د.احمد)، کەسی تر هەیە، قسە بکا؟ فەرموو هاژە خان.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان، دەربارەی هەموارکردنی ئەو ماددەیە، لەڕاستیدا لەخاڵی (أ) مەرجە ئەندامی کارا کورد بێت و تەمەنی گەیشتبێتە (40) ساڵ، مەسەلەی ئەوەی کە کورد بێت، من پشتگیری لەوە دەکەم، چونکە بەڕاستی ئێمە ئەگەر سەیری ئامانجەکانی ئەو پڕۆژە یاسایە یان هەمواری ئەم پڕۆژە یاسایە بکەین، دەبینین لە ماددەی دووەم دا هاتووە، هەمووی باس لەوە دەکات کە پاراستنی زمانی کوردی، بەرزکردنەوەی دیراساتی

کوردی، زیندوو کردنەوەی کەلتوری کوردی، هەموو خۆی لەوەدا دەبینێتەوە، بۆیە بەڕاستی زۆر پێم زەرووره کە پشتگیری لەوە بکەم کە ئەمە وەکو خۆی بمێنێتەوە، چونکە بەڕاستی وەکو پێشتریش باسکرا، خەڵکی کورد هەیە، یەعنی دانیشتووی هەرێمی کوردستان نییە، بەڵام لەپارچەکانی تری کوردستاندا زۆرن، هەندێکیان پرۆفسیۆرن لەکەلتوری کوردی، لەزمانی کوردی، کە بەڕاستی ئێمە زۆر زۆر سوودیان لێوەردەگرین، بۆیە پێویست دەکا لەو مەرجانەی کە لە ئەندامی کارا دابێ ئەو کەسە کوردبێ، لەمەسەلەی تەمەنەکە، تەمەنی (40) ساڵ، من پێم وایە، یەعنی ئێمە بۆ (40) ساڵ تەسبیت بکەین؟ خەڵکێك هەیە، تەمەنی (30) ساڵیشە و، پسپۆرو شارەزایە لە زۆر لەبوارەکان، بۆیە من بەباشی دەزانم کە تەمەنەکە (30) ساڵ دابندرێ، دەربارەی خاڵی (ج) مەرجە ئەندامی شکۆمەند، تەمەنی (50) ساڵ بێ، من پێم وایە ئەو (50) ساڵەش زۆرە، بۆیە پشتگیری لەوە دەکەم کەتەمەنەکە (40) ساڵ دابنرێ، بۆ ئەندامی شکۆمەند، چونکە خەڵکێك هەیە، کە شارەزایی هەیە و، ئەگەر بەئەندامی کارا نەبێت با ئەندامی شکۆمەند بێت، بۆ ئەوەی ئەکادیمیایەکە سوودی لێوەر بگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك امیر فەرموو.

بەڕێز امیر گوگە یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەرباری خالا (یشترط في ان یکون کوردیاً) دەربارەی ئەوەی خوێندنا کوردیا مە گەلەك نموونە هەنە کوردستانی و نوکە مەوجودن، نوکە مامۆستا هەیە ل بادینان مامۆستا وارکێز، شارەزاترین کەس د بوارێ زمانا کوردی ئیحتیماله بەهدینا، ئەڤە نەکوردیێ ئەرمەنیە، بەلێ خزمەتا زمانێ کوردی کریە، ئایا ئێك بێت خزمەتا زمانەکی بکەت ئێ خراپە، یەعنی نابیت ئەندام تێدا، چونکە ئەم زانین نسبەتا زمانی، گەلەك زمان ل دونیایێ هەنە، زمانێت عەرەبی، زۆر عالمێ ل زمانێ عەرەبی کورد بین، زۆر عالمێ زمانێ کوردی ژی خزمەتا زمانەك دی کرینە، ئەڤە شەرتەك ب ڕاستی گەلەك گەلەك سەیرە ئەڤ خاله تێداهەبی، ڤیا ئەم وەکو کورد ڤی چاڤێ سەح نەکەین، ئەوێ خزمەتێ خزمەتا زمانێ مرۆڤی کەت، خزمەتا کەلتوری بکەت، دبیا ڕێز لێ ب گرتنا، مەجال بۆی بێنە دانین، هەروەها سەباری ئەمر، یەك هەیە نسبەتەی سێ ساڵە، بێژم ئیحتیماله سێ ساڵ دکتۆرا خاندبت، ئاخر هیچ شەرت نیە سێ ساڵ بت یان پێنج ساڵ بت، ژ بەر هندێ تەمەن هیچ زەرورەت نابی ڤان خالادا بێتە دیاری کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری وتەکانی بەڕێز کاك امیر دەکەم، بەڕاستی بە لابردنی ئەو (على ان یكون كوردیا)، دەبێ بکرێ بە (کوردستانیا)، مەرجیش نییە، هەر دایمەنێن، کەسێك هەبێ عەرەبیش بێ، خزمەتی زمانی کوردی کردبێ، یەعنی بۆ ئەو دەرفەتە موهیم ئەوە خزمەتی بەزمانەکە گەیاندووە، سەبارەت بەتەمەنیش، ئێمە لەخولی پێشوودا د. ڤیان سلیمانمان لەگەڵ دابوو، دکتۆرای هێنابوو لەیەکێك لەبوارەکان کە دەگمەن بوو لە (لەنگویستیکا)یە، تەمەنشی منداڵترین ئەندام پەرلەمان بوو، یەعنی چ رێگریەك هەیە لەو کەسە ببێتە ئەندامی هینی کوردی، ئەکادیمیای کوردی؟ هەر لەبەر ئەوەی (40) ساڵ نییە؟ ئێمە مەرجی عومر مەرجە ئەساسییەکە نییە، مەرجی ئەساسی ئەوەیە شارەزابێ لەبواری مەسەلەن بۆ نموونە زمان، ئەکادیمیست بێ، بڕوانامەی هێنابێ، بحوسی هەبێ، بۆ ئەو مەرجانە هەموو کراوەتە لاوەکی هی تەمەن و کورد بوون بووە بەسەرەکی؟ یەعنی ئەمە چ مەنتقێکە ئەم یاسایەی داڕشتووە؟ مەفروزە ئەوە لابرێ من زۆر دژی ئەوەم کە تەمەن تەحدید بکرێ، گەنجێکی زۆر زۆرمان هەیە ئێستا هەر لەبەرنامەی تواناسازی رۆیشتوونەتە دەرەوە بۆ خوێندن، بۆ دەرفەتی وا لەبەر دەمیاندا نەرەخسێ بۆ ئەوەی لەو شوێنانە ئیش بکەن و کاری باش بکەن؟ (عضو الشرف) بۆ ئەویش بە تەمەن (50) ساڵ، یەعنی ئەگەر کابرا تەمەنی (49) ساڵ و نیو بوو بۆی نیە (عضو الشرف) بێ؟ یەعنی (عضو الشرف) چی دەکات؟ کە ئیلا دەبێ بەتەمەنەوە مەربوت بێت، بۆیە بەڕاستی من دژی تەحدیدکردنی تەمەنم لە هەردوو بابەتەکەدا، زۆر بەتوندیش، پشتگیری تەواوی خۆم بۆ قسەکانی کاك امیر دووپات دەکەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك صباح بيت الله فەرموو.

بەڕێز صباح بيت الله شكرى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ پێشنیاری لیژنەی ڕۆشنبیریم کە دەڵێ (ان یكون من مواطنی كوردستان) دەقاو دەق لەگەڵ ڕەئی کاك ئەمیر و سۆزان خانم، لەگەڵ تەحدیدی تەمەنم، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

شیلان خان فەرموو.

بەڕێز شیلان عبدالجبار عبدالغنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەز سەبارەت ڤی ماددەی بڕگا دبێژیت کو تەمەنی وی کورت بیت و تەمەنی وی نە 40کەمتر بیتن، ئەزیش وێ گەل بڕگێ دانینم، ئەزی ژی دەنگێ خۆ د دەمە دەنگێ هەڤاڵێ خۆ ئەمیر و سۆزان خان و کاك صباح، کو نابیتن تەمەن ببیتە مەرجێ ئەو هەتا مەرجێ ئەندامایەتی هەیە، ژبەر هندێ مەرج نینە هەرکەسەکێ کو توانایێ وی هەبن و شیاناوی هەبن، پسپۆراتیاوی هەبی ل بارەی زمانێ کوردیدا، تەمەنێ وی گەهشتبیتە 40 ساڵی، بەلکو هەیە ژ بەری بگەهیتە 40 ساڵی گەلەك کار کریەو بڕوانامەی هینایە،

پسپۆراتی هەیە و شارەزایی، ئەز ژی کو دبینم ئەو بڕگە نەمینێتن، هەروەسا یا تەمەنی ئەندامێ وێ نە ل 50 کەمتر بیتن، ئەز هەر نەفسی شت دگەل وێ دانینم، ئەم تەمنی بەلکو ئەم بهێلین ڤە کری، گەلەك سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی ڕاستی بێ خوشکان و برایان باسیان کرد، بەڵام هەر بۆ تەئکید لەماددەی پێنج (أ/1) کەدەڵێ (ان یکون کوردیا) بکرێتە (ان یکون کوردستانیا)، ئەوەی تەمەنیش من پێم باشە وەکو خۆی بمینێتەوە، چونکە خیبرە، تەجروبە لەگەڵ شەهادە دوو شتی لێك جیاوازن، زۆر کەس تەخەروج دەکا، بەڵام هەتا چەندین ساڵ خیبرەی لە ئیختیاسی خۆشی وەرناگرێ، بۆیە من پێم باشە مادام ئەوە مەرکەزێکی ئاوا گرینگە حیفازەت لەزمان و کەلتور و فەرهەنگی کوردی دەکا، تەمەن و تەجروبە و خیبرە لەبەرچاو بگیرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتگیری ڕای لیژنەی ڕۆشنبیری و هەندێك خوشك و برا دەکەم، ئەوانەی کە لەباتی کوردی کوردستانی بێت، لەبەر ئەو ئەسبابانەی کاك امیر بەجوانی وت، دووەم دەربارەی خودی ماددەکە هەمووی ئەگەر بێین ئەو ماددەی داخواز کراوە تەعدیل بکرێ، عزو عامل تەنها کوردستانی بیت، (40) ساڵی بێت، موهیم نییە کەفائەتی چییە، خیبرەی چییە، ئاخر ئەکادیمیای عیلمی لەهەموو دوەل (پریستیجە)، قیمەی زانین و پسپۆری لەو بوارە، لێرە هەر کوردێك، هەر کوردستانیەك، عومریش نەمینێتەوە وەکو ئەو خوشك و برایانە دەیڵێن، هەر یەکێك تەعین دەبی لەسەر چ ئەساسێك؟ عزوی موئازر بەس کوردی بزانی، بۆ بویتە عزوی موئازر؟ هەمووومان کوردی دەزانین، منیش کوردی دەزانم......

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە کاك عبدالسلام، مەرجی لەناوە، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورن، کوردستانییە وتمان، موئازر (ان یتقن اللغة الكوردية) ئەوە یەکەمێتی (ان تكون له احاطة واسعة بفرع من فروع المعرفة)، یەعنی لە کوردی بەس کوردی بزانی، ئەدی بۆهیناومە ئەوێ؟ (30) ساڵیەکەش

لادراوه و، (ج/2) خۆی (لايقل عمره عن (50) سنة) بوو، يەعنی چی؟ تێنەگەیشتم (ج/أ) دەمینێت؟ چونکە (ج/2) هەر خۆی وەکو خۆی نووسراوە، واتە بەنیسبەت (ج/2) کێشە نییە، بۆ خۆی (50) ساڵ نووسراوە، هی شەرەف، ئەگەر تۆ (ج/أ) لانەدەی، بەنیسبەت موئازەر، زەمەنەکە لادراوە، یەعنی تەمەن لادراوەو، نووسراوە هەر تەنها کوردی بزانیت، هی یەکەکە قەیدی نییە، من دەڵێم ئەوەی ئەم یاسایە داناوە بڕوا بکە تۆزێ باش لەئیشی خۆی دەزانێ، رێگای داوە بە ئەو گەنجانەی تەمەنیان کەمە، بەڵام شەهادەیەکی باشیان هێناوە یان پسپۆری باشیان هەیە لەو بوارە، تاکو بیان کاتە ئەندامی موئازر، بۆیە تەمەنەکەی زۆر کەم داناوەو، هەروەها رێگای داوە بەوانەی زۆر خزمەتیان کردووەو، نیتاجیان هەبوو، بەڵام ڕەنگە ئێستا نەتوانن ئەوەندە ئەکتیف بن، تاکو ببنە عزو شەرەف، بۆیە سیستەمەکە بڵندبوو ئەوەشم لەگەڵە، ئەوەی ببیتە عزو عامل ئەبینین ئەبیتە ئەندامی ریئاسە، ئەندامی مەجلیس، بەڕاستی وەکو جارەکی دی ئەڵێم ئەم ئەکادیمیایە پریستیجێکی هەیە، مەعنای نییە ئەوەی نەبێتە ئەندام ئەکادیمیا وەکو یەکەکی ترکە عومری کەمترە یان خیبرەکی کەمترە، ئەوە پیاو نییە، یان بەشەر نییە، بەڵام ئێرە قیمەی ئەوەیە ئینسان خۆی هەوڵدەدات چۆن لەریازە دەتەوێ کاس وەربگری، کەبوویە ئەندامی ئەکادیمیا دەبێ ئەو هەموو سیفاتانەت هەبێ، ئەو مەترسی ئێمە کە ئەمەو ئەوی تر وەربگیرێ، ئەگەر بچن ماددەی (18) بخوێنین، نازانم ئێستا بوە (17)، ئەکادیمیا دەتوانێ لوجانی موئەقەت و دائیمی لەئەندامانی خۆی و غەیری ئەو تەشکیل بکات، واتە لێرە دا مەجال هەیە بەچەند شێوەیەك تۆ ئیستیفادە لە خەدەماتی خەڵك بکەی، دووەم ماددەی (19) کە مومکینە ببێتە ماددەی (18)، باسی مەکاتیبەکان و مودیریەتەکان دەکا، ئیشی فعلی لەوێ ئەکرێ، بحوثة ئەندامانی هیئە العاملە یان الاعضاء العاملون ئیشراف دەکەن لەسەریان، بۆیە ئەو مەترسیەی خوشك و برایانە دەرئەبڕن کە ئەوەی تەمەن لابدرێ، بەحەقیقەت دەتواندرێ بە پێی ئەو پێکهاتە سوود لەو کەسانە لەهەموو جێگای تر وەربگرن، دەمینێت لەلای من پرسیارێك ئێمە ئەوانەی داوا دەکەین عەددەیان (15 و 20 و 30) بی، ئەبینین لە مودیریەت مۆزەفن، خەڵکی ترە، ئەم (15، 16، 17) کەسە چی ئەکەن ئەرێ؟ بەس ئەمەوێ بپرسم بۆچیمانن؟ مادام ئەوان ئیشراف لە مودیریەتەکان ناکەن، مادام مودیر نین، ئەدی کۆبوونەوە ئەکەن چی ئەکەن؟ خۆ ئەو سەرۆکایەتیەی کە پێکهاتووە لە سەرۆك و جێگرو ژمێریار، دوو کارگێر ئەتوانن هەموو مەشورات و شت بکەن، لیژنەکانیش لە خیلال نەشاتیان ئەبینن ئەتوانن سوود وەربگرن لە هەموو ئەو کەفائەتە، ئەو شازدە، پازدە کەسی تر نەمزانی لەو قانونە ئیشیان چییە؟ سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسين ابابكر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی منیش هەوڕام لەگەڵ ڕەفیقەکانم کە نابێت بڵێین (ان یکون کوردیا او عراقیا)، ئەمە هەر لەئەصلا ناکرێ بێتە ناو ئەو پڕۆژەیە هەر باسی لێبکرێ، چونکە ئێمە زۆر کەسمان هەیە لەئەرمەنستان ئێستا بەدەیان پڕۆفیسۆر هەیە، زمانی کوردی پاراستوە و خزمەتی کردیە بۆ زمانی کوردی تائێستاش بەسەدان کتێبی تەئلیف کردیە لەسەر زمانی کوردی، ئەمە ئەرمەنیەشە، بەڵام خزمەتی زمانی کوردی کردیە هاوڕایە لەگەڵ ئێمە کە کوردستانییە، دیسان کەسێك هەیە لە زاخۆ، سمیر زاخۆیی پێدەڵێن هونەرمەندە بەدەیان ساڵ خزمەتی زمانی کوردی کردیە و گۆرانی گۆتیە لەسەر زمانی کوردی، ئەمە هەر پاراستنە بۆزمانی کوردی، بۆ ئەم کەسانە بەدەر بکەین؟ ئەوایش هەر هاوڕانە لەگەڵ ئێمە، ئەمن زۆر زۆر دژی ئەو بڕگەمە، ئەمە دەبێ بنووسین وەکو لیژنەی ڕۆشنبیری باسی لێکردووە (ان یکون کوردستانیا)، کە عومرەکە ئەگەر (40) بێ یان (30) بێ، ئەمە دەبێ شروتەکی تێدابێ، چونکە هەرکەسێك بێ زمانی کوردی بزانێ بچێتە ناو ئەم ئەکادیمیا، ئەگەر ئەکادیمیای زمانی کوردی کە دەمانەوێ زمانێکی ڕێك و پێك و جوان ڕێکبخەین و تەوحید بکەین، دەبێ کەسانێك هەبن لەبواری زمان ئیشیان کرد بێ، لێبزانن، تەخەروجی کولییەی زمانی کوردی بن، نەك هەرکەسێ لەجادە، منیش وەڵا دەزانم چوار قسە بەکوردی بنووسم، بەڵام من زۆر شتی لێنازانم، نابێ بچمە وێ، دەبێ کەسانێك بکەمێ خیبرەی هەبێ، مخەوەل ببن تێدا، بزانن زمانی کوردی چۆن ڕێکدەخەن، چۆن تەنسیق دەکەن لەنێوان سۆرانی و بادینی، لەبەینی لەهجەکانی تر و ئەوی تر، تا ببێتە زمانێکی یەکگرتوو موەحەد، هەرکەسێ بێ بچێتە ناو ئەم ئەکادیمیایە بەڕاستی بەڕای من تێکیدەدا، ئەبێ ئەم شروتانەی لەسەر هەبێ، بەنیسبەت بڕگەی (ج) کە دەڵێ عومری (50) ساڵ بێ، ئەگەر (50) نەبێ ئەوانە ئەکەون لەماڵ، وەکو کاك عبدالسلام باسی کرد لەماڵ دانیشتوونە زمان شتێك لێدەزانن، بەڵام ناتوانن کارابن و ئیش بکەن، با ئەوانەش پرسی پێبکەن، وەکو موشریفێك وەکو بڵێین شتێکی یەعنی ئیشراف کەربن لەسەری کە شتەکە باشتر بۆیان دەوڵەمەند بکەن و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سیویل خان فەرموو.

بەڕێز سیویل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە هاوڕام لەگەڵ هاوکارانم کاك امیر و سۆزان خان، کە یەك هاووڵاتی کوردستان بی نەك (ان یکون کوردیا)، ئەوەی تریش تەمەن دیاری نەکرێ، بەڵکو شارەزایی و لێهاتوو بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

عظیمة خان فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکانی کاك امیر و سۆزان خان دەکەم، قسەکانم کراو، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت فەقەرەی یەك، من بڕوام وایە کوردستانی زۆر تەحدیدە، من بڕوام وایە وای لێبکرێ ئەو فەقەرەیە هەرکەسێك کە شارەزابێ و خاوەن ئەزموون بێ لەبواری زمانی کوردی بەگشتی ڕێزمان ئەدەبی کوردی کە ئەزموونی لە(10) ساڵ کەمتر نەبێ بە تیۆری و کرداری، ئەمە وامان لێدەکا ساڵەکەش، چونکە بەبڕوای من ئەزموون ساڵ تەحدیدی ناکا، بەبڕوای من ساڵ زۆر کەس چایەچییەك (30) ساڵ چای لێ بنێ چایەکەی خۆش نییە، بەس کەسەك (2) ساڵ چای لێبنێ چایەکەی خۆشە، هەرچەندە نموونەکە (مع الفارق)، بەڵام ئەوەیە ساڵ تەحدیدی ئەزموون و شارەزایی ناکا، بۆیە بڕوام وایە بۆ ئەوەی لە ساڵەکەش حەدی ساڵەکەش بڵێین (10) ساڵ ئەزموون دانێین بەتیۆری و کرداری بۆ ئەو فەقەرە، تەبعەن ئەوە بۆ هەموو عزوی موئازرو عزوی شەرەفەکەش ئەکرێ ئەو خیبرانە زیاد و کەم بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

پەیمان خان فەرموو.

بەڕێز پەیمان عبدالکریم عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ هاوکارانم، کە وەکو لەهەموارەکەدا هاتووە (ان یکون کوردیا بلغ (40) من العمر)، تەبعەن ئەمە بەڕاستی زۆر زۆر سنوورداری دەکا، ئەمە ئەگەر بێ و لە دوو ماددەی پێشوو زۆر زۆر لقی باسکرد لە لقەکانی لێکۆڵینەوەو دیراسەتی زمان و ئەدەبی کوردی، ئەگەر بێ و بەگوێرەی ئەوانە بی هەردەبێ ناوی لێبنێی شارەزا (ملماً بکافة المعارف الکوردیة) لە زمان بێ، لەتوێژینەوە بێ، لەهەر لایەنەك لەو لایەنانە، شەرتیش نییە کوردیش بی، ئێمە بەدەیان کوردۆلۆژیمان هەیە، هەر ئەکادیمیا خۆی وا خەریکە شتێکیان بۆ ڕێکدەخا هەموو کوردۆلۆژەکان کۆ دەکاتەوە لە بیرو ڕایەکان وەکو بڵێی کۆنفراسێکی جیهانیان بۆ دروست دەکا، بەدەیان کوردۆلۆژ هەیە کەهیچیشیان کورد نینە، هەمووی موستەشریق بابڵێین خەڵکی ئەورووپاو ئەمەریکاو جۆرەها وڵاتی جیهانن، کەواتە لێرە هەرکوردییەکە هەڵبگیرێ، هەرکەسێك مولیم بێ لەهەر زانیاریەکی کوردی ئەوە دەتوانین بەوە تەبدیلی بکەین و، عزوی موئازریش ئەصڵی یاساکە کە دەڵێ (ان یکون ذا اطلاع في قواعد اللغة الکوردیة وان یتقن اللغة الکوردیة) موئازیرەکە یەعنی پێویستە ئەو شتانەی تێدا بی(ان یکون لها احاطة واسعة بفرع من فروع المعرفه) هەتا ئێرە شەرت نییە نیتاجی هەبی، یەعنی ئەصڵی یاسایەکە دوو خاڵی دانایە بگەڕێینەوە سەر ئەوە، لەگەڵ ئەوە نیم بەهیچ شێوەیەك کە عومردیار بکرێ، هەروەها لە عزوی شەرەفیش بەڕاستی پێویست ناکە ئەو عومرە دیاربکرێ،

ئەوەش بابلێین هەروەكو هاوكارانم وتیان ئەگەر (49) ساڵ و نیو بی ئایا ناتوانێ بەشداربی لەو پرۆسەیە بكا؟ ئیتر زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كوێستان خان.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاس، من قسەكانم كرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەم ماددەیە تەركیز دەكاتە دوو خاڵ وەكو مەحتەوا، یەكیان پەیوەندی بەنەژادەوە هەیە، ئەوی تریان پەیوەندی بەتەمەنەوە هەیە، من ئەگەڕێمەوە بۆ سەرچاوەكانی دەست نیشانكردنی ئەم دوو پێوەرە، كە پێم وایە پێوەرێكیان ئەتوانم ناوی لێبنێم پێوەرێكی كلاسیكیە كە پشت دەبەستێ بە تەمەن بۆشارەزایی و، بۆ تەجروبە لەكاتێكدا بەپێی پسپۆریەتی كە ئێمە قسە لەسەر زمان دەكەین، ئەبێ قسە لەسەر پسپۆریەتی بێ و، تەمەن تەحدید نەكرێ، تەجروبەی پەرلەمانی كوردستان و ئەندامیەتی لەپەرلەمان و، كۆمەڵێك پێوەری تری گرینگ بەنەزەری ئێعتیبار وەربگیرێ نەك تەمەن، خاڵێكی تر كە من ڕام وایە ئەبێ كوردستانی بێ، بەو پێوەرەی كە زمانی كوردی زمانی ڕسمییە لە هەرێمی كوردستان دا و، هەموو هاووڵاتیانی كوردستانیش دەتوانن ئەندام بن و، بەشدارێكی چالاك بن لەو ئەكادیمیایە و، سوپاستان كەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت (ان یكون مواطني كوردستان) ئەوە ئیشكالەكی لەسەر نییە بەحەقیقەت، بەڵام دیسان ئەوەی تێدا زیكر بكرێ (وله المام كامل باللغة الكوردية واصلها ولهجاتها وتوزيعه الجغرافي اضافة الى اتقان عدد من اللغات خاصة تلكم اللغات التي هي من نفس عائلة الهند و اوربية)، چونكە عزوی ئەكادیمیا یەعنی شتێك نییە، یەعنی شتێكی وا سەهل بێ، ئاسان بێ ئێمە وا بە ئاسانیمان وەرگرتییە بەڕاستی یەعنی، عزوی

ئەكادیمیا جاران ئەوانەی كە لەجیلی ئێمەنە دەزانن یەعنی هەتا یەكێك لەكۆڕی زانیاری دادەندرا یەعنی دەبایە كۆمەڵێك ئەوەی تێدابایە، یەعنی شەروت و مەرجی تێدابایە، یەكەكی وەكو مامۆستا ملا شوكر عزو نەبوو تەسەوركە، یەعنی ئەوە دەبێ بەنەزەری ئێعتیبار وەربگیرێ، مەسەلەی عومر من پێم وایە عومر بەحەقیقەت عومر خیبرەیە، یەعنی بمانەوێ، نەمانەوێ سەنەواتی عومر خیبرەیە ڕاستە یەعنی شەهادە ئەوەیە، ئێستا خەڵكێك هەیە بەڕاستی ڕێزم بۆیان هەیە دكتۆراشیان هەیە، بەڵام ڕەنگە خەڵكمان هەبی مەلابن، بەواستەی خیبرەیەوە زۆر لەوە لەزمانی كوردی باشتربێ، بەنیسبەت ئەوەی كە عزوی شەرەف، عزوی شەرەفیش بێگومان عزوی شەرەف كێیە؟ یەعنی جهودەكی نواندییە، جهودەكی مەشهودی هەیە، پێشتر (في مجال اهتمام في احدى جوانب الادب او اللغة والثقافة الكوردية)، یەعنی جهودەكی مەشهودی هەبیتن ئینجا دەكرێتە عزور شەرف، یەعنی ئەوە شەرت نییە كوردبیت، بەڵام دەبێ جهودی مەشهودی هەبیتن، ئەوە لێرانە زیكر بكرێتن بەڕەئی من باشە یەعنی بەحەقیقەت، زۆرسوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

سمیرە خان فەرموو.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ خوشك و برادەرانم، بەنیسبەت تەمەنەكە ئەمن بەڕاستی بەشتەكی دیموكراسی بڵێم تەقلیدی كلاسیكی دادەنێم، یەعنی مەرج نییە و زرورەتیش نییە دیاری بكرێت، بەڵام زۆر تەركیز لەسەر شارەزایی پسپۆری دەكەم لە ئەدەب و زمان و فەرهەنگ و ئەوانەی كوردی، ئەوەش دەڵێ كە (كوردیا عراقیا) یەعنی عێراقیەن بۆ دابنرێ؟ مەعنای وایە كوردستانی توركیاش بڵێ (كوردیا توركیا)، موهیم یان كوردستانی بێت یان هەر ئەوەتە لای ببەین نەمینێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

د. سەروەر فەرموو.

بەڕێز د. سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من یەك قسە دەكەمەوە كە دڵنیام وەڵامەكەی چییە، ئەو قسە دووبارە دەكەمەوە، خۆزگە سەرۆكی دەستە لێرە بوایە، بمبورە بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان بۆ ئەوەی وەڵامman بداتەوە كاتێك ئێمە.....

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاكە بەقوربان، تۆ مامۆستای جامیعەی، پەرلەمانتاری لەرووی قانونیەوە ناتوانێ بێ لێرە قسە بكە، برای خۆم، ئەبوایە ئێوە لەلیژنەكان بانگتان بكردبایە، موناقەشەتان لەگەڵ بكردبایە، حەق نییە دووجار تیكراری ئەو مەسەلەیە بكەیتەوە جەنابی دكتۆر سەروەر، فەرموو.

بەڕێز د. سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بۆیە دووبارەم کردەوە لەبەر ئەوەی وتم ئەگەر بە عورف بجولێینەوە کاتی خۆی شتی وا بووە، بمبورە، من بۆیە لێرەدا کە دەڵێم بۆ ئەوەی وەڵامی دابینەوە، بەڕێزان ئەو یاسایە دەستەی ئەکادیمی دایانناوە، بۆ ئەوانە، ئەوان دەزانن بۆ وایان داناوە، من لەدوو خاڵدا قسە دەکەم، لەهەردووکیان نەك هاوڕانیم لەگەڵ هاوڕێکانم، پێچەوانەی ڕای ئەوان بیر دەکەمەوە، بۆچی؟ یەکەکیان باسی مەسەلەی ساڵ دەکرێ، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەگەر مەسەلە گرینگی دانە بەگەنج، گەنجان لێرەدا وەکو ئەندامی یاریدەدەر جێیان کراوەتەوە، تەمەن (30) ساڵ، لەتەمەنی (30) ساڵ، جێی کراوەتەوە ئەمە، پێویست ناکا ئەمە بێینە سەر ئەوەی ناکرێتن من تەمەنم (38) ساڵە دکتۆرام هەیە، بەڵام سوپاسی مامۆستا محمدی مەلا کەریم دەکەم بەتەڵەبەی خۆیم ڕابگرێتن، چۆن دەکرێ ئێمە ئەوە بەراورد بکەین لەگەڵ ئەمەیا؟ کە مامۆستا محمدی مەلا کەریم هیچ بڕوانامەیەکیشی نییە، بەڕاستی تەمەن زۆر گرینگە لێرەدا، هاوڕام لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەم کە تەمەنەکە پێویستە بمینێتەوە و، مەجالیش بۆ ئەمانە خۆشکرایە وەکو ئەندامی یاریدەدەر دەتوانن لەوێدا وەکو ئەوەی کە کاك دڵشاد وتی (10) ساڵ خزمەتی هەبێ، (10) ساڵ لەوێ بێ دەتوانێ بگاتە ئەو پلەی ئەویش وەکو ئەندامی کارابیتن، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لەخاڵێکی تریشدا من هاوڕا نیم لەگەڵ ئەو بەڕێزانەی تر کەباس لەوە دەکەن دەڵێن کوردستانی بێ و کوردی نەبێ، بۆچی؟ سەبەبێك لێرە هەیە و هاتووە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، نەعاتیفەی قەومی وامان لێبکات ئێمە زاڵبین بەسەر هەندێك شتی تردا کە بێین بڵێین ئیلا دەبێ ئەمە کوردی بێت، نە هەندەك جۆری بمبورن لەگەڵ ڕێزی زۆرم بۆ ڕای هەموو هاوڕێکانم، بەموزایەدەی ناوبنێن، بەچی ناو بنێن بڵێین ئەمە نەتەوەکانی تر بووە باوەڕم بە مافی هەموو نەتەوەکان هەیە، چۆن باوەڕم بەمافی نەتەوەی کورد هەیە، چۆن کاتی خۆی کە چەوسابووینەوە ئێمە لەژێر دەستەڵاتی بەعس دا ئەگەر بێت و ئێمە ئێستا وەکو کورد هەر شتێك بەرامبەر ئەو نەتەوانە بکەین، من لە شوێنی بەعسدا دەبینمەوە بەهین کردن، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لێرەدا کە هاتووە دەڵێت پێویستە کورد بێت سەبەب هەیە، پێویست بوو بەڕێز لیژنەی ڕۆشنبیری ئەو پرسیارەیان بکرد بوایە لە ئەکادیمیا، کە بۆچی ئەو هۆکارەیان داناوە؟ لەبەر ئەوەی ئەگەر سەیری بکەین لە ماددەی (25)ەوە هەست دەکەم هاتووە پاشتر کە دەڵێت پەیوەندی ئەکادیمیای کوردی لەگەڵ ئەکادیمیای نەتەوەکانی تردا لە هەرێم بە یاسا ڕێك دەخرێت، نەتەوەکانی تر کێن لە کوردستاندا؟ نەتەوەکانی تر، نەتەوەی تورکمانە، سریان و کلدان و ئاشوورییە، واتا لێرە مافێکی زیاتر بە ئەوان دراوە، کە چۆن وەکو کوردێك مافی ئەوەم هەیە مافی ئەکادیمیای خۆم هەبێت، ئەویش ئەکادیمیایەکی خۆی هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئێستا دوو پرۆژە یاسا هەیە لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە ناردراوە، ئەنجومەنی شووراشی بڕیوە، هەم هی تورکمان بۆ ئەکادیمیای تورکمانی، هەم هی سریانی، ئەمە کاتێك دێتە کایەوە ئەو بەڕێزەی کەوا سریانە، ئەو بەڕێزەی کەوا تورکمانە، دەتوانێت لەوێ خزمەتی زیاتر بکات لەپاڵ ئەوەدا

پەیوەندییەکان بە یاسا ڕێك دەخرێت، لێرە بە یاساکە هاتووە کە ئەو بەڕێزانە یان ئەمەیان ببینایە، ئەگەر نەیان بینیوە، یاخود قسەیان لەسەر هەبوایە.

خاڵێکی تریش هەر سەبارەت بەمە دەکرێتن ئەو بەڕێزانە وەکو ئەندامی شەرەف تێدا بن، ئاساییە، نەك هەر تورکمان و سریان و کلدان، بەڵکو ئێستا وەکو کەسێکی ئیسماعیل بێشەکچی، تورکییە بۆچی ئەندامی شەرەف نەبێت، ئاساییە، بۆ ئەمە دەکرێت، بەڵام من پێموایە کە دەڵێم کوردی بێت، بەڵێ بۆ ئێرە کوردی بێت، مەرجیش نییە تەنیا لە باشووری کوردستان بێت، لە پارچەکانی تری کوردستان بێت، بەڵام ئەوەی تریان خزمەت بە نەتەوەکانی تر دەکات، کە ئەکادیمیایەکی تایبەت بە خۆیان هەبێت و، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

من وەکو وەڵام نا، داوای لێبوردن دەکەم، بەڵام شەرت نییە ئیلا دەبێت کورد بێت، ئەگەر سریانیەك، کلدو ئاشوورییەك، تورکمانێك، ئینگلیزێك ئەگەر بە قەدەر کوردێك زیاتر شارەزای لە زمانی کوردی بێت، یەعنی پسپۆر بێت لە زمانی کوردی، بۆ ئەندام نەبێت تێدا؟ ئەوەی کە ئەکادیمیای جەنابت دەڵێی، ئەو ئەکادیمیایە بۆ زمانی خۆیەتی، کلدو ئاشووریەکە بۆ زمانی خۆی ئەکادیمیاو خزمەتی خۆی دەکات، بەڵام ئەو زمانەکەی خۆی نازانێت، دەیان کوردمان هەیە لە تاریخدا زمانی کوردی خۆی نازانێت، بەڵام زمانی عەرەبی دەزانێت خزمەتی زمانی عەرەبی دەکات، بۆ نەبنە ئەندام لە ئەکادیمیای زمانی عەرەبی، بە هەمان شێوە بۆ ئەوانی تریش، صبیحە خان فەرموو.

بەڕێز صبیحە احمد مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی پێنجەم خاڵی (أ) پشتگری لە ڕەئی لیژنەی ڕۆشنبیری دەکەم، کە دەڵێت دەبێت مواتنی کوردستانی بێت، بەڵام لە خاڵێکی تر، کە ئیشارەت بە تەمەن دراوە دەبێت لە سەرووی (40) ساڵ بێت، بەڕاستی سەرۆکی پەرلەمان، من بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ خاڵی تەمەندا نیمە لەو ماددەیە، چونکە خەڵکانێك هەن کە بە تەمەن زۆر بچووکترن بەڵام لە ڕووی زمانەوانی و کوردی زۆر شارەزاترن، بۆیە لێرە داوا دەکەم و ڕەئی خۆم دەخەمە پاڵ ڕەئی هەڤاڵەکانم، کە خاڵی تەمەن لەم ماددەیە بە یەکجاری هەڵبگیرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، بە سەراحەت پرسیارێکی تر، کە بۆ من لێرەدا جێگەی سەرسوڕمانە، لە هەیئەی ئەکادیمیای کوردی پێشوو، کە پازدە، یان نۆزدە نەفەرن، بە سەراحەت من کەسێکم نەدیت لەناویان کە لە هەیئەی ئیداری ئافرەت بێت، ئایا چ زەمانێك هەیە لەناو ئەو ئەکادیمیا کوردیەی کە ئێستا ئێمە یاسایان بۆ دەردەکەین ئافرەت لەو ئەکادیمیای کوردییە بەشدار بێت؟ ئایا ئافرەتی شارەزا، پسپۆر لە زمانی کوردی لە کوردستانی خۆمان بوونی نییە؟ ئەوە پرسیارێکە بەڕاستی من ئاراستەی ڕیئاسەی پەرلەمانی دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، مامۆستا عومەر فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی پێنجەم، من دوو تێبینی و پێشنیارێکم هەیە، بەنیسبەت مەسەلەی کورد بۆ کوردستانی بوون، بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەوە نیم بە هیچ شێوەیەك ئەسڵەن ئاماژە بەوە بکرێت کە ئێمە باس لە ئەکادیمیاو لە ئیختیصاص و لە شارەزایی دەکەین، یەعنی نە کورد بوون خاڵی بەهێزە بۆ ئەکادیمیایەکی زانستی، نە کورد نەبوون خاڵی لاوازییە بۆ ئەکادیمیایەکی زانستی، لەبەر ئەوە بە یەك دەستەواژە رزگارمان دەبوو، کە بڵێین شارەزا بێت لە زمانی کوردی خوا دەیکرد، ئێمە لە بیرمانە کە ئێستا سەرچاوەی زۆربەی نووسەرەکانمان بیانییەکانن، کەوا وەختێ منی کورد دەنووسم لەسەر زمانەکەم و لەسەر نەتەوەکەم پەنا دەبەمەوە بەر ئەوانەی کە موختەص بوون لەو مەجالە، بەتایبەتی ئەوانەی خزمەتێکی زۆریان کرد بەتایبەتی ئەرمەنیەکان، وەکو برایان باسیان کرد، لەبەر ئەوە پێویست ناکات بڵێین کوردی بێت، یان کوردستانی بێت، باسی شارەزایی بکەین، شارەزا بێت لە زمانی کوردی، دوایی پێوەر دادەنرێت بۆ ئەم شارەزاییە، ئایا ئیختیصاصە، شەهادەیە، خزمەتی ئەو بوارەیە بە چەند ساڵێك؟ ئەو گرفتە بەوە چارەسەر دەکرێت.

بەڕاستی بەنیسبەت تەمەنیشەوە هەروایە، یەعنی نە گەنج بوون، نە عەیبەیە، نە قسەیە بۆ کەسێك کە شارەزا بێت، نە تەمەن بوون، بە تەمەن بوونیش خاڵی بەهێزە بۆ کەسەکە شارەزا بێت، ئێمە بەپێی خۆمان دەزانین لە تەمەنی (22) ساڵی نەفەر هەیە شتی زۆر وەردەگرێت، دەیان کەسمان هەیە بە (30) ساڵ تەمەنەوە دکتۆرایان هەیە، لەبەر ئەوە لەوێشەوە هەر باسی شەهادەو ئیختیصاص و لێوەشاوەیی و شارەزایی بکەین باشترە، ئیتر ئەگەر داشماننا بەڕاستی، لەبەر ئەوەی بە پێوەری ستانداردی خۆمان لە کوردستان و لە زۆربەی وڵاتانی تریش لە (30) ساڵی قابلیەتی لە دکتۆرا وەربگیرێت، لە (30) ساڵ بەلای من زیاتر نەبێت، چونکە ستەم دەکەین لە کەسانێك کە لەنێوان (30 بۆ 40) ساڵە، لەوانەیە ئیختیصاصی باشیان لە رووی زمانەوە هەبێت.

بەنیسبەت خاڵی سێیەم/ کە پێشنیارێکە، وابزانم خوشکە صبیحە بوو باسی کرد، من پشتگیری ئەوە دەکەم، لێرەش حەرفەن نووسیومە، کە بەڕاستی پێویست بوو لە مەرجەکاندا ریعایەتی رێژەی ئافرەتان لەم دەستە بالآیە بکرێت و دەبێت بیکەن بە مەرجێك، من ئەوە بە داخەوە دەڵێم لێرە یازدە کەس کە کاتی خۆی دانراون لە ساڵی 2007، هەر یازدەیان پیاون، دواییش پێنج کەس ئیزافە کرا، هەر پێنجیان پیاون، مەعقول نییە ئێمە لە کوردستاندا شارەزایەکمان نییە لە خوشکان و ئافرەتان لە بواری زمان و ئەکادیمیا، لەبەر ئەوە پێشنیار دەکەم ئەم خاڵە ئیزافە بکەین (ان یراعی فی الهیئة العاملة نسبة النساء)، دواییش لەسەر چەند پێك دێت، گرنگ ئەوەیە بە عومومیاتێکیش بێت ئاماژەی پێ بکرێت، بۆ ئەوەی لەکاتی دانانی دەستەی بالآ ئەگەر گۆڕانکاری بەسەردا هات، ئەو کەلێنە چارەسەر بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دکتۆر ئەحمەد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی پێنجەمەوە کە تەعدیلی ماددەی حەوتەمە، دیارە لێرە ئەندامەکان دابەش کراون بۆ ئەندامی کاراو ئەندامی یاریدەدەرو ئەندامی شەرەف، لەبەر ئەوەی هەریەکە مەرجەکانی خۆی جیاوازە، بەنیسبەت ئەندامی کاراوە، وەکو لە پێشنیارەکەی لیژنەی رۆشنبیرییەوە هاتووە (ان یکون من مواطني کوردستان)، من پشتگیری ئەوە دەکەم لەگەڵ ئەوەدا (ان یکون من مواطني کوردستان وبلغ الاربعین من العمر) یەعنی ئەمە پێکەوە بێت، هەم لە مەواتنی کوردستان بێت، هەم تەمەنی (40) ساڵی لەگەڵدا بمێنێتەوە.

بەنیسبەت (ب- عضو مؤازر)، ئەندامی یاریدەدەر (ان یتقن اللغة الکوردیة)، کاتی خۆی لە یاساکەدا هاتووە (ان یکون ذا اطلاع بقواعد اللغة الکوردیة)، لێرە پێشنیار کراوە تەنها (ان یتقن اللغة الکوردیة)، من پێشنیار دەکەم بەم شێوەیە بێت (ان یتقن اللغة الکوردیة وذا اطلاع في قواعدها).

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر ئەحمەد پرسیارێك بۆ هەمووومان، ئایا پێویستە ئیلا زمانی کوردی بزانێت؟ کەسێك چۆن دەبێتە خەبیر لە زمانی کوردی، ئەگەر زمانی کوردی نەزانێت، نابێت، یەعنی چۆن دەبێت تۆ بە یەکێك بڵێی دەبێت زمانی کوردی بزانێت وەللا چیە دایدەنێ بە خەبیر لە زمانی کوردی، بە رەئی من ئەوەی هەر هەڵبگرن باشترە، عەفوم بکە، من پێم باشە هەڵبگیرێت، چونکە ناکرێت کابرایەك زمانی کوردی نەزانێت بە خەبیر لە زمانی کوردی دایبنێی، لە چ مەنتیقێك، لە چ قانونێك شتی وا دەبێت، عەفو، فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە بەنیسبەت مەرجەکانی ئەندامی یاریدەدەر بوو، نەك ئەندامی کارا، ئێمە گوتمان ئەندامەکانمان دابەش کراوە بۆ ئەندامی کارا، ئەندامی یاریدەدەر، ئەندامی شەرەف، هەر یەکە مەرجی خۆی هەیە، ئەمە لە خاڵی (ب) کە مەرجە لە ئەندامی یاریدەدەر دەڵێت (ان یتقن اللغة الکوردیة)، کاتی خۆی لە یاساکە ئەمە نەهاتووە، دەڵێت (ان یکون ذا اطلاع في قواعد اللغة الکوردیة)، بەڵام لێرە من پێشنیار دەکەم، کە تەعدیلەکە وا پێشنیار کراوە (ان یتقن اللغة الکوردیة وذا اطلاع في قواعدها) زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئاخیر کەس ئاشتی خان فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم خاڵە من پێوایە کە دەستەواژەی کوردستانی هەڵبگیرێت، ئەگەر ئێمە لەناو ئەو بڕگەیەدا مەبەستمان ئەوە بێت بە دەستەواژەی کوردستانی، تەنها مەبەستمان هەرێمی کوردستان بێت، ئەوە بەشەکانی تری کوردستان و خەڵکی تری موختەص و خەڵکی شارەزای تیایە، کە زۆر زەحمەتە دواتر بە مەرجەکانی وەرگرتنیان ئەوان بتوانن لەم پۆستە ئیش بکەن، لەبەرامبەردا ئەگەر مەبەستەکە لەوە بێت ئەوانیش وەربگیرێن، ئایا لە رووی قانونیەوە، کە پێداویستیەکانی خۆیان بۆ وەرگرتن لەکاتی موناقەسەدا تەقدیم دەکەن، لەسەر

پاسەپۆرتی هیچ کامەکیان لەوانە ئەوەندەی من ئاگادار بم وشەی کوردستانی نانووسرێت، قیاس بۆ کوردستانی وەکو قانونی نێودەوڵەتی هەر چوار پارچەی کوردستان زەحمەتە بتوانرێت یەکلا بکرێتەوە، بۆیە ئەمە تۆماتیکیەن ئیستیفادە کردن لە پسپۆرو لە زمانەکانی پارچەکانی تری کوردستان فەرامۆش دەکرێت، بۆیە تەئکید کردنەوە لەسەر مەسەلەی کوردی جیاوازە لەگەڵ کوردستانی، زۆر جار لەناوچە پەرتەوازەکانی کوردستانیش خەڵکانێك هەیە شارەزان لەمەجالی زمانەوانی کوردی، بەلام دەکرێت لە کوردستاندا نەبن.

سەبارەت بە دیاری کردنی ئەو مەرجانەی کە دانراوە بۆ ئەندامانی ئەو دەستەیە، هەرچەندە من لەگەڵیاندا نیم کە کۆمەڵێك تەفاسیلە بەتایبەتی وەکو ئەوەی بەڕێزت گوتت، کە دەبێت زمانی کوردی بزانێت و ئەولەویاتی زۆر سادە دانراوە، بەلام وەکو مەرجەکان دانراوە، دەبێت کۆمەڵێك مەرج دابنرێت بەلایەنی کەمەوە بتوانێت ئەو میکانیزمە، ئەو ئامانجانەی لە لاپەڕەکانی پێشوودا قسەی لەسەر کراوە، بتوانێت لەو ئامانجانە بێنێتەدی، ئەم پسپۆرو شارەزایانەی کە لەمەدا تەحدید کراوە لە یەك، دوو خاڵدا کۆ دەبێتەوە، کە هیچی ئامانجەکانی پێشوو ناهێنێتەدی، بۆیە کە ئێمە دەڵێین دەبێت قاموس دابنێت، کۆمەڵێك شت دابنێت، دەبێت ئەوانە بکرێتە مەرجی پسپۆری، نەك بە تەنها مەرجی پسپۆری بریتی بێت لە زمانی کوردی، بۆیە من پێشنیازی ئەمە دەکەم لەبەر ئەوەی ئێمە زۆرمان لەسەر شێوازەکانی زارەکی و قسە کردن و لەهجەکان قسە کردووە، پێشنیاری ئەوە دەکەم (ان یکونوا مختصین في مجال اللسانیات) یەعنی لە شێوازی زارەکیدا خەڵکی موختەصی تیا بێت، بۆ ئەوەی ب تەنها لە یەك مەجال لە پسپۆریەکان دووبارە نەبێتەوەو تەئسیر بکات لەسەر نەوعیەتی.

دووەم/ (مختصین في علوم التربیة والحاسوبیة والترجمة)، چونکە ئێمە ئەرکی تەرجەمە کردنمان داوەتێ، لوغەی کۆمپیوتەریش لوغەیەکی تەکنیکی نییە بۆ مەجالەکەی ئەمان، بۆ ئەوەی ئەو زمانەی لە کۆمپیوتەرو لە حاسوبیشدا پێی دەنووسرێت جۆرێك لە شارەزاییدا دەبێت، ئەمانە ئاگایان لەو تەیارە بێت کە زمانی کوردیش داخیلی ناو کۆمپیوتەر بووە، ئەمان جۆرێك ئیشرافیان بەسەر مەجەلەشدا هەبێت و، علومی تەربیەش دەبێت هەمان جۆرێك لە ئیشرافی راستەوخۆ و نا راستەوخۆیان هەبێت بۆ ئەو مەنهەجە دیراسانەی لە کوردستاندا دەردەچن، بۆیە دەبێت خەڵکی موختەصی تیا بێت لە مەجالی علومی تەربیە.

سێیەم/ بە رەئی من دەبێت (مختصين في مجال صناعة المعاجم)، یەعنی ئەمە زۆر مەسەلەیەکی گرنگە کە سیناعەی مەعاجم، یەعنی ئیختصاصێکی تایبەتمەندە، ئەگەر لەم جۆرە پسپۆریانەیان تێدا بێت، دەستەکە دەوڵەمەنتر دەبێت و، دەتوانێت ئیشەکانی خۆشیان باشتر بەڕێوە ببەن.

چوارەم/ (ان يكونوا مختصين في مجال التخطيط اللغوي)، یەعنی بە تەنها لوغە مەسەلەی قسە کردن و شێوازی نییە، تەختیتی لوغە هەیە، وەکو جاری پێشووش لەسەر ئەو مەسەلەیە قسەمان کرد، کە لوغە ستیراتیجیەتە، بۆیە ئەو مەجالە مەجالێکی ئیختیصاصی گرنگە، پێویستە ئەو شارەزایانە تەنەوعی بێت، بۆ ئەوەی دەستەکە دەوڵەمەندتر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خۆی مەسەلەی ئەندامی کارا نابێت کوردی نەزانێت، بەڵام ئەندامی یاریدەدەر، یان هاوکار دەکرێت عەرەب بێت و کوردیش نەزانێت، بەڵام هاوکار بێت، خاصەتەن شارەزایی ئەدەبی کوردی، یان جوغرافیای کوردی، یان تاریخی کوردی بوو، دەکرێت وەکو هاوکار، یاریدەدەر بێت، چونکە بۆ مەسەلەی زمان تایبەتمەندی نابێت زمان نەزانێت، بەڵام وەکو هاوکار دەتوانێت، فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنج راستەوخۆ پەیوەندی بە ماددەی یەکەوە هەیە لە پێناسە کردنی ئەکادیمیا، ئەو ئەکادیمیانە لە هەر وڵاتێکدا هەیە مەسئولیەتێکی گەورەی لەسەرە، کاتێك کە ئەو تەصنیفە دەکرێت ئەوەی ئەندامی کارایەو ئەندامی یاریدەدەرە، ئەندامی کارا تەحەمولی مەسئوولیەتی قانونی دەکات، بەتایبەتی ئەگەر تۆ تەماشای پێناسەکە بکەیت، واتا ئەمە لایەنێکی بڕیاردەرەو مەرجەعێکە بەرامبەر بە زمان و پاراستن و تەحەمولی مەسئوولیەت دەکات، لەبەر ئەوە دەبێت هاووڵاتی ئەو شوێنە بێت، چونکە تەحەمولی مەسئوولیەتی قانونی دەکات، کە دەڵێین کوردستانی، لێرەدا مەبەستمان کوردستانی خۆمانە، لەبەر ئەوە ناکرێت لە ئەندامی کارا بێت، تەنانەت لە پارچەیەکی تری کوردستان بێت، دەکرێت ئەوە لە پارچەیەکی تری کوردستان ئەندامی شەرەف بێت، ئەندامی موئازر بێت، چونکە ئەمە جیهەتێکی موقەریرە لە هەرێمی کوردستانداو بڕیاری زمانی فەرمی دەدات بۆمان، تەنانەت ئەو ئەرکانەی پێمان راسپێردراوە دەبێت هاووڵاتیەکی کوردستانی خۆمان بێت، ئەمە لەم لایەنە.

لە لایەنی دووەم/ هەڵبەتە ئێوە دەزانن من یەکێکم لەوانەی دائیمەن بانگەواز دەکەم بۆ کۆتا، بۆ ژنان و بۆ لاوان، بەڵام لەو بوارەدا بواری ئەوەی تیا نییە کە لاوان، یان ژنان بە کۆتا بێت، ئەگەر ژنێك بێتە ئەو بوارە، دەبێت بە توانای خۆی بێت، نەك بە کۆتا بێت، بۆچی ئەم حاڵەتە؟ چونکە ئێمە لە هەموو کوردستاندا (17) کەس دەبێتە ئەندامی عامل، ئەندامی کارا، ئەم (17) کەسە خۆ ژمارەیەکی زۆر هەیە پسپۆرە، لەوانەیە ئێمە هەزاران پسپۆرمان هەبێت لەبواری زماندا، لەو هەزار پسپۆرە تۆ (17) کەس

هەڵدەبژێری، یان (13)یان هەڵدەبژێری، لەبەر ئەوە دەبێت هەڵبژاردنەکە زۆر وریا بێت، زۆر بەوریایی مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت.

بەنیسبەت ئەندامی موئازیر، دیسان ئەندامی موئازیر دەبێت پسپۆڕو شارەزا بێت، من لەگەڵ جەنابتم، ئەسڵەن نابێت ئەو دێڕەی تیا بێت (یتقن) زمانی کوردی، هەمووومان زمانی کوردی دەزانین، بەڵام ئەرکێکمان هەیە کە پسپۆڕو شارەزا بێت لە زمانی کوردی، بۆیە دەبێت بەپێی بۆچوونی من ئەو تەمەنە بمێنێتەوە، مەبەست لەو تەمەنە کەڵەکە بوونی خیبرەو ئەزموونە، بۆ ئەوەی ببێتە فلتەرێك، بۆ ئەوەی ئەو کەسەی دەگاتە ئەوێ لەو بوارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د.سەرومر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێك دەکەم لێرەدا ئایا بەڕێز جەنابی وەزیری رۆشنبیری کە لێرەیە تەمسیل لە رەئی کێ دەکات؟ ئایا تەمسیل لە رەئی ئەکادیمیا دەکات کاتێك کە بەڕێزتان پێی دەڵێن فەرموو وەڵام بدەرەوە؟ چونکە ئەو وەڵام و رەئیانەی بەڕێزی دەیدات من هەست دەکەم لە شوێنێکدا پێچەوانەیە کە لەو پرۆژە یاسایەدا هاتووە، کەسێك کە تەمسیل لە ئەکادیمیا بکات، پێویستە بەرگری لەوانە بکات، وەکو ئەوەی جەنابی وەزیر دەیڵێت، دەڵێت کوردستانی خۆمان، واتا هەرێمی کوردستان، ناکرێت هی پارچەیەکی تر بێت، بەڵام ئەوەی کە لێرەدا هاتووە دەڵێت کورد بێت، کە وتی کورد بێت، واتا سنوورەکان دەبەزێنێ و هیچ هینێکی ....

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر سەروەر تەعینی فەرمانبەران لە عێراق مەرجێکی وای نییە دەبێت جنسیەی عێراقی هەبێت؟

بەڕێز د.سەرومر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە دەبێت جنسیەی عێراقی هەبێت، بەڵام ئەمە ئەکادیمیایە کاتی خۆشی لێرەدا کۆڕی زانیاری کورد هەبووە، هێمن و هەژاری تیا هەبووە کە جنسیەی عێراقیشیان نەبووەو کوردی رۆژهەڵاتیش بوون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1) ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە(1)هەموار کراوی ساڵی 1992 پەرلەمانی کوردستانی عیراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە(16)ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لەکات(11)پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی2012/5/15 بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر خسنەڕو و گفتوکۆ کردنی پڕۆژە یاسای هەموارکردنی دووەمی یاسای ئەکادیمیای کوردی لەهەریمی کوردستان ژمارە(12) ساڵی 1997.

2-خسنەڕو و گفتوگو کردنی بیشنیاری یاسای بەدەست هینانی زانیاری.

بەخێرهاتنی جەنابی وەزیر و ڕێکخەری کاروباری نێوانی پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەین،ئێستاش بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان ناوی ئەوانەی کە غائب و موڵەت دراون دەخوێنێتەوە فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ناوی ئەو ئەندامانەی کەلەدانیشتنی ژمارە(15) لە 2012/5/14 ئیجازە بوون یاغائب بوون:

1-اسماعیل سعید محمد - مۆڵەت دراوە

2-بێریڤان اسماعیل –ایفاد کراوە

3-تارا تحسین-مۆڵەت دراوە

4-ڕێباز فەتاح-ایفاد کراوە

5-شلێر محمد نجیب-موڵەت دراوە

6-شەونم محمد غەریب-موڵەت دراوە

7-شێردڵ تحسین-مۆڵەت دراوە

8-یاووز خورشید عثمان-مۆڵەت دراوە

9-گۆران ئازاد-مۆڵەت دراوە

10-محمد موسی -مۆڵەت دراوە

ئێستاش دێینە سەر بەرنامەی کار،بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتۆکۆ کردنی پڕۆژە یاسای هەموارکردنی دووەمی یاسی ئەکادیمیای کوردی لە هەرێمی کوردستان،فەرموو لیژنەی یاسایی و لیژنەی ڕۆشنبیری بۆ شوێنەکانی خوتان.گەیشتینە مادەی شەشەم پێموایە،فەرموو کاك عونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕیز سەرۆکی بەڕلەمان.

مادەی شەشەمی پرۆژەکە بەم شێوەیەیە،المادە(6)تضاف مديرية الترجمة الى مديرية الواردة بالمادة(8)من القانون.ئەگەر تێبینی بکەین مادەی(8)ی یاساکە پەیوەستە بەبابەتێکی تر،واتە ئەم مادەیە بەهەڵە هاتووە بۆیە دەقی مادەی(18)م لەیاساکە دەخوێنمەوە کە ئەو بڕگەیە پەیوەستە بەئەو.

الفصل الخامس

شؤون الآكاديمية الادارية و المالية

المادة/18

آ-للمجمع المديريات التالية:

1-مكتب رئيس المجمع/ الآكاديمية،واتە یاساکە پێش ئەوەی گۆڕانکاری لەسەر بکرێ بەو شێوەیە چاپ کرایەوە.

2-مديرية الآدارة و الآفراد.

3-مديرية المحاسبة و التدقيق.

4-مديرية الآعلام و العلاقات العامة.

5-مديرية الخدمات الفنية و العلمية.

6-مديرية المطبعة و النشر.

7-المكتبة.

8-مركز المخطوطات و الوثائق.

9-المخزن.

ب-يرآس كل مديرية موظف حاصل على شهادة جامعية و يرتبط بالسكرتير.

ج-لمجلس الآكاديمية استحداث مديريات و اقسام اخرى عندالآقتضاء.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی(6) بەڕێوەبەرایەتی وەرگێڕان زیاد دەکرێ بۆ ئەو بەڕێوە بەرایەتیانەی کەلە مادەی(8)ی یاساکەدا هاتوون.

1-بەڕێوە بەرایەتی وەرگێڕان.

سەبارات بە ڕای لێژنە ئێمە هیچ تێبینییەکمان نیە لەسەر دەقە کوردیەکە تەنها ئەوە نەبێ لەدەقە عەرەبیەکە دا لەجیاتی مادەی(18)نووسرایە مادەی(8).

سوپاس.

سۆزان يوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة(6)تضاف مديرية الترجمة الى المديرية الواردة بالمادة (18)وليس المادة(8) كما جاءت في هذا المشروع من القانون.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕای لێژنەی یاسایی سەبارەت بەم یاسایە بەم شێوەیە،لیژنەی یاسایی تێبینی ئەوەی دەكا وەك لەسەرەتا ئاماژەم پێدا بە هەڵەی چاپی هاتووە، واتە بابەتەكە پەیوستە بە ماددەی(18)ی یاساكە وە ئێمە وەكو لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەو هەموار كردنە ناكەین،چونكە بەپێی یاسا لەدەستەلاتی ئەنجومەنی ئەكادیمیە كەمودیریات ئیستحداس بكا،واتە پێی ناوێ،هەرچ كارێك بكات مافی خۆیەتی بەپێی یاسا.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟؟

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەز دگەل رایە لێژنە قانونیمە،چونكە تە مادە(18)دایە ئەسلی قانونێ دا هاتی ئەڤ سلاحیا دایە ڤی ئەكادیمێ كو مدیریاتی ڤەكە،ئیدی چ حاجەتە كو لێ ب دەرگایە ئاماژە بدەینە كو مدیریە تەرجمی بهێتە كرن،واتە ئەو صلاحییەت وان بخویت هەی و چن صلاحیتێ بكار بێنن ژبەر هەندی پێدڤی ناكاتن و سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك شڤان.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم باشە ئەم مادە تێ بگەم ئەگەر ئەكادیمیا تەنیا ترجمەی ئەوەی پەیوەندیدارە بەزمانی كوردی ئەوە پێویست ناكا مە هەبێتن، بەلاّم ئەگەر ئەكادیمیا مەعنی بێ بەتەرجومەكردنی بواری سقافەی عامە لە هەموو بوارێك كە دەیان كتاب و دەیان شتی گرنگ لە عالم دەردەچێ ئەم ئەكادیمیا بتوانێ تەرجومە بكاتن بو شارعێ كوردی،بو خەلكێ كوردستان من پێم باشە زیكر بكرێت و ئەمە هەبێتن،وە من لەوە تیبەگەیشتیمە داخۆ لە ئەهدافی ئەوە نەهاتوە ئەگەر هەدەفەكەی بە شێوەكی عام بێتن ئەوە پیویستە هەبیتن،زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

بەرێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری رۆشنبیری ولاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ تێبینی لیژنەی قانونین،چونکە لە برگەی(ج)دا هاتووە کە مەجلیسی ئەکادیمی ئەو مافەی هەیە کە مدیریاتی تر دروست بکات،وە پیشم وایە کە پێویستە هەر مودیریاتێك لەگەڵ بێداویستی پێناسەی ئەکادیمیاکە بگونجێ.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ڕۆشنبیری ئەگەر تێبینیەکی ترتان نیە بچنە سەر مادەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینیەکمان نیە،ئێمە لەسەر ئەو ئەساسەش لەگەڵ بوونی بەڕێوە بەڕایەتیێکی وابووین کەهیچ زیانێکی تێدا نیە،دەنا دەمانزانی کەئەنجومەنی ئەکادیمیە دەسەڵاتی ئەوەی هەیە کە بەڕێوە بەڕایەتیەکی لەم بابەتە هەرکاتەك بیەوێ زیادی بکاو پێکی بهێنێ.

ماددەی(7)-

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی(7)ی پڕۆژەکە بەم شێوەیە،تعدل الفقرة الاولى من المادة العاشرة وتقرآ كما يلي:

1-يتم آنتخاب رئيس الآكاديمية بحضور ثلثي الاعضاء العاملين و بالآقتراع السري و بالآكثرية المطلقة لمدة آربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة و يصدر بذلك قرار من رئاسة الآقليم،ئەسلی یاساکە بەم شێوەیەیە، المادة(10):

آ-يتم اختيار رئيس المجمع بحضور ثلثي الآعضاء العاملين و بالآقتراع السري و بالآكثرية المطلقة و يصدر بذلك قرار بالتعين من رئاسة مجلس الوزراء لمدة آربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة.

تێبینی ئەوەی دەکرێ کەهەڵەی چاپیە،سەبارەت بەتعدیل کردنی برگەی یەکەم،برگەی یەکەم نیە برگەی(أ)ە لەمادەی یەکەم.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی یەکەمی مادەی(10)هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

1-هەڵبژاردنی سەرۆکی ئەکادیمیا بە دوو لەسەر سێی ئەندامانی کاراو و بەدەنگدانی نهێنی و یابەزۆرینەی دەنگ دەبێت و بۆ ماوەی(4)ساڵە و بۆی هەیە جارێك نوێی بکاتەوە و بۆ ئەوەش بڕیار لەسەرۆکایەتی هەرێمەوە دەردەچێت،ڕای لیژنە پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە دابریژرێتەوە،برگەی(1)مادەی(10)هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

سەرۆكی ئەكادیمیا بەدەنگدانی نهێنی و بەزۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی ئەكادیمیا بۆ ماوەی(4)ساڵ هەڵدەبژێرێت و تەنیا بۆ جارێك نوێ دەكرێتەوە و بۆ ئەمەش بڕیار لە سەرۆكایەتی هەرێمەوە دەردەچێ.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة(7)نقترح آعادة صياغتها بالشكل لآتي:

تعدال الفقرة الاولى من المادة(10)و تقرآ كالآتي:

1-يتم انتخاب رئيس الآكاديمية بالاكثرية المطلقة لعدد أعضاء مجلس الآكاديمية بالاقتراع السري و لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة و يصد بذلك قرار من رئاسة الاقليم.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

جیاوازی مادەكە لەگەڵ پڕۆژەی پێشكەش كراو ئەوەیە كە دامەزراندنەكە بەبڕیاری ئەنجومەنی وەزیران دەبوایە لەبەپێی قانونە كۆنەكە،ئێستا بەبڕیاری سەرۆكایەتی هەرێمە،بۆیە ئێمە وەكو لیژنەی یاسایی پشتگیری لە هەموار كردنەكە دەكەین كە بەم شێوەیە هاتووە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

من پێم وایە ترجمە كوردیەكە زۆر فەرقی هەیە لەگەڵ عربیەكە،نوقتەی نزامت هەیە ناسك خان،باشە كە وتم بەسەر چاوان،لەبەر ئەوە تكا دەكەم وەرگێرانە كوردیەكە دوایی بیدەنەوە خوم لە جێگایك وەدەكەم تەرجمەی باشی بكەن،كێ تێبینی هەیە لەسەر ئەم مادەیە تكایە،تەنیا دوو كەس؟ باشە زیادی كرد، ناوت بڵێ؟

ناسك توفیق عبدالكریم

بەیان احمد كۆچەری

د.احمد ابراهیم علی(وەرتی)

سەروەر عبدالرحمن عمر

شڤان احمد عبدالقادر

سالار محمود مراد

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو ناسك خان.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوێنێ هەستام ئەم ملاحـزەم وت بـۆ ئـەوەی جارێکی تـر هەڵنەسـتم بـەس هەسـت دەکـەم لیژنـەی یاسایی بەهەنـدی وەرنەگرت،چـونکە ئەمــەی کەلـەناو سـندوقەکانی ئێمـە دایـە نووسـراوە قـانونی ئـەکادیمیا ڕەقــەم(12)ی 1997 المعدل،کەواتــە ئەمــە ئەسـلی قانونــە معەدەلەکەیە،ئەمــە هــەموارکردنی ئــەم قانونەیە،یعنی ئەبێتە معدەلی دووەم،یعنی هەموارکردنی ئەم یاسایە،ئیستا ئەم مادەیەی حەوتەم کـە ئـەڵێ (تعدل الفقرة الاولى من المادة العاشرة) عاشره نیە حادی عەشرەیە،مادەی عاشره موزوعێکی ترە،بـاس لەمـە ناکات لەبەر ئەوە ئـەبێ ئـەوە بەسـەرمانا تێنەپـەڕێ ئەمـە یـەك،دوو مـادەی پـیش ئـەوەش مـادەی شەشـەم هەرعینی شت مادەی تاسع عشره و دەیەم نیە نۆیەمە لەبەڕ ئەوە ڕجائەن من هەست دەکەم ئـەم پرۆژەیـە کە ئامادە کراوە لە لایەن ئەکادیمیاوە یاخود هەرکەسێ ئامادەی کردووە لەسەر تعدیلەکە کردوویـەتی نـەك لەسەر یاسا معدل کراوەکە،بۆیە پێویستە تێنەپەڕێ بەسەر لیژنەی یاساییاو سوپاس.

بەڕێز بەیان احمد کۆچەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان تێبینیم هەبوو زۆر سوپاس.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەئەو تعدیلە کەهەڵبژاردنی سەرۆکی ئەکادیمیا و قابیلە بۆ تجدید یەك جار بەقەرارێك لە لایەن سـەرۆکی ئـەقلیم کـە ئـەکادیمیا سـەر بەئەنجومـەنی وەزیـران بـێ بۆقەرارەکـە لـە ڕئاسـەی ئـەقلیم دەربچـێ؟؟تێبینیەکەی مـن لێـرەدا ئەوەیـە کـە تجدیدەکـەش بـە قـەراری ئەنجومـەنی وەزیـران بـێ مـادام مورتەبیتە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە و سوپاس.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەست دەکەم ناوازحی هەیە لەومادە، چونکە دەڵێ هەڵبژاردنی سەرۆکی ئەکادیمیا بە دوو لەسـەر سـێی ئەندامانی کارا،ئایا مەبەست لێرەدا ئامادە بوونی دوو لەسەر سێی ئەندامانە کاتی هەڵبژاردنەکە یامەرجە سـەرۆك دوو لەسـەر سـێی تێکرایـی دەنگـەکان بێنی؟؟ئەمـە خاڵێکیـان کـە وازح نیـە،خاڵی دووەم دەڵـێ هەڵبژارنی سەرۆکی ئەکادیمیا بە دوو لەسەر سێی ئەنـدامانی کاراو بەدەنگدانی نهێنی و یـا بەزۆرینـەی دەنگ دەبێ،خۆت دەزانـی دەبـێ یـەك ڕێگا هـەبێ یـا بەزۆرینـەی دەنـگ یـا دوو لەسـەر سێ،کامیان؟؟ئەمە دووحاڵەتی لێك جیا کردۆتەوە،دەبێ لێك جیا بکرێتەوە،چونکە لە ئەسلی یاساکەدا هاتووە بە ئامادە بوونی

دوو لەسەر سێی ئەندامە کاراکان ئەنجام دەدرێت،چونکە من خۆم لەگەڵ ئەوەدام کە بە دەنگدانی دوو لەسەر سێ بێت،خاڵێکی تر کە ئاشکرا نیە ئەویش لە کوتایی بڕگەکەدا دەڵێت بەزۆرینەی دەنگ دەبێت و ماوەکەی چوار ساڵە و بۆی هەیە جارێك نوێی بکاتەوە،بۆ ئەوەش بڕیار لەسەرۆکایەتی هەرێمەوە دەردەچێ؟؟ئایا نوێ کردنەوەکە بەپێی ئەم دەقەی کە لێرەدا هاتووە بە هەڵبژاردن دەبێتەوە یان لەلایەن سەرۆکایەتی هەرێمەوە بڕیار دەدرێ بۆ ئەوەی کەدووبارە دابنرێتەوە،بەپێی ئەوەی کە لە دەقەکە هاتووە،ئەو مانایە دەگەیەنێ کە بەبێ هەڵبژاردن دادەنرێتەوە،هیوادرم ڕوون بکرێتەوە و چاك بکرێتەوە و سوپاس.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شەتری یەکەمی قسەکانی من کاك د.سەروەر کردی،من دەبینم چوار ساڵ بۆ ئەکادیمیایەك شتێکی زۆر کەمە،یەعنی لە زۆر ولاتان (مدی العمر) هەیە،چونکە شروت هەنە بۆئەو سەرۆکە یابۆ ئەوئەندامە کارانە کە دەکرێت سبەینێ جەریمەیەکی کرد،ئەمە دەگۆڕدرێن زۆر تەبیعیە،بەلام چوار ساڵ زۆر کەمە بۆ ئیستقرارێکی سەقافی لە ولاتێك بۆ ئەکادیمیایەك کە ئەو ئەرکە قورسە لەسەر شانیەتی،من دبینم کە چوار ساڵ بەلای کەمیەوە لە شەش ساڵ کەمتر نەبێتن،زۆر سوپاس.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەراستیا من تەنها تاقیبم لەسەر بڕگەی ئەخیر هەیە کە بۆ جارێك نوێ ئەکرێتەوە بە بڕیارێك کە لەلایەن سەرۆکی هەرێمەوە دەرئەچێ،من پێم وایە ئەوە ئەبێ روون بکرێتەوە چونکە ئەگەر بەو پرنسیپە بێ بۆ قۆناغی دووەم مەبدەئی هەڵبژاردن لەبەر چاو ناگیرێ،وە من پرسیارێکم لەلیژنەی بەڕێز هەیە ئایا حیکمەت چیە سەرۆکایەتی هەرێم ئەم ئەرکە لەئەستۆ بگرێ و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران نەبێ؟؟سوپاس.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی بەرلەمان.

ماددەکە وەکو ئەوەی تەواو بێ بڵێین مادەی یانزەیە لەئەسلی قانونەکە تەعدیل بکرێ ئەمە یەك،دووەمین تەعدیلەکەش ڕوونە حاڵەتەکانی بەپلە وەرگرتووە،مەرجی یەکەم ئەبێ دوو لەسەر سێی ئەندامان ئامادە بن،دووەمین شێوازی دەنگدان ئیقتیراعی سڕیە، سێیەمین نەتیجە ئەبێ ئەکسەریەتی موتلەقی حزور بێنێ، یەعنی پەنجا زائیدەن یەکی حزور بێنێ، چونکە چوار ساڵ ئەمێنێتەوە، بۆی هەیە بەهەمان ئەم میکانیزمە جارێکی تر دەورەیەکی تر بەردەوام بێ، نوقتە کەئەڵێن نوقتە ئینجا دوای ئەوە (ویصدر بقرار

من ڕئاسە الاقلیم)قەراری ڕئاسەی ئەقلیم بۆ هەموویەتی، یەعنی بۆ یەکەمجاریش ئینتخاب بکرێ بۆ ئەوەی کە تصدیقی ئینتخابەکە بکرێ قەڕاری بۆ دەرئەچێ لەسەرۆکایەتی هەرێمەوە بەو جۆرەیە، واتە قرار من رئاسة الاقلیم بۆ دەورەی دووەم نیە،بۆ دەورەی یەکەم و دوووەمە، بەلأم بۆ هەردوو دەورەکە ئەو میکانیزمەیە کەهاتووە لە تەعدیلی مادەکەیە و سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی کاك فرسەت هەندێ ڕوون کردنەوەی هەیە فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ڕەئی من سیاغەی فەنی ئەو مادەیە غەڵەتە،چونکە هەڵبژاردنی سەرۆکی گریدایە لەگەڵ ئامادە بوونی سولسی ئەندامەکان،باشە ئەگە زیاتر حازر بوون بەرەئی من مەفروزە واسیاغە بکرێتن کو لەسولسەك کەمتر نەبن،نابێت واسیاغەبێ کوسولسەك ئامادە بن، چونکە ئیحتمال هەیە لەسولسەك زیاتر ئامادە بن،زۆر سوپاس.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیم لەسەر قسەکانی جەنابی وەزیر هەیە کە ئەو مادەی حەوتەمە پەیوەستە بە بەماددەی دەیەمی پڕۆژەکە نەك یازدەکە،وە ماددەی هەشتەمی پڕۆژەکە پەیوەستە بە ماددەی یازدەم بۆ هەڵبژاردنی جێگری سەڕۆکی ئەکادیمی وە ماددەی دەیەم کەخوێندمەوە بەو شێوەیە:

المادة العاشرة:

(آ-یتم آختیار رئیس المجمع بحضور ثلثي الآعضاء العاملین) هەتا دوایی، وە ئەو پڕۆژە کە لەلایەن حکومەت هاتووە بەوازحی ئیشارەتی پێدایە کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کرایە،جەنابی سەرۆکی پەرلەمان دوێنێش ئاماژەم پێدا ئەو چاپە دابەش کرایە لەسەر ئەندامان ئەوە وابزانم سەرۆکایتیش وەلأمی هەبوو کەگوتیان ئاگامان لێ نیە کە کودابەش کرایە، ئەوە هەموار کردنەکەیە کە بەنیازن هەموار بکرێ بەم شێوەیە هەرچەندە لەبیدایەتی نووسراوەکە بەغەڵەتی ئیشارەتی پێدراپە کەقانونەکە هی ساڵی 1997ە وە قەرارەکەشی قەراری ژمارە سیوهەشتە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جمال نوقتەی نیزامت هەیە؟؟فەرموو

بەڕێز جمال طاهر ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە جەنابی سەرۆكی پەرلەمان دەبینم ئەوەی حكومەت تەواوە، چونكە (قانون التعديل الثاني لقانون المجمع في اقليم كوردستان) نەگوتیە (قانون التعديل الثاني لقانون الاكاديميه الكورديه)چونكە لەتەعدیلی دووەم بیە قانون لاكاديميە الكورديە ئەگەر بەم شێوە بێ وەك جەنابی وەزیر دەڵێ لازمە پێداچوونەوە بكەن لەمادەكانی تریش پێش ئێستا،تەواوە ئەوە مادەی دەیەمە نەمادەی یازدەمە دروستە لەئەسلی قانون.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك ئاسۆ هیچ تێبینیت هەبو؟؟؟

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەنیا بۆ ڕون كردنەوە یەعنی لێرە بەبڕوای من هیچ تێكەل و پێكەڵییێك نیە لەو بڕگەیە هەروەكو هەندێ لەخوشك و براپان ئاماژەیان پێكرد،ئەویش ئەوەیە یەعنی ئەو كۆبونەوەی كە سەرۆكی ئەكادیمیای تێدا هەڵدەبژیرێت بەقانونی حساب ناكرێ ئەگەر دوو لەسەر سێی ئەندامانی ئەكادیمیا لەو كۆبوونەوەیە ئامادە نەبن،بەلام بۆهەڵبژاردنەكە بەزۆرینەی ڕەهای ئامادەبووان كەنابێ لە دوو لەسەر سێی كەمتر ئامادەبن هەڵدەبژیرێت، بۆیە ئێمە لەسەر ئەساسی ئەوە پیشنیارمان كردووە بەزۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەن،مەسەلەن بۆ نموونە حالی حازر ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی ئەكادیمیا پانزە ئەندامی كارایە ئەگەر دوو لەسەر سێی ئامادەی ئەو كۆبونەوەیە بن واتە دەكاتە دە ئەندام،زۆرینەی ڕەهای دەكاتە شەش ئەندام، واتە بەشەش ئەندام دەكرێ سەرۆكی ئەكدیمیا هەڵبژێری،ئێمە پیشنیازمان كردووە بەزۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامان كەهی پانزە ئەكاتە هەشت ئەندام،بەهەشت ئەندام هەڵبژێری نەك بەشەش ئەندام بۆئەوەی شەرعیەتی زۆرتربێ، پیشنیازی ئیمە هەر ئەوەبوو سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامە؟ فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی بەرلەمان.

ئێستا ئیشكالێكمان تووش بوو بەهۆی ئەم مناقەشەوە لەبەر ئەوەی ئەم بابەتەی كەحكومەت ناردوویەتی بەداخەوە ئەیڵێم بێئاگاییە لەوەی كەئێمە هەمواركردنی یەكەمان كردووە بەناوی هەمواركردنی ئەكادیمیای كوردی یاسای ژمارە 39/ی ساڵی 2007،ئەو تەعدیلەی كەئەوان ناردوویانە لەسەر مەجمەعی كوردی قانونی ژمارە 13/ی ساڵی 1997 ئێستا ئێمە ئەم تەعدیلە لەسەر كامیان ئەكەین لەسەر ئەسڵی

قانونەکە یاخود لەسەر هەمووانە،چونکە لەئەسڵی قانونەکە ناوی مەجمەعی کوردیە،لەهەموار کردنەکە ناومان ناوە ئەکادیمیای کوردی،خۆ ئەبێ ئەمە یەکلا بکرێتەوە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسایەك دەرچووە لەهەرێمی کوردستان بەژمارە(12)ساڵی 1997 جارێك هەموار کرایە،هەموارکردنەکە ژمارەی 39 یە ساڵی 2007 ئێستا کەئێمە هەموارکردنی دووەمی دەکەین دەبێ ئیشارەت بدەین بەئەسڵی یاساکە کەژمارە 12ی ساڵی 1997 نەك هەموارکردنی یەکەم ژمارە 39ی ساڵی 2007، بۆیە دەبی موراعاتی ئەوەی بکەین لەقانونەکەی تەعدیلی یەکەم تەنها دوو مادە تعدیل کرایە وە دوو مادەش ئیزافە کرایە،لەمادەی یەکەمی ناوی مەجمەعەکە گۆڕایە بوویتە ئەکادیمیای کوردی، واتە دەبوایە کاتی چاپ کردنی وە پێشکەش کردنی پڕۆژەکە ئیشارەتیان بەوە دابایە نەك (قانون التعدیل الثاني لقانون المجمع العلمي الکوردستاني) دەبوایە بەناوی قانونی الاکادیمیە الکوردیە رقم 12 لسنة 1997 المعدل. بەو شێوەیە بێ.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی کاك فرسەت روون کردنەوەی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی کاك عونی راستن، بەس بۆ ڕوون کردنەوە، تەعدیلی یەکەم داخلی ئەسڵی قانون ئەبێت وە تەسەلسولی مەواد جارێکی تر راست دەکرێن،ئینجا تەعدیلی دووەم لازمە ئیشارەت بەقانونە ئەسڵیەکە بکەن نەئیشارەت بەتعدیلەکە بکەن،زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

المادة الثامنة لەپڕۆژەکە تعدل المادة الحادیة عشرة من القانون وتقرآ کما یلي:

(لرئیس الاکادیمیة نائب ینتخبە مجلس الاکادیمیة من بین اعضاءە العاملین بالاکثریة المطلقة و بالاقتراع السري لمدة اربع سنوات قابلة للتجدید مرة واحدة ویقوم مقام الرئیس عند غیابە)،ئەسڵی یاساکە بەو شێوەیە،(المادة الحادیة عشرة،لرئیس الاکادیمیة نائب ینتخبە مجلس الاکادیمیة من بین آعضاءە العاملین

بالاكثرية المطلقة و بالاقتراع السري لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة ويقوم مقام الرئيس عند غيابه).

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادەی هەشتەم، مادەی یازدە لەیاساكە هەموار دەكرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

ج- ئەندامانی ئەكادیمیای خۆ تەرخان نەكردوو ڕێزانەی مانگانە وەردەگرن.

د-لەكاتی كۆتایی هێنان بەئەندامیەتی ئەندامی كارای خۆ تەرخان نەكردوو ئەوا مووچەی خانەنشینی بۆ تەرخان دەكرێت گەرهاتو مووچەیەكی تری نەبێ یا وەزیفەیەكی تری نەبێ.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شڤان.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كاك عونی خوێندیەوە دوو مادەی جیاوازن،ئەسڵەن لەكوردیكە دا ئەوە نەهاتوە،سوپاس.

بەڕێز عونی كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثامنة: تعدل المادة الحادية عشرة من القانون وتقرآ كما يلي:

(لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين آعضاءه العاملين بالآكثرية المطلقة و بالاقتراع السري لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة ويقوم مقام الرئيس عند غيابه).

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕای لیژنە بەو شێوەیە دەقە كوردی و عەربیەكە وەك یەك نین،بۆیە ئیمە لەگەڵ ئەوەین دەقە عەربیەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە و ئەو بكرێ بە ئەساس.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثامنة تبقى كما هي عدا آلاخطاء اللغوية.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سیاغەی نهائی دوایی چاكی دەكەینەوە،تێبینی ئەوەی دەكەین كەوا زمانەوانی بەتەواوی نەنووسرایتەوە،سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟؟

بەرێز شفان احمد عبدالقادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

جێگری سەرۆکی ئەکادیمیا یەك لە ئەندامە کاراکانە،بۆیە پێویستە لەئەندامە موتەفەریغەکان حساب بکرێتن،لە دەقە عەربیەکەدا (ویکون متفرغا)،یەعنی لەئەندامە کاراکانە، لێرەدا نەهاتووە کەموتەفەریغە یا متفرغ نیە، پێویستە ئاماژە بە موتەفەریغیەکەی بکرێتن.

بەرێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان ئەو میکانیزمەی کە سەرۆکی ئەکادیمیای پێ هەڵدەبژێرێ دەبێ بەهەمان میکانیزم جێگری سەرۆك هەڵبژێرێ،چونکە جیگای ئەو ئەگرێتەوە لەحاڵەتی نەبوونی یا لەحاڵەتی غیاب، بویە ئامادەبوونی دوو لەسەر سێ ئەگەر مەرج بێ بۆ هەڵبژاردنی دەستەکە بلێین لاعضاء العاملین مەرج بێ بۆجێگرەکەش.

مادەی نۆیەم:

بەرێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة التاسعة تضاف فقرتان(ج&و)الى المادة الحادية و العشرون من القانون كما يلي:

ج-يستلم اعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين مكافئة شهرية.

و-في حالة آنتهاء عضوية العضو العام غير المتفرغ المخصص لها الراتب التقاعدي ان لم يكن يستلم راتبا و مرتباً لوظيفة آخرى.

ئەسلی قانونەکە بەم شێوەیە، المادة الحادية والعشرون:

آ-يعتبر نائب الرئيس و سكرتيره و الاعضاء المتفرغون من ذوي الدرجات الخاصة.

ب-يخير العضو المتفرغ بين تقاضي راتبه و مخصصاته من دائرته و بينما هو منصوص من القانون.

بەرێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی هەشتەم،مادەی یازدە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

ج-ئەندامانی ئەکادیمیای خۆ تەرخان نەکردوو رێزانەی مانگانە وەردەگرن.

د-لەکاتی کۆتایی هێنان بە ئەندامیەتی ئەندامی کارای خۆ تەرخان نەکردوو ئەوا مووچەی خانەنشینی وەردەگرێت،ئەگەر مووچەیەکی تری نەبێت یا وەزیفەیەکی تری نەبێت.

رای لیژنە: پێشنیار دەکەین لەدوو برگەی(ج،د)بۆ مادەی بیست و یەکەم زیاد بکرێ بەم شێوەیە.

ج-ئەندامانی خۆ تەرخان کردووی ئەکادیمیا لەجیاتی رێزانە پاداشتێکی مانگانە کە لەلایەن سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانەوە دیاری دەکرێ وەردەگرن.

د-وەك لەپرۆژە هەمواركراوەكە دا هاتووە بمێنێتەوە.

بەڕێز سۆزان يوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة التاسعة نقترح اعادة هذه الصياغة و تضاف فقرتان(ج،د)من المادة الحادية والعشرين من القانون كما يأتي.

ج-يستلم اعضاء الاكاديمية غير المتفرغين مكافئة شهرية تحدد من قبل رئاسة مجلس الوزراء.

د-تبقى كما هي واردة في مشروع التعديل.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشگیری لەپێشنیاری لیژنەی رۆشنبیری دەكات.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟؟گەشە دارا جلال،فرمان عزالدين محمود،سیوەيل عثمان احمد،پەيمان عزالدين عبالرحمن،دڵشاد حسين قادر،سۆزان شهاب نوری،كاردۆ محمد پیرداود،ئاهەنگ عارف معروف،د-سەروەر عبدالرحمن محمود.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی سەبارەت بەم مادەیە من پشتوانی برگەی یەكەم ئەكەم بۆ مەسەلەی پاداشت،بەلام ئەو ریێزانەیە بكرێتە پاداشت باشترە پیم وایە،سەبارەت بەبڕگەی دووەمەوە بەراستی ئەمانە لەسەر ئاستی كوردستان خەڵكانێكی نوخبەن ڕەنگە بەپەنجەكانی دەست بژمێرێن،بەلام كەخۆی ئەڵێ ئەندامی كارای خۆتەرخان نەكردوو هیچ پلەیەكی وەزیفی نیە،لێرەیا ئەڵێت خانەنیشین بكرێن،حەتمەن ئەبێ پێش ئەوە پلەیەكی وەزیفی هەبێ ئینجا خانەنشین بكرێ،بەلام ئەم خەڵكانە وەكو وتمان خەڵكی نوخبەن ناوازەن ڕۆڵی بەرچاویان هەیە لەزمانی كوردیا،ئەگەر ناویشیان بێنین هەموومان ئەیان ناسین كەچەند گرنگیان هەبووە ڕۆڵی گەورەیان هەبووە، بۆیە پێویستە كەمترین پلەی خانە نشینكردنیان بەرێوەبەری گشتی بێ،بەپلە تایبەتیەكان خانە نشین بكرێن.سوپاس

بەڕێز فرمان عزالدين محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشێك لەقسەكانم گەشە خان كردی بۆیە دووبارەی ناكەمەوە،بەلام سەرەتا دەمەوێ بڵێم ئەندامانی موتەفەریغ و غیر موتەفەریغ لە ئەكادیمیای كوردی ئەوانە تەكلیف كراون، تەوزیف نەكراون،لەبەر ئەوەی هەموویان تەكلیف كراون بەرامبەر موكافەئە هەیە، خانەنشین نیە، بەلام بەڕاستی لەكاتی بەدوا داچوونم بۆ ئەكادیمیا لەو چەند رۆژەی بەڕاستی دەركەوت خەڵك ئێستا لەسەر ئەكادیمیا خانەنشین كراوە،وەزیفەی

تری هەیەو خانەنشین کراوە لەسەر میلاکی ئەکادیمیا بەمانای موخالەفەی نەصی ئەو یاسایە کرایە، ئەوە خالّی یەکەم، پاشان پلەشی درایتێ ئەوجا خانەنشین کرایە لەئەندامی ئەکادیمیا بەرز کرایتەوە بۆ پلەی وەکیل وەزیر پاشان بەپلەی وەکیل وەزیر خانە نشین کرایە لەئەسڵدا ئەوە موتەفەریغ بووە، بەلاّم وەزیفەی هەیە بەپێی لەیاسا هاتیە لەفەقەرەی(د)ئەوانەی کەلە وەزیفە دان دەبێ بگەڕێنەوە سەر ئەسڵی وەزیفەکەی خۆیان لەوێ خانەنشین بکرێن، نەك لەسەر ئەکادیمیا، لەبەر ئەوەی ئەکادیمیا گوتمان تەکلیفە کە تەکلیف بێ تەکلیف موکافەئەی هەیە تەقاعودی نیە وە ئەگەر دەشکرێ ئەوا بەزیاتر ڕوون کردنەوە چ ناوی باس بکەم یاخود بەڕاپەۆرتێکی تر بیدەمە سەرۆکایەتی پەرلەمان و سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕاپۆرت بیدە سەرۆکایەتی پەرلەمان.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت مادە (ج)دەڵێ (تستلم اعضاء مجلس الاكاديمية غيرالمتفرغين مكافئة شهرية)ئەوە غیرموتەفەرغین زانیمان،بەس لێرە حاڵەتی دووەم دەڵێ (انتهاء عضوية العضو العامل غير المتفرغ يخصص له راتب تقاعدي) کەغیرموتەفەریغە مانای وایە وەزیفەکی دی هەیە کەوەزیفەکی دی هەیە مانای وایە راتبەکی تری هەیە، مووچەکی دی هەیە،ناکرێ ئەتو دووبارە خانە نشینی بکەیەوە یەعنی دووجار خانەنشین وابزانم لە قانوندا نیە، واتە بەمن وایە ئەو بڕگەیە هەر زۆر زیادە مادەم غیر موتەفەریغە تەفەروغی نەکردیە، واتە وەزیفەکی تری هەیە لەوێ خانەنشین دەکرێ بەپلەکەی خۆی دەکرێ وەگەر لەوەزیفەکەی نەما وەکو ئەکادیمیا بڵێین موکافەئەکی ڕەمزی بداتێ، ئینجا چەندە مەجلس ئیدارەیە، مجلس ئەکادیمیە لەکێ دەیدەنێ تەنها موکافەئەك بکرێت لەبەر ئەوەی ماوەیەك خزمەتی کردیە،بەلاّم دووبارە خانەنشین بکرێتەوە وابزانم نایاساییەو سوپاس.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەراستیا ئەم دوو بڕگەیە من پێم سەیرە هەرلیژنەی یاسا قبولیان کردووە کەدابنرێ لەبەر ئەوەی تەواو متناقزی یەکترن رێك وەکو ئەوەیە ئێمە لەجیاتی ئەو هەموو رستەیە ڕیز بکەین لەبڕگەی(د)بمان نووسیایە ئەو ئەندامانە بەدەر لەڕێنمایەکان خانەنشین ئەکرێن، چونکە لەئەساسە شتێك نیە،یەعنی لەقانونا خانەنشینی موقابیلی وزیفەیە،هەموو ئەو وەزیفانەی کە دەورین و بەموکافەئە حیسابە و خانەنشینی لەسەر حیساب ناکرێ و من بەتەواوەتی دژی ئەو پیشنیارەم کەبەهەر پلەیەکی وەزیفی بێ خانەنشین بکرێ کە ئەگەر خۆی لەئەسڵا پلەیەکی وەزیفی نەبێ ئەمە ناقانونییەك و ناجائزییەکی زۆر گەورەیە کەتۆ لەدوای تەواو کردنی خزمەتەکەی بێیی بە پلەیەکی وەزیفی خانەنشینی بکەی کەلە ئەساسا ئەو پلە وەزیفیەی نەبووە، کەئەمە ئێستا کێشەی ئێمەیە،کۆمەڵێك خەڵك خانەنشین کراون بێ ئەوەی ئەو

پلە وەزیفیەیان هەبووبێ، دانانی ئەم مادەیە لەم یاسایە ئیعتیراف کردنە بەهەموو ئەو خانە نشینیانەی کە مەفروزە ئیمە پێیدا بچینەوە و بەدەر لەیاسا بەبێ مەرجی خانەنشین بوون خانەنشین کراون،ڕاستە ئەوانە کەسی زۆر گرنگن،زۆر گەورەن،خزمەتی زۆر گەورە ئەکرێن،بەلاَم هەربۆخۆی ئیعتیراف بەوە کراوە لەیاساکە کەئەمانە غیر موتەفەریغن لەو فەترەی غیر موتەفەرغیەیا ئەتوانی مانگی یەکی ملیۆنێک دۆلاریان بۆدابنێی بەموکافەئە، کەس قسەی لەسەر ئەمە نیە،ئەمە بەپێی یاسایە تەحدید ئەکرێ، بەلاَم دواتر تەقاعودیان بکەی کە لەئەساسا موتەفەریغ نەبوون ئەمە، نایاساییەکی زۆر گەورەیە، هەرخۆی ئەم یاسایە بەدەر لەرێنمایەکانە، مەفروزە یاسا بەدەر لەرێنمایی یاسایی تێدا نەبێ و سوپاس.

بەرێز دڵشاد حسین قادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو قسانەی ویستم بیکەم هاوکارانم کردیان،زۆر سوپاس.

بەرێز سۆزان شهاب نوری:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەئەسڵی قانونەکە و لە تەعدیلەکەشا من باس لەوە ناکەم ژمارە چەنە،رەئیسی مەجمەع بیدەرجەت وەزیر (یتقاضی نفس الراتب والمخصصات) لەمادەی بیست و یەك (یعتبر نائب الرئیس والسکرتیر والاعضاء العاملون المتفرغون من ذوي الدرجات الخاصة.)

ب-یخیر العضو المتفرغ بین تقاضي راتبة والمخصصات من دائرتة وبین ما هو منصوص في هذا القانون)،هەمان شت هاتووە بەژمارەی جیاواز لەتەعدیلەکەیا عەینی شت باس کراوە ئەوەی ئەوان ویستوویانە بەداخەوە یەعنی موعالەجەی بکەن، موفەق نەبوون تیایە ئەو کەسانەن کەغیر موتەفەریغن،لەنەصی ئەصلی قانونەکە ئەوانەی موتەفەریغن وتوویانە وەزیر و دەرەجاتی خاص و سبەی ڕۆژێکیش کەتەواو بوو مودەکەیان تەقاعودیش ئەکرێن، بەلاَم ویستوویانە ئەوانەی غیر موتەفەریغش بن بێن ئەوانیش پاداشت بکرێن بەرەئی من(ج) بەسە ئەڵێ (یستلم أعضاء مجلس الاکادیمیة غیر المتفرغین مکافئة شهریة وتحدد من قبل رئاسة مجلس الوزراء).

د-هەر زۆر زۆر پێچەوانەی یاسایە، چونکە ناکرێ متفرغ نەبم بۆ کارێك بێم لەدواییا بەنەصێکی قانونی ئەوە بۆخۆم حەلاَڵ بکەم کەتەعاقدیەکە وەربگرم (واذا لم یکن مرتبطاً بوظیفة اخری) زۆربەی هەرە زۆری الحمدالله خەڵك لەم ولاَتەیا وەزیفەی هەیە و مەعاش لەحکومەت وەرئەگرێ هەربچی سەیری قائیمەکانی مەعاش وەرگرتن بکەی لەم ولاَتەیا بۆت دەرئەکەوێ کەس نیە بێ مەعاشی حکومەت،ئەم نەصە بۆ؟؟یاخود داتاشراوە بۆچەند کەسێکی موعەیەن، من زۆر هاوڕام لەگەڵ پەیمان خانە،موکافەئەی ملیونێ دۆلاری بەرێ هیچ کێشەمان نیە هەموو مانگێك،بەلاَم مەیە حاڵەتێکی نایاسایی بەنەصێك هەرچەند خۆی پاداشتی یەك ملیۆنی نیە ئەزانم دەنگە دەنگ دروست بوو هەرچەندە پاداشت تەحدید کراوە لەلایەن وەزارەتی داراییەوە کە چەندە، بەلاَم وەکو شتێکی مەعنەوی و ڕەمزی بڵێ بۆیە ناکرێ

شتێکی ناقانونی بێت لەناو نەصێکی مادەیەکی قانونیا شەرعیەتی پێ بدەی، بۆیە من لەگەڵ لابردنی (د)م سوپاس.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمن تەعەجوب لەیەك شتی دەکەم ئێمە خەریکە ئیعتیراف بەهەموو شتی دەکەین،زۆر زۆر موهیمە لەحەیاتی کورد دەیکەینە وەزیفە، ئەو موجەمەعەی یا ئەو ئەکادیمیەی کەئێمە پیی دەڵێن ئەکادیمیا ئەرکەکی زۆر زۆر بڵندی هەیە ئەمن ئەو قانونەی کەدەردێ زۆر زۆر بەلاوازی دەزانم بەنسبەت دەنگی ئەکادیمیاو ئەرکەکانی ئەمە سێ زاراوەی رئیسیمان هەیە لەکوردستان (کرمانجیە، سۆرانیە، زازاییە)، سبەی، دووسبەی ئەوە هەربەتەنێ هەرێمی کوردستان نیە هەموو کوردستانی دەگرێتەوە، ئەگەر ئەتۆ تەماشای هەموو تاریخی دونیای بکەی لەئەوروپا شتەك هەیە لەحەربی عالەمی یەکەمێ سەدساڵ لەوەی پێشتر کەئەندامەکان هەموو دەبێ خۆ بەخش بن، ئەوەش کەمسئولی قانونی شتی زۆر مهیمن لەدونیایە، من تەعەجوب دەکەم ئەو موئەسسەم ئەساسەن لۆ کاری وەزیفی هەبێ لۆ مەعاشی هەبێ؟ هەر موئەسسەك کە ئحتیاتي کەمەسئوول بێ لەسەرەوەی ئەلفابێ زمانێکی کوردی دانێ کە مەسئوول بێ لەسەرەوە زمانەکەی تەوحیدکا کەمەسئول بێ لەسەرەوەی کەهەندەك شتی ستراتیجیەتی کوردی لەسەر شانبێ، کەروتبەی وەزیفی دەدرێتێ، ئەوە دەبێ ئەندامانی ئەوەی هەموو خۆبەخش بن هەموو فیعلەن کە ئەوەی وتیان نوخبە بن لەحەربی عالەمی یەکەم لەفەرەنسای دەوڵەتی(فرانکۆ فۆن)سێ کەس فیدیکیان دانا کەفیدیك مونەزەمەیەکە ئێستا خۆی خۆی بەرێوە دەبا، مونەزەمەیەکە ئێستا لەقانونی مقاوەلات لەدونیای بێ خۆیان بەشداری لێ دەکەن حەتتا بەشداری لێ دەکەی فیکرەی لۆ دەدەی پاشی حربی عالەمی یەکەم نالێم دووەم، حەربی عالەمی یەکەم (بەلچیکا و فەرنسا و سویسرا) مونەزەمەی فیدیکیان دانا کەئەو مونەزەمەیە ئێستا لەسەر ئەساسی قانونی فەرنسی دانرایە هەموو مەحاکەماتی دەولی دەچێتەوێندەرێ، بەریتانیا و ئەمەریکا بەو زەبەلاحیەی خۆیان مەمنون بوون ببنە ئەندام لێیان کەهەنکە ئیماراتی عەربی ئەندامە تێدا هەموو ئەندامەکانی خۆبەخشن،تەعەجوب لەوەی دەکەم کە موکافەئات و پارەی چ ئەو مونەزەمە گەورەیە کەمەسئولی کۆنترۆلی زمانەکی میلەتەکیە مەصیری میلەتەکیە، سوپاس.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیمە کاتێك قسە لەسەر ئەو بابەتە دەکەین دەبێ بزانین کەدوو جۆر ئەندام هەیە لەوێ، یەکێکیان ئەوانەن کەمووچە وەردەگرن، یەکێکیان ئەوانەن کەمووچە وەرناگرن، ئێستا حالیەن 14 ئەندام هەیە لەدەستەی ئەکادیمیا لەسەرۆك و جێگرو سکرتێر و ئەندامەکان، لەم چواردەیە زۆربەی هەرە زۆریان خانەنشینن یالەزانکۆکان مووچەیان هەیە کەسێکی مووچە وەرناگرێ لەوێ تەنها ئەوەندەی من بزانم دووکەس مووچە وەردەگرێ لەسەر ئەکادیمیا ئەوانی تر یامووچەی تر وەردەگرن یالەشوێنی خۆیان،تەنها

یەك كەسیشە كەمووچەی نیە، هیچ مووچەیەكی نەبێ كەلەو شوێنەیە، بۆیە بەراستی ناشكرێ من لەگەڵ ئەوەدا نیم كەمووچەیان نەبێ هیچ كەسێك بەخۆڵ ناژێ، ئەو كەسەی لەوێ ئیش دەكا یاخۆی تەفەروغ دەكا مووچەیەكی تری نەبێ ئەی ئێمە بۆچی لێرە مووچەمان هەیە؟؟ناكرێ بڵێین مووچەیان نەبێ و هاوكاری نەكرێن، بەرێزان ئەوەی لێرەدا هاتووە من لەگەڵ ئەو رەئیەم كەوا هەندێ لەهاوكارانیشم باسیان لێوە كرد بەڕاستی پێویستە شتێكیان بۆدابین بكرێ، بەلام چۆن بۆنموونە ئەگەر بێینە سەر ئەصلی موزوعەكە مەبەستی چیە وەكو ئەوەی كەبەرێزان دەیڵێن هەریەكێ لەوانە یاوەزیری موتەقاعیدە یائەندام پەرلەمانە، یاماموٚستای زانكۆ بووە هەریەك لەوانەن،تاكە شەخصێك تیایدابێ (ماموٚستا محمدی مەلا كریمە) كەنزیكەی شەست ساڵ خزمەتی كەلتورو زمانی كوردی كردووە هیچ مووچەیەكی نیە ئەو پیاوە،ئەو پیاوە ئێستا نەخۆشیشە كەوتووە و لەوانەیە نەتوانێ پاش ئەو هەموو خزمەتە بەردەوام بێ،چی بۆدەكرێت؟؟پلەیەكی وەزیفی نیە بەچی خانەنشین دەكرێ؟؟ئەمە كەبە نموونە دەهێنینەوە لەوانەیە لەداهاتوودا كەسانی تریش هەبن،تەنها شتێك كەئەو بەرێزە هەیەتی مانگانە ملیۆنێك و نیو موكافەئەیە كەوەری دەگرێ،كەنەمێنێ لەوێ موكافەئەكەش نامێنی،ئەو خزمەتەی كردوویەتی لەوێ هیچ مووچەیەكی تری نیە لەوێ، بەرێزان رێگا چارە چیە بۆ ئەمە؟؟ كەسانێكی تر ئەگەر بێن لەمەودوا بەو جۆرەبن چۆن جێگەی دەكەینەوە لێرەدا؟؟حەقە شێوازێكی بۆ دابنرێ بەلام لەگەڵ ئەوەشدا دەزانم خانەنشینی بەپلەی وەزیفی دەبێ، ئەمانە پلەیەكی وەزیفیان نیە، بۆ خەڵكانێكی زۆر كەوا خزمەتیشیان نەبووە بەپلەی بەرز خانەنشین كراون، ئەی بۆ كەسێكی ئەوا ئەو هەموو خزمەتەی هەبێ ئەی بۆچی خانەنشین نەكرێ؟؟ئەمە خاڵێكیان، بەرێز سەرۆكی پەرلەمان لەگەڵ خاڵێكی تردام كەماموٚستا فەرمان باسی لێوە كرد حەقە نازانم لەكوێوە دایدەنێن؟؟كەسێك كەوا موتەفەریغە لەئەكادیمیا حەق نیە خانەنشین بكرێ و بگەرێتەوە، ئەمە حاڵەتێكی ترە كەماموٚستا فەرمان باسی دەكا خەڵك هەبووە لەئەكادیمیا موتەفەریغ بوە خانەنشین كراوە بەپلەی وەكیل وەزیر، بەلام پاشتر وەكو ئەندامێكی ناموتەفەریغ گەڕاوەتەوە واتە هەم مووچەی خانەنشینی وەردەگرێ هەم ئەمەشیان وەردەگرێ ئێستا ئەو موكافەئە ئەگەر تاقەتی ئیش كردنت نەمابوو بۆ خانەنشین بووی؟؟ئەو ئەگەر خانەنشین بێ بۆچی دەگەرێتەوە؟؟بەڕاستی ئەوە پێچەوانەی یاسایە حەقە بەدوا داچوونی بۆبكرێ و سوپاس.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

ئەزانی كاك د.سەروەر كەتۆ خانەنشین بی،ئەتوانی بیی بەعەقد ئیش بكەی؟؟ئەمە شتێكی قانونیە،بەلام ناكرێ جارێكی تر تەقاعود بكرێیتەوە یەك تەقاعود دەكرییێ بەلام پێویستیان پێتە دێیی بەعەقد ئیشیان لەگەڵ دەكەی.

بەرێز شێرزاد عبدلحافظ شریف:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

تكات لێدەكەم قسەكەم پێ مەبڕە،من پێم وایە ئەوەی كەباسی دەكەم نوقتـەی نیزامە،موتەبـەع وایـە لـەناو پەرلەمانی كوردستانا كەلەسەر قسەی برادەرێك یائەنـدامێكی بـەرێز وەڵامـان نـەبێ، جوابی قسـەی ئـەو نەدەینەوە، بەڵام لەناو ئەم قاعەیە هەر ئێستا مـن گوێم لەئەنـدامێكی بـەرێز بـوو باسـی ئـەوە ئـەكا ئـەڵێ لەكوردستانا ئێستا كەس نیە موچەی نەبێ،دوو هەفتە پێش ئێستا لـەیادی كرێكـاران 1\5 ئاگاتـان لـێ بـوو كرێكاران باسی چیان ئەكرد،چۆن باسی وەزعی خۆیان ئەكرد؟ دێیەكان هەموو واچۆل ئـەبێ لەبـەر ئـەوەی بەراستی لەبەر بێ مووچـەیی،بێ خـواردن،بێ ژیـانی كەهەیانـە، یـەعنی ئەمـە كـەی وایـە كەئێمـە بەراسـتی هەموو كوردستان مووچەی هەیە؟؟بۆیە تكام وایە ئەمە ئێستا لەبـەر چـاو بگیرێ، زۆر سـوپاس بەداخـەوە كەسەرۆكی لیستێك ئەو قسەیەی كرد.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

ئەمە نوقتەی نیزام بوو كاك شێرزاد؟؟توسەری خـۆت نوقتـەی نیـزام بـوو ئەوە؟؟ئەمـە ئەصـڵەن لـەقانونی پەرلەمانا نابێ جەنابت وەڵامی قسەكردنی خەڵكی تر بدەیتەوە،باشە سەرچاو.جەنابی وەزیر.

د.كاوە محمود شاكر-وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ مانـەوەی(ج)م وەلەگەڵ لابردنی(د)م، هەر هەمووشی پەیوەندی بەئەنـدامی عامـل هەیـە، یـەعنی پەیوەندی بە موئازیر و پەیوەندی بەئەندامی شەرەفەوە نیە،ئەندامی عاملی موتەفەریغ و ئەندامی عاملی غیر موتەفەریغ، چونكە لەو سنوورەیایە هەردووكی لەبەر ئەوە لەگەڵ مانەوەی(ج)م و لابردنی(د)م.

بەرێز بكر كریم محمد(ئاسۆ):

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە ڕای خۆمان لـەڕاپۆرتی خۆمـان دەربـڕی بـوو، بـەڵام بـڕای بـەرێزم د.سـەروەر زۆر بـەجوانی شـتەكەی ڕوون كردەوە:

1-بەنسبەت ئێمە دوو جۆر ئەندامی كارامان هەیە (متفرغ و غیر متفرغ)بەنسبەت موتەفەریغـەكان ئـەوان دیارە دەرەجەی خاصن،بەڵام ئەوانی غیر موتەفەریغ لەكاتی ئـەو دەمـەی كەئەنـدامن موكافەئـەی شـەهری وەرئەگرن ئەگەر هاتو ئەوە مشروطە ئەگەر هاتو راتبێكی تەقاعودی وەرگرێ ئـەوە مشـروطە دەبـێ پێشـتر راتبێكی تری نەبێ، هەروەها لەوەزیفەیەكی تـر نـەبێ، ئـەوجا راتبێكـی تـەقاعودی بـۆ دیـاری بكـرێ، بۆیـە حاڵەتەكان ژمارەیان زۆر زۆر كەمە بەبڕوای من نموونەیەكی زۆر زۆر موەفەقی هێنایـەوە ئـەویش نمونـەی (مامۆسـتا محمـدی مـەلا كـریم) بـوو، لـەناو لیژنەشـدا ئەومەسـەلەیە بـەجوانی باسـی لێـوە كـرا، بۆیـە بـۆ موعالەجە كردنی ئەو مەسەلەیە كە ئەندامێكی غیر موتەفەریغ كەخزمەتێكی زۆری زمانی كوردی كردبـێ

لەماوەیـەکی زۆردا و راتبێکییشـی نـەبووبێ، پێشـتر وەزیفەیـەکی نـەبووبێ، زۆر زۆر تەبیعیـە راتبێکـی تەقاعودی بۆ ببڕدرێتەوە، ئەوەبو بەڕاستی ئێمە وەکو لیژنە لەگەڵ ئەو ڕایە بوین،سوپاس

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تاقیبم نیە لەسەر قسەی زەمیلەکانم، بەڵێ بۆم نیە تاقیب بکەم، بـەلاَم ئەوەنـەی مـن بـزانم لـەڕووی قانونیەوە هەنێ ئارائم گوێ لێ بوو کە باسی ئەوە ئەکەن راتب نەبێ یاتەقاعودی نـەبێ یاموکافەئـە نـەبێ، مەبـدەئیکی عـامی قـانونی هەیـە کـەحقوق بەرامبـەر بەواجباتـە،تۆ نـاکرێ لەهـەچ موئەسەسـەیەکا ئـیش بەخەڵکانێك بکەی، واجبات بدەی بەسەر شانیا حقوقێکیـان نـەبێ بۆیـان دیـاری بکرێ،بۆیـە مـن داوا کـارم لیژنـەی یاسـایی لەمراجەعـە کردنـی ئـەوە مەبـدەئی عدالەت،مەبـدەئی حقـوق تەسـاوی مەبـدەئی حقـوق بەرامبەر بە واجبات رەچاو بکا نەك ئەمەی نابێ هیچی هەبێ یانەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەیەکی تر،فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر-وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێویستیم بە نوقتەیەکی مەعلوماتی هەیە لەم بـارەوە خـۆی هـەموو حاڵەتەکە پەیوەنـدی بەئەنـدامی کـــاراوە هەیـــە ئـــەوەی کارایە،ئەنـــدامی کـــارا هەنـــدێك هەیـــە موتەفەریغـــە هەنـــدێك هەیـــە غـــیر موتەفەریغە،پرسیارەکە ئەوەیە بۆ موتەفەریغ نیە؟؟کە موتەفەریغ نیە مـەعنای وایـە کـارێکی تـری هەیـە، بۆیە موتەفەریغ نیە، خۆ ئەگەر حاڵەتێکی مەسەلەن بۆ نموونە قانون تەنها لەسەر حاڵەتێك دروست نـابێ ئەگـەر حاڵـەتێکیش هـەبێ دەتـوانن زۆر بەئاسـانی بیکەنـە ئەنـدامێکی متفـرغ موعالەجـەی قەزیەکـەی پێبکەن،لەبەر ئەوە حاڵەتەکە چارەسەر ئەبێ وەکو ئەو حاڵەتەی کاکە حەمەی مەلا کـریم ئـەوە ناگەیـەنێ تۆ بەو شێوەیە موعامەلەی لەگەڵ بکرێ،لەبەر ئـەوە مـن پـێم وایـە زۆر ئاساییە ناموتەفـەریغ مانـای وایـە ئیشی تری هەیە، سەرچاوەی تری هەیە بۆیە ناموتەفەریغە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

هـەروەکو جـەنابت وتـت قـانونیش بـۆ یـەك نەفـەر دەرناچـێ،ئینجا ئەگـەر ماموسـتا محمـدی مـەلا کـریم دامـەزرێنرێ لـەوێ، بەئەنـدامی کـارا دایمەزرێنـە دوایـی بـەپێی کارەکـەی تـەقاعودی بۆبکە،.فـەرموو بـۆ مادەیەکی تر، مادەی دەیەم.

عونی کمال سعید بەزاز:

مادەی دەیەمی پرۆژەکە بەم شێوەیەیە.

یلغى المادة الثانية والعشرون ويحل محلها مايلي:

آ-يمارس العضو العامل عملها الاكاديمي ويشارك في لجانها و اجتماعاتها ونشاطاتها العلمية.

ب-يعد العضو العامل مستقلاً اذا تخلف الحضور ثلاثة اجتماعات متتالية بدون عذر مشروع.

ج-يفقد العضو العامل عضويته في احدى حالات التالية:

1-الاستقالة

2-الوفاة

3-عدم امكانيه الاستمرار في آداء واجباته بصورة مرضية بقرار من مجلس الاكاديمية.

د-اذا خلى مكان عضو من اعضاء المجلس يعلن الرئيس ذلك في اول جلسة ويجرى ملئه خلال ثلاثة اشهر بقرار من مجلس الاكاديمية.

ه-اذا حكم عليه بجناية غير سياسية أو جنحة مخلة بالشرف.

ئەصلی یاساكە بەو شێوەیە:

المادة الثانية والعشرون:

آ-يمارس العضو عمله في الاكاديمية و يواظب الحضور والمشاركة في لجانه و اجتماعاته و نشاطاته.

ب-يعتبر العضو العامل مستقلاً اذا تخلف عن حضور ثلاثة جلسات متتالية بدون عذر مشروع.

ج-اذا خلى مكان عضو من أعضاء المجلس يعلن الرئيس ذلك في اول جلسة ويقرر ملئه خلال ثلاثة اشهر.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان,

مادەی دەیەم:

مادەی بیست و دوو هەموار دەكرێت و ئەمانە دەچنە شوێنی:

ا-ئەندامی كارا لەناو ئەكادیمیادا كارەكەی خۆی دەكات و بەشداری لەلیژنەو كۆبوونەوە و چالاكیكەكانی ئەكادیمیادا دەكات.

ب-ئەندامی كارا بەدەست هەڵگرتوو دادەنرێ گەر هاتو بەبێ بیانووی ڕەوا لەسێ كۆبوونەوەی لەسەر یەك ئامادە نەبوو.

ج-ئەندامی كارا لەم بارانەدا ئەندامیەتی خۆی لەدەست دەدات:

1-دەست لەكار هەڵگرتن.

2-مردن.

3-نەتوانێ بەشێوەیەكی ڕەزامەند لەڕاپەڕاندنی كارەكانی دا بەردەوامبێت بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی ئەكادیمیا.

د-گەر شوێنی ئەندامێكی ئەنجومەن چۆڵ بوو ئەوا سەرۆك لەیەكەم دنیشتن دا ئاشكرای دەكات و لەماوەی سێ مانگ دا بەبڕیاڕی ئەنجومەنی ئەكادیمیا شوێنەكە پڕدەكرێتەوە.

ه-ئەگەر حوكم درا لەسەر تاوانێكی ناسیاسی یا كەتنێكی كارلێكەر لەشكۆمەندی.

ڕای لیژنە پێشنیاز دەکەین مادەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە،مادەی بیست و دووەم لادبرێت و ئەمانە جێگەی دەگرنەوە.

ا-وەك خۆی بمێنێ وەك چۆن لەپرۆژە یاساکەدا هاتووە.

ج-ئەندامی کارا لەم بارانەدا ئەندامیەتی خۆی لەدەست دەدا:

1-دەست لەکار هەلگرتن.

2-مردن.

3-نەتوانێ بەشێوەیەکی ڕەزامەند لەڕاپەڕاندنی کارەکانی دا بەردەوام بێ بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی ئەکادیمیا و لەرێگەی دەنگدانی نهێنیەوە.

د-پێمان باشە وەکو خۆی بمێنێتەوە بەس لەجیاتی وشەی(ملئە)وشەی(اشغالە)بەکاربێ.

هـ-زنجیرەی بڕگە(ه)بکرێ بە(ج)

4-بەم شێوەیە ئەگەر بەتاوان یا کەتنێکی ئابڕووبەر حوکم درا.

بەڕێز سۆزان شهاب خۆشابە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

المادە العاشرة نقترح اعادە صیاغة هذة المادة کالاتي:

تلغي المادة الحادية والعشرون ویحل محلها مایاتي:

(آ)و(ب)تبقی کما یاتي.

ج-یفقد العضو العامل عضویتە في احدی الحالات الاتیة:

1-الاستقالة.

2-الوفاة.

3-عدم امکانیە الاستمرار في آداء واجباتە بصورة مرضیة بقرار من مجلس الاکادیمیة و بالتصویت السري.

4-یصبح تسسل الفقرة هاء.

رابعا.تعاد صیاغتها کالاتي:اذا حکم بجنایة او جنحة مخلة بالشرف.

د-نفضل استخدام کلمة(اشغالە)بدلا من(ملئە)في هذە الفقرة.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشتگیری لەبۆچوونی لیژنەی علاقات و ڕۆشنبیری دەکات و سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

لەمادەی ڕابردوو ناوێك هات ئێمە داوا دەکەین لەپرۆتۆکۆل ناوەکە بسڕێتەوە، چونکە بەپێی یاسا نابێ هیچ ناوێك لەپرۆتۆکۆلا تۆماربکرێ،کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو مادەیە بابفەرموێ ناوی بنوسین؟؟عمر عبدالعزیز،د.احمد ابراهیم علی(وەرتی)،ناسك توفیق عبدالکریم. قادر حسن قادر، عبدالسلام مصطفی

صديق، بەڕێز هاژە سليمان، محمد دلێر محمود، سيوەيل عثمان، ئاشتى عزيز صالح، د.كاوە محمود شاكر- وەزيرى ڕۆشنبيرى و لاوان، بكر كريم محمد(ئاسۆ).

بەڕێز عمر عبدالعزيز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنسبەت ئەو مادەيە من دوو تێبينيم هەيە:

1-بڕگەی(ا)بەڕاستی شتێكی زۆڕ زيادە بۆ ناو ياسا، يەعنی ئەگەر ئەندامی كارا لەليژنە نەبێ و لەكۆبوونەوە بەشدار نەبێ، يەعنی شتێكی زۆر ڕۆتينە لەناو ئەم ياسايە نووسرايە، يەعنی چ پێويست دەكا (يمارس العضو العامل عمله في الاكاديمية ويشارك في لجانها واجتماعاتها ونشاطاتها العلمية) ئەمە شتێكی زۆر موتەبەع و زۆر تەبيعيە، حەق نەبوو پەيوەندی بەپەيڕەوی ناوەخۆی ئەكاديمياوە هەيبێ،فەقەرەی(ب)و فەقەرەی(ج)تێكەڵييەك هەيە،چونكە فەقەرەی(ج)خاصە بەباسی فوقدانی عزويەت، بڵێم لەدەست چوونی ئەندامێتی، بەلام لەفەقەرەی(ب)كاكە هەرباسی ئەندامی كارا سێ كۆبونەوەی يەك لەدوای يەك ئامادە نەبوو بەموستەقيل حيساب ئەكرێ،بڕگەی دوای ئەويش باسی ئەوە ئەكا كەچۆن ئەندامی كارا ئەندامیەتی لەدەست دەدا،لەبەر ئەوە ئەبوايە خاڵی دوو يەعنی فەقەرەی(ب)لەخاڵی(ج)ما بوايە بەرەئی من،بەنيسبەت تێبينی سێيەمم لەسەر بڕگە سێ لە (ج) كە ئەڵێ (عدم امكانيه الاستمرار في آداء واجباته بصورة مرضية) مەفروزە بنووسرێ الاستقالة بسبب مرضية، چونكە دوو حاڵەتمان هەيە حاڵەتی (استقاله) كەخۆی (استقاله) ئەدا، حاڵەتی دووەميش الاقالەيە لەبەر ئەو هۆكارەی كەلێرە نووسراوە يەعنی صياغەكە بەو شێوەی لێ بكرێ (الاستقالة بسبب عدم حضوره يابسبب عدم امكانية استمراره في اداء واجبه)تائەخيری،يەعنی صياغەكە بەو شێوەی لێ بكرێ كەليمەی الاستقالەی تێدابێ وەبڕگەی(ب)بخرێتە سەر بڕگەی(ج)، چونكە يەك مەوزوعە جيا كراوەتەوە و سوپاس.

بەڕێز د.احمد ابراهيم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنسبەت ئەو مادەيە من پشتگيری لە ئەوەی دەكەم كەلە ڕاپۆرتی ليژنە كەدا هاتووە ليژنەی ڕۆشنبيری بەس من پێشنيار ئەكەم كە خاڵی دووەم لە(ج)(ويفقد عضويته في احدى الحالات التالية)(الوفاة) كە من پێم باشە لەدوای خاڵەكانی ترەوە بێت، يەعنی بكەوێتە ئەخيرەوە دووهەمين خاڵەكان بێ بۆئەوەی پەلە نەكەين لەمردنيان، سوپاس.

بەڕێز ناسك توفيق عبدالكريم

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ديارە ئەم مادەيە قسە لەسەر ڕەقەمەكەی ناكەين بەس(ا)و(ب)و(ج) بخەينە جێگەی(د)يەعنی بيخەينە ئەخير، بەلام (هـ)كەئەڵێ (اذا حكم بجريمة غير سياسية او جنحة مخلة بالشرف) ئەمە چی ئەبێ (يعتبر)

ئەوە (يفقد العضو) يەعنی ئەبێتە فەرعێك لەم سێ فەرعە، مەسەلەن کەئەڵێ (ج) (يفقد العضو العامل عضويته في احدى الحالات التالية) يەك (الاستقالە) دوو (الوفات) سێ (عدم امكان) يەعنی ناچێتە زيمنی ئەوان،بۆچی لێرە بەجيا هاتووە يەعنی بۆتە خاڵێك لەئەسڵی مادەکە کەخۆی کەئەنەهو ئەبێ فەرعێ بێ لەو سێيانە، بۆيە من پێم باشە(ه)بکەينە فەرعی چوارەم لە(ج)وە(ج) بخەينە ئەخير، يەعنی بيکەين بە (أ) و(ب)و (ج) و(د) بێ، کەئەڵێ (اذا خلی مکان عضو) ئەمە بکەينە (د) بيکەينە(ج)،(د) بکەين بە (يفقد العضو العامل عضويتە) ئەوکات لەباتی يەك و دوو، سێ و چوارەميشی هەبێ کە (ه)ە، بەو شێوە تەسەلسولەکەی بەو شێوەبێ جوانترە وسوپاس.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبينيم لەسەر مادەی دەيەم بڕگەی(د)هەيە کەدەڵێ گەر شوێنی ئەندامێکی ئەنجومەن چۆڵ بوو ئەوا سەرۆك لەيەکەم دانيشتن دا ئاشکرای دەکات و لەماوەی سێ مانگ و بەبڕیاڕی ئەنجومەنی ئەکاديميا شوێنەکە پڕدەکرێتەوە من هەست دەکەم ئاليەتی پڕکردنەوەی شوێنەکە دياری نەکراوە،بۆيە پێشنيار دەکەم بڵێ لەچوار چێوەی مەرج و حوکمەکانی کەلەم ياسايەدا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا چەند جێگۆڕکێ وئيقتيراح ئەکەم (ب)(اذا تخلف عن ثلاث اجتماعات) ئەوا (يفقد العضوية) نەيعتبر مستقلاً، بۆيە منيش پێشنياری ئەوە ئەکەم کە(ب)ببيتە تەسەلسولی(ج)يەعنی ببێتە حاڵەتەك لەوانەی (يفقد العضو) لەگەل(ه)(اذا حکم عليە بجناية غير شرعية) ئەمانە سزانە يەعنی من ئەندامێتی لێ وەرئەگرم، بۆيە ئەتوانين(د)بيخەينە جێگای(ب)وە(ب)بکەينە ثالثا لە(ج)وە(ه)بکەينە رابعا ئەمە يەکەمين ئيقتيراحی منە، چونکە وابزانم تەوازونەکی دەبێ،يەك شتی ترم هەيە ئيمە بەشی خۆمان گلەييمان هەبوو لەشێوەی صياغەی کوردی، ڕێگام بدەن تۆزێك گلەيم هەبێ لەصياغەی عەربيش کەهەميشە جەخت لەوە ئەکرێ ئەمە ئەبێتە مەرجەع (عدم امکانيە الاستمرار) چونکە عەرب ئەوها قسە ناکەن،(عدم امکانيە الاستمرار) نيە يان (عدم امکانية الاستمرار) يا (عدم تمکنە من استمرار) و (من) نفية حەزەکەم ڕەچاوی بکەن،دوو،لەبيدايەتەکە (يلغی المادە) (فاعلە مؤنثة) رجاتان لێدەکەم تەعديلی بکەن،(ويجری) لە(د)و(يجری ملئە) چونکە کەهەمزەت دانا سەر کورسی يەعنی مکسورە، بۆيە و(يجری ملئە) دوو طريقە لەعەربی هەيە، هەيە لەسەر واو دائەنێ، هەيە لەسەر ئەليف کەمحبوز نيە، بۆيە رجائەکەم ئەوەش تەعديل بکەن وەبا وايلێنێت شکمان هەبێ ئايا عەرەبيەکە ئەساسە ياکورديەکە،سوپاس.

بەڕێز هاژە سليمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر مادەی دەیەم بەراستی لەعەربیەکەی دا هاتووە (الغاء) یەعنی (الغاء) بەو مانایە دێ کەدەبێ لابرێ ئەومادەدەیە هەمووی، لەکوردیەکەدا وانەهاتوە دەڵێ هەموار بکرێ، بۆیە پێویستە بەو شێوەیە صیاغە بکرێ کوردیەکەی ماددەی بیست لادەبرێت و بەم شێوەیە هەموار دەکرێتەوە، دەربارەی بڕگەی(ج)ئەندامی کارا لەم بارانەی خوارەوە ئەندامێتی لەدەست دەدا ئەمن پێشنیار دەکەم کەخاڵێکی تری بۆزیاد بکرێ ئەویش ئەوەیە ئەگەر کارێکی ئەنجامدا دژی ئامانجەکانی ئەکادیمیا بێت، سوپاس.

بەرێز محمد دلێر محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم تەعدیلە کەکراوە بەنیسبەت بڕگەی(ب)وەلەگەڵ بڕگەی(ج)تەقریبەن بەشێوەیەکە تیکراری تیایە بۆ نموونە کەئەڵێ ئەندامی کارا بەدەست لەکارهەڵگرتوو دادەنرێ گەر بۆماوەی سێ دانیشتن ئامادە نەبێ بەبێ عوزرێکی مەشروع،ئەو ئەندامانەی کەلەوێنە هەموومان دان بەوە دائەنین کە خەڵکی بەتوانان، خەلکی ناوازەن، خەلکی خاوەن ڕۆشنبیریەکی زۆرن،ئەمانە لەوانەیە بەلێکۆلینەوە بە شیکردنەوەی زانستی بەشداری بکەن،شەرت نیە لەهەموو دانیشتنێکا ئەمە ببێ بەمەرجێك ئەگەر ئامادە نەبوو بەدەست لەکارکێشراوە دادەنرێ چونکە لە(ج)لەخاڵی سێیەم ئەڵێ نەتوانێ بەشێوەیەکی ڕەزامەند بەردەوامبێ لەکارەکانیا بەپێی بڕیاری مەجلیسی ئەکادیمیا بەدەست لەکارکێشراوە دابنرێ و دەربکرێ لەبەر ئەوە ئەمەیان باشترە ئەوەی بانەمێنێت لەبەر ئەوەی ئەبێتە هۆی ئەوەی وەکو وەزیفە تەماشا بکرێ نەوەکو ئەوەی کەئەم دەستە ئەکادیمیە کوردیە بریتین لەکۆمەڵێك کەس کەهەڵدەستن بەشیکردنەوە و لێکۆلینەوەی زانستی لەبواری زمانی کوردی و زمانەکانی ترا، ئەمە لەلایەك لەلایکی تر شتێکی تر هەیە زۆر سەیرە بەلامەوە ئێمە ئەڵێین ئەکادیمیای کوردی یەکێ لەئەرکەکانی بریتیە لە بەرەو پێش بردنی زمانی کوردی و یەك خستنی زمانی کوردی، بەڵام لەهەمان کاتا توانای ئەوەیان نەبێ کە بەکوردی بینێرنە پەرلەمان و بەزمانێکی عەربی بکرێ بەبنما، ئەوان چەند ڕۆژێك بەخۆیان نێن یان چەند سەعاتێکە ئەمەش بەزمانی کوردی و بەزمانێکی پاراو بنێرنە پەرلەمان و ئەو نەبێ بەبنەما، لێرە عەرەبیەکە ببێ بەبنەما دەترسم کارەکانی داهاتووشیان ئاوایی بێ،سەیرە بەلامەوەو سوپاس.

بەرێز سیوەیل عثمان احمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت مادەی عاشرەن، ئەمنیش هەمان رەئیم هەیە(ب)نەمێنێ ببێتە بڕگەیەك لەبڕگەکانی فقرە(ج)(فقد العضو العامل عضويته في احدى الحالات التالية)(الاستقالة، الوفاة)ئەوەی(ب)بنووسرێ (اذا تخلف العضو العامل عن حضور ثلاث اجتماعات متتالية بدون عذر مشروع) واتە فەقەرەی(ب)بابلێین زیادە بکرێتە بەشێك لەبەشەکانی فقرەی(ج)و(هـ)نووسرایە (اذا حكم عليه بجناية ئەو غير سياسيه) نەمێنێ باشە ئەو (جونحه مخله بالشرف) بەنسبەت صیاغەی ئەمە لەپەرلەمان و کەیاسا گفتوگۆ دەکرێ دائیمەن ئیعتیماد لەسەر عەرەبیەکەی دەکەین عەرەبیەکەش لەکوردیەکەی باشتر نیە،ئەوە بزانن و سوپاس.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم مادەیە من تێبینیم هەیە کە خاڵی(أ)ئەمە وەصفی وەزیفیە بەراستی هیچ شتێك بۆ ئەم ئەکادیمیایەو بۆ ئازادی و دەستەی بەڕێوەبردن نەهێڵراوەتەوە ئەمە (جۆب دیسیبسێکشرنە) واتە ئەم کەسە کەپۆستەکە وەرئەگریٚ کۆمەڵێك وەصفی وەزیفی دەخرێتە بەردەمی کەیەکیٚ لەوەسفە وەزیفیەکان ئەوەیە بەشداری کۆبوونەوە و ئیجتیماعەکان بکا،لەبەر ئەم بنەمایەش داوا ئەکریٚ کە ئەم کەسە تەفەروغی پیٚ بکریٚ کەپۆستەکەی پیٚ ئەدریٚ بەفەرمی کەواتە ناکریٚ ئەو مەرجەی کەئەکریٚ بۆدانانی هەمان ئەو مەرجەش قوەتی قانونی هەبیٚ بۆلابردنەوەی یابۆ (باطل) کردنەوەی مەکانەکەی،بۆیە بەبڕوای من ئەو وەصفی وەزیفیە ئەبیٚ لابریٚ وە دووهەمیش(ب)ئەبیٚ لابریٚ لەبەر ئەوە ئەمە بگەڕێتەوە بۆپەیڕەوی ناوەخۆی ئەکادیمیا (یعد العضو العامل مستقلا اذا تخلف عن حضور ثلاثة اجتماعات) خۆ دەبوو ئیرادەی ئەو دەستەیە جیٚ بهیلڕێت،ئایا ئەوان موتەفیقن سیٚ دانیشتن؟؟ئایا ئەوان موتەفیقن چوار دانیشتن،پێنج دانیشتن؟؟خۆ ئەمە ئەبیٚ بمێنێتەوە بۆ ئیرادەی ناوخۆی خۆیان وەکو چۆن پەرلەمان بەپیڕەوی ناوخۆ کۆمەڵێك شتی ڕێك خستووە، ئەمەش ئەبیٚ بەپەیڕەوی ناوخۆی ئەکادیمیاکە ڕێك بخریٚ، نەك بۆئێرە،ئێمە هیچ ئازادیەکمان بۆ نەهێشتوونەتەوە، سەبارەت بەخاڵەکانی تر من پێم وایە خاڵی(ج)ئەسبابەکان ئەگەر بەقانون ڕێك بخریٚ بمێنێتەوە و لێرەیا خاڵی سیٚ (عدم امكان الاستمرار في أداء واجباته) ئەمە بە(قرارى مجلس ئەكاديميا) خۆی بۆخۆی هەردوو هەدەفەکەی سەرەوە ئەپێکیٚ،لەچیا مەجلیسی ئەکادیمی بڕیار ئەیا بەزۆرینەی دەنگ، بەسولسی دەنگ کەئەم عزوە عزویەتەکەی لەدەست با،یابەشداری ناکا لەکۆبوونەوە و نەشاتەکانی یان بۆ نموونە سیٚ کۆبوونەوە ئامادە نەبووە کەواتە خاڵی سیٚ هەردوو هەدەفەکەی سەرەوە بەقانون ئەپێکیٚ و سوپاس.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر-وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ پیشنیازەکانی لیژنەی ڕۆشنبیری داین،بەلاٚم سەبارەت بە(ب)لەگەڵ لابردنی بڕگەی(ب)ین،چونکە بڕگەی سیٚ کەلە(ج)ما هاتووە ئەو ئەرکە ئەنجام ئەدا واتە ئامادە نەبوون بەشێکە لەوەی کەناتوانی ئەرکەکانی جیٚ بەجیٚ بکا بەشێوەیەکی پێویست وەلەگەڵ ئەوەش داین ئەوەش بەدەنگدانی تەقدیری هین بیٚ مەجلیسی ئەکادیمی بیٚ،بەنهێنی هەروەکوو لەپێشنیازی لیژنەی ڕۆشنبیری هاتووە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی یازدەی پرۆژەکە (تلغى المادە الرابعە والعشرون من القانون)، مادەی بیست و چوار لەئەصلی یاساکە بەم شێوەیەیە (على الجهات المعنية الاهتمام والاستفادة من نتاجات المجمع في شتى المجالات).

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یازدەهەم ماددەی بیست و چوار لەیاساکە لادەبرێت،ڕای لیژنە وەکو ئەوەیەکە لەپڕۆژە یاساکەدا هاتووە.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة(11)تبقى كما هي.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی پشتگیری هەڵوەشاندنەوەی مادەکە ناکەین، چونکە ئەو مادەیە گرنگی خۆی هەیە بۆ سوود وەرگرتن لە بەرهەمەکانی ئەکادیمیا لەهەموو بوارەکاندا. سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟؟جەنابی وەزیر.

د.کاوە محمود شاکر-وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

ئێمە لەگەڵ لابردنی مادەکەین،چونکە لەئەساسەن نەك هەر ئستیفادە چونکە مرجع هەر کاری پێ بکەین واتە مەسەلە ئیستیفادە نیە لێی بکەین،لەپێناسەی ئەکادیمیا داینـاوە بۆ مەرجەعێك،بۆیە ئێمە ئەو قەڕاراتانەی بەنیسبەت ئەوەوە ئێمە ئیلزامە بەنیسبەت ئێمەوە ئیلتزامی پێوە ئەکەین نەك هەر سوودی لێوەرئەگرین بەپێی ئەو دەسەڵاتەی کەلە پێناسەکە دراوە پێی.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

مادەی(12)

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی دوانزە لەپرۆژەکە(تعدل المادة الخامسة والعشرون من القانون) وتقرآ كالاتي:

(تحدد علاقة الاكاديمية بالمجاميع العلمية للقوميات الاخرى في كوردستان-العراق بقانون)،المادة الخامسة والعشرون ئەصلی قانونەکە(تحدد علاقة المجمع بالمجاميع القومية للقوميات (المتآخية في كوردستان-العراق بقانون).

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادەی دوانزەم،مادەی بیست و پێنج هەموار دەكرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە،پەیوەندی ئەكادیمیا بەكۆڕی زانستی نەتەوەكانی تری كوردستانی عیراق كەوا بەیاسا دەسنیشان دەكرێت،ڕای لیژنە،ئێمە پێشنیاز دەكەین كەوا ئەم مادەیە لابرێ،پێویست ناكا،چونكە لەمادەی چوارەم دا هاتووە لەبڕگەی شەشەم،لەوێدا نووسراوە ئەكادیمیا بۆی هەیە پەیوەندی لەگەڵ كۆڕ و كۆمەڵە زانستیەكان لەگەڵ هەرێم و دەرەوەی هەرێم دابمەزرێنێت و پتەویان بكا،بۆیە ئێمە بەپێویستی نازانین.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثانية عشرة:نقترح الغاء هذه اصلا فلاموجب لتكرارها اذ جاءت في المادة الرابعة.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟؟ د.عمر حمدامین خدر(نورەدینی)، سیوەیل عثمان احمد، صباح بیت الله شكری، سالم توما كاكو، سالار محمود مراد.

بەڕێز د.عمر حمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كارێكی باشە كەئەكادیمیا پەیوەندی لەگەڵ دامودەزگای زانستی نەتەوەكانی تر هەبێ، بەلاَم ئەگەر مەبەست لەوەبێ كە بەیاسایەكی تایبەتی ئەم علاقەیە ڕێك بخرێ لەڕاستیا پێویست نیە، یەكەم، چونكە تەبیعەتی علاقەكە بەمەبەستێكە كە تیایە پەیوەندی بەهێزكا لەپێناو بەدیهێنانی ئامانجەكانی ئەكادیمیا، بۆیە لەئەساسا عیلاقەكە عیلاقەیەكی ئیجابیە بۆ ئامانجێكی باشیشە، خالێكی تر ئەوەیە ئاماژەشی پێدرا لەلایەن بەرێزان پێش منیشەوە كە هەندێ خاڵ و بابەت خراوەتە ناو یاساكەوە كە پێویست بوو بەجێ بهێڵرێ بۆ پەیڕەوی ناوەخۆی ئەكادیمیا كەیەكێ لەو بابەتانە ئەوەیە ڕێكخستنی عیلاقە لەگەڵ موئەسەساتی ئەكادیمی لەهەرێمدا چ ئەوانەی كەهی نەتەوەكانی ترە، هەرچی موئەسەساتی عیلمی و ئەكادیمیشە پێویستە بەجێبهێڵرێ بۆ پەیڕەوی ناوەوخۆ،هەموو ئەو شتانە نەهێنرێتە ناو یاساكەوە، بۆیە من لەراستیا پشتگیری ئەم رەئیەی لیژنەی ڕۆشنبیری و پەوەندیەكان دەكەم كەئەم مادەیە لابچێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە،منیش هاوڕام لەگەڵ هاوكارم كاك عمر و لیژنەی ڕۆشنبیری ئەو مادەیە لابرێ و سوپاس.

بەڕێز صباح بیت الله شكری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من بەحەقیقەت لەگەڵ رەئی لیژنەی ڕۆشنبیریم و بۆ من جێگای هەڵوەستەیە کەدەڵێ (تحدد علاقە الاكاديمية بالمجاميع العلميە للقوميات الاخرى في كوردستان-العراق بقانون)چونکە ئەمە بەحەقیقەت لەمادەی دووی (معدل) لەفەقەرە شەش چارەسەر کرا کەدەڵێ (توثيق وتعزيز العلاقات بالمجاميع العلمية والمراكز والمباحث العلمية داخل الاقليم و خارجه) سوپاس.

بەڕێز سالم توما کاکو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لیژنەی ڕۆشنبیری دەکەم و سوپاس.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تایبەت بەم یاسایە قسەمان لەسەر مسەلەی زمان کرد کەزمانی کوردی فرە دیالێکتە ئەمە لایەنێکی گرنگ و دەوڵەمەنیە و بۆ هەرێمی کوردستان فرە زمانیش هەیە و ئەم مەسەلەیە ئەبێتە باعثي دەوڵەمەند کردنی ڕۆشنبیری پێکەوە ژیان، واتە ئاشنایەتی کەلتورە جیاوازەکان لەناو کۆمەڵگە دا ئەم خاڵە نابێتە رێگر لەبەردەم ئەندامێتی نەتەوەکانی تر لەکۆری زانیاری کورد، بۆیە منیش پێشنیار ئەکەم ئەم خاڵە نەمینێ و ئەوان خۆیان سەربەست بن و ماددەی چوارەم ئەم لایەنەی موعالەجە کردووە، بەلاَم بۆچوونێك هەبوو کە مادام ئەم مادەیە هەیە رێگرە لەبەر دەم ئەندامێتی نەتەوەکانی تر لەکۆڕی زانیاری کورد کەپێم وایە نەبۆ کورد لەکۆڕی زانیاری نەتەوەکانی تر لەڕووی زمانیەوە مانایەك هەیە نەبۆ نەتەوەکانی تر لەکۆڕی زانیاری کۆرد و سوپاستان ئەکەم.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر-وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ێشنیازەکەی لیژنەی ڕۆشنبیرین.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

مادەی(13)

عونی کمال سعید بەزاز:

المادة ثالثة عشرة:

1-احلال عبارة(امين عام المجلس)محل عبارة(سكرتير)اينما وردت في هذا القانون.

2-احلال عبارة(الاكاديميه)محل عبارة(المجمع)اينما وردت في هذا القانون،ئەصلی مادەکە نیە پێشنیاری نوێیە زیاد کردنی ماددەکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

1-دانانی بڕگەی ئەمینداری گشتی ئەنجومەن لەجێی بڕگەی سکرتێر لەهەرشوێنێکی یاساکە دا هاتبێ.

2-دانانی بڕگەی ئەکادیمیا لەجیی بڕگەی کۆڕ لەهەر شوێنێکی یاساکەدا هاتبێت.

ڕای لیژنە،ئێمە هیچ تێبینیەکمان لەسەر ئەو مادەیە نیە.

المادة الثالثة عشرة ليس لدينا ملاحظات بشآنها.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی،من وەکو نوێنەری لیژنەی یاسایی لەسەر ئەو مینصەمە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی ئاماژە بەوە دەکات کەوا لیژنە پێشنیاز دەکات کەوا ئەو مادەیە هەڵبوەشێتەوە و سکرتێر بمێنێتەوە و نەگۆڕێ بەئەمینداری گشتی لەدواییدا دەستەواژەی ئەکادیمی جێگای دەستەواژەیی کۆمەڵگای گرتۆتەوە بەپێی مادەی چوارەم لەیاسای ژمارە (39)ی ساڵی 2007 یاسای هەموار کردنی یەکەمی ژمارە (12)ی ساڵی 1997،بویە پێویست بەوە ناکات.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟؟

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی ڕەئی لیژنەی قانونی ئەکەم بەتایبەتی دەربارەی مەسەلەی ئەمین عام، من نازانم بۆچی ئێمە بچین سەلاحیەتی خۆمان بگونجێنین لەگەڵ نەتەوەیەك ئەو وشەیە بەکاردێنن بۆ سکرتێر، ئەگەر بێی لەهەموو زمانەکانی تر ئەوانەی کەمن ئەزانم عەل ئەقەل سێ، چوار زمانێکن وشەی (امین العام) هیچ عیلاقاتی نیە، من ئەترسم جارێکی تر لەکوردی سەقەت بکەینە دەست پاکی گشتی، بۆیە سکرتێر بمێنیت وە ملاحەزەی دووەمیش فیعلەن باس کراوە لەجێگای تر و سوپاس.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوەم کەوا وشەی (امین العام) نەمێنێتن و سکرتیر جێگەی بگرێتەوە، بەلآم دووهەمیان وەکو کاك عونیش ئاماژەی پێکرد ئەمە لەتەعدیلی پێشووتر ئاماژەی پێکراوە، پێویست ناکا جارێکی تر ئەکادیمی ببێ بەمەجمەع. سوپاس.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان تێبینیم هەبوو کەپێشتر هەموار کراوە،پێویست ناکا جارێکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

78

سالّی/ 2012 – بەرگی حەفتا و هەشت

چاپی یەکەم/ سالّی 2013

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (18) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/5/21 ل 5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (19) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/5/29 ل 33

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (20) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2012/5/30 ل 51

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (21) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/6/4 ل 55

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (22) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/6/5 ل 59

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (23) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2012/6/7 ل 107

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (24) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2012/6/11 ل 141

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (25) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/6/12 ل 251

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (26) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2012/6/13 ل 295

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (27) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2012/6/14 ل 387

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم لە بەرنامەی کار/ خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای درێژکردنەوەی کار نەکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە (9)ی ساڵی 2008 بۆ ماوەی یەك ساڵی تر، کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە، بەنووسراوی ژمارە (1315) لە 2012/5/31.

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان – عێراق

بابەت/ پرۆژە

بە هاوپێچ پرۆژە یاسای درێژکردنەوەی کار نەکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە (9)ی ساڵی 2008 بۆ ماوەی یەك ساڵی تر، کە لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (5)ی رۆژی 2012/5/27 پەسند کراوە بۆتان دەنێرین، بە مەبەستی خستنە بەردەستی پەرلەمان، بۆ بڕیاردان لەسەری، لەگەڵ رێزدا.

ئەم پرۆژەیە لە سێ مادده پێکهاتووە:

یاسای درێژکردنەوەی کار نەکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە (9)ی ساڵی 2008

ماددەی یەکەم:

کار نەکردن بە حوکمەکانی یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە (9)ی ساڵی 2008 درێژ دەکرێتەوە بۆ ماوەی یەك ساڵی تر لەبەرواری 2012/7/15

ماددەی دووەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکات.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونی کاری پێ دەکرێت و لە رۆژنامەی وەقائیعی کوردستان بلاّو دەکرێتەوە.

داوا دەکەم ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنە پەیوەندیدارەکان بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەپێی تایبەتمەندی ئەم یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی یاسایی و دارایی دەکرێت، فەرموون بۆ بڕگەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی سێیەمی بەرنامەی کار/ خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای درێژ کردنەوەی کار کردن بە یاسای ژمارە (3)ی ساڵی 2006 یاسای بەرەنگاربوونەوەی تۆقاندن (تیرۆر) لە هەرێمی کوردستان.

ئەم پرۆژەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە بەنووسراوی ژمارە (1347) لە 2012/6/4 ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کراوە، پرۆژەکە لەسێ مادده پێك دێت:

یاسای ژمارە ( ) ساڵی 2012

یاسای درێژدان بە کار پێ کردنی یاسای بەرەنگار بوونەوەی تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 لە هەرێمی کوردستان

ماددەی یەکەم:

کار کردن بە حوکمەکانی یاسای بەرەنگار بوونەوەی تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 لە بەرواری 2012/7/16 درێژ دەکرێتەوە بۆ ماوەی (2) ساڵی تر.

ماددەی دووەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکات.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونی کاری پێ دەکرێت و لە رۆژنامەی وەقائیعی کوردستان بڵاو دەکرێتەوە.

داوا لە سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم ئەم پرۆژەیە ئاراستەی لیژنە پەیوەندیدارەکان بکات، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایە بەپێی تایبەتمەندی ئاراستەی لیژنەکانی یاسایی و ناوخۆ و ماڤی مرۆڤ دەکرێت، فەرموون بۆ برگەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی چواری بەرنامەی کار/ دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای هەموارکردنی دووەمی یاسای ئەکادیمیای کوردی لە هەرێمی کوردستان ژمارە (12)ی ساڵی 1997.

داوا لەسەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم لیژنە پەیوەندیدارەکانی تر ئامادە بن لەسەر مەنصە، لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەم ئامادە بن لەسەر مەنصە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرۆژە یاسای هەموار کردنی دووەمی یاسای ئەکادیمیای کوردی، ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی و لیژنەی رۆشنبیری لە پەرلەمانی کوردستان راپۆرتێکی هاوبەشمان ئامادە کردووە بە صیاغە کردنی ئەو ماددانەی کە لە ئەنجامی گفتوگۆ لە کۆبوونەوەکانی پێشووی پەرلەماندا ئەندامانی پەرلەمان قسەیان لەسەر کرد، پێشنیارەکانیان بە رەچاو گیراوەو صیاغە ماددەکان بەو شێوەیە دارێژراوە کە لەناو راپۆرتەکەماندا ئاماژەمان پێدراوە.

ئێستا راپۆرتەکە بە زمانی عەرەبی بەو شێوەیە:

قانون رقم ( ) لسنة 2012

قانون التعديل الثاني لقانون الاكاديمية الكوردية

رقم (12) لسنة 1997 المعدل في اقليم كوردستان - العراق

المادة (الاولى) من المشروع: هناك ثلاثة أراء بشأنها:

الرأي الاول: الاكاديمية الكوردية هي احدى المراجع العليا في كل ما يتعلق باللغة الكوردية ولهجاتها والحفاظ عليها واغناءها، بهدف الوصول الى لغة رسمية موحدة، ولها شخصية معنوية مستقلة.

الرأي الثاني: الاكاديمية الكوردية هي الاطار العام لتوحيد المساعي العلمية ولتقريب وجهات النظر الاكاديمية للمؤسسات المعنية باللغة الكوردية ولهجاتها بغية الوصول الى لغة رسمية موحدة ولها شخصية معنوية مستقلة.

الرأي الثالث: الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى في كل ما يتعلق باللغة الكوردية ولهجاتها والحفاظ عليها واغناءها بغية الوصول الى لغة رسمية موحدة وعلى المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها في هذا المجال ولها شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بە كوردیەكەش.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەمەوێت بڵێم ئەو كوردیە ئێمە وەكو لیژنەی هاوبەش تەرجومەمان نەكردووە، بۆ ئەوەی لەسەر ئێمە وەكو لیژنەی هاوبەش نەكەوێت.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە كاك ئاسۆ وەكو خۆی بخوێنەوە ئێمە دەدەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (یەكەم) لە پڕۆژەكە: سێ ڕا هەیە لەبارەیەوە:

ڕای یەكەم: ئەكادیمیای كوردیی یەكێكە لە سەرچاوە بەرزەكان بۆ هەرچیەكی كە پەیوەستە بە زمانی كوردیی و شێوە زارەكانییەوەو پارێزگاریی لێكردن و دەوڵەمەندكردنی، بەمەبەستی گەیشتن بە زمانێكی فەرمیی یەكگرتوو، كە كەسایەتیی مەعنەویی سەربەخۆی هەبێت.

ڕای دووەم: ئەكادیمیای كوردیی چوارچێوەی گشتییە بۆ یەكخستنی هەوڵە زانستییەكان و نزیك خستنەوەی باری سەرنجە ئەكادیمییەكانی دەزگاكانی خاوەن مەبەستی زمانی كوردیی و شێوە زارەكانی بەئامانجی گەیشتن بە زمانی فەرمیی یەكگرتوو كە كەسایەتیی مەعنەویی سەربەخۆی هەبێت.

ڕای سێیەم: ئەكادیمیای كوردیی سەرچاوەیەكی بەرزە بۆ هەرچیەكی كە پەیوەستە بەزمانی كوردیی و شێوە زارەكانییەوەو پارێزگاریی لێكردن ودەوڵەمەند كردنی بۆگەیشتن بە زمانێكی فەرمیی یەكگرتوو

لەسەر دەزگاکان ولایەنەکانی حکومەتیش پێویستە ئیلتیزام بکەن بە بڕیارەکانی لەم بوارەداو کەسایەتییەکی مەعنەوی سەربەخۆشی هەیە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عەونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەندامانی پەرلەمان داوا دەکەن عەرەبیەکە ببێتە ئەساس، ئێستا بە زمانی عەرەبی یەك، یەك ڕەئیەکان دەخوێنمەوە.

الرأي الاول: الاكاديمية الكوردية هي احدى المراجع العليا في كل ما يتعلق باللغة الكوردية ولهجاتها والحفاظ عليها واغناءها، بهدف الوصول الى لغة رسمية موحدة، ولها شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەبەر ئەوەی داوا کراوە عەرەبیەکەی ببێتە سەرچاوەی ئەساسی ئەم یاسایە، بەو شێوەی بە عەرەبی خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (40) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (27) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، نوقتەی نیزامی نییە، تکا دەکەم، فەرموو بزانم چ دەڵێی.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو ماددانەی کە دوو ڕەئی و سێ ڕەئی هەیە، پێویست ناکات ئەوانەی کە دژینە دەست بەرز بکەنەوە، هەموو ڕەئیەکان بخرێتە دەنگدانەوە، کامەیان زیاتر بوو ئەوەیان پەسند دەکرێت، نەك کێ لەگەڵدا نییە، چونکە دوێنێش ئێمە لە چەند ماددەیەکدا ئەوانەی کە لەگەڵی نەبوون کەمتر بوون، دوایی کە خستمانە دەنگدانەوە ژمارەکەیان زیاتر بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

مومکینە ڕەئی دووەمیان، ڕەئی سێیەمیان زیاتر وەربگرێت، ئێستا ڕەئی دووەم بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الرأي الثاني: الاكاديمية الكوردية هي الاطار العام لتوحيد المساعي العلمية ولتقريب وجهات النظر الاكاديمية للمؤسسات المعنية باللغة الكوردية ولهجاتها بغية الوصول الى لغة رسمية موحدة ولها شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

رەئی دووەم بەم شێوەیەی خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (14) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ لەگەڵدا نییە، فەرموو رەئی سێیەم بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الرأي الثالث: الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى في كل مايتعلق باللغة الكوردية ولهجاتها والحفاظ عليها واغناءها بغية الوصول الى لغة رسمية موحدة وعلى المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها في هذا المجال ولها شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (30) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (35) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەو پێیە رەئی یەکەم زۆرینەی دەنگی هێناوە کە (40) دەنگ بوو، کەواتە رەئی یەکەم تەسبیت بوو، فەرموو بەڕێز سکرتێری پەرلەمان تێبینی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نوقتەیەکی نیزامیم هەیە، ئەگەر ئیشی لیژنەکان ئەوە بێت رێکخستنی رەئیەکان لەناو قاعە، کە چەند رەئی هەیە بێن لێرە عەرزی بکەن، ئەوە فەرمانبەرێك دەتوانێت ئەو ئیشە بکات، بە رەئی من مەفروزە بەیانی بکەن بەخۆیان وەك لیژنەی موختەس لەگەڵ کامە رەئینە، چ بە تەوافوق، چ بە ئیجماع، چ بە ئەکسەریەت، رەئی ئەقلیەتیش با بەیانی بکەن لە راپۆرتی خۆیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی قانونی بۆ برگەی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثانية) من المشروع: هناك رأيان مختلفان بشأنهما:

الرأي الاول: الابقاء على اصل المادة (الرابعة) المعدلة من القانون كالآتي:

تهدف الاكاديمية الى تحقيق مايلي:

1- المحافظة على اصالة اللغة الكوردية وتنميتها وتطويرها.

2- العمل على الوصول الى لغة كوردية رسمية موحدة بالاستفادة من مفردات ومصطلحات جميع اللهجات.

3- الاهتمام بالبحوث العلمية واللغوية.

4- الاهتمام بالثقافة القومية الكوردية.

5- الاهتمام بالدراسات التأريخية والجغرافية والأثرية للكورد وكوردستان.

6- تشجيع وتعضيد التأليف والكتابة باللغة الكوردية والاهتمام بعلم اللغة بجميع فروعها.

7- الاهتمام بالترجمة من اللغة الكوردية الى اللغات الأخرى وبالعكس.

8- تمتين العلاقات مع الاكاديميات العلمية والجامعات ومراكز الدراسات العلمية في داخل الاقليم وخارجه.

الرأي الثاني:

الفقرة (1): المحافظة على اللغة الكوردية والعمل على اعداد الدراسات التي من شأنها خلق الارضية المناسبة لتوحيد مصطلحاتها بالاستفادة من لهجاتها.

الفقرة (2):النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي.

الفقرة (3): احياء التراث الكوردي في العلوم والآداب والفنون وابراز دور العلماء الكورد فيه.

الفقرة (4): الاهتمام بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارتها.

الفقرة (5): هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول: حذف الفقرة.

الرأي الثاني: التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات، وفي اسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية لغويا وتسميتها باسماء اعلام كوردستان ورموزها وإعلام الجهات المعنية لاتخاذ ما يلزم بشأنها.

الفقرة (6): اقامة العلاقات مع المجاميع العلمية والجامعات ومراكز البحث العلمي وتوثيقها وتعزيزها داخل الاقليم وخارجه.

هناك رأي باضافة فقرة جديدة:

العمل على اغناء المفردات وتوحيدها في مناهج التربية والتعليم بالتنسيق مع وزارة التربية.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان. بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان. سەبارەت بەم ماددەیە حاڵەتی یەكەم ئەسڵی قانونەكەیە، بەڵام هەموار كراوە، واتا ماددەی چواری قانونەكە هەموار كراوە، بەو شێوەیە، بەڵام صیاغەی قانونی غەڵەتی مەتبەعی تێدا بوو، چاكمان كردۆتەوە.

ڕەئی دووەم/ بڕگە بە بڕگەی ماددەكانە، كە ئێستا باسمان لێ كرد، ئایا فەقەرەی یەكەم بەو شێوەیە بێت، یان ئەو گۆڕانكارییانەی بۆ نموونە وا باسی دەكەین، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كامەیان دوورترە لە ئەسڵی قانونەكە، بیخوێنەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو كاك ئاسۆ.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ڕەئی یەكەم، ئەسڵی قانونەكەیە پێش مەشروعی تەعدیلەكە بەو شێوەیە، وەكو خۆی دانراوەتەوە، بە تەئكید ئەوە دوورترە لە ئەو مەشروعەی كە پێشكەش كراوە، پڕۆژەی تەعدیل كراوەكە، بۆیە یەكەم جار پێمان باشە ئەوەی یەكەم بخرێتە دەنگدانەوە، چونكە بەشێك لە ئەندامانی پەرلەمان داوایان كردووە ئەسڵی ماددەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە، نەك تەعدیل كراوەكە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوەی دوورترینیانە بیخوێنەوە، دەیخەینە دەنگدانەوە، فەرموون.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوورتری تێدا نییە، ئەگەر تێبینی بڕگەی دووەم بكەین، بابەت جیاوازی هەیە، بڕگە بە بڕگە باسی لێ كراوە، دەڵێ صیاغەی فەقەرەی یەكەم بەو شێوەیە بێت، هی دووەم بەو شێوەیە بێت، هی سێیەم بەم شێوەیە بێت، ئەسڵەكە قانونەكە وەكو خۆی.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك دكتۆر.

بەڕێز ڕێباز محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نوقتەی نیزامیە، بەڵام نوقتەیەكی نیزامی قانونی نییە، بەڵكو ئەدەبیە، یەعنی مەعقولیەتی تیا نییە موناقەشەی یاسای ئەكادیمیای كوردی بكەیت، ئەسڵەن فاولێكی گەورەیە، كە موناقەشەی یاسای ئەكادیمیای كوردی دەكەیت، بەڵام نوسخەی كوردی نییە، تەنها عەرەبی هەیە، تەنها عەرەبیەكە دەخوێندرێتەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەكادیمیا خۆیان بەعەرەبیان ناردووە، ئەوە موشكیلەكەی ئێمەیە، فەرموو.

بەڕێز بكر كریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ڕەئی دووەم پێمان باشە بەم شێوەیە:

تهدف الاكاديمية الى تحقيق ما يلي:

الفقرة (1): المحافظة على اللغة الكوردية والعمل على اعداد الدراسات التي من شأنها خلق الارضية المناسبة لتوحيد مصطلحاتها بالاستفادة من لهجاتها.

الفقرة (2):النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي.

الفقرة (3): احياء التراث الكوردي في العلوم والآداب والفنون وابراز دور العلماء الكورد فيه.

الفقرة (4): الاهتمام بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارتها.

الفقرة (5): هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول: حذف الفقرة.

الرأي الثاني: التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات، وفي اسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية لغويا وتسميتها باسماء إعلام كوردستان ورموزها وإعلام الجهات المعنية لاتخاذ مايلزم بشأنها.

الفقرة (6): اقامة العلاقات مع المجاميع العلمية والجامعات ومراكز البحث العلمي وتوثيقها وتعزيزها داخل الاقليم وخارجه.

هناك رأي باضافة فقرة جديدة:

العمل على اغناء المفردات وتوحيدها في مناهج التربية والتعليم بالتنسيق مع وزارة التربية.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ڕەئی دووەم دوورتر لەو پێشنیارەی کە کراوە، ئەوە دەنگدانی لەسەر دەکرێت، بەڵام ڕەئی دووەم چەند کێشەیەکی لەسەرە سەبارەت بە بڕگەی شەشەم و زیاد کردنی بڕگەیەك بە بڕگەی پێنجەم، بۆیە یەکەمجار ئەوە بدرێتە دەنگدان، زیاد کردنی بڕگەکەیە، کە پێشنیار کراوە لە کۆتایی ڕەئی دووەم، دواتر ڕەئی جیاواز لەسەر بڕگەی پێنجەم هەیە، ئینجا بڕگەکانی تر ئەگەر پێکەوەش بدرێتە دەنگدانەوە کێشە نییە، کە ڕەئی دووەم تەواو بوو، ئینجا ڕەئی یەکەم دەنگدانی لەسەر بکرێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆکی پەرلەمان:

یەك، یەك لەوانە بیخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری زیاد کردنی بڕگەیەك بەم شێوەیە، دەقە عەرەبیەکە لەبەر دەستمانە:

(العمل على اغناء المفردات وتوحيدها في مناهج التربية والتعليم بالتنسيق مع وزارة التربية).

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (2) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموو بۆ فەقەرەیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (5) دوو پێشنیارە، یەکیان/ حەزف کردنەکەیە، لادانی ئەو بڕگەیە، سەرەتا ئەوە بخرێتە دەنگدانەوە، ئینجا دوایی ئەگەر دەنگی نەهێنا پێشنیاری دووەم.

(التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات، وفي اسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية لغويا وتسميتها باسماء إعلام كوردستان ورموزها وإعلام الجهات المعنية لاتخاذ مايلزم بشأنها).

ئەو بڕگەیە رەئیەك لەگەڵ ئەوەیە بەو شێوەیە بێت، رەئیەکیش لەگەڵ ئەوەیە حەزف بکرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (27) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ مانەوەیەتی دەستی بەرز بکاتەوە؟ (29) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا، زۆر سوپاس، فەرموون بۆ بڕگەیەکی تر، فەرموو کاك عبدالسلام.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتە نیزامیەکەم لەوە دایە، ئێمە بڕیارماندا بمێنێت، بەڵام ئەم نەصە من تەسەور دەکەم ئەگەر هەندێك بیری لێ بکەینەوە، (وتسميتها باسماء اعلام..........).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام تکایە ئەوە کۆتایی هات و دەنگی لەسەر درا، ئەگەر مولاحەزەیەکت هەیە بماندێ، تکایە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەسبیت بکرێت و فەرزی دەکەیت لەسەر ئەصحابی مەحەلات و دەوائیرو بە حکومەت بڵێی دەبێ بیکەیت، من ئەوە دەڵێم، ئەوەی وەربگرن بە نەزەری ئیعتیبار کەیفی خۆتانە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ فەقەرەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەکانی تر، بڕگەی (1 و 2 و 3 و 4 و 5 و 6 و 7) بە یەك شێوەیە، ئێستا دەیخوێنمەوە.

الفقرة (1): المحافظة على اللغة الكوردية والعمل على اعداد الدراسات التي من شأنها خلق الارضية المناسبة لتوحيد مصطلحاتها بالاستفادة من لهجاتها.

الفقرة (2):النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي.

الفقرة (3): احياء التراث الكوردي في العلوم والآداب والفنون وابراز دور العلماء الكورد فيه.

الفقرة (4): الاهتمام بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارتها.

الفقرة (5): التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات، وفي اسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية لغويا والتوصية باعادة تسميتها باسماء اعلام كوردستان ورموزها وإعلام الجهات المعنية لاتخاذ مايلزم بشأنها.

الفقرة (6): اقامة العلاقات مع المجاميع العلمية والجامعات ومراكز البحث العلمي وتوثيقها وتعزيزها داخل الاقليم وخارجه.

الفقرة (7): العمل على اغناء المفردات وتوحيدها في مناهج التربية والتعليم بالتنسيق مع وزارة التربية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دووەم، ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوەو بڕگەکانی گۆڕانکاری بەسەریاندا هاتووە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (15) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئەوانەی دەنگیان لەسەر داوە دووبارە دەستیان بەرز بکەنەوە، بۆ ئەوەی حیساب بکرێت کە چەند لەگەڵدا بوونە، چونکە ڕەئی یەکەم ماوە، کامەیان دەنگی زۆرینەی هێنا، ئەو تەسبیت دەبێت دەبێتە ماددە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (45) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (15) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموو بۆ ڕەئی یەکەم.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثانية):

الرأي الاول: تهدف الاكاديمية الى تحقيق ما يلي:

1- المحافظة على اصالة اللغة الكوردية وتنميتها وتطويرها.

2- العمل على الوصول الى لغة كوردية رسمية موحدة بالاستفادة من مفردات ومصطلحات جميع اللهجات.

3- الاهتمام بالبحوث العلمية واللغوية.

4- الاهتمام بالثقافة القومية الكوردية.

5- الاهتمام بالدراسات التأريخية والجغرافية والأثرية للكورد وكوردستان.

6- تشجيع وتعضيد التأليف والكتابة باللغة الكوردية والاهتمام بعلم اللغة بجميع فروعها.

7- الاهتمام بالترجمة من اللغة الكوردية الى اللغات الأخرى وبالعكس.

8- تمتين العلاقات مع الاكاديميات العلمية والجامعات ومراكز الدراسات العلمية في داخل الاقليم وخارجه.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دووەم، ڕەئی یەکەم بەو شێوەیەی خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (18) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆرینە لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەئی دووەم لە ماددەی دووەم تەسبیت بوو، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثالثة) من المشروع: تكون صياغتها كالآتي:

تعدل المادة (الخامسة) من القانون وتقرأ كالآتي:

تحقق الاكاديمية اهدافها بالوسائل الآتية:

الفقرة (1): وضع المعاجم والمراجع والموسوعات العلمية واللغوية.

الفقرة (2): اصدار مجلة دورية أكاديمية.

الفقرة (3): نشر وترجمة الكتب العلمية واللغوية وعقد الندوات والمؤتمرات واقامة المواسم العلمية والثقافية والاسهام فيها داخل الاقليم وخارجه.

الفقرة (4): دعم العلماء والباحثين والأدباء.

الفقرة (5): تأسيس مكتبة ومطبعة خاصة بالأكاديمية.

الفقرة (6): انشاء مركز للوثائق والمخطوطات الخاصة بالأكاديمية.

الفقرة (7): التنسيق والتعامل مع الجهات الحكومية وغير الحكومية المعنية بالاهداف التي تعمل الاكاديمية من اجلها.

الفقرة (8): تشجيع البحوث والدراسات المقارنة في مجال اللغة الادبي والتأريخ والتراث.

هناك اراء بحذف الفقرات (4) و (5) و (6) من المشروع.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ڕەئیەك هەیە کەوا پێشنیاری حەزف کردنی بڕگەی (4 و 5 و 6) دەکرێت، بۆیە سەرەتا ئەوە بدرێتە دەنگدان، دواتر بڕگەکانی تر دەنگدانی بۆ بکرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو كاك دڵشاد.

بەڕێز دڵشاد حسين قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

له بڕگەی چوارەم بەڕاستی كۆمەڵێك راو پێشنيار هەبوو، سێ كەس، لە پێنج كەس زياتر بوو، ئەويش بڕگەی چوارەم پشتگيريی زاناو توێژەر وئەدیبان، گوتمان لەبواری زمانی كوردی، بڕگە ئەسڵەكەش هونەرمەندانی تيايە، ئێوە هونەرمەندانتان لاداوە لە بڕگە ئەسڵيەكە، ئەمەتان داناوە زائيدەن زاناو توێژەرو ئەدیبان لەبواری زمانی كوردی ئيزافەتان نەكردووە، بۆيە بڕگەی چوار هەڵەيە، يان بڕگە ئەسڵيەكە، يان ئيزافەی بۆ بكرێت، لەبەر ئەوەی موناقەش كراو زياتر لە سێ ئەندام پەرلەمان قسەی لەسەر ئەو بابەتە كردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

منيش شاهێديت بۆ دەدەم، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەيی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ببورە، مەبەستت (دعم العلماء والباحثين والأدباء في مجال اللغة الكوردية)؟

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە پێشنيارەكە كاك دڵشاد، لێرە پێشنيارى تر هەيە كە دەڵێت ئەو بڕگەيە حەزف بكرێت، بە رەئی ئێمە ئەو بڕگەيە بۆ حەزفەكە بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی هێنا ئەوە حەزف بوو، ئەگەر دەنگی نەهێنا، ئينجا پێشنيارەكەی كاك دڵشاد لەوانەيە چارەسەری بكەين (فنانين) ئيزافە بكرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا لە ماددەی سێيەم بەو شێوەيەی كە خوێندرايەوە، رەئيەك هەيە دەڵێت فەقەرەی (4 و 5 و 6) لە مەشروعەكە حەزف بكرێت، يەك، يەك بخەينە دەنگدانەوە، فەرموو يەك، يەك بخوێنەوە.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفقرة (4): دعم العلماء والباحثين والأدباء.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (12) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (32) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدیە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ مایەوە، فەرموو بۆ فەقەرەکەی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفقرة (5): تأسيس مكتبة ومطبعة خاصة بالأكاديمية.

پێشنیاری حەزف کردنی کراوە، لەبەر ئەوەی ئەوە ئەرکی ئەکادیمیا نییە، پێویستە ئەرکە سەرەکیەکانی خۆی جێ بەجێ بکات، ئەگەر ئەو دەقەش نەبێت رێگر نییە، بۆیە پێشنیاری حەزف کردنی بڕگەی (5) کراوە، کە باس لە تەئسیسی مەکتەبەو مەتبعە خاصەی ئەکادیمیا دەکات.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (42) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (9) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ حەزف کرا، بۆ فەقەرەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی شەشەم کە پێشنیار کراوە حەزف بکرێت:

الفقرة (6): انشاء مركز للوثائق والمخطوطات الخاصة بالأكاديمية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (12) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ مایەوە، فەرموو بۆ فەقەرەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە هەموو دەخوێنمەوە، پاش ئەو دەنگدانە لەسەر حەزف کردنی بڕگەکان پێکەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کوێستان خان.

بەڕێز کوێستان محمد عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادام بڕگەی چوار ماوەتەوە، بەدەنگدان مایەوە، دەبێت ئەو ئیزافەیەی کاك دڵشادیش بخرێتە دەنگدانـەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیادمان کردووە، بەڵام نەدراوەتە دەنگدانەوە، ئێستا بڕگەی چوار بەو شێوەیە دادەڕێژینەوە:

الفقرة (4): دعم العلماء والباحثين والأدباء والفنانين في مجال اللغة الكوردية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەقەرەی چوار بـەو شـێوەیەی خوێندرایـەوە دەیخەمـە دەنگدانـەوە، کـێ لەگەڵدایـە دەسـتی بـەرز بکاتـەوە؟ (22) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ ئەسڵەکەیە وەکو خۆی بێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (29) ئەندامی بەڕێز لەگەڵ ئەسڵەکەدایە، زۆر سوپاس، ئێستا ماددەکە بخوێنەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة: تحقق الاكاديمية اهدافها بالوسائل الآتية:

الفقرة (1): وضع المعاجم والمراجع والموسوعات العلمية واللغوية.

الفقرة (2): اصدار مجلة دورية أكاديمية.

الفقرة (3): نشر وترجمة الكتب العلمية واللغوية وعقد الندوات والمؤتمرات واقامة المواسم العلمية والثقافية والاسهام فيها داخل الاقليم وخارجه.

الفقرة (4): دعم العلماء والباحثين والأدباء.

الفقرة (5): انشاء مركز للوثائق والمخطوطات الخاصة بالأكاديمية.

الفقرة (6): التنسيق والتعامل مع الجهات الحكومية وغير الحكومية المعنيـة بالاهـداف الـتي تعمـل الاكاديميـة من اجلها.

الفقرة (7): تشجيع البحوث والدراسات المقارنة في مجال اللغة والتأريخ والتراث.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی سێیەم، ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کـە هەنـدێك گۆڕانکـاری لەسـەر کـرا، دەیخەمـە دەنگدانـەوە، کـێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (40) ئەندامی بـەڕێز لەگەڵدایـە، زۆر سـوپاس، کـێ لەگەڵـدا نییـە دەسـتی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوارەم لە ماددەكە سێ را هەیە، رەئی یەكەم دەڵێت ماددەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە بەو شێوەیە:

(المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لايقل عددهم عن (9) ولايزيد عن (15) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين).

الرأي الثاني:

تعدل الفقرة (أ) من المادة السادسة و تقرأ كالآتي:

(المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لا يقل عددهم عن (13) ولايزيد عن (17) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين).

الرأي الثالث:

تعدل الفقرة (أ) من المادة السادسة وتقرأ كالآتي:

(المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لا يقل عددهم عن (15) ولايزيد عن (19) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين).

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ليژنەی ياسايی.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو ليژنەی ياسايی لە راپۆرتی خۆشمان ئاماژەمان بەوە كرد كە ژمارەكان وەكو خۆی بمێنێتەوە، واتا رەئی يەكەم رای ليژنەی ياساييە، رەئيەكانی تر نازانم ئەندامانی پەرلەمان چۆن دەنگی لەسەر دەدەن.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو ليژنەی رۆشنبيری.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

رەئی دووەم رای ليژنەی رۆشنبيرييە، رای سێيەميش دياره رەئی حكومەتە، واتا لە حكومەتەوە هاتووە.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كامەيان دوورترە لە ئەسڵيەكە، يەك، يەك بيانخوێنەوە، فەرموو دكتۆرە رۆژان.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەيی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەيە ماددەی شەشی ئەسڵی ياساكە باس لە ژمارەی ئەندامان دەكات، ئەسڵی قانونەكە دەڵێت لە (9) ئەندام كەمتر نەبێت، لە (15) زياتر نەبێت، ئەوە رەئيەكە.

ڕەئی دووەم/ دەڵێت ژمارەکان زیاد بکرێت (13) بە (17).

ڕەئیەکی تر هەیە، (15) بە (19)، دوورترین ڕا ژمارە زۆرەکەیە، کە ڕەئی سێیەمە، ژمارەکان لە (15) ئەندام زیاتر نەبن و لە (19) ئەندام زیاتر نەبن، ئەگەر ڕەئی سێیەم یەکەم جار بدرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون دوورترین ڕا بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لا يقل عددهم عن (15) ولايزيد عن (19) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی چوارەم/ ڕەئی سێیەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (6) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەفز کرا، فەرموون بۆ ڕەئیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لا يقل عددهم عن (13) ولايزيد عن (17) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی چوارەم/ ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (19) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەفز کرا، فەرموون بۆ ڕەئیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لايقل عددهم عن (9) ولايزيد عن (15) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی چوارەم/ ڕەئی یەکەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە،کە ئەسڵی قانونەکەیە، پێویست بە دەنگدان ناکات.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ژمارەیەی کە هاتووە لە (9) ئەندام کەمتر نەبێت و لە (15) ئەندام زیاتر نەبێت ئەوە ئەسڵی یاساکەیە وەکو خۆی، کە هەموار کردنەکە دەنگی نەهێناو واتا یاساکە وەکو خۆی دەمێنێتەوەو ژمارەی ئەندامان زیاد نەکرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە موبارەکە، کەواتە بڕۆ سەر ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الخامسة) من المشروع: هناك رأيان:

الرأي الاول: تكون صياغتها كالآتي:

(المادة الخامسة: تعدل الفقرات (أ/1 و ب/1 و ج/2) من (المادة السابعة) من القانون كالآتي:

أ- يشترط في العضو العامل:

1- ان يكون من مواطني كوردستان وبلغ الاربعين من العمر.

ب- يشترط في العضو المؤازر:

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

ج- يشترط في عضو الشرف:

2- أن لا يقل عمره عن (50) سنة.

الرأي الثاني: حذف شرط العمر.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەئیە دوورەکە بخوێنەوە دەخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لادانی مەرجی تەمەن.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر سەروەر.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لێرەدا داڕێژراوە نە ئەسڵی ئەو پرۆژەیە کە ئەکادیمیا ناردوویەتی، نە ئەوەش لەبەرچاو گیراوە وەکو پێویست چەند کەسێك لە ئەندامان داوایان کرد بێت، دوو بڕگەی زۆر گرنگی تێدایە کە هەردووکی حەزف کراوە، یەکێکیان لەوێ دەڵێت مەرجە کورد بێت، لێرە دەڵێت مەرجە هاووڵاتی کوردستانی بێت.

دووەمیشیان/ مەسەلەی تەمەن لەگەڵیدا، ئەمە چۆن دەکرێتەوە؟

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقارد دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە پێشنیاری ئەندامان بوو داوایان کرد لە هەرسێ جۆر ئەو ئەندامانەی کە دانراون و جیاواز کراونەتەوەو مەرجەکانیان بۆ دانراوە، مەرجی تەمەن دیاری نەکرێت، دەنا خۆی لە پرۆژەی حکومەت (بلغ الاربعین من العمر)، لە ئەسڵی قانونەکەش (40) ساڵەکە دانراوە، بەڵام پێشنیاری ئەندامان بوو کە مەرجی تەمەن دانەنرێت، (ان یکون کوردیاً) ئەوەش لە پرۆژەی حکومەت هاتووە، لە ئەسڵی قانونەکەش وایە، واتا حکومەت هەمواری ئەو بڕگەیەی نەکردووە، لە بڕگەی یەکەمی خاڵی (أ)ی ماددەی حەوت (ان یکون کوردیاً بلغ الاربعین من العمر)، ئەسڵی قانونەکەش دەڵێت (ان یکون کوردیاً او عراقیاً بلغ الاربعین من العمر)، بەس دوای گفتوگۆ بەم شێوەیە ئەندامان پێشنیاریان کرد (ان یکون من مواطني کوردستان وبلغ الاربعین من العمر)، ڕەئیەکیش هەبوو تەمەنەکە دیاری نەکرێت، بۆیە هەڵگرتنی مەرجی تەمەن ئەو سەرەتا بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی هێنا ئەوە لە هەر سێ جۆرە ئەندامەکان مەرجی تەمەن هەڵدەگیرێت (40) ساڵە، لە یەکیان (50) ساڵە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ماددەی (5)ڕەئی دووەم ئەوەیە مەرجی تەمەن هەڵبگیرێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (36) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە مەرجی تەمەن بمێنێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (27) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کەواتە زۆرینە لەگەڵ ئەوەدایە مەرجی تەمەن هەڵبگیرێت، فەرموون بۆ بڕگەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقارد دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة:

أ- یشترط في العضو العامل:

1- ان یکون من مواطني کوردستان.

ب- یشترط في العضو المؤازر:

1- ان یتقن اللغة الکوردیة.

ئێستا مادام مەرجی تەمەن هەڵگیرا لە بڕگەی (ج) تەمەنەکە هەموار بکرێت، کە تەمەنەکە هەڵگیرا، پێویست ناکات (ج) هەموار بکرێت، ئێستا دەقی ماددەکە دەخوێنمەوە پاش ئەو هەموار کردنانە.

المادة السابعة:

أ- يشترط في العضو العامل:

1- ان يكون من مواطني كوردستان.

ب- يشترط في العضو المؤازر:

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

برِگەی سێیەم نەما لە (ب)، چونکە مەرجی تەمەنمان هەڵگرت، (ج)یش برِگەی (2)ی تێدا نەما، مەرجی تەمەن (50) ساڵ دانرا بوو، مەرجی تەمەن لە هەرسێ خاڵ نەما، سوپاس.

المادة السابعة:

أ- يشترط في العضو العامل:

1- ان يكون من مواطني كوردستان.

2- له اطلاع واسع في اللغة الكوردية وفي فرع او اكثر من فروع المعرفة ونتاج اصيل فيه او تضلع في احدى اللغات الحية او القديمة وقدرة على تحديد المصطلحات.

ب- يشترط في العضو المؤازر:

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

2- ان تكون له احاطة واسعة بفرع من فروع المعرفة وله نتاج جيد.

ج- يشترط في العضو الشرف:

1- ان يكون قد قدم خدمات جليلة في احدى فروع المعرفة.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی پێنج بەو شێوەیەی خوێندرایەوە، فەرمووو ئامینە خان.

بەڕێز امینە ذکري سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مە ب زمانی کوردی بزانی یەعنی چی، یەعنی کە کەسەك بزانی باش درست کوردی ئەڤە نە مەرجە، دڤێت پسپۆری شارەزایی زمانی کوردی بیتن، کیرێ دا ئەز ئەڤە مەرج بە ئەندام بوون یاریدەدەرە، یەعنی بزانی کوردی نە مەرجە، ڤی شارەزا بی لە زمانێ کوردیدا.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە تەئکید هەمووومان زمانی کوردی دەزانین و شارەزای زمانی کوردیش نین، ئینجا ئەوە لەوێ عیلاج کراوە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەرجەکان ئەوەیە هی یەکیان کە شارەزایەکەی زمانی بگاتە دەرەجەی ئیتقان، (اطلاع واسع في اللغة الكوردية، تضلع في احدى اللغات الحية، احاطة واسعة فرع من فروع المعرفة وله نتاج جيد، قدم خدمات

جليلة)، ئەو مەرجانە هەمووی دانراوە، يەعنی ئەو شارەزاييە بگاتە حەدی دەرەجەی ئيتقان دياری كراوە لە ئەسڵی ياساكە، ئەو بڕگانەمان هەموار نەكردووەو دەستكاريمان نەكردووە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا ماددەی (5) بەو شێوەيەی كە دكتۆرە رۆژان ئاخير جار خوێنديەوە، دەيخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدايە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نييە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (6) ئەندام لەگەڵدا نييە، بەزۆرينەی دەنگ پەسند كرا، فەرموو بۆ ماددەيەكی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقارد دزەيی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەيە پێشنيار كراوە بەڕێوەبەرايەتی تەرجومە وەرگێڕان زياد بكرێت، ئێمەش پێشنياری ئەوەمان كردووە، كە پێويست ناكات بەڕێوەبەرايەتيەك زياد بكرێت بەو شێوەيە، لەبەر ئەوەی دەقێكی ياسا پێويست ناكات، دەسەڵاتی ئەوەيان هەيە كە بەڕێوەبەرايەتی تەرجومە، ياخود وەرگێڕان زياد بكەن، بۆيە پێشنيار دەكەين ماددەكە حەزف بكرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا ماددەی (6) دەيانەوێت ئەو فەقەرەيە حەزف بكرێت، دەيخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدايە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نييە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ پەسند كرا حەزف كرا، فەرموو بۆ ماددەيەكی تر.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (السابعة) من المشروع:

الرأي الاول: يقترح صياغتها كالآتي:

تعدل الفقرة (أ) من (المادة العاشرة) من القانون وكالآتي:

(المادة العاشرة: أ- يتم انتخاب رئيس الاكاديمية بالاكثرية المطلقة لعدد اعضاء مجلس الاكاديمية بالاقتراع السري ولمدة أربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة ، ويصدر بذلك قرار من رئاسة الاقليم).

الرأي الثاني: يقترح صياغتها كالآتي:

(المادة العاشرة/ أ: يتم انتخاب رئيس الاكاديمية بحضور ثلثي عدد الاعضاء العاملين على الاقل وفي اقتراع سري وبالاكثرية المطلقة لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة، ويصدر بذلك قرار من رئاسة الاقليم).

رەئی يەكەم رەئی دوورە، پێشنيار دەكەين ئەوە بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

رەئی يەكەم دوورە بيخوێننەوە سەرلەنوێ، بۆ ئەوەی بيخەينە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تعدل الفقرة (أ) من (المادة العاشرة) من القانون وكالآتي:

(المادة العاشرة: أ- يتم انتخاب رئيس الاكاديمية بالاكثرية المطلقة لعدد اعضاء مجلس الاكاديمية بالاقتراع السري ولمدة أربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة، ويصدر بذلك قرار من رئاسة الاقليم).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی حەوت/ ڕەئی یەکەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (23) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (25) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموون بۆ ڕەئی دووەم.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الرأي الثاني: يقترح صياغتها كالآتي:

(المادة العاشرة/ أ: يتم انتخاب رئيس الاكاديمية بحضور ثلثي عدد الاعضاء العاملين على الاقل وفي اقتراع سري وبالاكثرية المطلقة لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة، ويصدر بذلك قرار من رئاسة الاقليم).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی حەوت/ ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (40) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (2) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەئی دووەم پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثامنة) من المشروع:

تعدل المادة (الحادية عشرة) من القانون كالآتي:

الرأي الاول:

لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين اعضائه العاملين، بالآلية نفسها التي ينتخب فيها الرئيس ولمدة (اربع سنوات) قابلة للتجديد مرة واحدة، ويقوم مقام الرئيس عند غيابه.

الرأي الثاني:

لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين اعضائه العاملين، بالاكثرية المطلقة لعدد اعضاء المجلس وبالاقتراع السري لمدة (اربع سنوات) قابلة للتجديد مرة واحدة، ويقوم مقام الرئيس عند غيابه.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوورترین ڕەئی کامەیە؟

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين اعضائه العاملين، بالآلية نفسها التي ينتخب فيها الرئيس ولمدة (اربع سنوات) قابلة للتجديد مرة واحدة، ويقوم مقام الرئيس عند غيابه.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی هەشت/ دوو ڕەئی هەیە، ڕەئی یەکەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (30) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (6) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموون بۆ ڕەئی دووەم.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين اعضائه العاملين، بالاكثرية المطلقة لعدد اعضاء المجلس وبالاقتراع السري لمدة (اربع سنوات) قابلة للتجديد مرة واحدة، ويقوم مقام الرئيس عند غيابه.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی هەشت/ ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (19) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (25) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەئی یەکەم پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (التاسعة) من المشروع: هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول:

حذف الفقرة (د) من المادة (الحادية والعشرون) من القانون.

الرأي الثاني:

يؤيد المشروع كما هو وارد وبالصياغة الآتية:

(ج- يمنح مكافأة شهرية لاعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين.

د- في حالة انتهاء عضوية العضو العامل غير المتفرغ، يخصص له راتب تقاعدي ان لم يكن يستلم راتباً و مرتبطاً بوظيفة أخرى).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوورترین ڕەئی بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕەئی یەکەم دوورترینە لە بابەتەکە، پێشنیار کراوە حەزف بکرێت، داوا دەکەین لە سەرۆکایەتی پەرلەمان ڕەئی یەکەم بخاتە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی نۆیەم/ ڕەئی یەکەم داوای حەزفی فەقەرەی (د) دەکات لە ماددەی (21) لە قانونەکە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ فەرموو دکتۆرە ڕۆژان نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی ماددەی (21) لە سێ بڕگە پێك دێت ئەسڵی قانونەکە، بەڵام پڕۆژەی حکومەت داوای زیاد کردنی دوو بڕگەی کردووە، پێشنیارەکەش (أ و ب و ج)، ماددەی (21) (أ و ب)یە، لە دوو بڕگە پێك دێت کە دەرەجەیان دەرەجە خاصەیە، لە بڕگەی (ب)ش خەیاری هەیە، ئایا لەنێوان راتب و موخەصەصات لەو موئەسسەیەی کە لەو دەزگایەی کاری تێدا دەکات، یان لەو قانونە پێی دەدرێت؟ واتا ماددەی (21) لە دوو بڕگە پێك دێت (أ و ب)، بەڵام پڕۆژەی حکومەت داوای زیاد کردنی دوو بڕگەی تری کردووە، کە لە حاڵەتی تەقاعودی و حاڵەتی موکافەئە وەربگرێت، ئەو دوو بڕگەیە زیاد کراوە، ڕەئیەکیش هەیە پێشنیار دەکات بڕگەی (د) تەقاعودیەکە نەمێنێت، بەڵام لە ئەسڵی قانونەکە تەنها دوو بڕگەیە، دوو بڕگەکەی تر حکومەت پێشنیاری کردووە، تەنها بۆ ڕوون کردنەوە بوو، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئێمە دێینەوە سەر ماددەی نۆیەم/ ڕەئی یەکەم دەڵێت فەقەرەی (د) لە ماددەکە حەزف بکرێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (17) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (21) ئەندام لەگەڵ ئەوەیە ئەو بڕگەیە بمێنێتەوە، زۆر سوپاس، فەرموون بۆ ڕەئی دووەم.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیاد کردنی بڕگەی (ج)ە، (یمنح مكافأة شهرية لاعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو بڕگەیەی کە زیاد کراوە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (30) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (3) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دوو بڕگەیەی کە زیاد کرا بڕگەی (د) حەزفەکە دەنگی نەهێنا، پێویستە صیاغەکە بخوێندرێتەوە، ئێستا هەردوو بڕگە دەخوێنمەوە، زیاد کردنی دوو بڕگە بۆ ماددەی (21):

ج- يمنح مكافأة شهرية لاعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين.

د- في حالة انتهاء عضوية العضو العامل غير المتفرغ، يخصص له راتب تقاعدي ان لم يكن يستلم راتباً ومرتبطاً بوظيفة أخرى).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە بڕگە بە بڕگە دەنگمان لەسەردا، ئێستا ماددەکە وەکو خۆی بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (34) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (10) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (العاشرة) من المشروع:

تكون صياغتها كالآتي:

تلغى المادة (الثانية والعشرون) من القانون ويحل محلها ما يلي:

أ- يمارس العضو العامل عمله في الاكاديمية ويشارك في لجانها واجتماعاتها ونشاطاتها العلمية.

ب- يفقد العضو العامل عضويته في احدى الحالات الآتية:

1- الاستقالة.

2- اذا تخلف عن حضور ثلاث اجتماعات متتالية بدون عذر مشروع او عدم استمراره في اداء واجباته بصورة مرضية وذلك بقرار من مجلس الاكاديمية وبتصويت سري.

3- اذا حكم عليه بجناية او جنحة مخلة بالشرف.

4- الوفاة.

ج- عند شغور مكان عضو من اعضاء المجلس، يعلن الرئيس ذلك في أول جلسة ويجري اشغاله خلال (ثلاثة اشهر) بقرار من مجلس الاكاديمية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دەیەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الحادية عشرة) من المشروع: هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول: الغاء المادة.

الرأي الثاني: ابقائها كما هي في أصل القانون.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (24) ئەسڵی قانونەکە دەڵێت (على الجهات المعنية الاهتمام والاستفادة من نتاجات المجمع في شتى المجالات).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی یازدەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دوو رەئی هەیە، یەکێکیان دەڵێت ئیلغا بکرێت، یەکیان دەڵێت بمێنێتەوە، ئیلغایەکە دوورترە، کەواتە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (8) ئەندام لەگەڵدایە ئیلغا بکرێت، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ دەمێنێتەوە، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثانية عشرة) من المشروع : تقترح الغائها.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقارد دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (25/ تحدد علاقة الاكاديمية بالاكاديميات العلمية للقوميات المتأخية في كوردستان - العراق بقانون)، ئەوە ئەسڵی ماددەی (25)، حکومەت پێشنیاری کردووە (تحدد علاقة الاكاديمية بالمجاميع العلمية للقوميات الاخرى في كوردستان - العراق بقانون)، ئەوەش پێشنیاری حکومەتە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دوازدە لە مەشروعەکە پێشنیاری ئەوەی هەیە کە ئیلغا بکرێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (1) کەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ئیلغا کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثالثة عشرة) من المشروع: (مادة مضافة جديدة في المشروع): هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول: الغاء المادة.

الرأي الثاني: يقترح صياغتها بالشكل الآتي:

(احلال عبارة (امين عام المجلس) محل عبارة (سكرتير المجلس) اينما وردت في هذا القانون).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە لە پێشنیاری حکومەتە، ئەسڵی قانونەکە دیارە ئەو دەستەواژانە بەکار نەهاتووە، واتا دەستەواژەی ئەمین عام و ئەوانە، حکومەت پێشنیاری کردووە لە پرۆژەی ئەنجومەنی وەزیران (احلال عبارة (امين عام المجلس) محل عبارة (سكرتير)، احلال عبارة (اكاديمية) محل عبارة (مجمع))، ئەوە پێشنیاری ئەنجومەنی وەزیرانە بەو شێوەیە، ئەکادیمیاکە پێشتر کراوە، بۆیە ئێمە لە راپۆرتە هاوبەشەکە باسمان لێ نەکرد، چونکە ئەو یاسایە هەموار کراوە، وشەی مەجمع نەماوە هەمووی گۆڕاوە بۆتە ئەکادیمیا، بەڵام تەنها دەستەواژەی سکرتێرو ئەمین عامەکە ماوە، کە جێگۆڕکێی بکرێت ئەو لەجیاتی ئەو بەکار بێت و، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی سێزدە، دوو رەئی هەیە، رەئیەکیان دەیەوێت ئیلغای ماددەکە بکرێت، لەبەر ئەوەی ئەمەیان دوورترینەکەیانە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (45) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ ئەوەیە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (3) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ئیلغا کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الرابعة عشرة) من المشروع : على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ أحكام هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوەیەی خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.